INSTITUTUL
DE
GEOGRAFIE

JUDEȚELE PATRIEI

ION PIȘOTA * SILVIA IANCU * DRAGOȘ BUGĂ

Județul HARGHITA

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

II 4

https://biblioteca-digitala.ro

INSTITUTUL DE GEOGRAFIE

ION PIȘOTA, SILVIA IANCU, DRAGOȘ BUGĂ

Județul HARGHITA

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
București, 1976

https://biblioteca-digitala.ro

COMITETUL DE COORDONARE AL COLECȚIEI:

dr. L. BADEA
dr. doc. P. GÂȘTESCU
GH. IACOB
dr. doc. V. TUFESCU
dr. I. VELCEA

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
Calea Victoriei nr. 125, sectorul 1, 71021, București

https://biblioteca-digitala.ro

PREFAȚĂ

Județul Harghita, minunat colț de țară, minunat prin ceea ce l-a înzestrat natura, dar mai ales prin ceea ce a creat omul se prezintă acum, la început de nou cincinal, cu un bilanț care-i atestă drumul parcurs în ritm accelerat pe treptele construcției socialiste.

Este necesar să evidențiem cîteva din rezultatele aplicării ferme a politicii Partidului Comunist Român de dezvoltare economico-socială armonioasă a tuturor zonelor țării.

Odinioară o zonă geografică slab dezvoltată din punct de vedere economic, Harghita se înscrie azi pe harta României socialiste ca o prezență mereu vie. Tot ceea ce am înfăptuit în ultimii 30 de ani pe aceste meleaguri, dar mai ales în cincinalul trecut, este pus în slujba unui nobil țel, acela de a face cît mai fericită și mai îndestulată viața oamenilor. Oamenii muncii harghiteni, români, maghiari și de alte naționalități, înfrățiți prin muncă, într-o unitate de monolit, au urmat cu fermitate politica partidului comuniștilor de edificare a noii societăți socialiste pe pămîntul patriei noastre dragi. Am parcurs un drum scurt ca timp, bogat însă în înfăptuiri, și nu lipsit de eforturi, dar la capătul căruia azi, cu o legitimă mîndrie și satisfacție, în zeci de obiective economice și sociale, găsim prezentul.

Prezentul pentru județul nostru înseamnă industrie modernă, capabilă să realizeze în numai o săptămînă producția întregului an 1938; înseamnă o agricultură socialistă în care mecanizarea, chimizarea, irigarea terenurilor sînt elementele pe care se fundamentează producții sporite vegetale și animale; înseamnă condiții de învățămînt pentru toți locuitorii județului, asistență

https://biblioteca-digitala.ro

medicală asigurată de un medic la 720 de locuitori în unități de deservire sanitară modern utilate, înseamnă radio sau televizor pentru fiecare familie, înseamnă venituri certe asigurate din retribuția unităților socialiste pentru mai bine de 95 000 de locuitori.

Restructurarea conștientă, planică a producției industriale, în care construcția de mașini își adaugă continuu noi procente în ponderea pe care acestea o dețin în producția județului, dezvoltarea rapidă a industriei ușoare în care trebuie să vedem nu numai aspectul pur economic, ci în primul rînd pe cel social, și anume al asigurării de zeci de mii locuri de muncă pentru femei, înseamnă transformări esențiale în viața economică a județului, oglindite pregnant în conștiința harghitenilor, în modul lor de viață, de a gîndi și de a concepe.

În cincinalul 1976—1980 dezvoltarea economico-socială a județului Harghita este puternic ancorată la dinamismul accelerat al întregii noastre patrii — România socialistă. Se vor realiza 55 de noi capacități și unități industriale, va crește ponderea construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor și se va crea o nouă ramură — industria chimică. În anul 1980, la producția globală industrială vom trece pragul celor 10 miliarde de lei, avansînd cu un ritm anual superior mediei țării.

În agricultură, folosind în mai bună măsură condițiile naturale prielnice, producția globală agricolă a județului urmează să se dubleze în 1980 față de 1975.

Un spital și o policlinică la Odorheiu Secuiesc, o nouă casă de cultură la Miercurea-Ciuc și alte obiective social-culturale din cadrul județului vor fi realizări ce aparțin ca timp actualului cincinal. Populația va beneficia de peste 12 000 de apartamente, ceea ce înseamnă dublu față de cincinalul trecut.

Reversul acestui amplu program economic pe plan social-cultural pune în lumină profundele schimbări ce se vor produce în viața harghitenilor, viață nouă, îmbelșugată, ai cărei înfăptuitori și beneficiari sînt ei înșiși.

Toate aceste înfăptuiri, ca și gîndurile și proiectele noastre de viitor sînt strîns legate de grija aleasă, deosebită și permanentă pe care conducerea superioară de partid, personal tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului nostru, o acordă dez-

https://biblioteca-digitala.ro

voltării economice și sociale a acestui județ așezat la poalele Munților Harghita. Iată de ce toți lucrătorii județului nostru, români, maghiari și de alte naționalități, fără deosebire de naționalitate, spun cu dragoste și recunoștință că numele tovarășului Nicolae Ceaușescu semnifică însăși ideea dezvoltării economice și social-culturale a patriei și, în contextul ei, a acestui județ în care, în ultimii opt ani, s-a construit mai mult de cît în întreaga sa istorie.

Monografia ce o prefațăm pune cu convingere în lumină cotele prezentului harghitean, mănunchi de reușite din prezentul țării. Utilă prin bogăția de informații ce o conține, lucrarea prezintă drumul parcurs de județul Harghita pe coordonatele vieții noi, devenind, prin aceasta, un instrument la îndemîna fiecărui propagandist, educator, al fiecărui muncitor sau cadru de conducere, elev sau student, la îndemîna tuturor celor dornici să cunoască aspectele și particularitățile geografice actuale ale diferitelor regiuni ale țării.

LUDOVIC FAZEKAS,

prim-secretar al Comitetului
județean Harghita al P.C.R.,
președinte al Consiliului popular județean

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

CADRUL GEOGRAFIC ŞI ISTORIC

Judeţul Harghita este situat în partea centrală a Carpaţilor Orientali, acolo unde puternicul lanţ vulcanic Călimani-Harghita este despărţit — prin bogatele depresiuni intramontane udate de apele Mureşului şi Oltului — de semeţele culmi împădurite ale munţilor Giurgeu, Haşmaş şi Ciuc. Are o formă aproximativ triunghiulară, în care limitele sale urmăresc, în cea mai mare parte, linia orografică de maximă altitudine. La nord se află Munţii Călimani, cu înfăţişarea unui puternic zid alcătuit din roci vulcanice şi cu înălţimi de peste 2 000 m, ce domină întreaga zonă muntoasă (vîrfurile Raţitiş 2 021 m şi Căliman 2 013 m). Acest masiv îl desparte de judeţul Suceava. La răsărit se învecinează cu judeţele Neamţ şi Bacău, printr-o limită sinuoasă care trece prin cîteva vîrfuri, ce ating înălţimi de 1 450—1 791 m, ale munţilor Bistriţei, Haşmaş şi Ciuc. Spre sud, o linie care urmează cotele cele mai înalte ale Munţilor Tuşnad, apoi o parte din compartimentul sudic al Munţilor Harghita şi din zona Perşanilor nordici alcătuieşte limita cu judeţul Covasna. În regiunea dealurilor subcarpatice, fragmentată de reţeaua hidrografică a Tîrnavei Mari, o linie care trece prin cîteva vîrfuri de 700—800 m îl desparte de judeţul Braşov. În partea de vest limita care se înscrie pe cumpăna de ape a Munţilor Gurghiu (vîrfurile Bătrîna 1 634 m, Crucii 1 615, Tătarca 1 689 m) şi pe culmile Subcarpaţilor Transilvăneni desparte judeţul Harghita de judeţul Mureş.

În limitele menţionate, judeţul Harghita are o suprafaţă de 6 610 km², ceea ce reprezintă 2,8% din teritoriul ţării şi cuprinde 314 874 de locuitori, adică 1,5% din întreaga populaţie a patriei noastre, ce trăiesc mai cu seamă în zonele depresionare şi deluroase.

Rîurile Olt şi Mureş drenează, în partea centrală a acestui judeţ, două mari depresiuni (Giurgeu şi Ciuc) dispuse longi-

https://biblioteca-digitala.ro

tudinal între lanțurile muntoase ale Carpaților Orientali. Aceste depresiuni sînt străbătute de o modernă rețea rutieră și feroviară ce leagă județul prin defileul Mureșului, de partea nord-vestică a țării, iar prin defileul Oltului de la Tușnad de centrale urbane și industriale din Depresiunea Brașovului. Drumurile montane, cum sînt cele spre Bistricioara sau Tulgheș peste Munții Giurgeu prin pasurile Creangă (1105 m) și Ditrău (1032 m) sau cele care trec peste munții Gurghiului și Harghita prin pasurile Bucin (1273 m), Șicaș ori Liban (1000 m), Vlăhița (985) m) leagă, de asemenea, acest județ de așezările urbane și rurale de pe văile Bistrița, Trotuș și din bazinele hidrografice ale celor două Tîrnave.

Teritoriul cuprins în limitele acestui județ era peste tot locuit, încă din neoliticul timpuriu (5500—3500 ani î.e.n.), de triburi care se ocupau cu vînătoarea animalelor și cu cultivarea grîului primitiv (*Triticum monococcum*). Cîteva așezări din epoca neolitică descoperite în apropiere de județul Harghita, în Depresiunea Brașov (Ariușd, Reci, Boroșneu Mare), pe lîngă faptul că atestă prezența omului în toată această epocă, totodată ele pun în evidență existența unor culturi ce s-au răspîndit pe o mare suprafață din teritoriul țării noastre. Dintre acestea mai importante au fost *culturile Criș și Cucuteni—Ariușd.*

Purtătorii acestor culturi au dezvoltat o economie cu caracter agricol primitiv. Încep să cunoască torsul, țesutul și olăritul. Se ajunge de la folosirea unei ceramice alcătuite din vase lucrate dintr-o pastă cu amestec de pleavă (cultura Criș), la ceramica pictată în trei culori (cultura Cucuteni—Ariușd). Pe lîngă uneltele și armele de piatră folosite mai larg (topor de piatră, lamă de cuțit de silex) se semnalează începuturile de prelucrare a cuprului (pumnale și topoare cu două tăișuri).

În epoca bronzului apare o schimbare în viața economică a triburilor, în sensul că are loc începutul unei separări a păstoritului (triburi de păstori) de agricultura primitivă (triburi de agricultori). Apare de fapt prima diviziune socială a muncii. Din vestigiile arheologice găsite tot în Depresiunea Brașovului (Ariușd) se constată că în prima treaptă a acestei epoci se află

https://biblioteca-digitala.ro

răspîndite, mai ales în partea de vest a judeţului, elementele unei culturi materiale ce aparţin complexului de cultură *Glina—Schneckenberg* [1]. Comunităţile acestei culturi ocupau fie vechile vetre ale culturilor neolitice, fie locurile înalte, izolate, pentru a fi mai uşor de apărat. Sînt cunoscute cana şi ceaşca, precum şi figurile de femei şi bărbaţi din lut ars. Înmormîntarea se făcea prin înhumare.

În epoca mijlocie a bronzului se extinde cultura *Wietenberg*, denumire dată după o aşezare descoperită pe dealul cu acelaşi nume de pe malul Tîrnavei Mari, în apropiere de Sighişoara (astăzi denumit Dealul Turcului). Triburile acestei culturi, după armele întrebuinţate (topoare de bronz, săbii de împuns, cuţitul curb de piatră), erau mult mai războinice şi cunoaşteau meşteşugurile casnice transmise din epoca neolitică (olăritul, ţesutul, torsul, prelucrarea lemnului, a pieilor etc.). Mărturii ale acestei culturi au fost găsite la Suseni, în Depresiunea Giurgeului, pe lunca Mureşului, formate din obiecte izolate de bronz (topoare, obiecte de podoabă). Foloseau o ceramică bogat ornamentată cuprinzînd căni cu toartă, străchini, castroane etc. Înmormîntarea o făceau prin încinerare (în urne).

În prima epocă a fierului (Hallstatt) se produc importante transformări în viaţa triburilor. Agricultura, păstoritul, meşteşugurile şi negoţul cunosc o perioadă înfloritoare. Din noul metal se fac săbii, pumnale şi lănci, iar aristocraţia militară, care începe să se diferenţieze de masa triburilor, îşi orientează întreaga activitate către războaie. În timpul acesta, pe actualul teritoriu al judeţului Harghita, apar aşezări şi fortificaţii delimitate de şanţuri şi valuri de apărare. De exemplu pe „Dealul Cetăţii" de la Băile Tuşnad se întîlnesc cele mai tipice fortificaţii hallstattiene cu prezenţa şanţurilor şi valurilor de apărare. De asemenea, la Sîncrăieni, localitate aşezată în Depresiunea Ciucului inferior, au fost descoperite importante obiecte de fier şi vestitul tezaur dacic.

În a doua epocă a fierului se măreşte numărul aşezărilor şi fortificaţiilor din necesitatea de apărare şi expansiune. Cultura

[1] Glina, comună suburbană aparţinînd municipiului Bucureşti; Schneckenberg (Dealul Melcilor), denumire geografică în apropiere de Braşov.

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 1 — Piese ale tezaurului dacic descoperit la Sîncrăieni.

geto-dacică cunoaşte o înflorire deosebită. În agricultură se răspîndeşte brăzdarul de fier. Se dezvoltă meşteşugul olăritului (apar vasele tipice dacice : oale, căni, fructiere şi se definitivează ceaşca dacică). De asemenea, se cunoaşte foarte bine prelucrarea lemnului, fierului şi a argintului. Arta argintarilor ajunge la o mare înflorire. Se fac coliere, brăţări, pocale, cătărămi de argint etc. În acest sens este semnificativ tezaurul cu pocale de argint cu motive florale de la Sîncrăieni (fig. 1). Dacii foloseau în luptă arcul, paloşul drept (daca) şi sabia curbă dacică (falx). În bazinul superior al Tîrnavei Mari şi în Depresiunea Ciucului

https://biblioteca-digitala.ro

sînt şi astăzi vizibile urmele sistemelor de cetăţi şi fortificaţii dacice de la Zetea, Jigodin, Racu şi Tuşnad.

În perioada ocupării Daciei de către romani (106—271), cu toate că înflorirea culturii geto-dace este bruscă întreruptă, are loc totuşi dezvoltarea pe o treaptă superioară a unei noi culturi materiale şi spirituale. Se întemeiază noi oraşe, se fac drumuri, se extinde exploatarea bogăţiilor subsolului, se construiesc băi publice etc. Populaţia dacă, ce trăia în cea mai mare parte în aşezările rurale, contribuie la dezvoltarea agriculturii şi păstoritului. Limesul [2] din partea de nord-est trecea aproximativ prin mijlocul actualului judeţ, fapt atestat şi de urmele castrelor romane de la Inlăceni, Odorheiu Secuiesc şi Sînpaul, precum şi de urmele unor turnuri de veghe de la Ocland, Băile Homorod şi Odorheiu Secuiesc. Această linie n-a fost niciodată o barieră de netrecut pentru triburile dacilor liberi. Ea era continuu atacată sau trecută, pînă la retragerea definitivă a romanilor.

După retragerea romanilor (271 e.n.) populaţia daco-romană de pe întreg teritoriul ţării noastre n-a părăsit nici un moment acest teritoriu şi a participat în permanenţă la toate transformările social-economice. În această perioadă societatea omenească intră într-o nouă etapă istorică; acum au loc migraţiile popoarelor. Distrugerile pricinuite de acestea au provocat rămîneri în urmă în dezvoltarea forţelor de producţie. În faţa noilor condiţii istorice, populaţia daco-romană continuă să trăiască pe aceste locuri şi se organizează în obşti săteşti. Monedele din perioada postaureliană găsite la Crăciunel, precum şi mormintele de incinerare descoperite la Porumbenii Mici scot în evidenţă faptul că populaţia autohtonă a păstrat, multă vreme, ritul moştenit de la romani, iar în schimburile de mărfuri foloseau tot moneda romană.

În secolele IV şi V, alături de elementele culturii materiale ale populaţiei locale, încep să pătrundă şi influenţe din cultura popoarelor migratorii. O mărturie în acest sens o constituie

[2] Denumire latină dată zidurilor continui de piatră sau valurilor de pămînt pentru apărarea graniţelor. Din loc în loc se construiau şi castre, dar se foloseau şi obstacole naturale.

https://biblioteca-digitala.ro

obiectele de fier și ceramică găsite la Mugeni. De asemenea, spre mijlocul secolului al VII-lea și în secolul al VIII-lea, din așezările descoperite la Șimonești, Filiași, Cristuru Secuiesc rezultă că populația daco-romană de aici a convieţuit cu unele triburi slave care au pătruns prin trecătorile carpatice. Elemente specifice legate de cultura materială slavă s-au descoperit însă în apropiere de limita sudică a acestui judeţ într-o necropolă, probabil slavo-avară, de la Tîrgu Secuiesc.

În această perioadă de cristalizare a relaţiilor feudale, izvoarele vremii pomenesc de existența, în secolul al X-lea, a unor formaţiuni politice — voievodate — care se întindeau și pe actualul teritoriu al judeţului Harghita. Acestea aveau în fruntea lor voievozi care conduceau armate de ţărani din obștile sătești. Din a doua jumătate a secolului al XI-lea în Transilvania se extinde, treptat, dominația statului feudal maghiar, însoţită și de colonizarea secuilor. Se presupune că la începutul secolului al XIII-lea secuii s-au așezat în depresiunile intramontane Ciuc și Sfîntu Gheorghe. Aici ei au găsit o populație românească care era deja organizată într-un cnezat, voievodat și care se ocupa cu creșterea animalelor, cultivarea pămîntului, precum și cu unele meșteșuguri. Prezența și continuitatea neîntreruptă a poporului român pe aceste meleaguri este atestată de numeroase dovezi arheologice, lingvistice și istorice. Demn de menţionat este toponimicul Vlăhița care este atestat încă de la 1301 sub numele de „Villa Olachalis" (satul românesc) și reamintit cu aceeași denumire la începutul secolului al XV-lea. De asemenea, despre organizarea românilor pomenesc și alte documente scrise, și anume că, în anul 1241, românii au apărat trecătorile carpatice împreună cu secuii (S i c u l i) de invazia tătarilor.

Secuii, la început, erau organizaţi în obști sătești. La 1270 se menţionează obștea secuilor din Telegd (Odorhei), iar la 1324 obștea secuilor din Ciuc. Din secolul al XV-lea este pomenită în documente o organizare administrativă cunoscută sub numele de „S c a u n e". Este foarte probabil că această formă politico-administrativă a ţinut seama de organizarea vechilor scaune de judecată (Sedes judiciaria) ale populației autohtone.

https://biblioteca-digitala.ro

În secolul al XV-lea obştile săteşti suferă mari transformări. Diferenţierile de clasă se accentuează: pe de o parte apar feudalii acaparatori de pămînturi şi pe de altă parte iobagii exploataţi de aceştia. Iobagii români, secui, maghiari au luptat împreună veacuri de-a rîndul împotriva exploatării feudale. Istoria consemnează de la 1430 şi pînă spre finele secolului al XVIII-lea numeroase răscoale ţărăneşti. Astfel, la 1432 ţăranii secui se răscoală împotriva nobililor feudali distrugînd semnele de hotar de pe pămînturi. Alături de români, secuii iau parte la răscoala ţărănească de la 1514 condusă de Gheorghe Doja, precum şi la marile răscoale din secolul al XVIII-lea împotriva stăpînirii habsburgice. Sînt semnificative pentru acest judeţ participarea iobagilor români şi secui la răscoala „curuţilor"[3] din 1703 conduşi în scaunul Odorhei de căpitanul Vasile Negru, precum şi refuzul secuilor de a se înrola în regimentele de graniţă ale imperiului austriac. Ca răspuns la această rezistenţă armatele imperiale au declanşat la 7 ianuarie 1764 un monstruos măcel asupra satului Siculeni. Au căzut pradă gloanţelor, proiectilelor de tun şi focului sute de copii, femei şi bărbaţi. Acest măcel este cunoscut sub numele de „SICULICIDIUM".

Spre mijlocul secolului al XIX-lea în Transilvania, ca şi în Moldova şi Ţara Românească, criza feudalismului se accentuează şi ca urmare a puternicelor contradicţii numărul mişcărilor ţărăneşti se înmulţeşte. În anul 1848, ţărănimea română împreună cu secuimea iobagă se răscoală împotriva nemeşilor deţinători ai unor mari suprafeţe de pămînt şi totodată se opun intervenţiei trupelor imperiale care veniseră să înăbuşe revoluţia. În cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în cîteva centre mai importante de pe teritoriul acestui judeţ (Topliţa Gheorgheni, Odorheiu Secuiesc, Miercurea-Ciuc) se organizează întreprinderi de exploatare şi prelucrare a lemnului care concentrează un număr însemnat de muncitori.

Lupta pentru cucerirea libertăţilor democratice, a dreptăţii sociale şi naţionale a fost continuată şi intensificată în anii regimului burghezo-moşieresc de către clasa muncitoare şi ţărănimea muncitoare sub conducerea Partidului Comunist

[3] Denumire tradiţională pentru răsculaţi, răsvrătiţi.

https://biblioteca-digitala.ro

Român. Astfel, în anii 1923 și 1925 au loc puternice mișcări greviste care au cuprins pe muncitorii forestieri români și maghiari de pe valea Mureșului superior, de la Gheorgheni, Ditrău, și Topliţa. De asemenea răscoala ţăranilor de pe valea Ghimișului, din anul 1934, a fost un puternic avertisment dat exploatării burghezo-moșierești. Toate aceste acţiuni au avut loc în perioada marilor bătălii de clasă, înscriind o pagină remarcabilă în istoria mișcării muncitorești din ţara noastră.

Actualul teritoriu al judeţului Harghita, de-a lungul anilor, a cunoscut mai multe organizări administrative. După înfăptuirea statului naţional unitar român s-a trecut la o nouă organizare politico-administrativă a ţării. În baza legilor din anii 1921 și 1926, de împărţire a teritoriului României pe judeţe și plase, pe cea mai mare parte din suprafaţa cuprinsă de actuala unitate administrativă se delimitează două judeţe : judeţul Odorhei cu 140 de comune și 6 plăși și judeţul Ciuc cu 54 de comune și 4 plăși. Această formă de organizare se menţine pînă în anul 1950, cînd teritoriul ţării noastre este împărţit pe sistemul raioanelor și regiunilor administrative. Din februarie 1968, prin Legea împărţirii administrative, se înfiinţează judeţul Harghita, în componenţa căruia intră un municipiu (Odorheiu Secuiesc) 8 orașe și 49 de comune cu 236 sate. Reședinţa judeţului este în orașul Miercurea-Ciuc.

Judeţul Harghita prezintă o constituţie geologică variată și un relief etajat pe verticală. Aici se găsesc întinse suprafeţe cu păduri de rășinoase și foioase, iar din subsolul său se extrag zăcăminte de fier, cupru și sare. În trecut, aceste bogăţii ale subsolului erau mai puţin cunoscute, industria și agricultura erau slab dezvoltate, iar exploatarea pădurilor se făcea neraţional. Astăzi însă, în anii construcţiei socialiste, prin descoperirea unor importante zăcăminte de minerale utile, prin extinderea și protejarea fondului forestier, judeţul Harghita cunoaște un progres economic continuu. Aici s-au construit noi și puternice obiective economice, reprezentate prin întreprinderi de subordonare republicană care, împreună cu cele ale industriei locale și cooperatiste, realizează în prezent 1,1 % din producţia industrială totală a ţării. Agricultura a înregistrat și ea o profundă transformare și dezvoltare. A fost dotată cu un bogat

https://biblioteca-digitala.ro

echipament tehnico-material, folosit cu iscusință de talentații și harnicii locuitori ai Harghitei, în vederea obținerii unor producții din ce în ce mai mari de cartofi, sfeclă de zahăr, grîu etc.

Frumusețile peisajului geografic, cu mulțimea și varietatea apelor minerale, cu bogăția pădurilor care împodobesc aproape întregul teritoriu, fac din județul Harghita unul din cele mai minunate colțuri ale patriei noastre, unde muncesc cu dragoste și hărnicie românii, maghiarii și alte naționalități pentru progresul economic, social și cultural al țării, pentru continua ridicare a nivelului lor de trai. Acești minunați oameni sînt astăzi ferm angajați în măreața operă de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, în realizarea grandioaselor sarcini izvorîte din istoricele documente ale Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român.

RELIEFUL

Județul Harghita cuprinde o bună parte din grupa centrală a Carpaților Orientali, un mic sector din latura internă a Carpaților de Curbură, precum și extremitatea sud-estică a Subcarpaților Transilvăneni. Ca urmare, aici vom întîlni un relief alcătuit din două lanțuri muntoase orientate pe direcția nord-vest—sud-est, între care se intercalează și cîteva depresiuni intramontane. În sud-vestul județului se desfășoară zona dealurilor subcarpatice intens fragmentate de rețeaua de ape a celor două Tîrnave.

Zona muntoasă, care ocupă mai bine de 60% din teritoriul județului, este alcătuită, în partea de nord și de vest, de lanțul vulcanic al munților Călimani, Gurghiu și Harghita, iar la est

https://biblioteca-digitala.ro

de munţii Giurgeu şi Hăşmaş constituiţi din formaţiuni cristalino-mezozoice, precum şi de Munţii Ciuc, în structura cărora intră formaţiuni ale flişului cretacic. Înălţimile acestei zone muntoase scad, în general, de la nord la sud. În Călimani ele ating valori mai mari de 2 000 m, în schimb în celelalte masive atitudinile maxime sînt sub 1 800 m.

Între aceste lanţuri muntoase se invidualizează două mari depresiuni intramontane: Depresiunea Giurgeu, drenată de apele Mureşului, şi Depresiunea Ciuc, străbătută de apele Oltului. În partea de nord-est a judeţului se află depresiunile intramontane Bilbor şi Borsec, de proporţii mai reduse, încadrate de munţii Giurgeu, Călimani şi Bistriţei. Înspre sud-est se află Depresiunea Casin.

Zona Subcarpaţilor Transilvăneni este dispusă în partea de sud-vest a judeţului şi cuprinde Subcarpaţii Tîrnavei Mici, ai Odorheiului şi Subcarpaţii Homoroadelor. Înălţimea acestor dealuri subcarpatice este, în general, mai mică de 1 000 m.

Aşadar, pe teritoriul judeţului Harghita se disting trei mari unităţi de relief: munţii, a căror înălţime maximă trece de 2 000 m, dealurile subcarpatice, cu o altitudine medie de circa 800 m, şi depresiunile intramontane şi intracolinare, cu altitudini ce variază între 400 şi 800 m (fig. 2).

MUNŢII

Relieful muntos, aşa cum s-a menţionat, este alcătuit din două şiruri paralele, unul la răsărit, format din grupa munţilor situaţi în zona cristalino-mezozoică şi a flişului cretacic, şi altul la vest, constituit din grupa munţilor vulcanici.

Munţii din zona cristalino-mezozoică. Sînt situaţi la estul Munţilor Călimani şi a depresiunilor Giurgeu şi Ciuc, înscriindu-se pe teritoriul judeţului Harghita între limitele nordică şi estică ale acestuia şi coborînd spre sud pînă spre obîrşia pîrîului Frumoasa şi cursul superior al Trotuşului, unde vin în contact cu Munţii Trotuşului. Peste formaţiunea cristalină, spre est, în sinclinalul marginal, se află depusă o cuvertură mezozoică, iar

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 2. — Harta unităților de relief.

1, Munți și platouri; *2*, depresiuni intramontane; *3*, interfluvii în Subcarpații Transilvăneni; *4*, depresiuni și culoare de vale în Subcarpații Transilvăneni; *5*, vîrfuri; *6*, pasuri; *7*, contactul dintre Carpați și Subcarpații Transilvăneni; *8*, limita unităților muntoase; *9*, limita subunităților muntoase; *10*, localități; *11*, limita județului.

https://biblioteca-digitala.ro

spre nord-vest și sud-vest alături de cristalin se întîlnesc și roci vulcanogen-sedimentare. Cristalinul, așa cum menționează N. Oncescu (1965), este alcătuit, în general, din roci de epizonă în care domină cuarțitele și filitele negre, calcarele cristaline, cloritoșisturile cu calcit și cuarț, precum și din roci porfirogene. În munții Hășmaș și Tulgheș apare seria mezozonală care cuprinde amfibolite șistoase, micașisturi, gnaisuri etc. Cristalinul este străpuns de porfire și intruziuni vechi, unele generînd prin metamorfism puternicul masiv sienitic de lîngă Ditrău.

În zona cristalino-mezozoică se individualizează munții Giurgeu și Hășmaș. Se adaugă și o parte din Munții Bistriței. Înălțimile cele mai mari ale acestui grup muntos se racordează într-un nivel de eroziune cu valori altimetrice de peste 1400 m, pe care geografii l-au numit „nivelul Cerbu" sau „nivelul Giurgeu".

Munții Bistriței se află pe teritoriul județului Harghita numai cu extremitatea lor sud-vestică, ce corespunde unei părți a Masivului Budacu. Acest sector este fragmentat de bazinul superior al Bistricioarei. Altitudinile depășesc frecvent 1 400 m, atingînd în vîrful Muncelu Mare 1 689 m. Spre interiorul bazinului se individualizează și un nivel de măguri, numite local și „bîtci", care se menține în jur de 1 300 m. Valori ceva mai mari ale altitudinii acestor măguri apar acolo unde în structura geologică intervin paragnaise și klippe calcaroase (Bîtca Arsurii, Piatra Comarnicului etc.). În lungul Bistricioarei culmi scurte se racordează într-un nivel cu altitudini de 1 200 — 1 100 m.

Munții Giurgeu sînt situați în continuarea Masivului Budacu spre sud-vest, avînd, în ansamblu, aspectul unei trepte mai joase a cristalinului, în medie de 1 100 — 1 300 m. Vîrfurile cele mai înalte ating valori între 1 400 și 1 567 m și sînt formate din roci intruzive (diorite, granite), ori din calcare dure.

Munții Giurgeu, așa cum menționează și V. Mihăilescu (1963), au o lungime de circa 50 km și o lățime ce variază între 6 și 24 km. Spre nord sînt limitați de Valea Seacă, afluent al Topliței, iar la sud de cursul superior al Oltului. Rîurile care-și au obîrșia în acești munți sînt, în general, scurte, formînd văi cu caracter transversal, puternic adîncite. Văile Jolotca și

https://biblioteca-digitala.ro

Belcina, care sînt mai lungi și cu debit de apă mai mare, îi despart în trei masive muntoase — Sărmaș, Ditrău, Voșlăbeni — diferențiate din punct de vedere morfologic și geologic.

Munții Sărmaș corespund fragmentului nordic și se întind între văile Toplița și Jolotca. Din culmea centrală, care este orientată nord-vest — sud-est, unde se întîlnește și vîrful cel mai înalt, Chiosrezu Mare (1 491 m), pornesc mai multe culmi secundare ce scad pînă la 900—1 000 m, dominînd Depresiunea Giurgeu cu un versant relativ abrupt. Relieful acestui sector este alcătuit, în partea centrală, din șisturi cristaline. Către rama Depresiunii Giurgeu apar roci magmatice (andezite cu piroxeni și formațiuni vulcanogen-sedimentare), precum și roci metamorfice (granitoide și diorite).

Munții Ditrău formează sectorul de mijloc al Munților Giurgeu și sînt cuprinși între văile Jolotca și Belcina. Morfologia lor este influențată de puternicul masiv de sienite care spre partea centrală atinge în vîrful Prișca 1 543 m. Pe flancurile acestui masiv rețeaua hidrografică se dispune radiar, în timp ce baza lui este jalonată de văi cu traseu în arc de cerc (Belcina). Pe văile Jolotca și Ditrău s-au format două depresiuni de eroziune, ultima cu aspect de golf, ce se deschide spre Depresiunea Gheorgheni. Trecerea din bazinul Mureșului în bazinul Bistricioarei se face prin pasul Ditrău (1 032 m), iar spre valea Bicazului prin pasul Pîngărați (1 256 m).

Munții Voșlăbeni alcătuiesc grupa de sud a Munților Giurgeu, cuprinsă între valea Belcina și cursul superior al Oltului. Relieful, care este dezvoltat pe șisturi sericitoase, roci porfirogene și calcare jurasice, este fragmentat de văi scurte cu orientare radiară. Înălțimea cea mai mare se află în vîrful Arbore (1 567 m), în jurul căruia își au obîrșia cele mai multe din pîraiele care gravitează către Olt și Mureș.

Pe unele hărți, Munții Voșlăbeni sînt atribuiți Hășmașului, fapt ce nu ni se pare justificat, deoarece în constituția lor intră în special șisturile cristaline, iar înfățișarea generală este asemănătoare cu cea a Munților Giurgeu, după cum rezultă din aspectul domol al culmilor, din marele procent al scurgerii de suprafață, din frecvența ridicată a izvoarelor. Lipsește relieful

https://biblioteca-digitala.ro

ruiniform spectaculos care apare în Munţii Hăşmaş ca urmare a extensiunii remarcabile a calcarelor.

Munţii Hăşmaş, denumiţi şi Hăghimaş, se desfăşoară de la Bistricioara împreună cu afluentul său Putna şi pînă la izvoarele Oltului şi ale pîrîului Iavardi. Apar ca un masiv bine individualizat, lung de circa 45 km şi lat de 5—6 km, tăiat marginal de numeroase falii longitudinale. Este alcătuit din depozite mezozoice în care largă răspîndire o au calcarele de vîrstă triasică şi jurasică, cît şi conglomeratele calcaroase cretacice. Datorită acestui fapt, relieful prezintă accentuate contraste rezultate din asocierea platourilor cu abrupturile, a vîrfurilor conice, sau ascuţite, a culmilor simple ori complexe, cît şi a văilor adînci cu sectoare de chei (I. B o j o i, 1971). Pe platouri apar forme carstice, mai frecvente fiind lapiezurile şi dolinele. Vîrfuri conice, ascuţite sau teşite sînt dispuse în partea de nord-vest, pe linia de cumpănă dintre apele Mureşului şi Bicazului (Licaş, Bîtca Laposului etc.). Cheile, care formează cele mai interesante aspecte morfohidrografice, sînt foarte bine reprezentate în cursul superior al Bicazului, pe o distanţă de 8 km. Pereţii calcaroşi ai văii ating aici o înălţime de peste 200 m, iar lăţimea albiei are cîteva zeci de metri.

Pe teritoriul judeţului Harghita se întinde latura vestică a Munţilor Hăşmaş şi culmea lor principală în care apar vîrfuri structurale înalte, cum sînt : Hăşmaşu Mare (1 791 m), Hăşmaşu Negru (1 774 m), Piatra Ascuţită (1 707 m), Piatra Singuratică (1 608 m) etc. (fig. 3).

Munţii din zona flişului. Din grupa acestora, în judeţul Harghita se desfăşoară o bună parte din Munţii Ciucului şi cîteva culmi secundare ale Munţilor Nemira. Aceşti munţi sînt localizaţi mai ales pe fliş cretacic şi doar spre extremitatea sud-vestică pe fliş paleogen. Grupul nordic al Munţilor Ciuc are însă o structură complexă, rezultată din îmbinarea formaţiunilor cristalino-mezozoice cu flişul.

Munţii Ciuc limitează toată partea estică a Depresiunii Ciucului. V. M i h ă i l e s c u (1963) apreciază că se extind între obîrşia Oltului şi afluentul acestuia, pîrîul Năşcălat, pînă la pasul Casin. Asupra acestei limite există încă discuţii.

https://biblioteca-digitala.ro

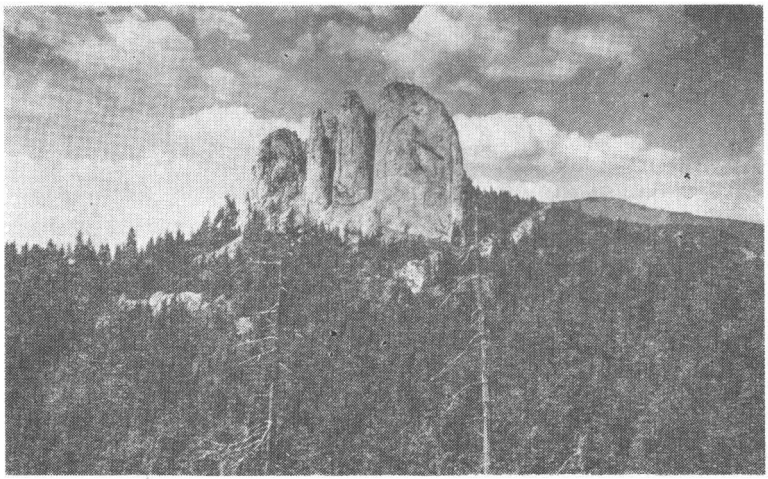

Fig. 3. — Piatra Singuratică din Munţii Hăşmaş (foto dr. Kovats Jenö).

Munţii Ciuc sînt orientaţi de la nord către sud, au altitudini medii între 1 100 şi 1 200 m, urcînd însă în punctele cele mai proeminente la peste 1 400 m. Aspectele morfostructurale, fragmentarea transversală de către principalele văi, precum şi aspectele orografice permit compartimentarea lor în trei sectoare : Munţii Năşcălatului, Munţii Ciucului de mijloc şi Munţii Ciucului de jos.

Munţii Năşcălat formează grupa nordică. Aceştia se extind spre sud pînă la valea Frumoasa şi Trotuşul superior. Au cea mai complexă structură geologică, însumînd formaţiuni cristalino-mezozoice, iar în proporţie mai redusă, vulcanogen-sedimentare şi fliş cretacic. În apropiere de localitatea Racu, acestea din urmă se întind sub forma unui pinten care strangulează Depresiunea Ciuc, împărţind-o în două compartimente. Înălţimea cea mai mare se află în vîrful Năşcălat (1 231 m) şi în vîrful Baci (1 372 m). În general, altitudinile culmii principale oscilează între 1 200 şi 1 000 m. Principala cumpănă de ape este dispusă în partea de est a grupului muntos, fapt ce conferă acestuia o evidentă asimetrie.

https://biblioteca-digitala.ro

Munţii Ciucului de mijloc, ca şi Munţii Năşcălat, păstrează orientarea nord—sud, avînd înălţimi ce scad pe aceeaşi direcţie de la 1 400 la 1 000 m. Rîul Fişag, afluent al Oltului, delimitează această grupă muntoasă în două sectoare : unul nordic şi altul sudic.

Munţii din sectorul nordic prezintă o culme principală al cărui nivel superior se menţine în jurul altitudinilor de 1 000—1 200 m. Fiind alcătuiţi din roci sedimentare (marne, marnocalcare, gresii), au fost cu uşurinţă tăiaţi de apele care curg mai ales transversal, îndreptîndu-se spre albia Oltului. Ele au generat o serie de culmi secundare ce coboară, cu planuri uşor înclinate, pînă la marginea Depresiunii Ciuc. Totodată, aceste văi, la contactul cu depresiunea, şi-au lărgit albia majoră luînd aspectul unor golfuri depresionare în care s-au grupat o serie de aşezări umane (Şoimeni, Fitod, Misentea etc.). Între Miercurea-Ciuc şi Sincrăieni se desprinde, din acest grup de munţi, un pinten de 800 m înălţime, cu structură petrografică vulcanică (andezite cu amfiboli) care realizează o a doua compartimentare a Depresiunii Ciucului. Pintenul de aici este cunoscut şi sub numele de „pragul de la Jigodin".

Sectorul sudic al Munţilor Ciucului de mijloc este cuprins între văile Fişag şi Uz. Acesta alcătuieşte un important nod hidrografic din care se desprinde o reţea de rîuri deasă, cu orientare radiară, tributară atît Oltului, cît şi Trotuşului. Apele fragmentează relieful într-o serie de măguri acoperite cu păduri de molid pure sau în amestec cu fag. Înălţimea cea mai mare este dată de vîrful Viscol ((1 493 m).

Munţii Ciucului de jos se interpun între cursul superior al Uzului şi pasul Casin. Au o altitudine medie de 900—100 m şi maxima de 1 192. Relieful lor se prezintă sub forma unor culmi alungite ce scad ca înălţime către depresiunile Ciucului inferior şi Casin.

Munţii vulcanici. Sînt situaţi pe latura de vest a Carpaţilor Orientali centrali şi sînt alcătuiţi din trei masive principale : Călimani, Gurghiu şi Harghita. Ei se prezintă sub forma unui lanţ muntos, lung de circa 150 km, iar pe teritoriul judeţului Harghita se întind din vîrfurile cele mai înalte ale Călimanilor şi

https://biblioteca-digitala.ro

pînă în masivul Ciomatu Mare din extremitatea sudică a Munţilor Harghita. Geneza acestui lanţ muntos este strîns legată de erupţiile care au avut loc din tortonian şi pînă în cuaternarul inferior, de-a lungul fracturilor profunde ale scoarţei terestre localizate la bordura Depresiunii Transilvaniei. Din scurgerea lavelor şi din produsele exploziilor vulcanice, în cuprinsul acestor munţi s-au format cratere şi platouri vulcanice. Cu excepţia craterului Ciomatu Mare în care se află adăpostit unicul lac vulcanic din ţara noastră, Sf. Ana, celelalte au fost fragmentate, probabil prin eroziunea regresivă a rîurilor. Din cratere au rămas martori de eroziune sub formă de culmi şi vîrfuri dispuse in arc de cerc.

Lanţul eruptiv Călimani — Harghita scade în altitudine şi lăţime de la nord la sud. În profil transversal, după cum precizează unii geologi, îmbracă un aspect unitar. Platoul vulcanic, dezvoltat mai ales pe latura vestică, este constituit din lave ce alternează cu aglomerate vulcanice. Spre partea estică a lanţului, deasupra platoului se suprapune un relief mai complex, cu aparate vulcanice de mari dimensiuni, clădite din roci andezitice.

Munţii Călimani sînt aşezaţi la nord-est de măreţul defileu al Mureşului, Topliţa—Deda. Sînt cei mai înalţi din cadrul acestui lanţ eruptiv. Prin înălţimile lor de peste 2 000 (vîrful Pietrosu — 2 102 m) domină întregul relief muntos din împrejurimi. Prezintă unul din cele mai mari cratere (diametrul 10,5 km) în interiorul căruia apar cîteva vîrfuri mai mici, considerate coşuri secundare ale acestei imense caldeire vulcanice.

Din totalitatea acestui masiv, judeţului Harghita îi revine numai sectorul sud-estic care se prezintă sub forma unei trepte înalte de relief, unde principalele vîrfuri depăşesc 2 000 m (Rătitiş — 2 021 m, Iezerul Călimanului — 2 031 m). Versanţii conului vulcanic coboară pînă în jurul altitudinii de 1 500 m, iar de aici începe să se desfăşoare platoul sau podişul vulcanic. Pe versanţii exteriori ai caldeirei se înscrie o bogată reţea de rîuri dispuse sub formă de evantai, aparţinînd sistemului fluviatil al Topliţei. Platoul este constituit din andezite cu piroxeni, andezite cu biotit şi, într-o proporţie mai mică, din andezite bazaltoide. Spre partea sud-vestică se întîlnesc şi rocile vulcanogen-sedimentare. Văile Călimănel, Puturosu şi Voivo-

https://biblioteca-digitala.ro

deasa îl segmentează adînc pe o direcţie longitudinală. Culmea situată între văile Voivodeasa şi Lomaş, orientată nord—sud, este numită de unii autori obcină şi este atribuită Munţilor Giurgeu.

În Munţii Călimani sînt bine conservate urmele glaciaţiei pleistocene care imprimă zonelor mai înalte caracterele reliefului alpin (L. S o m e ş a n, 1932). Circurile şi văile glaciare sînt mai dezvoltate pe versantul nordic, în preajma vîrfurilor Pietrosu, Rătitiş şi Negoiu. La poalele Rătitişului se află lacul Iezeru, cantonat într-o cuvetă rezultată din baraj natural. Tr. N a u m şi E. B u t n a r u (1967) au identificat aici, pentru prima oară, existenţa vulcano-carstului.

Munţii Gurghiu se situează la sud de Munţii Căliman, între defileul Mureşului şi pasul Sicaş. Culmea lor principală este formată, în cea mai mare parte, din roci andezitice cu piroxeni. Pe flancurile vestice şi estice ale acestei culmi, unde se desfăşoară propriu-zis platoul vulcanic, sînt prezente formaţiunile vulcanogen-sedimentare.

Munţii Gurghiului au o orientare nord-vest—sud-est. Cursul superior al unor afluenţi de pe stînga Mureşului pătrunde adînc în interiorul muntelui (Gurghiu, Tîrnava Mică, Tîrnava Mare). În prelungirea estică a acestor văi se individualizează culoare structuralo-erozive, instalate de obicei la contactul dintre două conuri vulcanice. Acestea corespund pasurilor Bucin, Sicaş sau Liban şi Vîrghiş.

Tîrnava Mică, care-şi are izvoarele pe versantul înalt al conului Saca, împarte această zonă muntoasă în două sectoare : unul între Mureş şi Tîrnava Mică şi altul, între acesta din urmă şi depresiunea transversală structurală Şicasău. În sectorul aflat la nord de Tîrnava Mică se individualizează trei vîrfuri, martori de eroziune ai unui fost con vulcanic : Fîncel (1 684 m), Bătrîna (1 634) şi Tătarca (1 689 m). Sectorul dispus la sud de izvoarele Tîrnavei Mici şi de pasul Bucin cuprinde cîteva aparate vulcanice cu înălţimi şi diametre ceva mai mici. Dintre acestea menţionăm : Borzont (1 496), Şoimuş (1 576 m) şi Ciumani (1 620 m). Versanţii munţilor vulcanici, priviţi din Depresiunea Giurgeu, apar ca un zid înalt. Rîurile care izvorăsc din sectorul sudic al Munţilor Giurgeu au un caracter radiar, fiind tributare Mureşului sau celor două Tîrnave.

https://biblioteca-digitala.ro

Platoul vulcanic de la poalele munților este larg dezvoltat și etajat. La periferia sa vestică eroziunea apelor a scos de sub aglomeratele vulcanice depozitele sedimentare ponțiene și sarea.

Munții Harghita se desfășoară la sud de pasul Sicaș și țin pînă la limita sudică a Masivului Ciomatu Mare. Culmea principală are o linie puțin sinuoasă și este alcătuită dintr-o imensă masă de andezite cu piroxeni și amfiboli. Înălțimea ei scade de la nord la sud, vîrfurile oscilînd între 1 800 și 1 300 m altitudine. Pasul Vlăhița și izvoarele Vîrghișului fragmentează acest lanț muntos în două compartimente, unul la nord, cu vîrfurile cele mai înalte, care oscilează între 1 700 și 1 800 m, și cu craterele bine conservate, și altul la sud, cu înălțimi mai reduse.

În compartimentul nordic întîlnim craterele Tinovu Dracului și craterul cel mai înalt din cuprinsul acestui masiv, Harghita—Mădăraș (1 800 m). Acesta din urmă este un aparat vulcanic complex cu aspect de caldeiră. Ceva mai la sud se individualizează un crater cu diametrul de cîțiva kilometri în jurul căruia se înșiră vîrfurile Harghita-Racu (1 758 m), Harghita-Siculeni (1 709 m) și Harghita-Ciceu (1 761 m).

În compartimentul sudic aparatele vulcanice sînt mai restrînse ca mărime. Numai craterele din vîrful Muntele Cucului (1 558 m) și Pilișca Mare (1 374 m) au diametrul ceva mai extins. Pe stînga văii Oltului, dincolo de pitorescul său defileu, apare un masiv vulcanic de mici dimensiuni — Ciomatu Mare — foarte bine conservat și care adăpostește pitorescul lac vulcanic Sfînta Ana.

În Munții Harghita suprafața platoului vulcanic este mai redusă în comparație cu cea din Munții Gurghiului. Către Depresiunea Ciucului are o lățime de 1—2 km și este adînc fragmentată de numeroasele rîuri care debușează în Olt. Pe flancul vestic al munților lățimea platoului este mai mare (10—15 km). El este sculptat de sistemul fluviatil al Vîrghișului și al celor două Homoroade.

Munții Perșani formează un grup cu structură geologică eterogenă ce însumează formațiuni cristalino-mezozoice, fliș cretacic și depozite vulcanogen-sedimentare. Aceștia aparțin zonei interne a Carpaților de Curbură și sînt dispuși pe o direc-

https://biblioteca-digitala.ro

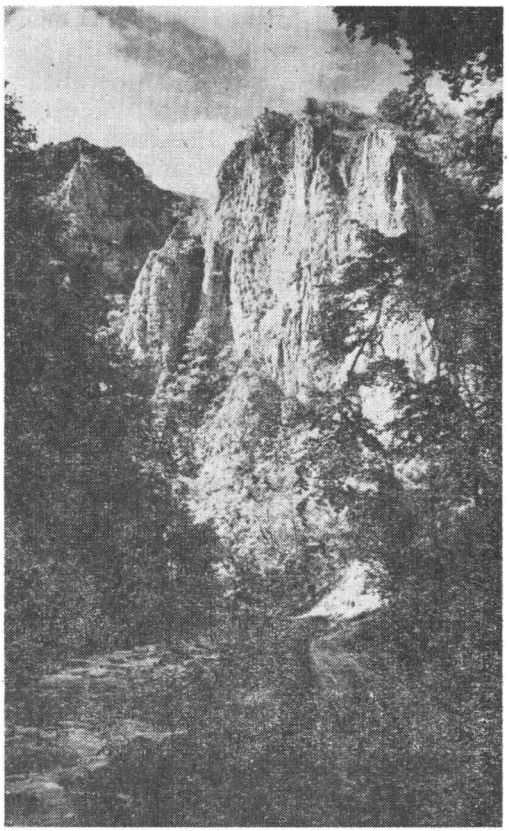

Fig. 4. — Cheile Vîrghișului din Munții Perșani (foto dr. Kovats Jenö).

ție sud-vest—nord-est, între Munții Făgăraș și Harghita. Perșanii se subdivid în trei grupe : nordică, centrală și sudică. În județul Harghita se află numai o parte din Perșanii nordici, care se desfășoară între Homorodu Mic, izvoarele Vîrghișului și rîul Cormoș. Altitudinea reliefului variază pe teritoriul lor între 750 și 950 m, cu excepția vîrfului Merca sau Dugău care atinge 1 002 m. În Perșanii nordici se află un larg areal de calcare și conglomerate calcaroase care au favorizat apariția unui interesant relief carstic (Cheile Vîrghișului, peștera Merești ș.a.) (fig. 4).

https://biblioteca-digitala.ro

Depresiunile intramontane

Depresiunile intramontane, prin extensiunea și orientarea lor față de lanțurile muntoase, întregesc armonia reliefului din județul Harghita și creează condiții favorabile pentru așezările omenești și pentru dezvoltarea vieții economice. Cele mai importante sînt depresiunile Giurgeu, Ciuc, Bilbor, Borsec și Casin-Iacobeni cu geneza tectono-vulcanică și tectono-erozină.

Depresiunea Giurgeu, numită și Depresiunea Gheorgheni, este situată între lanțul Munților Giurgeu la est și cel al Munților Gurghiu la vest, iar spre nord este dominată de puternicul masiv al Călimanului. Asupra genezei sale, părerile sînt împărțite. Cei mai mulți dintre geografi (L. S a w i c k i, 1912 ; V. M i h ă i l e s c u , 1963 ; Tr. N a u m, 1972) susțin că înaintea ridicării lanțului vulcanic, actuala depresiune făcea parte dintr-o cîmpie aluvionară, piemontană situată la bordura Carpaților cristalino-mezozoici, după cum o dovedesc depozitele de pietrișuri, ce se întîlnesc între Călimani și Odorheiu Secuiesc, care sînt depuse peste fundamentul cristalin. În timpul erupțiilor vulcanice peste pietrișurile cristaline s-au așezat materiale vulcanogen-sedimentare (brecii, piroclastite), iar după formarea edificiului eruptiv, considerată a se fi produs în pliocenul superior, această cîmpie piemontană s-a transformat într-o arie depresionară închisă între munți. Rîurile care curgeau către Bazinul Transilvaniei au fost și ele întrerupte și forțate să se verse în această depresiune, în care cu timpul s-a format un lac intramontan. Lacul avea legătură, prin actuala zonă a pasului Tincani, cu cel format în Depresiunea Ciucului. Nivelul apelor se pare că s-a ridicat pînă la înălțimea de 990 (V. I a n o v i c i, 1933), cînd, probabil, se realizează o scurgere a lor prin înșeuarea dintre munții Călimani și Gurghiu. La începutul cuaternarului, prin străpungerea defileului de la Toplița—Deda, apele lacului sînt evacuate. La exondarea depresiunii a contribuit și colmatarea cu materiale terigene aduse de rîurile din rama muntoasă. Spectrele polenice determinate în sedimentele Depresiunii Giurgeu sînt atribuite intervalului stratigrafic pliocen superior—cuaternar (V. M u t i h a c , L. I o n e s i, 1974). Grosimea depozitelor, după ultimele foraje, ajunge pînă la 1 000 m.

https://biblioteca-digitala.ro

Depresiunea Giurgeu este drenată de cursul superior al Mureșului, pe direcția sud—nord. Acesta primește numeroși afluenți de pe rama muntoasă a Giurgeului și cea a Gurghiului. Altitudinea sa variază între 700 și 800 m. Pe rama depresiunii, mai cu seamă în partea vestică, se remarcă frumoase piemonturi și glacisuri. Relieful înregistrează și un complex de cinci terase bine dezvoltate pe partea dreaptă a Mureșului. Spre axul văii se întinde un larg șes aluvial, presărat cu porțiuni de mlaștini eutrofe.

Depresiunea Giurgeu, în funcție de forma pe care o are și în funcție de pintenii cristalini sau vulcanici ce o străbat în anumite sectoare, a fost divizată în 3 compartimente (M. Iancu și Tr. Naum, 1971). Depresiunea Izvoru Mureșului, situată în sud de pintenul cristalin Cocoșel, este mai puțin dezvoltată. Aici, pe lunca Mureșului, lîngă Voșlăbeni, apar mici suprafețe cu turbării și ape carbogazoase. Depresiunea Gheorgheni este cea mai extinsă și ocupă partea centrală. Ultimul compartiment îl constituie Depresiunea Topliță, care se întinde la nord de localitatea Subcetate. Are un aspect mai deluros, rezultat din fragmentarea unui piemont vulcanogen-sedimentar. Ca urmare, albia Mureșului este mai îngustată.

Depresiunea Ciuc se situează în sudul Depresiunii Giurgeu, fiind încadrată între munții Harghita și Ciuc. Are o formă alungită și este drenată de cursul superior al Oltului, care o străbate de la nord la sud. A trecut prin aceleași etape genetice ca și Depresiunea Giurgeu. Date gravimetrice indică însă individualizarea ei tectonică și în același timp compartimentarea sa, anterior formării barajului vulcanic (Șt. Airinei, 1965). Cele două praguri, cel de la Racu și cel de la Jigodin, constituite din aglomerate vulcanice și lave, o divid în trei subdepresiuni: Depresiunea Ciucului superior, Depresiunea Ciucului mijlociu și Depresiunea Ciucului inferior.

Depresiunea Ciucului superior se află în partea nordică, între localitățile Sîntdominic și Racu. Este numită și Depresiunea Dănești—Mădăraș, după localitățile mai importante pe care le cuprinde. Se prezintă simetric față de cursul Oltului, iar pe marginea ei terasele și conurile de dejecție

https://biblioteca-digitala.ro

sînt dezvoltate și bine conservate. Depresiunea Ciucului de mijloc cuprinde compartimentul cel mai mare, care este situat între pragul de la Jigodin și cel de la Racu. Lunca Oltului este în cuprinsul acesteia întinsă și joasă, permițînd dezvoltarea unor suprafețe mari de mlaștini eutrofe și turbării. Depresiunea Ciucului inferior, denumită și Depresiunea Sînmartin ori Depresiunea Tușnadului, se desfășoară de la pragul Jigodin și pînă la defileul Oltului de la Tușnad.

Depresiunea Ciucului are o înălțime medie de 650—700 m. Cuvertura de sedimente este alcătuită din materiale vulcanice și terigene a căror grosime variază între 300 și 800 m. Aceste depozite, ca și cele din Depresiunea Giurgeu, sînt de vîrstă levantin-cuaternară.

Depresiunile Bilbor și Borsec au o geneză asemănătoare cu cea a depresiunilor Giurgea și Ciuc. Înaintea înălțării munților vulcanici ele funcționau ca mici golfuri așezate la contactul dintre Carpații Orientali și Bazinul Transilvaniei. După definitivarea lanțului eruptiv sînt barate și transformate în mici depresiuni lacustre. La începutul cuaternarului, afluenții Bistricioarei pătrund în aceste cuvete prin eroziune regresivă, drenînd apele lacurilor către bazinul Siretului. Depozitele acumulate în depresiunile menționate au grosimi de 30—170 m, fiind alcătuite, în general, din nisipuri, pietrișuri, nisipuri cu intercalații de argile și chiar de cărbune xiloid. Aceste depozite sînt de vîrstă levantin superior-cuaternară. Altitudinea reliefului variază între 800 și 1 000 m.

Depresiunea Bilbor are o formă alungită, fiind orientată pe direcția nord-sud. Spre nord-vest este dominată de versanții abrupți ai Călimanului, iar spre est de rama muntoasă a Masivului Budacu. Această depresiune este străbătută de cursul superior al Bistricioarei prin care comunică cu Moldova. Prin pasul Păltiniș și valea Topliței se leagă cu Depresiunea Giurgeului. Fundul depresiunii urcă la peste 950 m altitudine.

Depresiunea Borsec se situează la contactul dintre munții Călimani, Giurgeu și Masivul Budacu. Are o altitudine de peste 860 m (fig. 5). Este drenată de Valea Vinului și afluenții săi. În cuprinsul depresiunii s-a dezvoltat frumoasa stațiune balneoclimatică Borsec, importantă prin numeroasele

https://biblioteca-digitala.ro

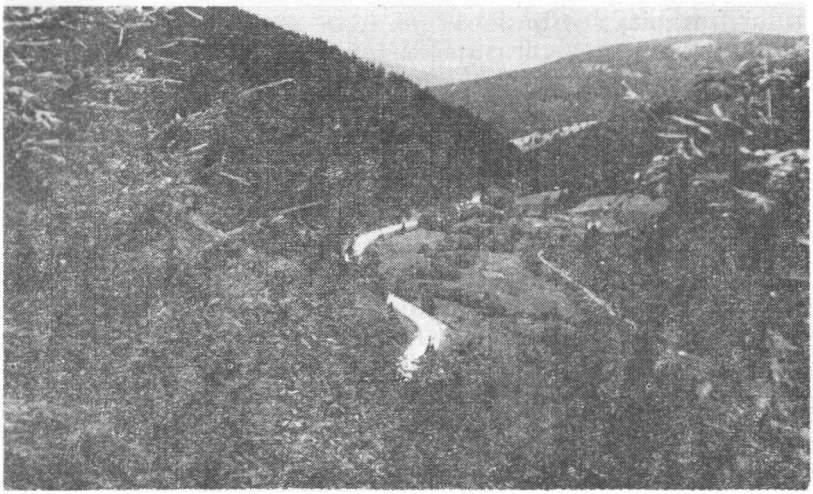

Fig. 5. — Valea Borsecului — Munții Giurgeu (foto Iuliu Buta).

izvoare minerale carbogazoase. Prezența unor petice de calcare cristaline a favorizat apariția unui relief carstic (Grota Urșilor, Peștera de gheață, Cetatea Bufnițelor etc., Tr. Naum, D. Roșu, 1972). Se leagă cu Depresiunea Giurgeu prin pasul Bistricioara-Borsec sau pasul Creangă (1 105 m), iar cu bazinul Bistriței prin pasul Tulgheș.

Depresiunea Casin se întinde între Munții Ciucului și Nemira, pe circa 7 km lungime și pe o lățime de 10—12 km. Are forma unui triunghi cu baza orientată spre sud și se individualizează la contactul dintre flișul cretacic și cel paleogen. Este drenată de cursul superior al Casinului împreună cu întreaga sa rețea hidrografică, de formă dendritică. După ce străbate scurtul defileu al Iacobenilor, Casinul iese în larga Depresiune Tîrgu Secuiesc, vărsîndu-se în Rîu Negru. Relieful este etajat în culmi scurte ce coboară spre valea Casinului și într-un sistem de trei terase. Altitudinile oscilează între 900 și 700 m. Originea depresiunii este tectono-erozivă.

Depresiuni intramontane, de eroziune. Pe lîngă depresiunile tectono-vulcanice și tectono-erozive, pe teritoriul jude-

https://biblioteca-digitala.ro

ţului Harghita se află încă trei depresiuni mici, intramontane, rezultate din eroziunea apelor. Așa sînt depresiunile Jolotca, Vărșag, Sicaș.

Depresiunea Jolotca este amplasată la contactul munţilor Sărmaș și Ditrău pe o structură cristalină. Este dezvoltată mai mult pe partea stîngă a văii Jolotca, fiind fragmentată și de cîţiva afluenţi mai importanţi ai acesteia care vin din Masivul Ditrău. În cuprinsul depresiunii apar, fragmentar, pietrișuri și argile cu ligniţi de vîrstă levantin-cuaternară.

Depresiunea Vărșag este așezată în partea de sud-vest a Munţilor Gurghiu, pe platoul de aglomerate vulcanice ce se desfășoară la poalele Masivului Șumleu Mic. Acest platou este drenat de cursul superior al Tîrnavei Mari și de numeroșii săi afluenţi pe care-i primește pe partea stîngă și care creează, în această zonă depresionară, un adevărat centru de concentrare a reţelei hidrografice. Văile sînt paralele, înguste și adînci, iar interfluviile care le separă au înălţimi de 800—900 m și o slabă înclinare de la est spre vest. Peisajul interfluviilor este dominat de fineţe și de numeroase odăi.

Depresiunea Sicaș (*Sicașău*) este instalată pe cursul mijlociu al rîului cu același nume, afluent al Tîrnavei Mari. Corespunde de fapt unui mic bazin de eroziune care desparte platoul vulcanic al Munţilor Gurghiu de platoul Munţilor Harghita. Are o formă alungită pe direcţia vest—est, o lungime de circa 3 km și o lăţime de 1—2 km. Este străbătută de un drum modernizat care, prin pasul Sicaș (1000 m), leagă municipiul Odorheiu Secuiesc de orașul Gheorgheni.

Subcarpaţii Transilvăneni

La vest de platoul vulcanic, între apele Tîrnavei Mici și ale Homorodului Mic, se individualizează o unitate de relief alcătuită din depresiuni și dealuri cu înălţimi de 600—1 025 m și care formează sectorul sud-estic al Subcarpaţilor Transilvăneni. Aceștia sînt constituiţi din depozite sedimentare (argile, gresii, marne, microconglomerate, nisipuri, pietrișuri, sare etc.), de vîrstă miocen-pliocenă, în care rîurile și-au sculptat văi adînci,

https://biblioteca-digitala.ro

cu albii largi, însoţite uneori de terase etajate, ce creează accentuate denivelări (200—400 m) faţă de dealurile netezite. De asemenea, procesele de versant (alunecări de teren, năruiri, spălări în suprafaţă) au îmbogăţit gama formelor de relief.

În raport cu principalele cursuri de apă care drenează această unitate de relief I. M a c, (1972), delimitează trei compartimente, şi anume : Subcarpaţii Tîrnavei Mici, Subcarpaţii Odorheiului şi Subcarpaţii Homoroadelor.

Subcarpaţii Tîrnavei Mici. Se întind între văile Nirajului şi Rîului Alb. Pe teritoriul judeţului Harghita nu se află decît partea sudică a acestui compartiment , adică dealurile subcarpatice dintre Rîu Alb şi rîul Cuşmed. Reţeaua hidrografică, care este tributară atît Tîrnavei Mici, cît şi Tîrnavei Mari, şi-a lăsat o accentuată amprentă asupra reliefului, fragmentîndu-l într-un grup de unităţi deluroase şi ulucuri depresionare.

Dealurile subcarpatice ale Tîrnavei Mici prezintă înălţimi între 500 şi 1 028 m şi au o constituţie geologică relativ uniformă. Dealurile situate în apropiere de bordura platoului vulcanic au înălţimi în jur de 1 000 m (Piatra Şiclod — 980 m, Firtuş — 1 000 m) şi sînt acoperite cu o cuvertură de aglomerate vulcanice. Aceste dealuri reprezintă de fapt nişte martori rămaşi în urma retragerii platoului vulcanic. Ei sînt intens modificaţi de reţeaua hidrografică şi de procesele de versant. La vest de grupa dealurilor înalte se desfăşoară un relief colinar constituit din roci sedimentare (nisipuri, gresii, marne, argile) puţin rezistente la acţiunea de eroziune a apelor curgătoare. Înălţimea acestor coline variază între 550 şi 700 m, mai importante fiind culmile alcătuite din Dealul Românilor (572 m), Dealul cu Masă (575 m), Dealul Gheorgheni (596 m) etc.

Relieful depresionar se desfăşoară, în general, în lungul unor văi principale şi se prezintă sub forma unor ulucuri sau a unor bazinete depresionare. Dintre acestea mai importante sînt Depresiunea Praid şi bazinetele Goagiu, Cuşmed şi Eliseni.

Depresiunea Praid face parte din ulucul depresionar Sovata—Corund, dar în cuprinsul judeţului Harghita se află doar compartimentul udat de pîrîul Corund, afluent al Tîrnavei Mici. Are o formă alungită şi este încadrată spre vest de dealurile Şiclod

https://biblioteca-digitala.ro

și Firtuș, iar spre est de către marginile platoului vulcanic ce se înalță pînă la 940 m. Această depresiune este cunoscută și sub numele de „Țara Praidului", fiind caracterizată prin prezența unui relief etajat pe două trepte (I. M a c, 1972) : o treaptă periferică al cărui nivel atinge 600—700 m și imprimă depresiunii forma unui culoar de 5—6 km lățime și de circa 30 km lungime , precum și o treaptă mai joasă, situată la 500 m, în care depresiunea se caracterizează prin existența unor bazinete de eroziune, dispuse succesiv de-a lungul văii, în cuprinsul cărora s-au dezvoltat localitățile Corund, Ocna de Sus, Ocna de Jos și Praid. Bazinetul Praid are cea mai mare întindere și prezintă importanță prin apariția la zi a formațiunilor de sare de vîrstă tortoniană și a unor izvoare minerale.

Bazinetul Goagiu ocupă sectorul mijlociu al văii Goagiu, între localitățile Medișoru Mic și Avrămești. Are o formă tentaculară, rezultată din acțiunea de eroziune a apelor curgătoare, și o suprafață de circa 6 km². Acest bazinet este încadrat de dealuri cu altitudini între 600 și 700 m (dealurile Torea, Cerea, Corbu).

Bazinetul Cușmed se află mai la nord de bazinetul Goagiu, în zona de confluență a pîrîului Firtuș cu rîul Cușmed. Ocupă o suprafață de circa 5 km² care include și localitatea Atid. Acest bazinet depresionar este închis de dealurile subcarpatice ale căror înălțimi scad de la nord spre sud-vest.

Bazinetul Eliseni este așezat pe valea cu același nume, la contactul dintre Subcarpații Tîrnavei Mici și Podișul Tîrnavelor. Colinele care-l flanchează nu depășesc 600 m (dealurile Săcel și Gheorgheni).

Subcarpații Odorheiului. Se desfășoară între Rîu Alb și rîul Archita, ambii afluenți ai Tîrnavei Mari. Relieful este extrem de fragmentat de o rețea hidrografică densă care și-a sculptat în formațiunile tortoniene și sarmațiene văi largi, însoțite de lunci, terase și versanți de diferite forme.

Dealurile subcarpatice ale Odorheiului se grupează în două subunități de relief, dispuse una la nord și alta la sud, față

https://biblioteca-digitala.ro

de valea Tîrnavei Mari. Subunitatea nordică include, între Rîu Alb şi Tîrnava Mare, cel mai viguros masiv deluros, cunoscut sub numele de Măgura Rez. Acest deal are înălţimea maximă în Vîrful Aramei (933 m) şi este considerată una din cele mai mari din Subcarpaţii Transilvăneni. Măgura Rez formează un adevărat castel de ape pentru reţeaua hidrografică care este dispusă într-un sistem radiar. Subunitatea sudică este alcătuită dintr-un şir de dealuri delimitate de apele Tîrnavei Mari şi ale Architei. Înălţimea lor variază între 777 şi 838 m (Vîrful Tare, vîrful Gorgane, Vîrful Tăiat etc.).

Între aceste dealuri subcarpatice, pe văile principalelor rîuri se individualizează cîteva depresiuni şi bazinete de eroziune ce creează, pe anumite sectoare, denivelări de cîteva sute de metri. Dintre depresiunile mai importante menţionăm : Zetea şi Odorhei, iar la contactul cu Podişul Tîrnavelor, depresiunile Cristuru Secuiesc şi Şimoneşti—Cobăteşti.

Bazinetul Zetea este situat pe cursul superior al Tîrnavei Mari, în continuarea depresiunii Tîrnava Mare—Şicasău, fiind mărginit de rama joasă a platoului vulcanic. Se află în zona de contact dintre Subcarpaţi şi lanţul eruptiv. Are o formă alungită pe direcţia est—vest şi este mai dezvoltată în perimetrul localităţilor Zetea—Tîrnoviţa. De-a lungul acestui bazinet se poate remarca o luncă, aproximativ, simetrică, însoţită de terase fluviatile.

Depresiunea Odorhei se desfăşoară, în aval de bazinetul Zetea, de la confluenţa Tîrnavei Mari cu pîrîul Brădeşti şi pînă aproape de localitatea Feliceni. Spre est şi sud-est această depresiune este închisă de rama unor dealuri înalte (670—886 m), situate la poalele platoului vulcanic (Piatra Tarcăi, Dealul Mare, Cherţu). În nord, nivelul celor mai înalte dealuri oscilează între 640 şi 933 m (dealul Rigo, Măgura Rez etc.). Prin pîrîul Şoş se face legătura cu bazinetele depresionare Bisericani şi Bulgăreni de pe cursul superior al Rîului Alb (I. M a c , 1972).

Depresiunea Odorhei are o lungime de circa 9 km şi o lăţime maximă de aproape 6 km, întîlnită mai la est de munici-

https://biblioteca-digitala.ro

piul Odorheiu Secuiesc. Suprafața sa este de circa 25 km² și include o luncă largă, asimetrică și șapte terase bine conservate.

Depresiunea Cristuru Secuiesc este situată la contactul dealurilor subcarpatice cu Podișul Tîrnavelor. Ea ocupă lunca largă a Tîrnavei Mari dintre localitățile Porumbenii Mici și Filiaș, pe circa 10 km lungime, precum și terasele etajate de la marginea colinelor. Relieful colinar care încadrează această depresiune se menține în jurul nivelului de 600—750 m (Dealul Pleșuv, Dealul cu Cruce, dealul Golota).

Depresiunea Șimonești—Cobătești se întinde pe cursul mijlociu al Rîului Alb, fiind înconjurată de rama unor dealuri puternic fragmentate de rețeaua hidrografică (Dealul Corbului, Dealul cu Masă, flancul nordic al Măgurei Rez). Prin culoarul de la Rugănești se leagă cu Depresiunea Cristuru Secuiesc.

Subcarpații Homoroadelor. Continuă dealurile subcarpatice ale Odorheiului către sud-est pînă la contactul cu Munții Perșani (sectorul nordic). Această unitate de relief este adînc fragmentată, în profil longitudinal, de-a lungul unor anticlinale, de către cele două Homoroade. Ca urmare, aici s-a individualizat o largă arie depresionară, cunoscută sub numele de *Depresiunea Homoroadelor*. Județul Harghita cuprinde numai partea nordică a acestei depresiuni, conturată mai ales prin bazinetul de la Mărtiniș—Sînpaul de pe Homorodu Mare, precum și prin bazinetul de la Crăciunel de pe Homorodu Mic. Dealurile care mărginesc aceste bazinete au aspectul unor sinclinale suspendate. Ele se grupează sub forma unor măguri a căror înălțime scade de la nord spre sud (850—650 m). Mai evidente sînt *Dealurile Bădenilor* dominate de vîrfurile Vereș (828 m), Cetatea Bădeni (854 m), Panta Fagului (702 m), Nădășcuț (738) m) etc. De asemenea, între cele două Homoroade se înșiră cîteva gruiuri, acoperite cu o cuvertură de aglomerate vulcanice, rămase ca martori ai eroziunii fluviatile și care prezintă o altitudine ce se menține în jur de 700—800 m (dealurile Cetății, Ocland și Bereș).

https://biblioteca-digitala.ro

RESURSELE SUBSOLULUI

Județul Harghita, situat în plină zonă a Carpaților Orientali centrali, prezintă un subsol format dintr-o variată constituție petrografică, ce conține importante zăcăminte de substanțe minerale utile. Acestea se află răspîndite sub formă de zăcăminte de minereuri, zăcăminte de combustibil și sub formă de roci.

Zăcămintele de minereuri se găsesc în Munții Harghitei și în Munții Ditrăului sub forma minereurilor de fier, de mercur și a minereurilor de sulfuri polimetalice. Zăcămintele de minereu de fier sînt legate de acumulările de siderit din Munții Harghita, aflîndu-se la Mădăraș și la minele de la Lueta și Vlăhița (fig. 6). Acestea au o mare importanță pentru industria siderurgică locală.

Zăcămintele de mercur se află în apropiere de Mădăraș, în andezitele caolinizate, și lîngă localitatea Sîntimbru în piroclastitele caolinizate. Se prezintă sub formă de cinabru la care se mai asociază și diferite sulfuri (pirită, galenă și blendă).

Zăcămintele de sulfuri polimetalice sînt localizate la Bălan în Munții Hășmaș, în straturile șisturilor cristaline epimetamorfice, și la Ditrău—Jolotca, în Munții Giurgeului, sau, mai precis, în Munții Ditrăului. Din zăcămintele de la Bălan se exploatează pirita și, totodată, în proporție mai redusă, calcopirită, blendă, galenă și galenobismutină.

Zăcămintele de combustibil sînt răspîndite în depresiunile intramontane, situate în interiorul județului, pe văile Bistricioara, Mureș și Olt, unde se află întinse suprafețe de mlaștini eutrofe în care s-au format zăcăminte de turbă.

Mlaștinile din depresiunile Bilbor și Borsec — așa cum menționează E. P o p (1960) — totalizează o suprafață de circa 70 ha, în care se află aproape 700 000 m^3 turbă. Ea nu este exploatabilă, dar ar putea fi folosită în balneoterapie. Mlaștinile

https://biblioteca-digitala.ro

eutrofe situate în depresiunile Ciuc şi Giurgiu ocupă suprafeţe cu mult mai mari, iar turba de aici este de calitate mai bună. În Depresiunea Ciucului au o suprafaţă de peste 1 600 ha şi totalizează un volum de circa 20 milioane m^3 de turbă. Zăcămîntul care se exploatează se află între Ciceu şi Miercurea-Ciuc. Turba ocupă grosimi variabile, este de calitate superioară şi prezintă o valoare calorică între 2 000 şi 4 000 calorii. În bazinul Giurgeului turbăriile sînt mai restrînse ca areal (475 ha) şi de o calitate mai inferioară.

În mica depresiune a Borsecului, alcătuită din depozite de pietrişuri şi nisipuri, cu grosimi între 70 şi 130 m, se află intercalat, între stratul de nisip, lignit care este de importanţă locală.

Zăcămintele de sare sînt legate de structurile diapire care apar în Subcarpaţii Tîrnavei Mici şi ai Homorodului Mare. Se exploatează la Praid. În bazinetul Sînpaul—Orăşeni de pe valea Homorodului Mare, formaţiunile de sare apar la zi.

Pe lîngă zăcămintele de minereuri şi combustibili, în economia judeţului Harghita un rol important îl au şi *rocile utile*, foarte mult folosite în domeniul construcţiilor. Acestea se exploatează în carierele de la poalele munţilor Harghita, Giurgeu şi Gurghiu. Larg răspîndite sînt andezitele, calcarele, argilele, gresiile şi marnele, sienitele, nisipurile şi pietrişurile etc.

Andezitele alcătuiesc mari rezerve de roci utile în cadrul lanţului vulcanic Călimani, Gurghiu, Harghita. Sînt roci compacte şi dure, iar culoarea lor variază de la cenuşiu la cenuşiu-brun. Se exploatează în carierele din apropierea localităţilor Chileni, Făget-Voşlăbeni, Căpîlniţa, Jigodin, Maiul-Vlăhiţa, Praid. Aici se scoate andezitul cu piroxeni. Apoi, din carierele care se află în apropierea oraşului Miercurea-Ciuc (Izvoru Viu, Canton, Sîncrăieni I şi II, Şumuleu) se extrag andezite cu augit şi hipersten. De asemenea, andezite cu amfiboli se exploatează în carierele de la Limbus-Remetea, Lăzăreşti, Carpitus (Băile Tuşnad) şi Zetea.

Aglomeratele vulcanice, alcătuite în general din blocuri mari de andezite piroxenice sau andezite bazoltoide, se extrag din carierele Pietrosu (Sînsimion), Sărmaş şi Văcăreşti. Atît andezitele, cît şi aglomeratele andezitice sînt utilizate ca blo-

https://biblioteca-digitala.ro

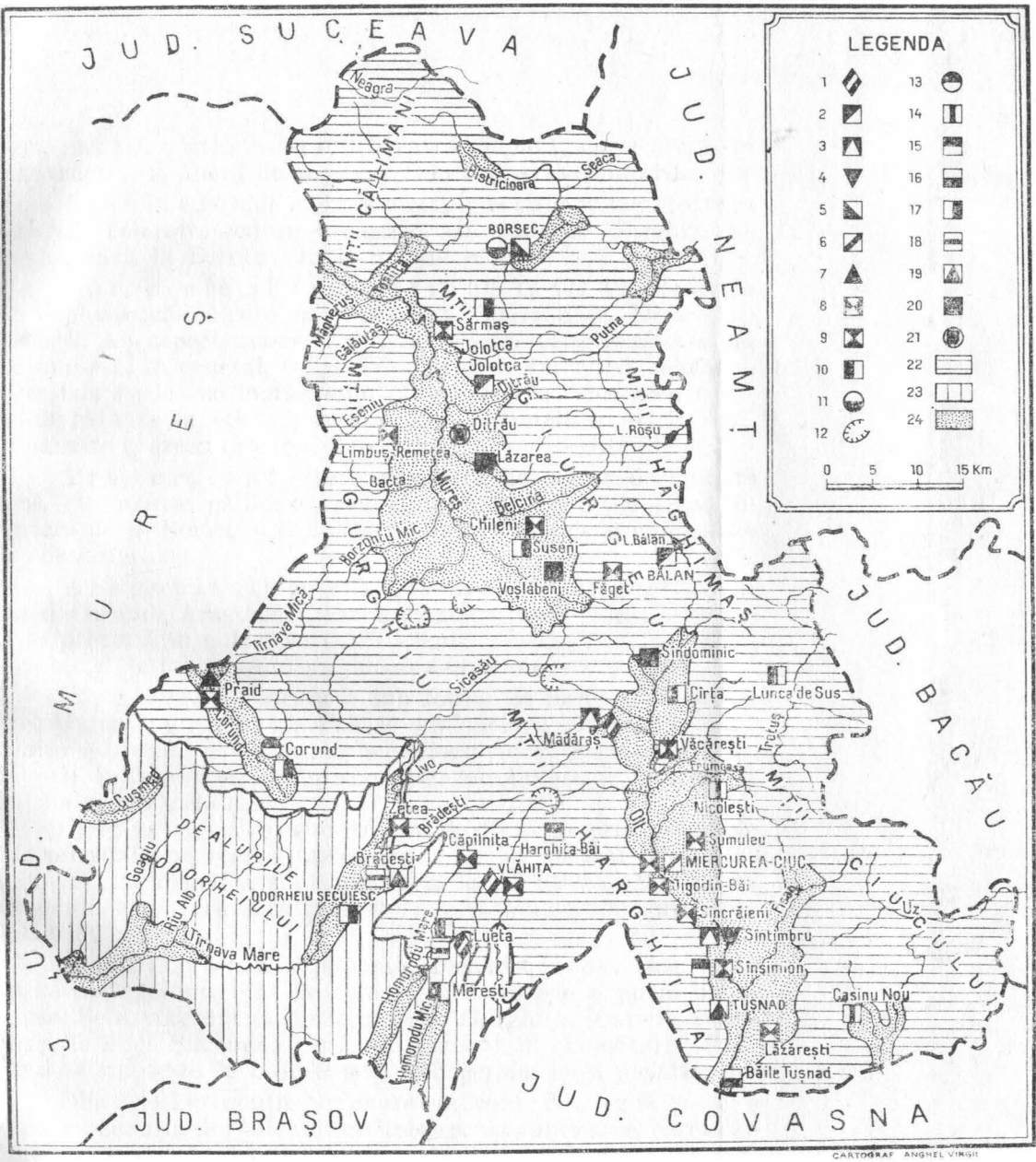

CARTOGRAF ANGHEL VIRGIL

Fig. 6. — Harta zăcămintelor de substanțe minerale utile.

1, Acumulări de siderit; *2*, pirită; *3*, cinabru asociat cu sulfuri; *4*, diatomit; *5*, lignit; *6*, turbă, *7*, sare; *8*, cariere de andezit; *9*, aglomerate vulcanice; *10*, cariere de calcare și calcare dolomitice; *11*, travertin; *12*, aparat vulcanic; *13*, aragonite; *14*, gresii; *15*, caolin; *16*, lutișoare; *17*, argile; *18*, marne; *19*, nisipuri și pietrișuri; *20*, calcar cristalin; *21*, sienite; *22*, munți; *23*, dealuri subcarpatice; *24*, dep resiuni.

https://biblioteca-digitala.ro

curi, mozaic, piatră concasată, piatră cioplită, ca criblură, în construcţii, în lucrările de pavaj, la întreţinerea drumurilor etc.

S i e n i t e l e sînt roci magmatice de adîncime cu textură masivă, colorate cenuşiu-albăstrui. În judeţul Harghita se exploatează la Ditrău sub formă de blocuri.

C a l c a r e l e şi t r a v e r t i n u l. În judeţul Harghita se exploatează calcare dolomitice la Sîndominic, Delniţa şi Mereşti. Au aspect masiv şi sînt de culoare cenuşie-albicioasă. Se folosesc, în general, ca piatră spartă, în industria celulozei, industria sticlei, ca îngrăşămînt chimic sau la fabricarea varului de calitate superioară. În apropiere de Lueta se extrag conglomerate şi gresii calcaroase de culoare cenuşii-gălbui.

T r a v e r t i n u l este o varietate de calcar de culoare albă cu nuanţe gălbui şi cenuşii-roşcate. Se exploatează în cariera de la Borsec şi se foloseşte în lucrările de ornamentare a construcţiilor.

A r a g o n i t e l e se află într-un masiv de lîngă localitatea Corund. Aragonitul este un carbonat de calciu ($CaCO_3$) şi se prezintă în culori variate (cafeniu, verzui, cenuşiu, albicios etc.). Se foloseşte în producerea unor obiecte de artă.

A r g i l e l e se întîlnesc sub formă de humă, lut, caolin etc. Huma sau argila plastică se exploatează din cîteva zăcăminte (Corund, Suseni, Odorheiu Secuiesc şi Sărmaş) şi este folosită la fabricarea cărămizilor, ţiglelor şi olanelor, precum şi în industria ceramică.

L u t i ş o a r e l e sînt tot argile formate prin procesele hidrotermale pe seama andezitelor. Au în general o culoare galbenă sau roşietică şi se utilizează la fabricarea coloranţilor minerali. Se exploatează dintr-un mic zăcămînt din apropierea Băilor Tuşnad.

C a o l i n u r i l e sînt argile formate în cea mai mare parte din caolinit. Sînt de culoare albă-cenuşie şi puţin unsuroase. Se extrag din zăcămîntul de la Harghita. (Cariera Puturosu, de lîngă Sînsimion, încă nu a intrat în exploatare.) Caolinul se foloseşte în industria sticlei, ceramicei şi pielăriei.

M a r n e l e conţin un mare procent de argilă şi au o culoare cenuşiu-negricioasă. Se folosesc la fabricarea cărămizi-

https://biblioteca-digitala.ro

lor, în industria cimentului şi la fabricarea faianţei inferioare. Se exploatează la Brădeşti şi Lueta.

Nisipurile şi gresiile. În depozitele pliocene de la Tuşnad şi Brădeşti s-au organizat cariere de exploatare a acestora. Gresiile provin din cimentarea nisipurilor. Cele care se extrag de la Casinu Nou şi Nicoleşti sînt de natură calcaroasă de vîrstă cretacică. Gresiile calcaroase se utilizează ca plăci de trotuare, trepte de scări, borduri etc.

Calcarele cristaline (marmurele) sînt roci metamorfice, de culoare albă cu nuanţe cenuşii vărgate. În zona muntoasă de la izvorul Mureşului se află cîteva zăcăminte de unde se extrag aceste calcare cristaline (Sîndominic, Voşlăbeni, Lăzărea). Fiind o marmură de calitate inferioară se foloseşte la fabricarea varului, în terasamentele de cale ferată, în ornamentarea unor faţade etc.

Izvoarele minerale sînt în strînsă legătură cu arealul activităţii postvulcanice, care se întinde atît spre vest — în dealurile subcarpatice ale Transilvaniei — cît şi spre est, în zona cristalino-mezozoică, precum şi în zona flişului cretacic. Perimetrul acesta este cunoscut sub denumirea de aureolă mofetică, care se caracterizează prin emanaţii de CO_2 şi H_2S, izvoare carbogazoase, sulfuroase, prin ape cu caracter hipotermal (20—28°C).

Aşa cum se remarcă din distribuţia izvoarelor minerale (fig. 7), intensitatea cea mai mare a emanaţiilor de CO_2 nu se află chiar în zona munţilor vulcanici, ci în formaţiunile din vecinătatea lor, adică în depozitele depresiunilor intramontane, în flişul cretacic al munţilor Ciuc şi Bodoc, în lanţul cristalin al munţilor Bistriţa—Tulgheş şi în aglomeratele vulcanice de la bordura Munţilor Harghita.

Bioxidul de carbon care circulă prin fisurile şi diaclazele rocilor intră în contact cu apa din straturile acvifere, unde se dizolvă şi se transformă în acid carbonic. Această apă carbogazoasă acţionează cu o putere mult mai mare în dizolvarea sărurilor aflate în formaţiunile pe care le străbate, dînd astfel naştere la izvoare minerale bogate în CO_2.

În judeţul Harghita se află numeroase izvoare carbogazoase, cu o compoziţie chimică bogată şi cu un grad variabil

https://biblioteca-digitala.ro

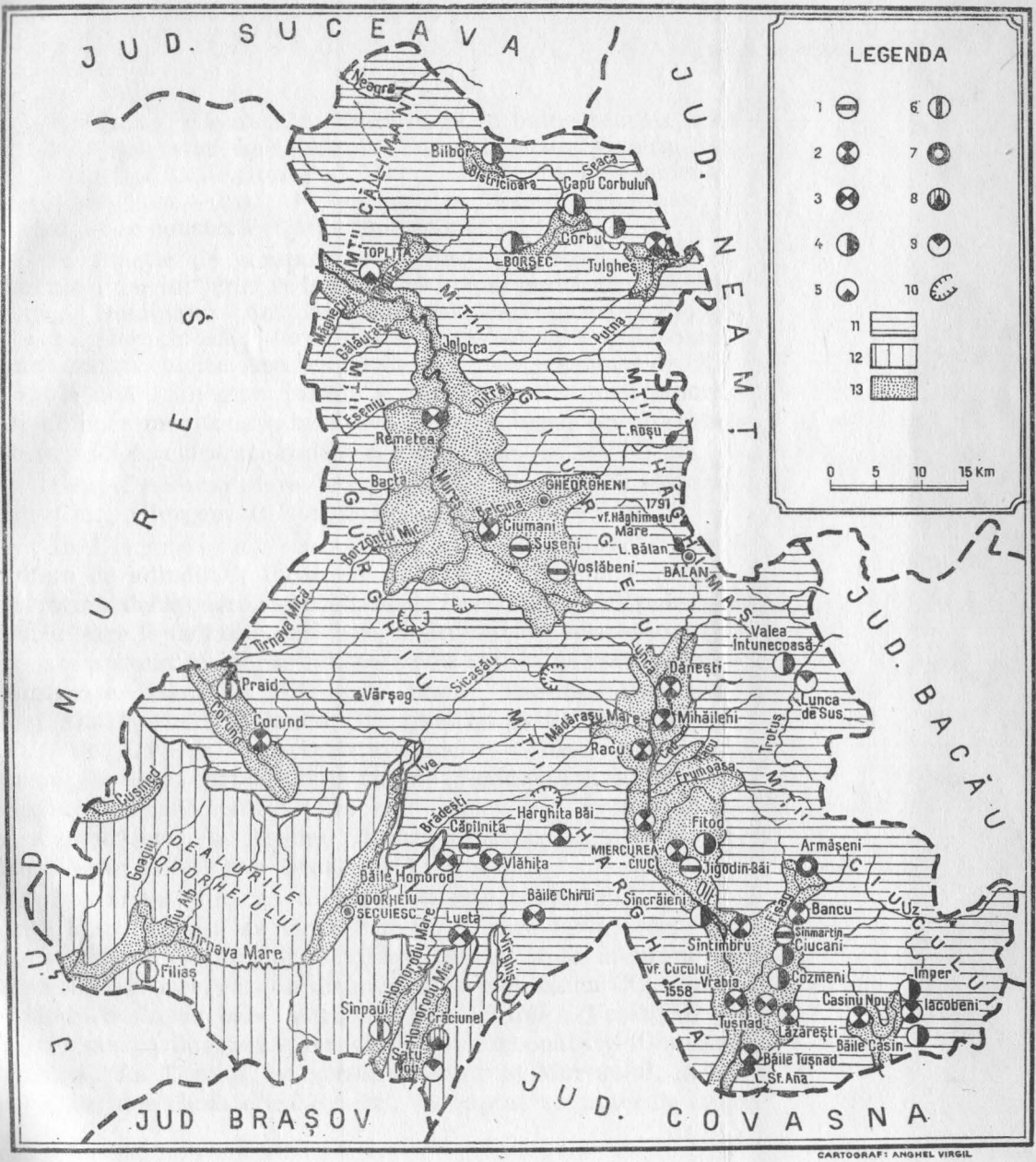

CARTOGRAF: ANGHEL VIRGIL

Fig. 7. — Harta izvoarelor minerale.

1, Izvoare carbogazoase simple; *2*, izvoare feruginoase + CO_2; *3*, izvoare feruginoase-bicarbonatate + CO_2; *4*, izvoare bicarbonatate-calcice + CO_2; *5*, izvoare bicarbonatate sodice + CO_2; *6*, izvoare cloro sodice; *7*, izvoare sulfuroase; *8*, izvoare cloruratbicarbonatate; *9*, izvoare oligominerale, *10*, aparat vulcanic; *11*, munţi; *12*, dealuri subcarpatice; *13*, depresiuni.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

de mineralizare. Ele au o utilizare largă în balneoterapia unor afecțiuni. Așa sînt apele de la Băile Tușnad, Jigodin-Băi, Sîntimbru-Băi, Băile Homorod, Harghita-Băi etc. De asemenea, aceste borvizuri — mai ales cele de la Borsec, Sîncrăieni și Tușnad — se consumă ca ape îmbuteliate de masă.

În funcție de compoziția chimică și gazoasă, izvoarele minerale din acest județ se încadrează în mai multe grupe hidrochimice. Dominante sînt însă izvoarele carbogazoase simple, izvoarele feruginoase, feruginoase bicarbonatate și izvoarele bicarbonatate calcice. Acestea conțin și o mare cantitate de CO_2, dîndu-le astfel un gust plăcut și răcoritor. Pe lîngă tipurile hidrochimice menționate în cîteva localități apar ape bicarbonatate sodice, clorurate-sodice și sulfuroase.

Grupul cel mai mare de izvoare se află dispus în depresiunile Ciuc, Giurgeu, Bilbor și Borsec.

În Depresiunea Ciucului se întîlnesc straturi acvifere de adîncime încărcate cu CO_2 ce apar la suprafață sub formă de izvoare carbogazoase. Dacă avem în vedere și sărurile care le includ aceste ape în drumul lor spre suprafață, se poate aprecia că aici se întîlnesc cele mai numeroase izvoare feruginoase (Dănești, Mihăileni, Racu, Toplița, Miercurea-Ciuc, Sîntimbru-Băi, Bancu, Lăzărești și Băile Tușnad), urmate de izvoare bicarbonatate-calcice (Fidot, Sîncrăieni, Ciucani, Cozieni), carbogazoase simple (Jigodin-Băi, Sînmartin), feruginoase-bicarbonatate (Vrabia și Tușnad) și izvoare sulfuroase (Armășeni). La Tușnad, Bancu, Ciucsîngeorgiu și la Sîncrăieni apar mofete sub formă de CO_2 liber.

Depresiunea Giurgeu este constituită din depozite foarte groase de natură detritică care favorizează formarea mai multor straturi acvifere. Din ele apar la suprafață numeroase izvoare, care în drumul lor se încarcă cu CO_2, transformîndu-se în izvoare carbogazoase simple (Voșlăbeni și Suseni) sau carbogazoase feruginoase bicarbonatate (Ciumani, Remetea). La Toplița, pe versantul stîng al Mureșului, în cocheta stațiune climaterică Bradul, s-a captat un puternic izvor

https://biblioteca-digitala.ro

bicarbonatat-sodic hipotermal (26°C) ce alimentează un frumos bazin de înot (fig. 8).

Bazinul Homoroadelor. În bazinul superior al celor două Homoroade, acolo unde se extinde zona aglomeratelor vulcanice, sînt semnalate o serie de izvoare carbogazoase feruginoase-bicarbonatate (Băile Homorod, Vlăhița, Lueta). Ceva mai la est, în plină zonă eruptivă, din masa de andezite apar două izvoare feruginoase și feruginoase-bicarbonatate (Harghita-Băi și Băile Chirui). De asemenea, la Căpîlnița se cunosc cîteva izvoare cu apă carbogazoasă simplă.

În cursul mijlociu al Homoroadelor, la Sînpaul, apar izvoare clorosodice, la Crăciunel clorurate-bicarbonatate, iar la Satu Nou, oligominerale.

Depresiunile Bilbor și Borsec sînt constituite din depozite levantine și cuaternare (pietrișuri, nisipuri, argile și nisipuri fine) favorabile formării unor straturi acvifere. Aici apar numeroase izvoare carbogazoase bicarbonatate-calcice (Bilbor, Borsec, Corbu, Capu Corbului). La Tulgheș, izvoarele avînd un conținut bogat de fier sînt considerate ca ape carbogazoase feruginoase.

La Borsec se găsesc mai multe izvoare minerale, cel mai important fiind „Izvorul Republica" cu un debit de 4 l/s, de unde se îmbuteliază minunatul borviz de Borsec (fig. 9).

În Depresiunea Casin, aflată în perimetrul flișului cretacic, în arealul de manifestare a mofetelor, izvoarele minerale de aici se caracterizează printr-un bogat conținut de CO_2. Apar izvoare feruginoase la Casinu Nou și Iacobeni și izvoare bicarbonatate calcice la Imper și Băile Casin. În prezent se îmbuteliază numai apa din izvorul „Perla Casinului" din Iacobeni.

Pe teritoriul județului Harghita se mai întîlnesc cîteva izvoare minerale situate pe Trotuș, Tîrnava Mare și Corund. Pe Tîrnava Mare, la Odorheiu Secuiesc și Filiaș, sînt semnalate izvoare clorosodice; pe valea Corundului, la Praid, se întîlnesc, de asemenea, izvoare sărate, iar la Corund izvoare feruginoase. Pe Trotușul superior, la Valea Întunecoasă, apar cîteva izvoare bicarbonatate calcice, de importanță locală.

https://biblioteca-digitala.ro

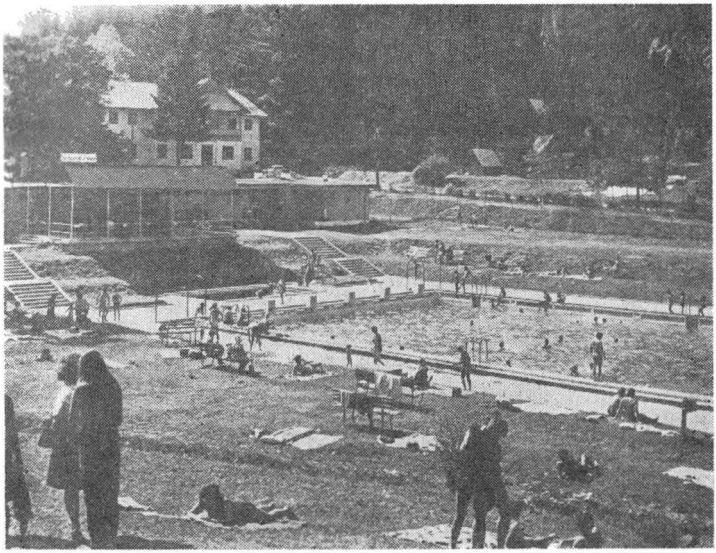

Fig. 8. — Staţiunea climaterică Bradul (Topliţa) cu bazinul de înot (foto I. P i ş o t a).

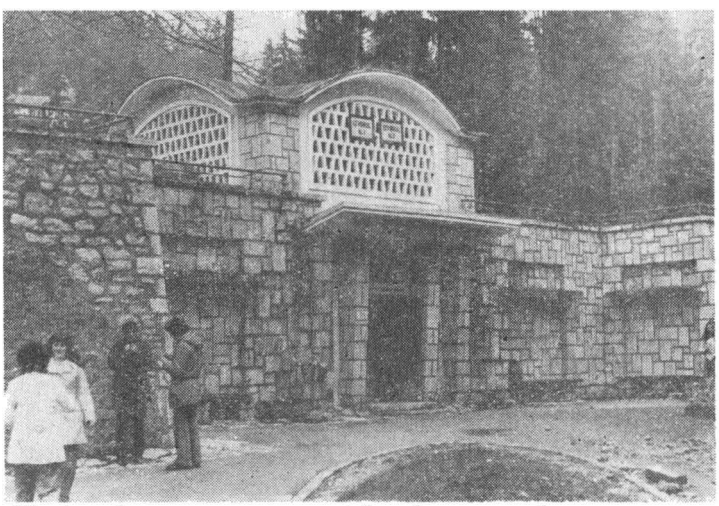

Fig. 9. — Izvoarele minerale 1 şi 2 de la Borsec (foto I u l i u B u t a).

https://biblioteca-digitala.ro

CLIMA

Orientarea, aproximativ, perpendiculară a unităţilor de relief faţă de direcţia dominant-vestică a circulaţiei atmosferice generale, existenţa treptelor de relief care urcă de la 389 m în zona dealurilor subcarpatice, la peste 2 000 m pe vîrfurile cele mai înalte, precum şi alternanţa lanţurilor muntoase longitudinale cu şirul depresiunilor intramontane imprimă condiţiilor climatice anumite particularităţi locale. Ca urmare, aici se individualizează climatul Subcarpaţilor Transilvăneni, al munţilor înalţi şi mijlocii şi al depresiunilor intramontane. De asemenea, prezenţa pe teritoriul judeţului Harghita a unui relief cu caracter accidentat, în care văile adînci se succed cu interfluvii largi şi unde suprafeţele împădurite alternează cu cele despădurite, face ca radiaţia solară totală anuală să aibă o distribuţie neuniformă (90—110 kcal/cm^2), fapt ce se reflectă în mersul temperaturii, cît şi asupra gradului de umiditate.

Temperatura aerului. Temperatura aerului prezintă importante variaţii lunare, anotimpuale şi anuale. Cum judeţul Harghita ocupă o bună parte din zona centrală a Carpaţilor Orientali şi a Subcarpaţilor Transilvăneni, aceste oscilaţii termice vor avea un caracter şi mai pronunţat între punctele cele mai înalte şi cele mai joase ale reliefului. Şi aici, ca şi în celelalte regiuni muntoase ori deluroase, valoarea medie a gradientului termic pe verticală este de 0,5—0,6°C/100 m.

Temperatura medie anuală a aerului prezintă pe teritoriul judeţului valori între —2...1°C pe vîrfurile Munţilor Călimani şi 6—8°C în zona subcarpatică. După cum rezultă din figura 10, aceste valori ale temperaturii medii anuale variază între 1 şi 4° C în regiunea cea mai înaltă (peste 1 400 m) a lanţului eruptiv şi a munţilor Giurgeu şi Hăşmaş; între 4 şi 6°C pe platoul aglomeratelor vulcanice şi în depresiunile intramon-

https://biblioteca-digitala.ro

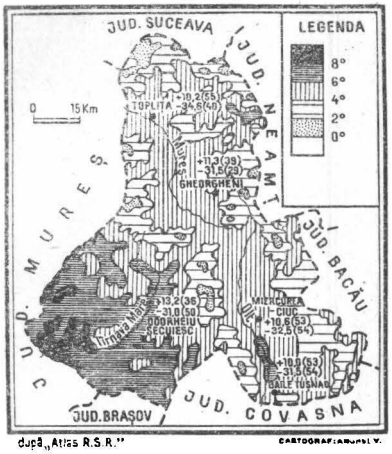

Fig. 10. — Temperatura medie anuală a aerului.

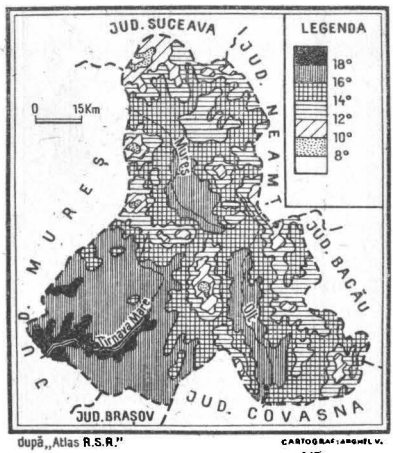

Fig. 11. — Temperatura medie a aerului în luna iulie.

tane ; între 6 și 8°C în Subcarpații Transilvăneni și între 8 și 10°C în depresiunile subcarpatice (Cușmed, Goagiu Șimonești — Cobătești, Cristuru Secuiesc).

În luna cea mai caldă (iulie) peste tot se înregistrează temperaturi pozitive (fig. 11). Pe culmile înalte ale munților temperatura medie variază între 8 și 10°C, în depresiunile înalte ale Munților Giurgeu (Borsec și Bilbor) și în Munții Ciucului se menține între 12 și 16°C, iar în depresiunile intramontane Giurgeu și Ciuc, precum și în dealurile subcarpatice oscilează între 16 și 18°C. În depresiunile și bazinele de pe Tîrnava Mare temperatura medie a aerului depășește 18°C.

În verile foarte călduroase mercurul termometrelor poate atinge temperaturi cu adevărat tropicale, de peste 30°C. De exemplu, la Miercurea-Ciuc la 30. VII. 1953 s-au înregistrat 36,5°C, la Odorheiu Secuiesc în 1952 tot 36,5°C, iar la Gheorgheni la 7. VII. 1929, 35°C. În general, în depresiunile intramontane, temperaturile tropicale nu s-au observat mai mult de 2—3 zile pe an. Mai frecvente sînt zilele cu temperaturi $\geqslant 25$°C. La

https://biblioteca-digitala.ro

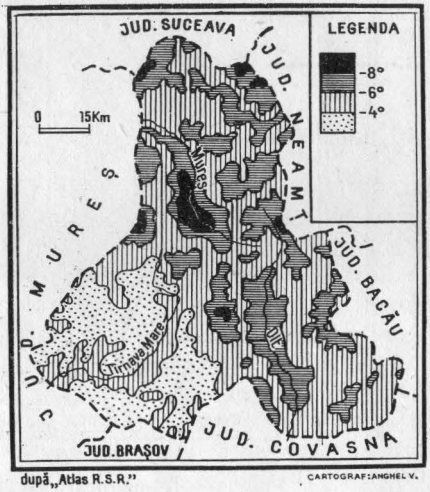

Fig. 12. — Temperatura medie a aerului în luna ianuarie.

Gheorgheni, anual această temperatură s-a înregistrat pe timp de 34—35 de zile.

Iarna, în lunile ianuarie și februarie, se produc cele mai scăzute temperaturi din cursul anului. Valorile lor medii oscilează între —4°C în dealurile subcarpatice și —8...—9°C în Depresiunea Giurgeu și pe vîrfurile cele mai înalte ale munților (fig. 12). În iernile foarte geroase s-au înregistrat temperaturi cu valori extrem de scăzute. Acestea se remarcă mai frecvent în depresiunile intramontane. De pildă, la Joseni, considerat și polul frigului din țara noastră, termometrul a coborît pînă la —38°C (11.I.1963), la Gheorgheni temperatura minimă absolută a atins valoarea de —35,5°C (11.II.1929), iar la Borsec de —30°C (12.I.1950). Pe vîrfurile mai înalte, de peste 1 600 m, presupunem că se produc de asemenea temperaturi foarte scăzute. Observațiile meteorologice de altitudine lipsind în județul Harghita, folosim ca reper valorile înregistrate la stația de pe vîrful Toaca din Ceahlău, unde, la 27.I.1950, s-a înregistrat cea mai scăzută temperatură din ultima vreme (—27°C).

În județul Harghita, ca urmare a temperaturilor maxime și minime absolute, înregistrate pe o perioadă de peste 50 de ani, amplitudinea termică atinge o valoare de 74,5°C, fapt ce

https://biblioteca-digitala.ro

caracterizează prezența unor condiții climatice cu pronunțată nuanță de continentalism.

În depresiunile Ciuc și Giurgeu, care sînt închise de rama înaltă a lanțurilor muntoase, tot în timpul iernii, au loc, foarte frecvent, inversiunile de temperatură. Circulația aerului fiind redusă favorizează stagnarea aerului rece pe fundul depresiunilor, unde formează un strat în care temperatura poate scădea frecvent la —20°...—25°C, spre deosebire de zona muntoasă înconjurătoare unde temperatura este cu cîteva grade mai ridicată. În timpul primăverii și toamnei, acest fenomen atrage producerea ceții și apariția înghețului timpuriu de toamnă ori a înghețului tîrziu de primăvară care poate avea efecte negative în economia agricolă. Inversiunile de temperatură din depresiunile intramontane sînt posibile și vara, însă durata lor se menține numai cîteva zile, spre deosebire de iarnă cînd se pot manifesta pe un interval de peste 70 de zile.

Înghețul apare foarte frecvent în perioada de iarnă. Poate însă să se producă și în celelalte anotimpuri, mai ales primăvara și toamna, dar pe un număr mai redus de zile. Din datele furnizate de stațiunea meteorologică Gheorgheni pe intervalul 1922—1955, rezultă că în Depresiunea Giurgeu înghețul se produce anual pe timp de 160—165 de zile. Această situație este specifică și celorlalte depresiuni intracarpatice, precum și zonelor muntoase pînă la altitudinea de 1 500—1 600 m. Pe culmile mai înalte (de peste 1 600 m) înghețul poate să dureze mai mult, aproape 6—7 luni.

Data medie a primului îngheț (stația Gheorgheni) se plasează spre sfîrșitul lunii septembrie (27.IX), iar a ultimului îngheț către mijlocul lunii mai (14.V). Au fost cazuri cînd cel mai timpuriu îngheț s-a semnalat la începutul lui septembrie (5.IX) și cel mai tîrziu la începutul lunii iunie (7.VI.). Răcirile incidentale pot determina și apariția brumei, a cărei prezență poate fi constatată în toate anotimpurile cu excepția verii. Lunile cu frecvență mai mare a brumei sînt octombrie, noiembrie (5, 7—4,6 zile) și martie-aprilie (2,2—2,0 zile).

Nebulozitatea și durata de strălucire a soarelui. Regimul nebulozității se află sub directa influență a circulației atmo-

https://biblioteca-digitala.ro

sferice şi a factorilor orografici care fac ca durata de acoperire cu nori a cerului să difere de la o zi la alta. În depresiunile intracarpatice ori pe culmile înalte ale munţilor din judeţul Harghita, nebulozitatea medie multianuală se caracterizează prin valori foarte crescute.

Zilele cu cer acoperit au o frecvenţă foarte mare, circa 155—160 de zile pe an (staţia Gheorgheni). Este posibil ca pe culmile cele mai înalte ale munţilor, gradul de acoperire a cerului să fie înregistrat pe o durată mai lungă, de aproape 200 de zile (*Clima R.P.R.*, 1962, vol. I). Din noiembrie şi pînă în ianuarie cerul este foarte des acoperit, circa 17—19 zile pe lună.

Cazurile de cer noros sînt semnalate numai 90 de zile dintr-un an. Cerul noros este mai frecvent din mai şi pînă în august, cînd datorită convecţiei termice pot să se întîlnească 9—12 zile noroase pe lună.

Numărul zilelor senine este în funcţie tot de zonalitatea verticală a reliefului. Anual, în regiunile depresionare, cerul este senin timp de 120 de zile, pe vîrfurile înalte ale munţilor Călimani, Gurghiu şi Harghita atingînd aproape 100 de zile. În general, din iulie şi pînă în octombrie cerul este senin circa 10—14 zile pe lună.

Durata de strălucire a soarelui este influenţată de numărul zilelor noroase şi acoperite din timpul unui an. În judeţul Harghita aceasta poate fi apreciată la circa 1 400—1 500 de ore anual.

Precipitaţiile atmosferice. Sînt puternic influenţate de direcţia perpendiculară a munţilor vulcanici faţă de vînturile de vest, aceştia, în general, acţionînd cu un paravan în calea maselor de aer umed. Ca urmare, în dealurile subcarpatice şi pe platoul lanţului eruptiv cade anual o cantitate medie de precipitaţii cuprinsă între 603 şi 1 200 mm. Din datele înregistrate la mai multe staţii meteorologice se constată că precipitaţiile au o distribuţie neuniformă în timp şi în spaţiu. Astfel, din tabelul nr. 1 reiese că la staţiile situate în depresiunile Ciuc şi Giurgeu, cantitatea medie anuală de precipitaţii atinge 540 mm (Miercurea-Ciuc), în timp ce în Subcarpaţii Transilvăneni valorile sînt mai ridicate (723,5 mm Atid). Cantitatea mai mare de pre-

https://biblioteca-digitala.ro

Tabelul nr. 1

Cantitatea medie lună și anuală a precipitațiilor (mm)

Luna	Gheorgheni	Odorheiu Secuiesc	Miercurea-Ciuc	Atid
Ianuarie	20,9	29,8	22,4	41,8
Februarie	25,2	23,6	17,8	33,6
Martie	30,0	26,4	27,9	31,3
Aprilie	47,0	47,2	39,6	57,5
Mai	76,5	75,1	68,6	74,5
Iunie	98,7	95,6	87,9	108,6
Iulie	91,9	92,8	80,7	99,6
August	77,3	74,2	67,9	77,1
Septembrie	46,9	47,8	39,9	58,1
Octombrie	36,3	40,1	36,1	55,0
Noiembrie	28,3	33,0	26,1	47,8
Decembrie	24,0	29,6	25,1	38,6
Anual	603,0	615,0	540,0	723,5

cipitații din vestul județului, cu aproape 200 mm mai mult ca în Depresiunea Ciucului, se explică prin faptul că deschiderea largă a bazinelor depresionare subcarpatice și barajul lanțului vulcanic înlesnește advecția maselor de aer umed.

Zona înaltă a munților vulcanici Călimani—Harghita, aflată în calea maselor de aer umed din vest și din nord-vest, primește o cantitate mai mare de ploi și de zăpadă, însumînd o medie anuală de precipitații de 1 000—1 200 mm (fig. 13).

În cursul anului, valoarea cantitativă a precipitațiilor diferă de la o lună la alta, cît și în succesiunea anotimpurilor. Vara cade cea mai mare cantitate de apă, spre deosebire de perioada de iarnă cînd se înregistrează cele mai reduse valori. De exemplu, în lunile de vară, în Depresiunea Giurgeu cantitatea medie de precipitații este de 267, 9 mm (stația Gheorgheni); în Depresiunea Ciuc, 236,5 mm (stația Miercurea-Ciuc); în Depresiunea Odorhei, 262 mm (stația Odorheiu Secuiesc), iar în Subcarpații Tîrnavei Mici, 285,3 mm (Atid). În lunile de iarnă, cantitatea medie a precipitațiilor este mult mai redusă, fiind cuprinsă între 70,1 mm (Gheorgheni) și 117 mm (Atid).

https://biblioteca-digitala.ro

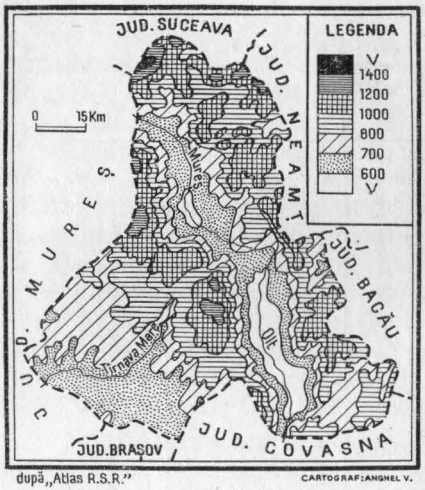

Fig. 13. — Cantitatea medie anuală a precipitaţiilor atmosferice (mm).

În ceea ce priveşte distribuţia precipitaţiilor în decursul lunilor, se poate aprecia că în intervalul mai—septembrie se remarcă cel mai mare număr de zile ploioase şi totodată cele mai mari cantităţi medii lunare de apă. Luna iunie primeşte cea mai mare cantitate medie de ploaie. În dealurile subcarpatice valorile acesteia depăşesc 100 mm (108,6 mm la Atid, 109 mm la Praid), în timp ce în depresiunile intramontane se menţine sub 100 mm (90,3 mm la Topliţa şi 98,7 mm la Gheorgheni). Intervalul octombrie—martie este cel mai uscat, iar teritoriul situat sub 1 200 m altitudine înregistrează o medie lunară cantitativă de precipitaţii mai mică de 35 mm.

În anii cînd activitatea ciclonică a fost foarte intensă a căzut o cantitate de precipitaţii cu mult mai mare faţă de media multianuală sau media lunară. De exemplu, în 1912 aproape în tot judeţul s-au înregistrat cele mai mari cantităţi de precipitaţii la: Gheorgheni 1 077 mm, Odorheiu Secuiesc 1 162 mm, Praid 1 429 mm, Atid 1 334 mm, iar la Miercurea-Ciuc 842 mm. De asemenea, şi cantităţile medii lunare în

https://biblioteca-digitala.ro

unii ani au avut valori extrem de mari. La Gheorgheni, în septembrie 1912, au căzut 238 mm, la Miercurea-Ciuc, în iunie 1901, s-au înregistrat 268 mm, iar la Atid, în iunie 1914, ploile au totalizat o medie de 457,2 mm. În perioadele cînd predomină activitatea anticiclonică precipitaţiile sînt foarte reduse sau pot să lipsească complet. Aşa a fost situaţia din septembrie 1903, cînd la Gheorgheni şi Odorheiu Secuiesc nu s-a semnalat nici o picătură de ploaie.

Sînt cazuri cînd în 24 de ore au căzut ploi extrem de abundente încît cantitatea acestora, la unele staţii meteorologice, a fost mai mare decît cantitatea medie a lunii respective. De pildă, la Atid, la 12.VI. 1944, în 24 de ore s-a înregistrat o cantitate de 198,6 mm, aproape dublă faţă de cantitatea medie a lunii iunie (108,6 mm), la Odorheiu Secuiesc 86,5 mm (20.VIII. 1949), la Gheorgheni 72,8 mm (25. VIII. 1954), la Miercurea-Ciuc 71 mm (28. VII. 1951), iar la Praid 56,3 mm (19. VII. 1915).

Numărul zilelor ploioase diferă de la zona montană la cea depresionară. Pe vîrfurile înalte ale munţilor Călimani, Gurghiu şi Harghita se semnalează circa 140—180 de zile ploioase; în depresiunile intramontane numărul lor este mai redus, la circa 100—107 zile, iar în dealurile subcarpatice numărul acestora variază între 84 şi 125 de zile.

Iarna, precipitaţiile cad sub formă de zăpadă, avînd o repartiţie inegală în zonele deluroase şi montane şi mult mai uniformă pe suprafeţe cu înclinări mici şi adăpostite. Durata zăpezii scade în raport cu altitudinea reliefului. Pe munţii înalţi se menţine mai mult de 200 de zile pe an. În depresiune, anual ninsorile cad pe o durată de 30—35 de zile, iar în Subcarpaţii Transilvăneni pe timp de 25 de zile.

Vîntul. Este în strînsă legătură cu circulaţia generală a atmosferei şi cu condiţiile locale ale reliefului. În judeţul Harghita, dacă avem în vedere poziţia şi orientarea dealurilor subcarpatice, a lanţurilor muntoase şi a depresiunilor intracolinare

https://biblioteca-digitala.ro

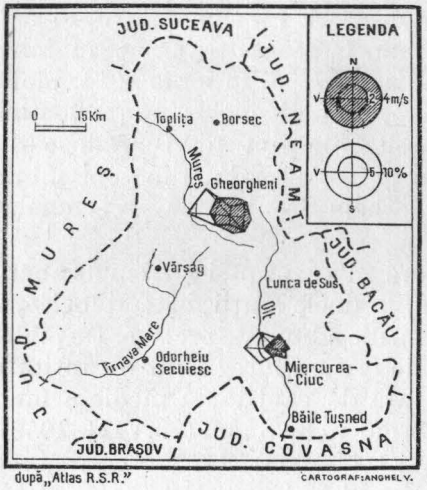

Fig. 14. — Frecvența (%) și viteza medie anuală (m/s) a vînturilor.

carpatice, constatăm că, pe latura lui vestică, frecvența anuală cea mai mare o au vînturile care bat din sectorul nord-vestic și vestic (20—22%). În general, curenții de aer din sectorul vestic predomină în toate anotimpurile, însă în sezonul de primăvară ori de toamnă se fac simțite și vînturile din direcțiile estică și sudică (fig. 14). În depresiunile intracarpatice predomină calmul (61%) pe o bună parte din timpul anului. Durata intervalului cu calm sporește în perioada de iarnă, mai ales cînd se produce fenomenul de inversiune termică.

Intensitatea vînturilor este în deplină concordanță cu direcția dominantă a lor. Ca urmare, vînturile care bat din nord-vest prezintă, în general, cea mai mare viteză. Pe culmile înalte ale munților viteza medie a acestora ajunge pînă la 7—8 m/s. Adesea se produc intensificări pînă la 30 m/s și chiar mai mult. În interiorul depresiunilor viteza medie anuală a vînturilor este mult mai redusă (3,2 m/s la Toplița).

https://biblioteca-digitala.ro

HIDROGRAFIA

Județul Harghita, ca urmare a reliefului muntos și deluros care se întinde pe cea mai mare parte din suprafața sa și a existenței unor resurse bogate de apă, prezintă o rețea hidrografică deasă, formată din numeroase izvoare minerale, din rîuri care au, în general, scurgere permanentă, lacuri și mlaștini. Aproape toate organismele fluviatile din acest județ sînt tributare Mureșului, Oltului sau Tîrnavei Mari.

Apele subterane. Prezența unui relief muntos cu pondere mare în suprafața județului, precum și a unor depresiuni intramontane căptușite cu depozite sedimentare groase fac ca apele freatice și de adîncime să aibă o distribuție neuniformă, cu straturi acvifere inegal dezvoltate.

În zona șisturilor cristaline care include munții Giurgeu, Tulgheș și Hășmaș și în zona vulcanitelor formată din lanțul andezitic al munților Călimani, Gurghiu și Harghita nu se poate vorbi de existența unor straturi acvifere propriu-zise. Aici circulația apei se face prin fisuri, falii și diaclaze, ieșind la suprafață sub formă de izvoare. Cum întreaga zonă muntoasă se află sub influența aureolei mofetice, apele sînt încărcate cu CO_2 și au un bogat conținut de săruri.

Nici în Munții Ciucului și ai Bodocului care aparțin de zona flișului cretacic — alcătuită, în general, din gresii, marne și marnocalcare — nu se întîlnesc strate acvifere dezvoltate. La baza munceilor însă — așa cum menționează R. C a d e r e și colab. (1964) — se formează straturi acvifere mai bogate, cantonate în depozite aluvio-proluviale.

În dealurile subcarpatice ale Odorheiului și Homoroadelor, dominate de depozite permeabile pliocene (nisipuri, argile, conglomerate), apa se infiltrează cu ușurință, acumulîndu-se în straturile acvifere nisipoase. Izvoarele care apar pe văile

https://biblioteca-digitala.ro

unor rîuri au debite variabile (0,2—10 l/s) şi un grad mare de salinitate. În general sînt nepotabile.

În depresiunile intramontane care ocupă suprafeţe mari (Ciuc, Giurgeu), ca şi în cele cu areale mai restrînse (Bilbor, Borsec, Casin şi Praid), ca urmare a umpluturii lor cu depozite detritice, s-au format straturi acvifere foarte dezvoltate de unde provin izvoare cu debite importante, adesea încărcate cu CO_2.

De asemenea, s-au pus în evidenţă bogate straturi acvifere şi în depresiunile din sud-vestul judeţului (depresiunile Odorhei şi Cristuru Secuiesc).

Rîurile. Organismele fluviatile, în funcţie de locul lor de formare şi de zona de alimentare, se grupează în trei bazine hidrografice principale, drenate de cursurile superioare ale Oltului, Mureşului şi Bistricioarei.

Bazinele hidrografice ale celor trei sisteme fluviatile au o formă aproximativ dreptunghiulară, concentrînd o reţea deasă de rîuri ce confluează, în general, în unghi drept. Lungimea acestor bazine variază între 80 şi 100 km, iar lăţimea maximă se reduce aproape la jumătate. Suprafaţa lor oscilează între 700 şi 1 600 km^2.

Reţeaua hidrografică principală este alcătuită din cursuri de apă cu lungimi între 45 şi 90 km; îşi are obîrşia în masivele cristalino-mezozoice sau în masivele eruptive ce alcătuiesc adevărate castele de apă. Depresiunile intramontane sau cele ale dealurilor subcarpatice apar ca adevărate pieţe de concentrare a apelor. Această configuraţie hidrologică, conjugată cu influenţa condiţiilor climatice şi geomorfologice, favorizează formarea unei reţele cu densitate mare, ce variază între 0,5 şi 0,94 km/km^2. Aşa cum rezultă din figura 15 densitatea cea mai mare a rîurilor se află situată în Depresiunea Ciucului mijlociu (0,94 km/km^2) şi cea mai redusă în Depresiunea Cristurului Secuiesc (0,51 km/km^2).

Regimul hidrologic. Rîurile au, în general, un regim de alimentare permanent asigurat din cantitatea bogată de precipitaţii care cade în această regiune geografică. Atît Oltul, Mureşul, Tîrnava Mare, Bistricioara, cît şi afluenţii lor principali prezintă surse mixte de alimentare cu apă, în sensul că ploile

https://biblioteca-digitala.ro

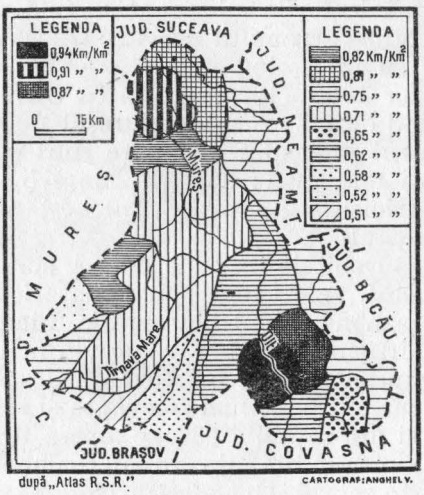

Fig. 15. — Harta densității rețelei hidrografice.

contribuie cu o pondere de 42—46%, zăpezile între 23 și 26%, iar apele subterane cu 30—32%. Așadar, organismele fluviatile sînt alimentate într-o proporție de 68—69% din sursele de suprafață, iar restul din apele freatice și cele subterane. Ca urmare, aceste rîuri se încadrează în regimul de alimentare pluvionival de tip carpatic-oriental.

Regimul debitelor. Se află sub directa influență a surselor de alimentare și a condițiilor geologice și geomorfologice pe care le are fiecare bazin hidrografic în parte. Cum însă cursul superior al celor mai mari organisme hidrografice de pe teritoriul județului se desfășoară în perimetrul unor zone muntoase și a unor depresiuni înalte, scurgerea apelor evoluează cu debite ce variază de la un anotimp la altul. De exemplu, așa cum se poate urmări pe harta din figura 16, debitele medii cele mai mari se observă în luna aprilie, iar cele mai mici în luna ianuarie. Debitele mari din timpul primăverii sînt rezultatul alimentării foarte bogate din ploi și zăpezi. În perioada de iarnă, ca urmare a temperaturilor scăzute, rîurile beneficiază, în cea mai mare parte, de aportul apelor subterane, caracterizîndu-se prin debite foarte mici. Excepție de la această evoluție fac rîurile care dre-

https://biblioteca-digitala.ro

nează dealurile subcarpatice, în sensul că debitele minime sînt specifice sezonului de vară sau celui de toamnă.

Din prelucrarea datelor privind debitele din perioada anilor 1950—1973 rezultă că Oltul are un debit mediu multianual de 7,9 m^3/s, iar Mureșul de 11,7 m^3/s la ieșirea din perimetrul județului. Celelalte rîuri prezintă acest debit cu valori ceva mai mici: Tîrnava Mare 5,4 m^3/s (Odorheiu Secuiesc), Bistricioara 3,4 m^3/s (Tulgheș) și Homorodu Mare 0,9 m^3/s (Sînpaul).

Debitele maxime pot să survină în orice lună, avînd, în general, valori foarte mari datorită surplusului de ape care se creează în bazinul hidrografic. Cînd debitele maxime se produc la sfîrșitul iernii, acestea provin mai cu seamă din topirea bruscă a zăpezilor și au o frecvență destul de rară. Cele care apar primăvara, sînt mai frecvente și rezultă atît din ploile bogate, cît și din zăpezile care se topesc în această perioadă. Debitele maxime din timpul verii sau toamnei, care în general au o durată foarte scurtă, sînt efectul ploilor torențiale. De exemplu, debitul catastrofal produs pe Olt și pe Tîrnava Mare la începutul lunii iulie 1975 a fost efectul unei ploi torențiale care a depășit 100 $l/m^2/24$ de ore.

Debitele maxime absolute înregistrate în mai 1970 s-au produs tot datorită unei cantități foarte mari de ploaie căzută în cîteva zile, însoțită și de topirea bruscă a unui strat de zăpadă. De exemplu, pe Olt, la Tușnad, apele au atins un debit maxim de 158 m^3/s, pe Mureș în apropiere de Toplița 331 m^3/s, iar pe Tîrnava Mare la Odorheiu Secuiesc 305 m^3/s.

Pe rîurile mai mici acest fenomen s-a observat în alți ani. De exemplu, pe Toplița, la stația Toplița, cel mai mare debit s-a semnalat în februarie 1958 (97,5 m^3/s), pe Fișag, la Cetățuia, în iulie 1965 (4,4 m^3/s), pe Bistricioara, la Tulgheș, în iunie 1969 (53,2 m^3/s) etc. Debitele acestea prin valoarea lor foarte mare depășesc cota de inundație, provocînd adesea pagube însemnate pentru economie.

Rîurile, pe lîngă faptul că înregistrează debite cu caracter extraordinar — așa cum am văzut mai sus — ele pot să prezinte și debite cu valori extrem de mici, cuprinse între 0,01 și 3 m^3/s, ca urmare a unui aport minim din partea surselor de ali-

https://biblioteca-digitala.ro

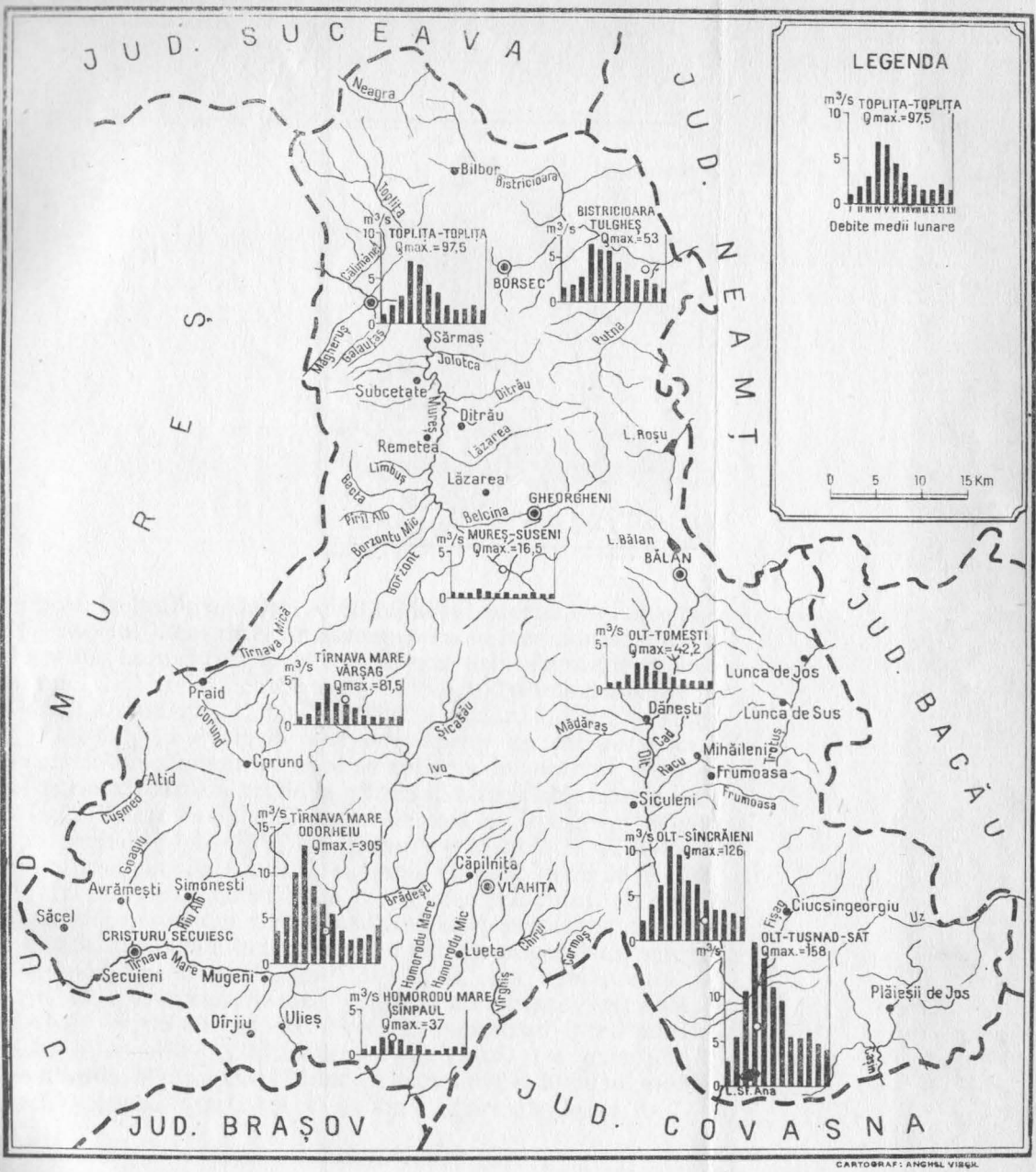

Fig. 16. — Harta rețelei hidrografice și variațiile debitelor medii lunare.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

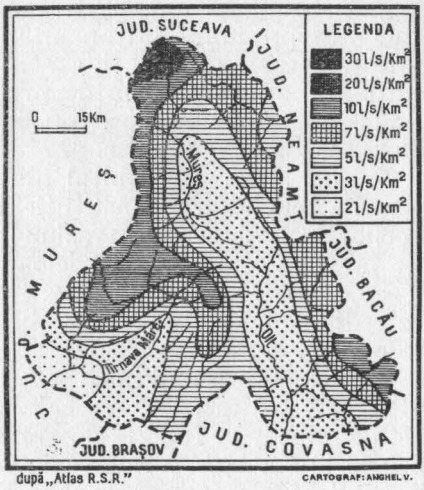

Fig. 17. — Harta debitelor medii specifice.

mentare. În lunile de iarnă, cînd îngheţul cuprinde o mare parte din teritoriul judeţului, iar alimentarea se face numai din stratul acvifer, la toate rîurile se semnalează debite minime cu valori mai mici de 1 m^3/s. Primăvara şi vara, cînd alimentarea cu apă este mai abundentă, debitele maxime variază între 1 şi 3 m^3/s.

Aşadar, în evoluţia scurgerii apelor un rol de seamă îl au sursele de alimentare care se reflectă în ecartul debitelor prin variaţii foarte mari de la o lună la alta şi chiar de la un an la altul. Volumul cel mai mare de apă se scurge primăvara, în proporţie de 44—50%, în timpul verii între 21 şi 26%, iar în anotimpurile de toamnă şi iarnă variază între 10 şi 24%.

În funcţie de constituţia geologică a reliefului, de înclinarea pantelor, precum şi de cantitatea de precipitaţii care cade pe spaţiul bazinelor hidrografice depinde procesul de scurgere a debitelor specifice ($l/s/km^2$). Acestea, aşa cum rezultă din figura 17, se caracterizează printr-o zonalitate verticală, în sensul că există un raport direct proporţional între mărimea debitului specific şi altitudinea reliefului. De exemplu, pe flancul sudic al Munţilor Călimani, între 1 600 şi 2 000 m, modulul specific variază între 20 şi 30 $l/s/km^2$. El are o valoare de 7—10

https://biblioteca-digitala.ro

l/s/km² în munţii Giurgeu, Gurghiu şi Harghita şi de 3—5 l/s/km² în depresiunile intramontane şi cele din dealurile subcarpatice. Această distribuţie a modulului specific este în deplină concordanţă cu cantitatea de precipitaţii care variază între 700—800 mm în regiunile depresionare şi 1 200 mm în zona marilor înălţimi muntoase.

Debitul solid sau debitul aluvionar se află sub directa influenţă a reliefului, a constituţiei sale geologice şi a rezistenţei rocilor la acţiunea de eroziune a apelor. Din observaţiile făcute pe Olt (Tomeşti), Bistricioara (Tulgheş) şi Mureş (Stînceni) se constată că apele rîurilor transportă, în general, o cantitate redusă de aluviuni, variabilă de la o zi la alta, de la o lună la alta.

Cantitatea cea mai mică este transportată în luna ianuarie, atunci cînd, dealtfel, se semnalează şi cele mai scăzute debite. Aceasta variază, în funcţie de tronsonul fiecărui curs de apă, între 0,06 şi 0,1 kg/s. Primăvara, în luna mai, cînd scurgerea debitelor lichide se accentuează, transportul aluvionar înregistrează valori ceva mai crescute, între 0,9 kg/s (Olt) şi 3,8 kg/s (Mureş).

Regimul de temperatură şi de îngheţ. Temperatura apei se află în strînsă corelaţie cu condiţiile climatice şi în special cu factorii radiativi. Din decembrie şi pînă în martie, cînd în judeţul Harghita se semnalează cele mai scăzute temperaturi ale aerului, pe apa rîurilor se produc frecvent fenomene de îngheţ. În restul lunilor, apa prezintă temperaturi pozitive.

Din observaţiile făcute pe Olt (Sîncrăieni), Mureş (Stînceni), Tîrnava Mare (Odorheiu Secuiesc) şi Bistricioara (Tulgheş), rezultă că temperaturile apei variază de la o lună la alta şi de la un an la altul. Ele cresc din martie şi pînă în august şi scad din septembrie şi pînă în lunile de iarnă. În lunile de primăvară (martie—mai), temperatura medie a rîurilor oscilează între 0,5 şi 13°C ; vara valorile sînt cu mult mai mari, între 10 şi 17°C, iar toamna se apropie foarte mult cu cele din primăvară (3—12°C). Iarna (decembrie—februarie) se menţine în jur de 0,1—0,3°C. În funcţie de succesiunea acestor valori, temperatura medie multianuală este în general scăzută : 6,9°C pe Tîrnava Mare şi Bistricioara şi 7,9°C pe Olt.

https://biblioteca-digitala.ro

În unii ani cu veri foarte călduroase, temperatura maximă a apelor se ridică cu mult peste media anuală sau chiar cea lunară. Aceasta este mai frecventă în luna august. De exemplu, pe Olt, în 1963 s-a semnalat o temperatură de 24,8°C, pe Mureș 29°C (1961), pe Tîrnava Mare 27°C (1957), iar pe Bistricioara 24,2°C (1963).

Înghețul apelor se produce începînd din decembrie și pînă în a doua decadă a lunii martie, adică pe o durată medie de 100—110 zile. Dintre fenomenele de îngheț, foarte des se formează podul de gheață, în medie între 40 și 60 de zile pe an. Într-un număr mai redus de zile se semnalează sloiuri plutitoare și mai rar gheață la mal.

Caracteristicile hidrochimice sînt determinate de structura geochimică a reliefului pe care-l drenează apele curgătoare și de conținutul chimic al surselor de alimentare. Din analizele făcute pe Olt și Mureș se constată că în compoziția chimică a acestor ape predomină anionul bicarbonic (HCO_3^-) și cationul de calciu (Ca^{++}), fapt pentru care au fost încadrate în categoria rîurilor bicarbonatate calcice. Această situație se reflectă și în gradul de mineralizare al apelor, care variază între 150 și 300 mg/l. O mineralizare ceva mai crescută a apelor se întîlnește pe Tîrnava Mare și pe Homorodu Mare.

Județul Harghita este străbătut de două artere hidrografice principale — Oltul și Mureșul. Totodată acest teritoriu mai este drenat de apele Tîrnavei Mari, ale celor două Homoroade, ale Bistricioarei, Trotușului și Casinului.

Oltul izvorăște din versantul vestic al Hășmașului Mare, de la 1 280 m, de unde se îndreaptă spre sud, udînd Depresiunea Ciucului, ca apoi să taie un defileu, în aglomeratele andezitice ale Harghitei, de la Tușnad și pînă la Malnaș. El străbate această regiune geografică pe o lungime de circa 85 km, colectînd totodată numeroși afluenți de pe o suprafață de 1 295 km², atît de pe versantul estic al Harghitei (Lunca Mare, Mădăraș, Silaș), cît și de pe cei ai Hășmașului și Ciucului (Agrișu, Cadu, Pustnicu, Fișag, Tușnad etc.). Lungimea acestor afluenți variază între 10 și 22 km, iar numărul lor foarte mare formează, în Depresiunea Ciucului, o densitate între 0,75 și 0,94 km/km².

https://biblioteca-digitala.ro

Oltul, în acest sector, se alimentează din ploi, zăpezi și ape subterane și are un debit cu mari variații lunare. În aprilie se înregistrează debitele medii cele mai crescute, între 2,7 m^3/s (Tomești), 10,8 m^3/s (Sîncrăieni) și 15,8 m^3/s (Tușnad), iar în ianuarie cele mai scăzute (0,5—2,8 m^3/s).

Temperatura medie multianuală a apei este în jur de 8°C, mai ridicată fiind în iulie (17°C) și mai scăzută în ianuarie (0,1°C). Fenomenele de îngheț apar din decembrie și pînă în martie, menținîndu-se pe o durată medie de 96 de zile. Apele au o mineralizare redusă — de 250—300 mg/l — și sînt de calitate bună. Excepție fac două tronsoane ale Oltului, de cîțiva kilometri, acolo unde se deversează ape reziduale de la minele Bălan și de la Fabrica de amidon din Sînsimion.

Mureșul este un rîu tot atît de important ca și Oltul. Își are obîrșia în masivul Muntele Negru (1 538 m), iar după ce parcurge cîțiva kilometri pe o direcție nord—sud, în apropiere de localitatea Izvoru Mureșului, se îndreaptă spre nord, drenînd întreaga Depresiune a Giurgeului pe o distanță de 72 km. Își adună, de pe o suprafață de 1 297 km^2, un număr însemnat de afluenți ce alcătuiesc o rețea deasă de ape ce variază între 0,7 și 0,9 km/km^2. Dintre aceștia mai importanți sînt : Toplița, Becheni, Lăzarea, Ditrău, Belcina, Fierăstrău, Borzont, Pietrosu, Eseniu, Gălăuțaș etc.

Mureșul are tot un sistem de alimentare pluvio-nival, iar variațiile debitelor sînt asemănătoare cu cele ale Oltului. În perioada de maximă alimentare (aprilie) debitul mediu de apă, în apropiere de Toplița, se cifrează la 26,3 m^3/s ; iarna, în ianuarie, cînd predomină înghețul, iar alimentarea este asigurată, în cea mai mare parte, din apa subterană, debitul are o valoare de 4,8 m^3/s. Debitul aluvionar este foarte scăzut, oscilînd între 0,8 și 0,9 kg/s. Acesta face ca modulul specific aluvionar să se mențină în jur de 0,18 t/ha/an.

Tîrnava Mare este unul din principalii afluenți ai Mureșului. Pe teritoriul județului Harghita drenează, pe o lungime de 90 km, parte din flancul vestic al munților Gurghiu—Harghita și dealurile subcarpatice ale Odorheiului Secuiesc. Își formează izvoarele din Munții Gurghiu (vîrful Piatra Ascuțită), iar după ce culege o serie de afluenți cu scurgere para-

https://biblioteca-digitala.ro

lelă din formațiunile aglomeratelor vulcanice, intră în Depresiunea Odorhei și apoi în cea a Cristurului Secuiesc.

Bazinul hidrografic, întins pe o suprafață de 1 539 km², este fierăstruit de cîțiva afluenți tributari Tîrnavei Mari (Sicasău, Ivo, Brădești, Rîu Alb), care, în general, însumează o lungime redusă, fapt ce se reflectă și în densitatea rețelei. Aceasta variază între 0,3 și 0,5 km/km², avînd valoarea cea mai mică din cuprinsul județului.

Regimul de scurgere se caracterizează prin debite ce oscilează între 2,5 m³/s (septembrie) și 13 m³/s (aprilie). În mai 1970 s-a înregistrat cel mai mare debit, de 305 m³/s, fiind considerat de 60 de ori mai mare decît debitul mediu anual (5,4 m³/s). Debitul de la începutul lunii iulie 1975, provocat de o ploaie torențială, se pare că a avut o valoare ceva mai mare, întrucît efectele negative ale revărsării apelor au fost mai mari ca în 1970.

Temperatura medie anuală a apelor este de circa 7°C, iar fenomenele de înghеț se mențin pe o perioadă de aproape 70 de zile.

Bistricioara izvorăște din flancul sud-estic al Munților Călimani, iar în cuprinsul județului curge pe o lungime de 45 km, colectînd o serie de afluenți de pe o suprafață de 780 km². De-a lungul albiei sale și pe cursul unor afluenți se întîlnesc cîteva depresiuni intramontane, restrînse ca suprafață, în care s-au dezvoltat stațiuni climaterice de interes republican (Borsec), ori județean (Bilbor, Corbu, Tulgheș).

Apele Bistricioarei au un regim de alimentare cu caracter pluvio-nival, fapt ce se reflectă și în evoluția lunară a debitelor. De exemplu, la Tulgheș, ca și pe celelalte sisteme fluviatile, debitul mediu cu valoarea maximă se produce în luna aprilie (6,9 m³/s), iar cu valoarea cea mai mică în luna ianuarie (1,1 m³/s).

În județul Harghita își au obîrșia și alte cîteva rîuri, mai reduse ca lungime și ca suprafață bazinală (cursurile superioare ale Trotușului, Casinului și ale celor două Homoroade).

Lacurile. Sînt alcătuite din cîteva unități lacustre diferite ca geneză și ca regim hidrologic. Dintre acestea menționăm: Lacul Sf. Ana, Lacu Roșu și Lacul Rat.

https://biblioteca-digitala.ro

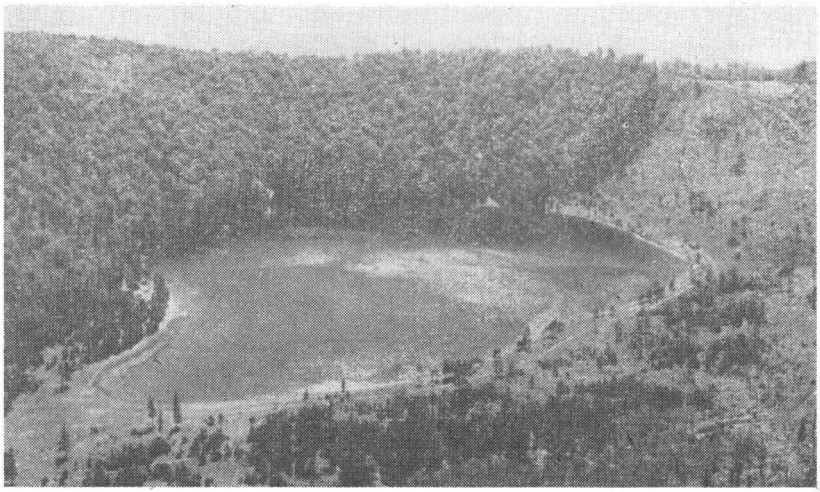

Fig. 18. — Lacul Sfînta Ana (foto I. P i ș o t a).

Lacul Sf. Ana se află cantonat în craterul vulcanic al Masivului Puciosu, la o altitudine de 950 m. Cumpăna de ape care urmărește linia de cea mai mare înălțime a craterului are o formă aproape circulară, în care cîteva vîrfuri dominante (Ciomatu Mare — 1 294 m, Ciomatu Mic — 1 245 m, Fata — 1 177 m) alternează cu înșeuări accentuate.

Versanții craterului sînt, în cea mai mare parte, acoperiți cu păduri de fag, iar pe latura lor nord-vestică s-au format cîteva organisme torențiale care au început să afecteze, prin procesul de colmatare, conturul lacului.

Lacul are o formă aproximativ circulară, cu aspect de paletă și se alimentează din ploi, zăpezi și izvoare provenite din cuvertura de pietrișuri și nisipuri de la baza craterului (fig. 18). Suprafața apei este de 19,5 ha, iar cuveta lacustră cuprinde un volum de 786 360 m^3 de apă. Are o lungime de 620m și o lățime de 464 m. Adîncimea maximă a apei, situată în-

https://biblioteca-digitala.ro

spre partea centrală a cuvetei, este de 7,1 m. Apa este limpede, curată, avînd o transparență de circa 5 m. Are o mineralizare foarte scăzută (sub 100 mg/l), iar din punct de vedere chimic domină cationii de Na^+ și anionii de HCO_3^{--}. În apa acestui lac s-a aclimatizat în bune condițiuni somnul pitic (*Amiurus nebulosus*).

Lacul cu Mușchi sau tinovul Mohoș se află la nord-est de lacul Sf. Ana și ocupă cuveta tot a unui lac de origine vulcanică, astăzi colmatat și acoperit cu o vegetație de mlaștină pe un areal de 80 ha.

Lacul Roșu este cel mai mare lac de baraj natural din țara noastră, format, probabil, în anul 1837, în urma unei puternice alunecări de teren care s-a produs dinspre muntele Ucigașu spre valea Bicazului. Valul de pămînt care a barat Bicazul prezintă toate aspectele unei mase alunecate unde microrelieful este haotic și foarte vălurit.

Lacul este înconjurat de masivele Suhardu Mare (1 506 m), Ucigașu (1 407 m), Licaș (1 676 m), de pe suprafața cărora își adună apele o serie de pîrîiașe. Forma sa este alungită pe direcția sud-nord, avînd aspectul de vale înecată (fig. 19); cuveta lacustră este divizată în două brațe : unul pe valea principală de circa 1 000 m lungime, denumit și brațul Oilor, și altul pe valea Suhardului, cu lungimea de aproape 400 m. Lățimea lor medie variază între 60 și 100 m.

Suprafața Lacului Roșu este de 12,6 ha și are o adîncime maximă de 10,5 m. Oglinda apei se află la o altitudine de 983 m și este presărată de numeroase „cioturi" de brazi ce stau ca martori ai cataclismului de la 1837. Partea sudică a brațului principal (Oilor) se află într-o fază înaintată de colmatare.

În jurul acestui lac s-a dezvoltat o minunată stațiune climatericǎ — Lacu Roșu — iar împreună cu Munții Suhardului și Cheile Bicazului alcătuiesc cele mai frumoase monumente ale naturii din țara noastră.

Lacul Rat este așezat lîngă satul Porumbenii Mari, pe versantul drept al Pîrîului Tulbure, mic afluent al Tîrnavei

https://biblioteca-digitala.ro

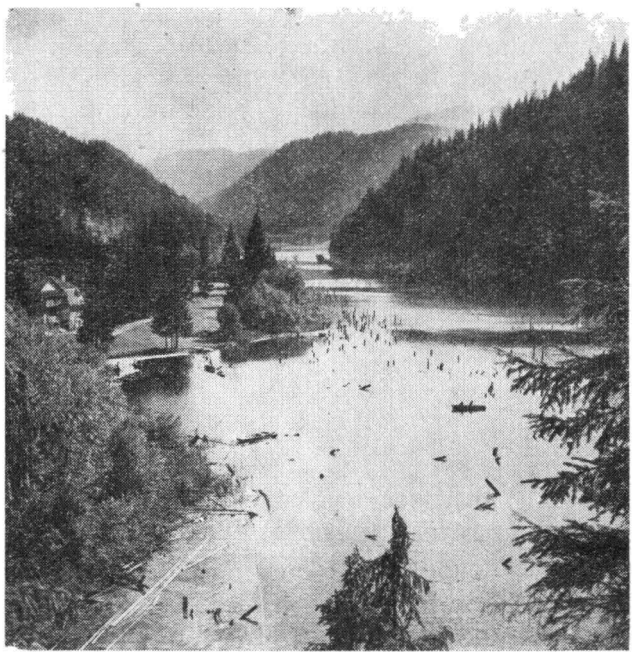

Fig. 19. — Lacu Roșu (foto I. S e n c u).

Mari. S-a format în spatele unui val de alunecare (glimee), la 600 m altitudine. Suprafața lacului ajunge la 2,8 ha, iar adîncimea maximă a apei la 7 m. În prezent, suprafața lacului este acoperită, în cea mai mare parte, de plaur (I. T ö v i s s i, 1964).

Sistemul hidrografic al județului Harghita, alcătuit dintr-o rețea deasă de rîuri, la care se adaugă numeroase izvoare minerale și minunate unități lacustre, constituie o principală sursă de apă pentru alimentarea centrelor urbane și industriale (Miercurea-Ciuc, Bălan, Toplița, Vlăhița, Odorheiu Secuiesc, Gălăuțaș etc.), pentru irigarea unor suprafețe agricole, cît și pentru economia balneoturistică.

https://biblioteca-digitala.ro

SOLURILE. VEGETAȚIA, FAUNA

Solurile. În județul Harghita, în strînsă legătură cu distribuția formelor de relief, cu constituția lor geologică și cu influența condițiilor bioclimatice și hidrologice, se dezvoltă o largă varietate de soluri. În funcție de gradul de influență al fiecărui factor fizico-geografic, pe întinsul acestui județ se află răspîndite mai multe tipuri de soluri specifice reliefului montan, colinar și depresionar. În arealul reliefului montan se întîlnesc soluri brune și brune acide și soluri brune și podzolice feriiluviale. În cuprinsul depresiunilor intramontane (Ciuc și Giurgeu) și în dealurile subcarpatice ale Odorheiului sînt caracteristice solurile argiloiluviale brune, solurile argiloiluviale podzolice, solurile litomorfe și solurile hidromorfe.

Solurile din zona muntoasă. Solurile brune și brune acide. Se află răspîndite în regiunile înalte ale munților Ciuc, Gurghiu, Harghita și în partea nord-vestică a Munților Giurgeu. Geneza acestor soluri este legată de condițiile unui climat umed și răcoros și de prezența unui substrat litologic alcătuit din roci eruptive, cristaline, calcare, marne, gresii etc. Aici se dezvoltă, în bune condițiuni, pădurile de molid, iar spre părțile mai joase cresc păduri de amestec formate din molid și fag sau din fag și molid. Se poate aprecia că arealul solurilor brune și brune acide este dispus între 400 și 1 700 m.

Profilul dominant prin aceste soluri este de tipul A_0 A (AB) B și BD, iar grosimea lui variază între 70 și 90 cm. Se caracterizează printr-o culoare brun închisă sau brun-cenușie în orizontul superior (A) și brun-gălbui închis în orizontul B, care este mult mai gros (40—70 cm) și prezintă o structură nuciformă. Spre partea inferioară, în conținutul solului, apar fragmente de rocă de mărimi diferite.

Solurile brune și brune acide au un conținut bogat de argilă (20—30%) dispus, aproximativ, uniform pe întreg pro-

https://biblioteca-digitala.ro

filul vertical. Humusul are o pondere mai mică (3—4%) și scade de la suprafață spre adîncime. Azotul variază și el de la 0,09 la 0,4%. În orice caz, cu toate că sărurile nutritive nu se află din abundență, aceste soluri favorizează dezvoltarea viguroasă a rădăcinilor și implicit a arborilor.

Solurile brune podzolice și feriiluviale. Geneza lor este legată de prezența rocilor acide silicioase, a șisturilor cristaline, conglomeratelor, gresiilor etc. Ca urmare, aceste soluri le vom găsi răspîndite în zona înaltă a pădurilor de molid și în subetajul jnepenișurilor și ericaceelor.

Solurile montane brune podzolice ocupă cea mai mare parte a zonei cristalino-mezozoice, adică întregul lanț al munților Giurgeu și Tulgheș, precum și cîteva areale restrînse în Munții Ciucului, caracterizîndu-se printr-un profil de tip A_0—A—B(h) fe-D. Orizontul superior are un conținut ridicat de humus (10—25%), fiind de culoare brun închisă sau brun-cenușie; deseori are o colorație în pete. În orizontul inferior al profilului (B) cantitatea de humus este ceva mai redusă (5—10%), iar solul tinde spre o culoare brună-ruginie. În general, grosimea acestor soluri variază între 30 și 80 cm, prezentînd spre partea cea mai adîncă numeroase fragmente de rocă.

În Munții Călimani, în etajul subalpin, la o altitudine cuprinsă între 1 700 și 1 900 m, în condițiile unei umidități accentuate și a unor temperaturi scăzute, unde sînt prezente jnepenișurile și asociațiile de ericacee, se formează *solurile brune podzolice feriiluviale.* De asemenea, pe spații destul de întinse, pe linia celor mai mari înălțimi, aceste soluri se dezvoltă și în Munții Harghita. Ele se caracterizează printr-un proces redus de descompunere a materiilor organice și printr-o acumulare mai intensă a humusului (10—20%), cu proprietăți acide și chiar foarte acide.

Zona dealurilor subcarpatice și a depresiunilor intramontane. Este alcătuită din soluri argiloiluviale brune și soluri argiloiluviale podzolice, soluri litomorfe, hidromorfe și de luncă (fig. 20).

Solurile argiloiluviale brune și solurile argiloiluviale podzolice. Au o largă răspîndire în bazinul superior al Tîrnavei Mari, pe suprafața cumpenelor de apă și a versanților mai puțin înclinați, în general, acoperită cu păduri de făgete sau amestec

https://biblioteca-digitala.ro

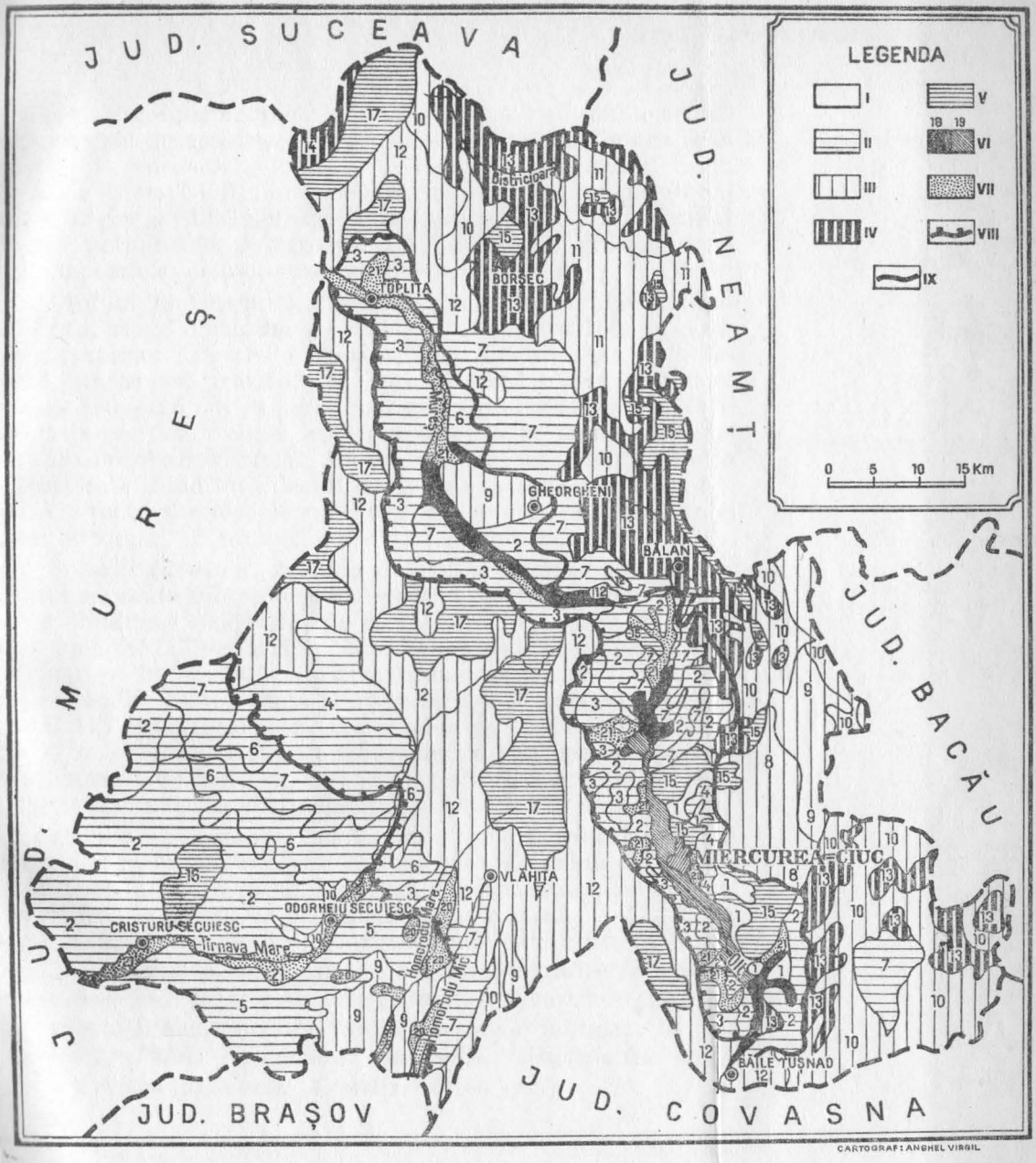

Fig. 20. — Harta solurilor (după *Harta pedologică a R.S. România*).

I, Cernoziomuri: 1, soluri cernoziomoide levigate (inclusiv podzolite) în zona umedă (pratoziomuri). *II. Soluri argiloiluviale brune și soluri argiloiluviale podzolice: 2,* soluri brune podzolice; *3,* soluri argiloiluviale podzolice; *4,* soluri argiloiluviale podzolice superficial—profund oligobazice; *5,* soluri brune podzolice și soluri argiloiluviale podzolice; *6,* Soluri brune podzolite și soluri brune podzolite oligobazice; *7,* soluri brune podzolite și brune acide. *III, Soluri brune și brune acide: 8,* soluri brune (eubazice și mezobazice); *9,* soluri brune și soluri brune podzolite; *10,* soluri brune acide; *11,* soluri brune acide și soluri brune podzolice feriiluviale; *12,* soluri brune acide și andosoluri. *IV, Soluri brune podzolice feriiluviale și podzoluri: 13,* soluri brune podzolice feriiluviale și soluri podzolice; *14,* podzoluri humico-feriiluviale și soluri podzolice brune feriiluviale. *V ,Soluri litomorfe: 15,* renzine (negre și brune), soluri brune și roca la zi; *16,* pseudorendzine (inclusiv levigate); *17,* andosoluri și soluri brune podzolice feriiluviale. *VI,Soluri hidromorfe: 18,* humicogleice și soluri gleice; *19,* soluri turboase și turbe entrofe. *VII, Soluri slab dezvoltate și de luncă: 20,* regosoluri, soluri diferit erodate și roci la zi; *21,* aluviuni și soluri aluviale cu carbonați și fără carbonați.

https://biblioteca-digitala.ro

de făgete și gorunete. Acolo unde înclinarea este mai accentuată, procesul de spălare și de eroziune devine mai intens și în consecință grosimea solului se reduce. De asemenea, tipul acesta de soluri îl întîlnim și pe relieful depresiunilor intramontane Giurgeu și Ciuc. Substratul pe care ia naștere este format din roci permeabile, mai frecvente fiind argilele, gresiile, marnele, depozitele deluvio-proluviale etc.

Profilul lor prezintă caractere morfologice bine individualizate, avînd o grosime ce variază între 120 și 160 cm. Orizontul superior (A) are o culoare brun deschisă sau cenușie-brună, iar stratul următor (B), care prezintă și cea mai mare grosime (50—120 cm), este îmbogățit cu multă argilă care migrează pe verticală odată cu circulația apelor meteorice, formînd orizontul argiloiluvial. Aceste soluri au un potențial redus de fertilitate, fiind însă destul de optime pentru fînețe și pajiști. Cu toate acestea, pe suprafața lor se cultivă cartof, in și sfeclă de zahăr. În prezent s-a extins și pomicultura.

Solurile litomorfe. Aparțin de grupa solurilor intrazonale și sînt cunoscute sub numele de rendzine. Se formează în condiții de umiditate moderată, pe roci compacte bogate în calciu și pe versanți cu înclinări variate. În general, au culoarea neagră, dar se întîlnesc și rendzine brune sau brun-roșcate. Se află răspîndite pe suprafețe foarte restrînse și izolate în bazinul Rîului Alb din Subcarpații Odorheiului, pe stîncăriile de calcar ale Hășmașului Mare și pe cîteva spații de pe flancul sud-vestic al Munților Ciuc. Cea mai mare parte din arealul lor este acoperit de pășuni și fînețe.

Solurile hidromorfe. Intră tot în grupa solurilor intrazonale și se formează în condițiile unui exces de umiditate. Asemenea situație întîlnim pe luncile Oltului și Mureșului, acolo unde nivelul freatic se află la c adîncime foarte mică (1—2 m), iar în perioadele de maximă pluviozitate apa poate musti la suprafață. În prezența acestor condiții morfohidrografice solurile se îmbogățesc cu o mare cantitate de humus, favorizînd creșterea unei vegetații alcătuite din asociații ierboase iubitoare de apă (*Typha latifolia*, *Phragmites communis*, *Deschampsia caespitosa*, *Festuca pratensis*, *Agrostis canina* etc.).

https://biblioteca-digitala.ro

În funcție de gradul de umiditate, de caracterul substratului (nisipuri și pietrișuri) și în funcție de natura humusului, solurile din lunca acestor rîuri se încadrează în familia *solurilor humicogleice*. Valorificarea lor se poate face numai prin drenarea apei. În cazul cînd drenul este foarte redus se accentuează excesul de apă și concomitent încep să se acumuleze însemnate cantități de materie organică ce dă naștere la *soluri humicogleice turboase* sau chiar la *soluri turboase eutrofe*. În depresiunile Ciuc, Giurgeu, Bilbor și Borsec turbele sau bahnele însumează un areal de peste 2 000 ha.

De asemenea, pe lunca Mureșului mai ales între Ditrău și Toplița și pe lunca Tîrnavei Mari, de la Odorheiu Secuiesc și pînă la Cristuru Secuiesc, se remarcă prezența unor soluri aluviale cu structură slab dezvoltată și instabilă.

Vegetația. Județul Harghita, ca urmare a reliefului montan, depresionar și colinar pe care-l cuprinde, se caracterizează printr-o vegetație bogată și variată, dispusă de la etajul alpin și pînă în luncile joase ale rîurilor. Aici întîlnim pajiști și tufișuri alpine, păduri de rășinoase întrerupte de întinse pajiști montane secundare, păduri de foioase simple sau în amestec cu rășinoasele, pajiști stepizate și vegetație de mlaștină.

Vegetația etajelor alpin și subalpin. Se află răspîndită în nordul județului, în Munții Călimani, fiind alcătuită dintr-o asociație de ierburi scunde și din tufișuri alpine. În etajul alpin, situat la peste 1 800 m, crește o vegetație ierboasă, de înălțime mică, dominată mai ales de speciile de părușcă (*Festuca supina*), coarnă (*Carex curvula*) și rugină (*Juncus trifidus*). Alături de acestea mai cresc și o serie de plante dicotiledonate, cum sînt: clopoței (*Campanula alpina*), degetărățul (*Soldanella pussila*), ochiul găinii (*Primula minima*) și piciorul cocoșului alpin (*Ranunculus alpestris*). În etajul subalpin, cu înălțimi între 1 600 și 1 800 m, în condițiile unui climat destul de umed și rece, pajiștile primare sînt alcătuite tot din părușcă și iarba vîntului (*Agrostis rupestris*), precum și din alte cîteva specii de graminee: firuța (*Poa medie*), țepoșica (*Nardus stricta*), ovăzciorul (*Avenastrum versicolor*).

https://biblioteca-digitala.ro

Tufișurile alpine și subalpine sînt formate, în general, din subarbuști pitici. Aici întîlnim diferite varietăți de salcie pitică (*Salix reticulata*, *Salix herbacea*, *Salix myrtilloides*) și ienuperul pitic (*Juniperus sibirica*). Apoi jneapănul (*Pinus montana*), aninul de munte (*Alnus viridis*), afinul (*Vaccinium myrtillus*), merișorul (*Vaccinium vitis idaea*) și smirdarul sau bujorul de munte (*Rododendron kotschyi*).

Pe parterul stîncos se pot remarca cîteva specii de licheni (*Cetraria islandica*, *Cladonia rangiferina*, *Cladonia cucculata*), iar în jurul stînelor apar, în general, plantele ruderale (nitratofile).

Pădurile de molid ocupă suprafețe foarte întinse și compacte în munții Harghita, Gurghiu, Călimani, Giurgeu, Hășmaș, Tulgheș și Ciuc. Pe cea mai mare parte stratul arborilor este dominat aproape în exclusivitate de molid (*Picea excelsa*) ce adesea atinge înălțimi mai mari de 60 m. Aceste păduri, care alcătuiesc subetajul rășinoaselor, sînt dispuse între 1 200 și 1 600 m. În zonele depresiunilor montane ele coboară la un nivel altimetric cu mult inferior.

Pe versanții cu expunere sudică, într-un număr adesea extrem de redus, printre molidișuri, crește scorușul (*Sorbus aucuparia*) și paltinul de munte (*Acer pseudoplatanus*), iar spre zona inferioară a pădurii apare și aninul alb (*Alnus incana*). În munții Ciucului și Călimanului este destul de frecventă zada (*Larix decidua*).

Stratul arbuștilor din pădurile de molid lipsește aproape în totalitate. Atunci cînd apare el este destul de rar și-i constituit din cîteva specii de soc roșu (*Sambucus racemosa*), cununița (*Spiraea ulmifolia*), caprifoi (*Lonicera nigra*) și coacăzul de munte (*Ribes alpinum*). Pe parterul acestor păduri, stratul de iarbă este foarte sărac, datorită lipsei de lumină. Acolo unde pădurea este mai rară cresc diferite specii de mușchi verzi, precum și unele plante mai rezistente la umiditate și la o intensitate mai redusă a luminii : măcrișul iepurelui (*Oxalis acetosella*), clopoțelul (*Campanula abietina*), horști (*Luzula silvatica*), ferigi (*Athyrium filix femina*) ș.a.

Între pădurile de molid, uneori pe suprafețe destul de întinse (fig. 21), cum sînt cele din munții Ciucului și Gurghiului,

https://biblioteca-digitala.ro

iar în munţii Harghita, Călimani şi Giurgeu, pe areale mai restrînse, se dezvoltă pajişti montane secundare. Acestea ocupă suprafeţele defrişate sau parcelele luminate. Vegetaţia acestor pajişti este dominată de păiuşul roşu (*Festuca rubra*), însoţit de cele mai multe ori şi de alte specii de plante : păiuşca (*Agrostis tenuis*), tîrşa (*Deschampsia caespitosa*), sunătoarea (*Hypericum maculatum*), rogozul (*Carex leporina*) etc. Pe lîngă vegetaţia ierboasă, pe anumite spaţii, sub influenţa condiţiilor ecologice cresc şi unele specii lemnoase secundare, ca : mesteacănul (*Betula verrucosa*), salcia căprească (*Salix capraea*), plopul tremurător (*Populus tremula*), zmeurişuri etc.

Pădurile de amestec de fag şi molid. Limita lor este dispusă, în medie, între 800 şi 1 200 m. Ocupă o importantă suprafaţă din Munţii Giurgeu, precum şi din flancul vestic al masivelor Harghita, Puciosu (fig. 22) şi Gurghiu. Stratul arborilor este alcătuit din fag (*Fagus silvatica*) şi molid, iar pe alocuri şi din brad (*Abies alba*). Fagul are o înălţime mai mică decît răşinoasele şi pe lîngă ei în aceste păduri mai cresc ulmul şi paltinul de munte, scorușul, mesteacănul, plopul tremurător şi pinul silvestru.

Pe parterul pădurilor de amestec creşte un strat ierbos mult mai bogat decît în pădurile de molid, alcătuit din specii de : vinariţă (*Asperula odorata*), colţişor (*Dentaria glandulosa*), laptele cîinelui (*Euphorbia amygdaloides*), păiuşul de pădure (*Festuca silvatica*), horşti (*Luzula nemurosa*).

În Munţii Tulgheşului, în bazinul superior al Tîrnavei Mari şi pe o bună parte din bazinele intramontane ale Ciucurilor şi Giurgeului se află areale cu pajişti secundare instalate pe fostele păduri de amestec. Aici, ca şi în pajiştile secundare dintre molidişuri, este foarte frecventă o varietate a păiuşului roşu (*Festuca rubra falax*).

Pădurile de fag. Acestea se situează atît în regiunile montane din flancul vestic al munţilor Harghita şi Gurghiu, cît şi în dealurile subcarpatice ale Odorheiului.

În regiunile de munte pădurile de fag se prezintă sub forma unui strat arboricol aproximativ compact, dezvoltat pe soluri brune de pădure, alcătuind subetajul făgetelor. În dealurile subcarpatice ale Odorheiului apar fragmente de pădure de fag, de

https://biblioteca-digitala.ro

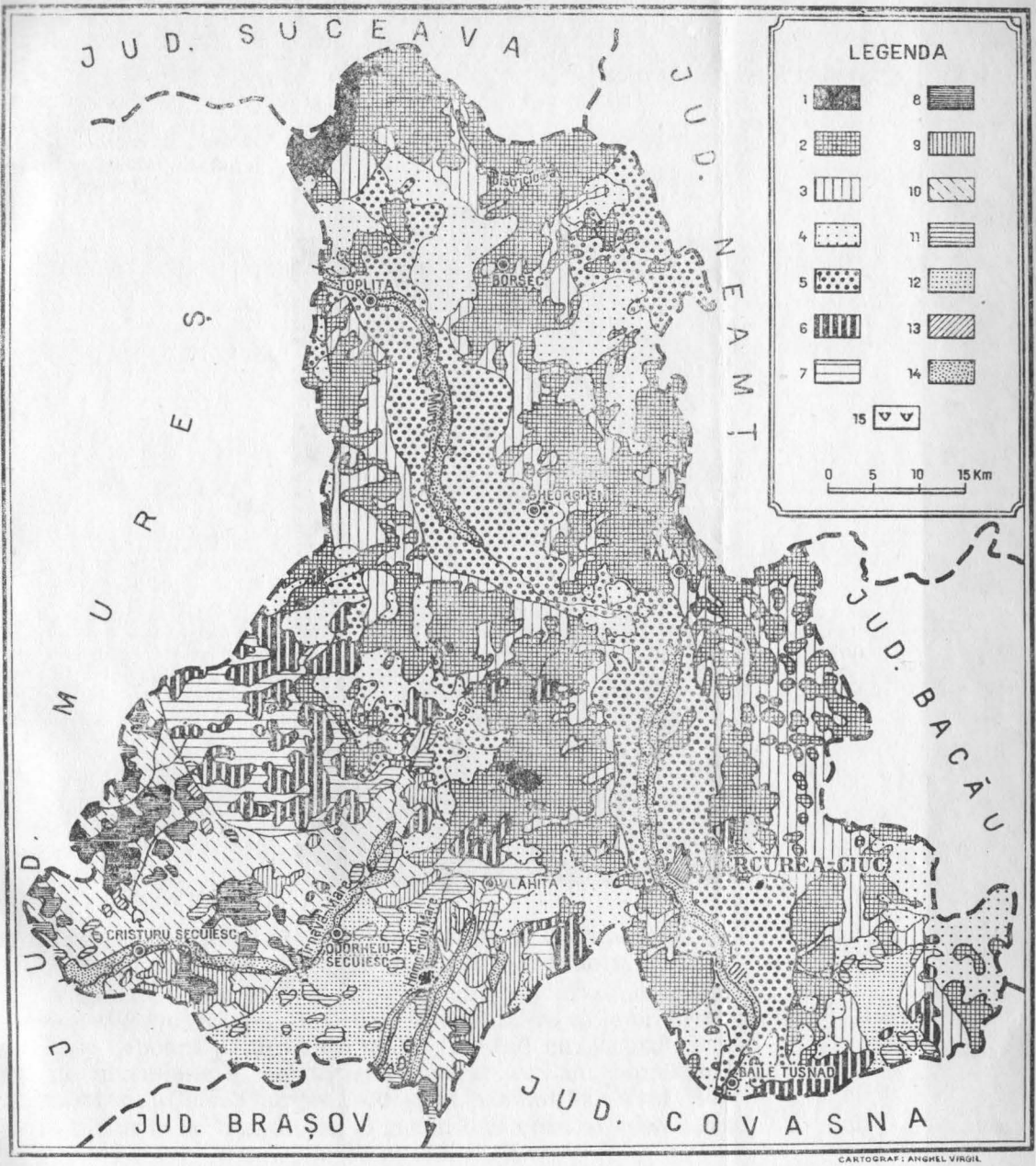

Fig. 21. — Harta vegetației (după *Harta geobotanică*, sc. 1 : 500 000).

1, Pajiști și tufișuri alpine; *2*, păduri de molid (*Picea excelsa*); *3*, pajiști montane secundare pe locul pădurilor de molid; *4*, păduri de amestec din fag și molid (*Fagus silvatica* și *Picea excelsa*); *5*, pajiști montane secundare pe locul pădurilor de amestec (fag, molid); *6*, păduri de fag montan; *7*, pajiști deluroase secundare; *8*, păduri de fag din dealuri; *9*, alternanță de păduri de fag cu păduri de gorun; *10*, terenuri agricole; *11*, păduri de gorun; *12*, terenuri agricole și pajiști stepizate secundare; *13*, păduri de stejar pedunculat; *14*, terenuri agricole și mlaștini; *15*, mlaștini entrofe.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

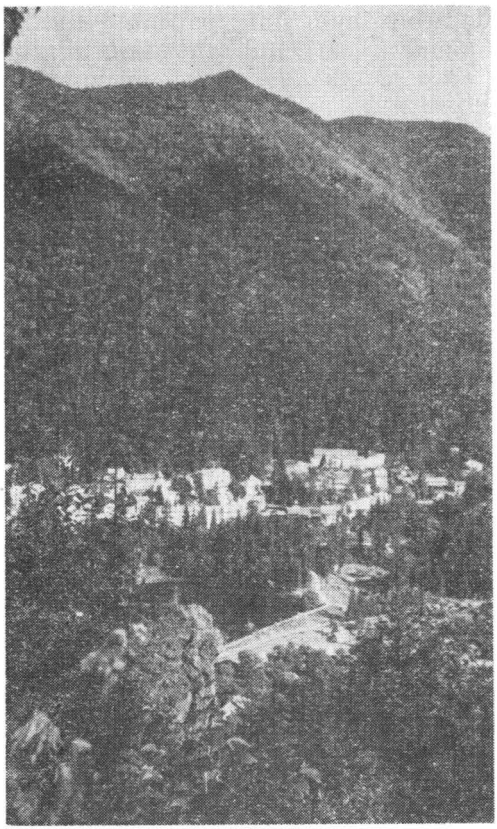

Fig. 22. — Masivul Puciosu acoperit cu păduri de fag și molid.

fag și gorun, iar între acestea, ca urmare a defrișărilor, s-au creat terenuri agricole și pajiști stepizate secundare.

Făgetele, pe interfluviile însorite, reușesc să urce la înălțimi destul de mari (800—900 m); în schimb, pe văile umbrite și răcoroase coboară pădurea de molid formînd cunoscutul fenomen de inversiune a vegetației remarcat atît în depresiunile intramontane (Ciuc, Giurgeu), cît și în bazinul Tîrnavei Mari. Tot în pădurile de fag, de fag și gorun mai cresc și alte specii

https://biblioteca-digitala.ro

de arbori cum sînt : paltinul (*Acer pseudoplatanus* şi *Acer platanoides*), carpenul (*Carpinus betulus*), teiul cu frunza mare (*Tilia platyphyllos*), teiul pucios (*Tilia cordata*), frasinul (*Fraxinus excelsior*), ulmul (*Ulmus procera, Ulmus foliacea*). De asemenea, în stratul arbuştilor se întîlneşte mai frecvent voniceru l, socul roşu şi socul negru.

Pădurile de gorun (*Quercus silvatica*). Se află dispuse sub formă de păduri fragmentate în zona dintre Tîrnava Mare şi Homorodu Mare, la înălţimi de 400—600 m. În cuprinsul lor mai cresc şi alte specii de arbori, întîlnite şi în pădurile de fag. Mai specific pentru gorunete poate fi considerat jugastrul (*Acer campestris*), teiul (*Tilia cordata*), ulmul (*Ulmus procera*), cireşul păsăresc (*Cerasus avium*) etc.

Pădurile de stejar pedunculat (*Quercus robur*). Sînt reduse la cîteva petice cu suprafeţe foarte mici în bazinul Rîului Alb.

Mlaştinile eutrofe. Ocupă părţile joase ale reliefului depresionar, acolo unde gradul de umiditate se menţine ridicat tot timpul anului. Se află răspîndite în depresiunile Bilbor-Borsec, Giurgeu şi Ciuc, totalizînd o suprafaţă de 2 125 ha. Vegetaţia acestor mlaştini este formată din plante hidrofile dintre care mai importante sînt : muşchii *Marchantia polymorpha*, varietatea acvatica, şi *Meesea hexasticha* — un important relict glaciar ; *Equisetum silvaticum*, *E. palustre*, *Dryopteris phegopteris* ş.a. alcătuiesc plante cu o largă răspîndire. Tot aici sînt semnalate şi cîteva plante relicte de importanţă fitogeografică deosebită : *Betula humilis*, *Saxifraga hirculus*, *Ligularia sibirica*, *Carex dioica*, *Lysimachia thysiflora*.

Fauna. Întinsele păduri de răşinoase şi foioase care acoperă masivele muntoase şi deluroase în proporţie de 34,5% alcătuiesc un loc prielnic pentru bogata faună a judeţului Harghita.

În pădurile de răşinoase — aşa cum menţionează R. C ă l i n e s c u (*Biogeografia României*, 1969) — se întîlnesc o serie de mamifere, răspîndite, dealtfel, pe întregul nostru lanţ carpatic : ursul carpatin (*Ursus arctos*), lupul (*Canis lupus*), cerbul carpatin (*Cervus elaphus carpathicus*), rîsul (*Lynx linx*),

https://biblioteca-digitala.ro

jderul de scorbură (*Martes martes*), iar pe locurile stîncoase și calcaroase ale Hășmașului Mare trăiește jderul de piatră (*Martes foina*).

Păsările, care cuibăresc sau sînt în pasaj, pendulează de la un anotimp la altul, de la etajul alpin pînă la luncile rîurilor. Dintre păsările mai semnificative pădurilor de molid menționăm : cocoșul de munte (*Tetrao urogallus*) și ruda sa bună — ierunca (*Tetrastes bonasia*), ciocănitoarea de munte (*Picoides tridactylus alpinus*), acvila de munte (*Aquila chrysaëtos*), o pasăre răpitoare devenită rară astăzi în Carpați, șorecarul (*Buteo buteo*), huhurezul (*Strix aluco aluco*) și buha (*Bubo bubo*), forfecuța (*Loxia curvirostra*), alunarul (*Nucifraga caryocatactes*), pițigoiul de munte (*Parus montanus*), pițigoiul de brădet (*Parus ater*), pitulicea (*Phylloscopus collybita*) etc.

Pe parterul pădurilor de rășinoase se întîlnesc și cîteva specii de reptile care au un larg areal în Carpații noștri. Mai răspîndite sînt vipera comună (*Vipera berus berus*), șopîrla de munte (*Lacerta vivipara*), tritonul de munte (*Triturus alpestris*), tritonul carpatic (*Triturus montandoni*), salamandra (*Salamandra s.*), numeroase gasteropode, larve de insecte ș.a.

În făgete și gorunete își duce viața o bogată faună, alcătuită mai ales din numeroase specii de mamifere specifice acestui subetaj nemoral. Dintre ele menționăm : căprioara (*Capreolus capreolus*), mistrețul (*Sus scrofa*), lupul, vulpea etc., iar dintre rozătoare apar foarte frecvent șoarecele gulerat (*Apodemus tauricus*), veverița (*Sciurus vulgaris fuscoater*), pîrșul (*Glis glis*), pîrșul de alun (*Muscardinus avellanarius*) și pîrșul de ghindă (*Elyonis quercinus*). Păsările, care trezesc la viață acest peisaj forestier, provin, în cea mai mare parte, din pădurile de rășinoase.

În rîurile care fragmentează această grupă muntoasă a Carpaților Orientali, caracterizate cu ape repezi și curate, se întîlnesc cîteva specii de pești adaptate la aceste condiții de altitudine. Așa sînt păstrăvul indigen (*Salmo trutta fario*), zglăvoaca (*Cottus poecilopus*), boișteanul (*Phoxinus phoxinus*) și grindelul (*Noemacheilus barbatulus*).

https://biblioteca-digitala.ro

MONUMENTE ŞI REZERVAŢII NATURALE

În judeţul Harghita, unde altitudinea medie a reliefului depăşeşte 1 200 m, peisajul geografic este dominat de varietatea formelor muntoase, de întinsele arii depresionare şi de bogatele păduri de molid, fag şi gorun. În diversitatea aceasta a mediului geografic se delimitează cîteva rezervaţii şi monumente naturale, de o frumuseţe deosebită, care trebuie păstrate cu grijă, întrucît ele constituie adevărate raritǎţi ale naturii de pe plaiurile acestor meleaguri. Mai cunoscute, atît prin interesul lor ştiinţific, cît şi cel turistic, sînt următoarele monumente şi rezervaţii naturale : tinovul Mohoş, mlaştinile eutrofe de la Sîncrăieni şi Valea Mijlocie, Lacu Roşu şi lacul Sf. Ana, precum şi „Pietrele Roşii" de la Tulgheş.

Tinovul Mohoş, cunoscut şi sub numele de Lacul cu Muşchi, se află situat pe muntele cu „Coacăze", într-o calderă vulcanică colmatată şi invadată de vegetaţie hidrofilă, în apropiere de lacul Sf. Ana. Tinovul este înconjurat de pini înalţi (*Pinus silvestris*), iar pe locurile mai uscate cresc mesteceni (*Betula pubescens*) şi arinişuri (*Alnetum glutinosae*). În partea lui centrală se dezvoltă, pe un areal foarte întins, muşchiul *Sphagnum*, care a înlocuit pinetele (fig. 23). Mlaştina are o formă bombată, cu aspect de conopidă, dominată — aşa cum menţionează E. P o p (1960) — de perinele de *Sphagnum* cu *Eriophorum vaginatum* şi *Andromeda poli*. Aici se mai păstrează încă cîteva specii de fanerogame relicte (*Sparganium minium*, *Calmagrostis neglecta*, *Carex elongata*, *Salix aurita*, *Drosera obovata*, *Vaccinium oxycoccos*, *Andromeda polifolia*).

Vegetaţia este întreruptă de ochiuri de apă cu adîncimi de cîţiva metri, la marginea cărora clocește raţa sulițar (*Ans acuta*).

Mlaştina de la Sîncrăieni. Ocupă cîteva areale din lunca Oltului, iar pe anumite porţiuni este mineralizată de apele unui

https://biblioteca-digitala.ro

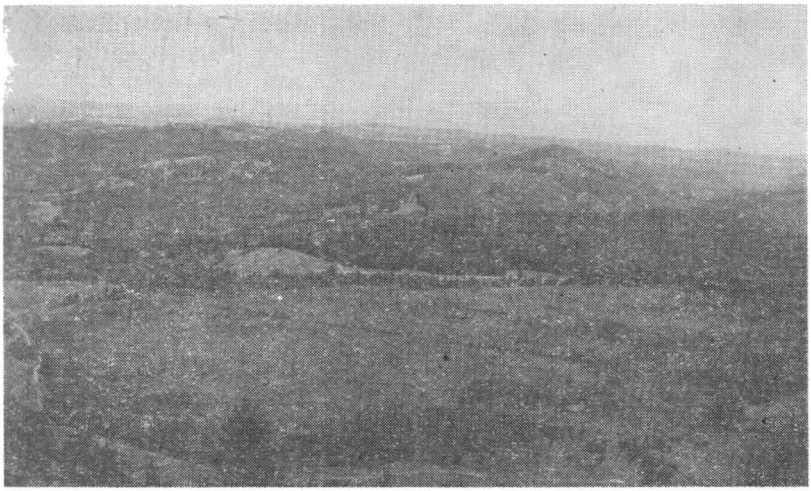

Fig. 23. — Tinovul Mohoş (foto I u l i u B u t a).

număr mare de izvoare carbogazoase alcalino-teroase, în jurul cărora se depune mîlul limonitos. Este denumită şi m l a ş t i n a d e b o r v i z. În apropierea acestor izvoare apare din abundenţă specia de muşchi *Meesea hexasticha*, o veritabilă relictă glaciară care îşi are la Sîncrăieni punctul său cel mai sudic (46°18'N). Tot aici se găsesc şi unele exemplare debile de *Betula humilis*, *Saxifraga hirculus*, *Drosera anglica* şi *Liguria sibirica*.

Mlaştina „Valea Mijlocie". Este situată la circa 640 m altitudine, lîngă localitatea Tuşnadu Nou, în zona de vărsare a pîrîului Valea Mijlocie, care o desparte în două. Porţiunea dispusă spre sud prezintă o importanţă ştiinţifică deosebită prin faptul că este îmbibată cu apă minerală, iar în jurul unor izvoare creşte *Betula humilis*, considerat ca cel mai sudic loc din Europa.

Lacu Roşu şi Cheile Bicazului. Alcătuiesc unul dintre cele mai frumoase peisaje geografice din ţara noastră. Lacu Roşu, format dintr-un baraj natural, a înecat valea Bicazului pe o lungime de circa 1 km, iar ca martori ai cataclismului de la

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 24. — Cheile Bicazului și vîrful Piatra Altarului (foto Iuliu Buta).

1837 n-au rămas decît niște cioturi de brazi care ocupă o bună parte din oglinda apei. Spre nord și nord-est această unitate lacustră este străjuită de o puternică bară calcaroasă a munților Suhardu Mare și Suhardu Mic, despărțiți de o vale adîncă, sub formă de chei, sculptată de apele repezi ale Bicazului (fig. 24). Astăzi, această vale este străbătută de o șosea modernă construită în anii societății noastre socialiste.

Pe crestele semețe, care alcătuiesc și formele cele mai sălbatice ale masivelor calcaroase din jurul lacului, se află o bogată varietate de specii floristice. Pe Suhardu Mic crește cea mai rară specie lemnoasă, cum este cetina neagră (*Juniperus sabina*), iar pe pereții stîncoși ai muntelui Ucigașu se întîlnește, în pîlcuri

https://biblioteca-digitala.ro

ori izolat, tisa (*Taxus baccata*). Foarte răspîndite sînt și cîteva specii ierboase de graminee (*Calamagrostis arundinacea*, *Sesleria coerulans*, *Poa nemoralis*, *Iris ruthenia* etc.) care cresc, mai cu seamă, pe pantele cu grohotișuri.

Lacul Sf. Ana. Este unicul lac din țara noastră de origine vulcanică, așezat în craterul masivului Puciosu, la o altitudine de 950 m. Prin poziția sa geografică, împreună cu bogatele păduri de molid și fag, precum și cu frumoasa stațiune balneoclimaterică ce-l înconjoară, lacul Sf. Ana formează una din cele mai atractive zone turistice din cuprinsul județului.

„Pietrele Roșii" de la Tulgheș. Reprezintă o stîncărie bine individualizată a unui masiv calcaros, situată la peste 1 000 m. Formează un prețios monument fitogeografic, mult apreciat de Al. B o r z a (1940) pentru speciile sale floristice endemice, destul de rar întîlnite în Carpații Orientali (*Astragalus Roemeri*, *Hieracium pojoritense*).

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE*

Județul Harghita, cu toate că face parte dintre județele mari ale țării, totuși, din cauză că teritoriul lui cuprinde întinse zone muntoase, satele sînt mai rare și populația mai redusă ca număr în comparație cu alte unități administrativ-teritoriale de aceeași mărime. Numai în județele Covasna, Tulcea, Sălaj

* Un deosebit sprijin pentru definitivarea părții de geografie economică s-a primit de la E u g e n H a n c u, directorul Direcției județene de statistică Harghita, care a pus la dispoziție o serie de materiale și a avut amabilitatea să verifice toate datele statistice și să le completeze acolo unde a fost cazul. Îi mulțumim și pe această cale pentru concursul ce ni l-a dat.

https://biblioteca-digitala.ro

și Bistrița-Năsăud numărul locuitorilor este mai mic decît în Harghita.

Populația județului la 1 iulie 1975 număra 314 874 de locuitori, dintre care 107 967 locuiesc în orașe, 8 715 în comunele suburbane și 198 192 în cele rurale.

Județul are 9 centre urbane, din care un municipiu (Odorheiu Secuiesc) și 8 orașe (Miercurea-Ciuc — reședința județului, Băile Tușnad, Bălan, Borsec, Cristuru Secuiesc, Gheorgheni, Toplița și Vlăhița). Satele, în număr de 236, sînt grupate în 49 de comune, din care trei sînt suburbane : Brădești și Feliceni, care aparțin municipiului Odorheiu Secuiesc, și Păuleni-Ciuc, care ține de orașul Miercurea-Ciuc. Toate aceste centre urbane și rurale s-au format și dezvoltat în anumite condiții social-istorice care au influențat atît asupra evoluției economice și social-culturale, cît și asupra structurii, texturii și configurației lor.

Populația

Evoluția numerică a populației. La începutul secolului al XX-lea, așa cum reiese din datele recensămîntului din 1910, reconstituit pe comune la actuala împărțire administrativă, județul Harghita avea circa 240 900 de locuitori. Dintre aceștia numai 22 850 trăiau în cele 3 orașe existente la acea vreme (Miercurea-Ciuc, Odorheiu Secuiesc și Gheorgheni), iar restul de 218 050 în centrele rurale. Populația urbană reprezenta numai 9,5%, iar cea rurală 90,5%. În secolul al XX-lea raportul dintre populația urbană și rurală a fost într-o continuă schimbare, în favoarea celei urbane, ca urmare a transformărilor ce s-au petrecut în viața economică și social-culturală a județului, îndeosebi după anul 1950.

Din 1910 și pînă în prezent s-a înregistrat o creștere de aproape 74 000 de locuitori, ceea ce înseamnă un spor mediu anual de 4,1‰. În funcție de progresele economice în anumite perioade și de condițiile de viață ale populației, acest spor a avut valori diferite. Astfel, între anii 1910 și 1930, cînd structura economică era foarte simplă, dezvoltarea județului bazin-

https://biblioteca-digitala.ro

Tabelul nr. 2

Populația județului Harghita la recensămintele din 1910, 1930, 1948, 1956, 1966 și 1975*

Recensămintele	Populația totală	din care:	
		Populație urbană	Populație rurala
1910	240 918	22 850	218 068
1930	250 191	23 680	226 514
1948	258 495	26 540	231 955
1956	273 964	62 868	211 096
1966	282 392	89 534	192 858
1975*	314 874	116 682	198 192

* Date calculate de D.C.S. la 1.VII. 1975

du-se mai mult pe agricultură, numărul populației înregistrează o creștere de numai 464 de locuitori pe an, sau 2‰. În privința evoluției populației, ca de fapt a întregii dezvoltări economice și social-culturale, se disting două mari perioade: prima, pînă în anul 1948, cînd creșterea este lentă, și a doua după această dată, cînd se înregistrează sporuri mult mai ridicate, iar structura profesională, socială și pe medii a populației cunoaște mari transformări, ca urmare a noilor relații de producție care se stabilesc pe teritoriul țării. În prima perioadă, adică timp de 38 de ani, populația a crescut cu 17 600 de locuitori, ajungînd de la 240 900 în anul 1910 la 258 500 în 1948. După această dată, în numai 27 de ani, în județul Harghita se înregistrează un spor de 56 376 de locuitori, adică de peste 3 ori mai mari față de perioada dinaintea anului 1948. Acest spor face ca în 1975 numărul populației să se ridice la aproape 315 000 de locuitori (fig. 25).

Dacă pe ansamblul județului se înregistrează o creștere continuă după anul 1948, analizată pe medii evoluția populației prezintă două aspecte diferite, și anume: se înregistrează o creștere mare a populației urbane și o creștere foarte lentă și chiar o scădere a celei rurale (fig. 25). Populația rurală scade continuu pînă în anul 1966; după această dată începe iarăși să crească, dar pînă în prezent încă nu a ajuns la nivelul anului 1948. Acest fenomen nu se datorește unui spor natural negativ, ci fenomenului de migrare de la sat spre oraș și trecerii în rîndul orașelor a unor centre, care, datorită dezvoltării lor economice și social-

https://biblioteca-digitala.ro

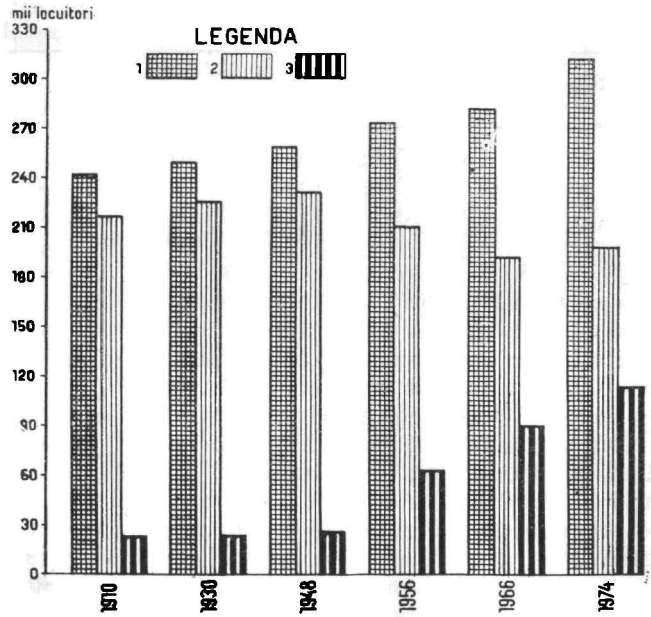

Fig. 25. — Populația județului Harghita la recensămintele din anii 1910, 1930, 1948, 1956, 1966 și 1 iulie 1974 :
1, populație totală; *2*, populație rurală; *3*, populație urbană.

culturale, au ajuns la un nivel de viață corespunzător celui urban. Astfel, în 1956 sînt declarate orașe localitățile Borsec, Cristuru Secuiesc și Toplița, care au totalizat la acea dată 16 456 de locuitori. În aceeași perioadă însă populația rurală scade cu aproape 21 000 de locuitori ca o consecință și a mișcării migratorii. Fenomenul de migrare de la sate spre orașe se datorește, după cum bine este cunoscut, procesului de industrializare a țării și eliberării unui număr mare de brațe de muncă din mediul rural odată cu socializarea agriculturii. Mișcarea migratorie și trecerea celor trei localități în rîndul orașelor fac ca în 1956 populația urbană să depășească 62 800 de locuitori (de peste 2,4 ori mai mult decît în 1948) și să reprezinte 22,9% din total.

https://biblioteca-digitala.ro

La împărțirea administrativă a țării din 1968 încă trei localități ale județului Harghita devin orașe: Bălan și Vlăhița, centre industriale, și Băile Tușnad, centru balneoturistic, care, la 1 iulie 1975, au împreună peste 20 000 de locuitori. Dezvoltarea acestora și creșterea populației tuturor centrelor urbane, dar mai ales a orașelor Miercurea-Ciuc și Odorheiu Secuiesc, care s-au transformat mult în ultimele două decenii, fac ca în 1975 numărul populației urbane a județului Harghita să fie cu aproape 54 000 de locuitori mai mare față de 1956. Această creștere a fost dată de un spor mediu anual de peste 2800 de locuitori sau 33‰. În prezent, populația urbană, care a ajuns la circa 116 700 de locuitori (în anul 1975), reprezintă 37,1%, iar cea rurală, cu un total de aproape 198 200 de locuitori, 62,9%.

Mișcarea naturală. Preocuparea deosebită care a existat în țara noastră în anii construcției socialiste pentru asigurarea asistenței sociale, prin crearea unor importante unități sanitare în principalele centre, înființarea a noi unități în sate și comune, încadrarea în mediul rural a unui număr tot mai mare de cadre medicale și luarea unor măsuri adecvate noilor relații de producție, au făcut ca sporul natural al populației să aibă valori mai mari față de prima jumătate a secolului al XX-lea. Acest fenomen se datorește și unei mortalități mult mai scăzute în comparație cu situația din trecut.

Datele statistice din deceniul al patrulea al acestui secol arată că în fostele județe Ciuc și Odorhei, al căror teritoriu se cuprinde, în mare parte, în actualul județ Harghita, a existat o mortalitate de 18,3‰ și, respectiv, 19,2‰ (media anilor 1931—1935) (*Enciclopedia României*, vol. II). Cu toate că natalitatea era mare (28,8‰ în județul Ciuc și 27,8‰ în județul Odorhei), totuși, datorită mortalității ridicate, sporul natural era mai scăzut în comparație cu cel actual (10,5‰ în județul Ciuc și 8,6‰ în județul Odorhei).

După 1966, sporul natural mediu al populației în județul Harghita a fost de 12,1‰ (media perioadei 1966—1973). Acesta a variat între 6,7‰ în anul 1966 și 15,5‰ în anul 1967 (fig. 26). După anul 1970 s-a menținut între 10,2 și 12,8‰. Natalitatea a înregistrat, ca și sporul, mici variații. După anul

https://biblioteca-digitala.ro

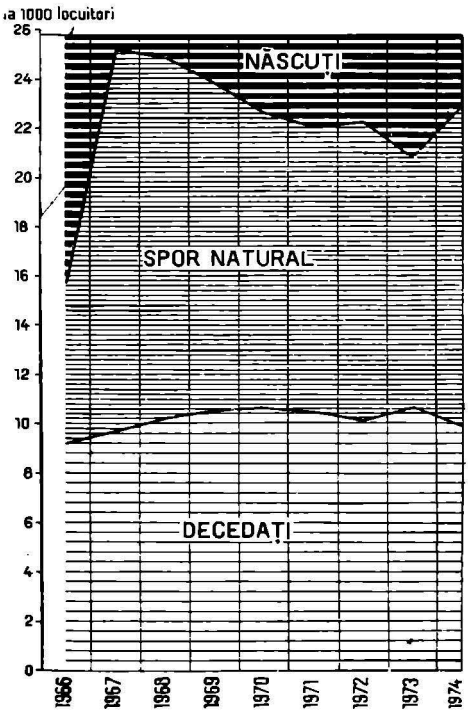

Fig. 26. — Mişcarea naturală a populaţiei între anii 1966 şi 1974.

1965, cu excepţia anului 1966, nu a scăzut însă sub $20^0/_{00}$. În anul 1966 natalitatea populaţiei a fost de $15,9^0/_{00}$, cea mai ridicată ($25,1^0/_{00}$) înregistrîndu-se în 1967. După 1970 s-a menţinut între 20,8 şi $22,7^0/_{00}$. Valoarea medie a natalităţii populaţiei în judeţul Harghita în ultimii 8 ani (media perioadei 1966—1974) s-a ridicat la $22,2^0/_{00}$.

Mortalitatea, în aceeaşi perioadă de 8 ani, a fost de $10,1^0/_{00}$. În general, aproape în toţi anii s-a menţinut la aceeaşi valoare; cea mai scăzută ($9,2^0/_{00}$) a fost în 1966, iar cea mai ridicată ($10,6^0/_{00}$) în anii 1970 şi 1973 (fig. 26).

Sporul natural, natalitatea şi mortalitatea înregistrează pe medii (urban şi rural) unele variaţii în comparaţie cu valorile

https://biblioteca-digitala.ro

medii pe județ. Astfel, din datele care dispunem în acest domeniu (media perioadei 1968—1972), rezultă că în județul Harghita cea mai mare natalitate (25,5‰), cea mai mică mortalitate (8,0‰) și cel mai mare spor (17,5‰) se înregistrează în municipii și orașe. În schimb, în comunele subordonate există cea mai mică natalitate (18,8‰), cea mai mare mortalitate (12,9‰) și cel mai mic spor (5,9‰). În mediul rural natalitatea se ridică la 23,6‰, mortalitatea la 12,1‰ și sporul natural la 11,5‰.

În comparație cu aceste cifre medii ale celor trei indicatori ai mișcării naturale — natalitate, mortalitate și spor — care dau situația pe ansamblul județului, multe din centrele umane înregistrează valori mai mari sau mai mici. De exemplu, cea mai mare natalitate o au orașele Bălan (31,3‰), Băile Tușnad (30,3‰), Toplița (26,7‰) și comunele Gălăuțaș (28,4‰), Remetea (27,1‰), Lunca de Sus (26‰), Bilbor, Corund, Sărmaș, Sîndominic, Vărșag (toate peste 25‰) etc. (fig. 27). Și în privința sporului natural, multe centre depășesc media pe județ. Așa sînt, de exemplu, orașele Bălan (cu cel mai mare spor natural — 27,5‰) și Băile Tușnad (22,8‰), comuna Gălăuțaș (22,4‰), orașele Toplița, Vlăhița și comunele Bilbor (fiecare cu 18,8‰), Atid, Lunca de Sus, Remetea, Sărmaș (între 15 și 17‰) (fig. 29). Mortalitatea, cu foarte puține excepții (comunele Frumoasa, Plăiești de Jos și Ulieș), nu depășește 15‰ de locuitor (fig. 25).

Excedentul natural ridicat din ultimii ani (mai mare decît pe țară) este reflectat și în piramida vîrstelor (fig. 30). Peste 82 000 din locuitori, adică circa 26,2%, au sub 14 ani. Sporul va asigura permanent o forță de muncă capabilă să lucreze în număr tot mai mare în diferite ramuri de producție. În prezent, aproape 70% din populație (circa 219 000 din totalul de peste 314 000) are sub 45 de ani. Ca sex predomină bărbații. În acest sens, județul face parte dintre puținele din țară (Alba, Brașov, Brăila, Galați, Hunedoara, Tulcea etc.) în care numărul bărbaților este mai mare. Populația de sex masculin reprezintă 50,7%, iar cea de sex feminin 49,3%. În toate grupele de vîrstă de pînă la 50 de ani sînt mai mulți bărbați, iar în cele de peste 50 de ani, femei. Fenomenul este explicabil

https://biblioteca-digitala.ro

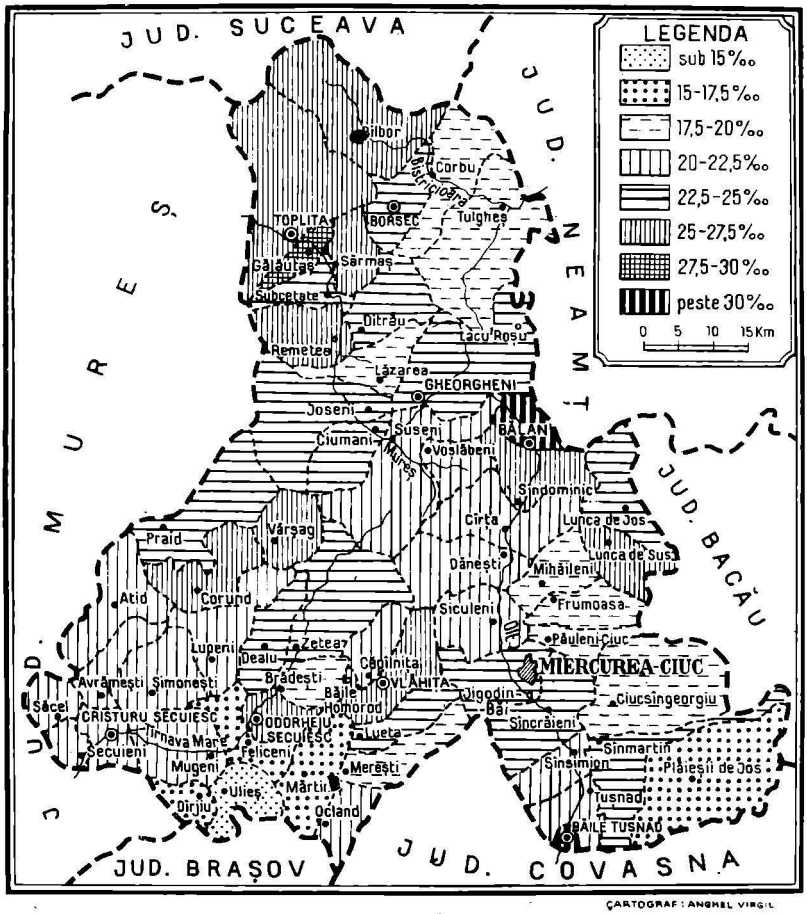

Fig. 27. — Natalitatea în comunele și orașele județului Harghita (media perioadei 1968—1974).

https://biblioteca-digitala.ro

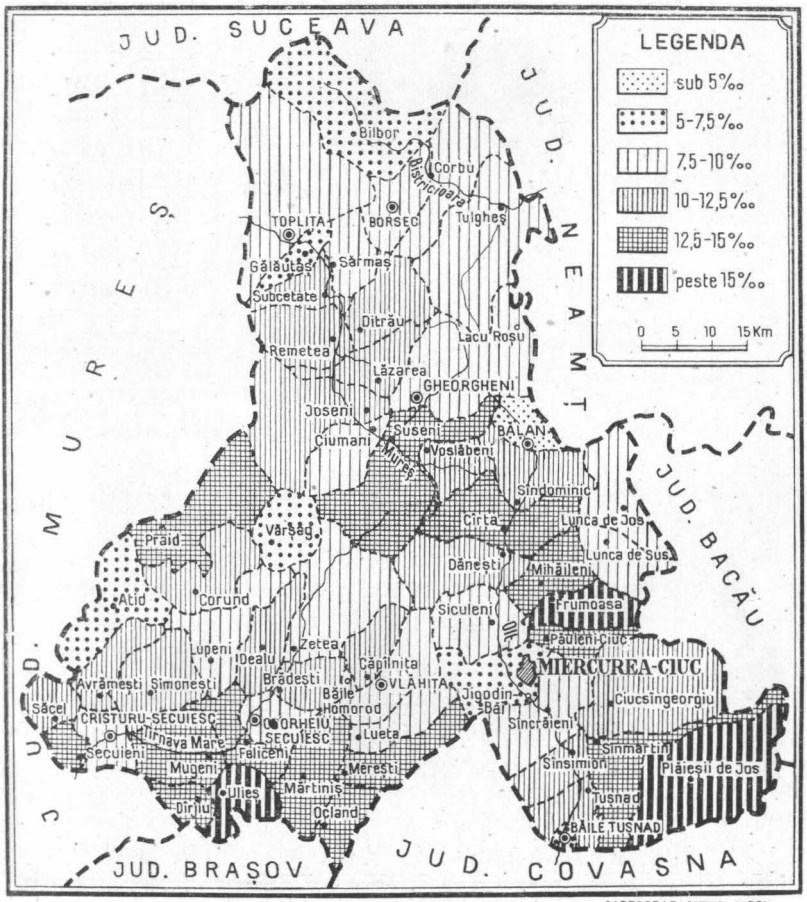

Fig. 28. — Mortalitatea în comunele și orașele județului Harghita (media perioadei 1968—1974).

https://biblioteca-digitala.ro

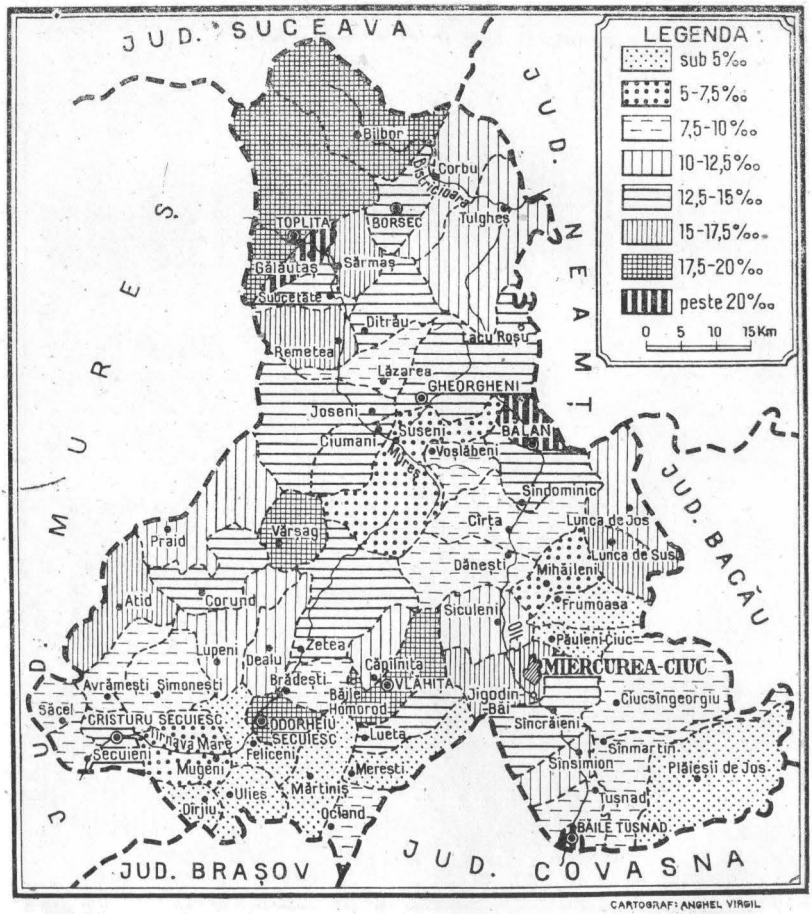

Fig. 29. — Sporul natural al populației în comunele și orașele județului Harghita (media perioadei 1968—1974).

https://biblioteca-digitala.ro

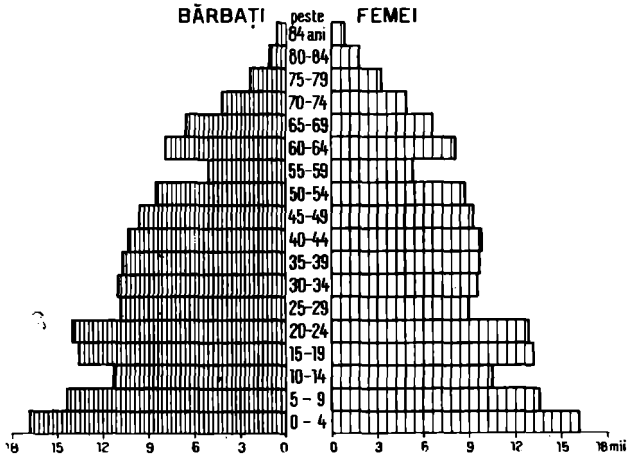

Fig. 30— Structura populației pe grupe de vîrstă în anul 1974.

întîi prin faptul că se nasc mai mulți băieți (din datele pe vîrste rezultă că pînă la 14 ani sînt cu 2 177 mai mulți decît fete), iar în al doilea rînd prin aceea că în județul Harghita există o serie de ramuri economice ce necesită forță de muncă masculină (exploatarea forestieră, minieră, a materialelor de construcții etc.) care este atrasă și din afara lui.

Mișcarea migratorie. Însumînd sporul natural dintre anii 1966 și 1973 rezultă că pe baza acestuia populația județului ar fi trebuit să crească cu 28 265 de locuitori. Datele statistice arată însă o creștere totală de numai 24 896 de locuitori, adică cu aproape 3 370 mai puțin decît ar fi dat excedentul natural. Acest fenomen demonstrează că în procesul de creștere al populației a intervenit mișcarea migratorie, care însă nu a avut o influență mare asupra evoluției ei. Datorită acestei mișcări s-a înregistrat o scădere a numărului de locuitori cu numai 420 de persoane în medie anual. Înseamnă că numărul celor care au plecat a fost cu puțin mai mare decît al celor care au venit din alte părți și s-au stabilit în județul Harghita. Din datele recensămîntului din 1966 reiese că există o mișcare permanentă a

https://biblioteca-digitala.ro

populaţiei între judeţele ţării, dar totodată şi o mişcare în interiorul aceluiaşi judeţ, în raport de apariţia şi dezvoltarea unor importante obiective economice în diferite centre. Peste 27 300 de locuitori ai judeţului (9,7% din total) sînt veniţi din alte părţi. Mai mult de jumătate dintre ei (circa 15 400) s-au stabilit în oraşe. Cel mai mare aport în acest sens l-au avut judeţele Mureş (cu aproape 7 700 de locuitori), Covasna (circa 3 600), Braşov şi Bacău (fiecare cu aproape 2 150), Neamţ (peste 1 400) şi Cluj (circa 1 250). Din aceste judeţe erau veniţi în anul 1966 în Harghita mai mult de 18 200 de locuitori, adică peste 66% din totalul celor care s-au stabilit aici din alte părţi ale ţării.[4]

Pe lîngă această mişcare interjudeţeană, există, aşa cum s-a spus, şi o mişcare a populaţiei în interiorul judeţului, care antrenează un număr mai mare de locuitori. Recensămîntul din 1966 a înregistrat peste 43 200 de locuitori (15,3% din totalul populaţiei) care trăiesc în alte localităţi decît în care s-au născut. Ei s-au stabilit în centrele care au cunoscut o dezvoltare economică mai deosebită. De exemplu, din cei peste 78 400 de locuitori ai oraşelor, mai mult de 39 000, adică aproape jumătate (49,7%), sînt veniţi din alte părţi.

Pe ansamblul judeţului populaţia stabilită în alte localităţi totalizează peste 72 600 de locuitori (circa 26% din total). Cea mai mare parte (45 000) şi-a schimbat domiciliul după anul 1950, adică în perioada cînd au avut loc importante transformări în viaţa social-economică a ţării.

Mişcarea naturală şi cea migratorie au făcut ca centrele umane din judeţul Harghita să înregistreze, în raport de dezvoltarea lor social-economică, sporuri diferite. Faţă de anul 1910 (primul recensămînt care a permis reconstituirea datelor pe comune şi oraşe pentru actuala împărţire administrativă) cele mai mari creşteri de populaţie, pînă în 1974, le-au cunoscut oraşele Odorheiu Secuiesc (peste 14 000 de locuitori) şi Miercurea-Ciuc (aproape 13 450 de locuitori), principalele centre economice ale judeţului. În aceeaşi perioadă populaţia oraşului Gheorgheni a crescut cu circa 6 600 de locuitori, cea a oraşului Topliţa cu peste 5 200, a oraşului Vlăhiţa cu mai mult de 3 860

[4] Anuarul demografic al Republicii Socialiste România, 1974, p. 452—500.

https://biblioteca-digitala.ro

locuitori. La celelalte centre urbane această creștere este mai mică. În mediul rural sporurile cele mai mari le-au înregistrat comunele Lunca de Jos (aproape 2 500 locuitori), Sărmaș (peste 2 000), Bilbor, Gălăuțaș și Sîncrăieni (circa 1 600 fiecare), Ciumani, Sînsimion, Subcetate, Zetea (între 1 100 și 1 450 de locuitori), Tulgheș, Vărșag (între 900 și 950 de locuitori) etc. În toate celelalte comune sporul de locuitori a fost mai mic, unele dintre ele înregistrînd chiar scăderi, datorită mișcării populației în alte locuri.

Densitatea populației. Datorită faptului că județul Harghita are întinse suprafețe montane, unde condițiile de relief, sol și climă sînt mai puțin prielnice vieții umane în comparație cu alte regiuni, densitatea populației este mai scăzută decît în multe părți ale țării. În anul 1974 acest județ avea 47,0 loc./km², ceea ce înseamnă mult sub media pe țară (88,5 loc./km²). Numai în județele Tulcea (30,8 loc./km²) și Caraș-Severin (43,6 loc./km²) densitatea populației este mai redusă decît în Harghita.

Populația s-a aglomerat mai mult în lungul văilor, în depresiuni și la contactul dealurilor subcarpatice cu munții vulcanici, acolo unde au existat cele mai bune condiții de viață. Din analiza datelor privind densitatea populației pe comune (fig. 31) rezultă că în județul Harghita aceasta variază de la 13,2 loc./km² la peste 1 000 loc./km². Cele mai mici densități se întîlnesc în nordul județului, în comunele Bilbor (13,2 loc./km²) și Corbu (15,0 loc./km²), și în partea sudică a lui, în comunele Plăieșii de Jos (13,4 loc./km²) și Merești (17,9 loc./km²). În ansamblu, pe teritoriul județului predomină densitățile de populație de la 20 la 40 loc./km². Aceste valori se înregistrează în majoritatea comunelor din partea centrală a județului Harghita, ca de exemplu: Praid (38,4 loc./km²), Vărșag (28,4 loc./km²), Joseni (29,1 loc./km²), Zetea (29,9 loc./km²), Mihăileni (37,2 loc./km²), Sîndominic (38,5 loc./km²) etc. Aceleași densități de 20—40 loc./km² se întîlnesc la orașele Toplița (37,3 loc./km²) și Borsec (32,5 loc./km²) localizate în nordul județului, ca și la unele comune din sudul lui (Ulieș, Mărtiniș, Ocland, Tușnad etc.). Cele mai multe comune din partea sudică a județului au însă densități de 40—60 loc./km². Așa sînt de exemplu Mugeni

https://biblioteca-digitala.ro

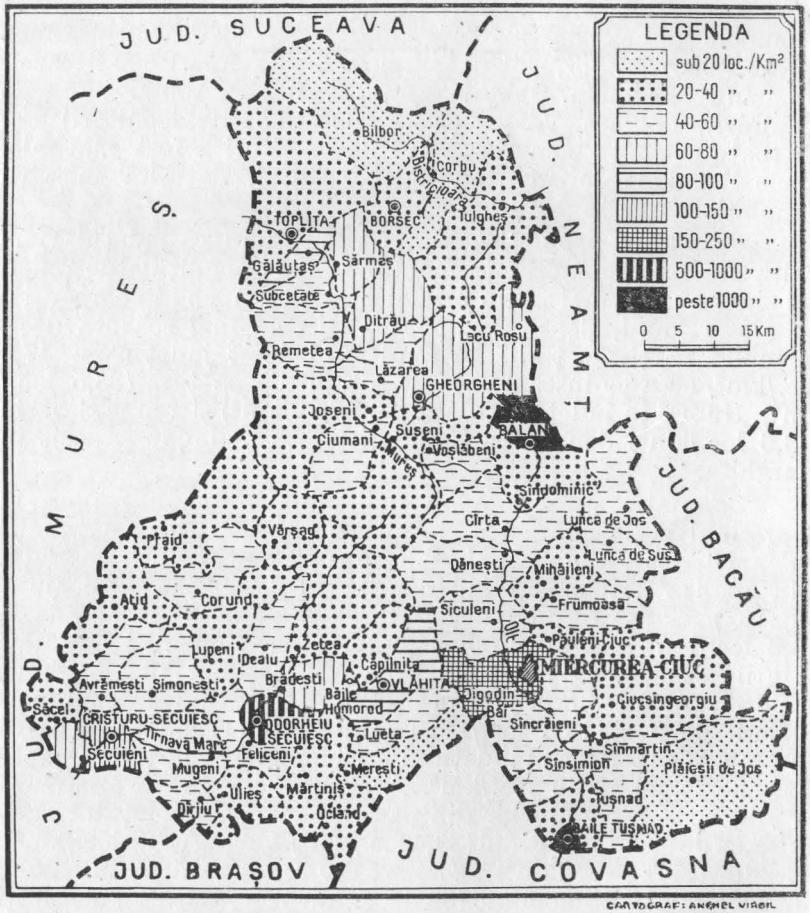

CARTOGRAF: ANGHEL VIRGIL

Fig. 31. — Densitatea populației în comunele și orașele județului Harghita în anul 1974.

https://biblioteca-digitala.ro

(52,2 loc./km²), Dîrjiu (41,5 loc./km²), Feliceni (44,6 loc./km²), Avrămești (45,4 loc./km²), Dealu (47,1 loc./km²), situate în bazinul Tîrnavei Mari, și Siculeni (46,7 loc./km²), Sîncrăieni (48,4 loc./km²), Sînsimion (55,2 loc./km²), Sînmartin (41,5 loc./km²) și Cîrța (41,1 loc./km²) din lungul Oltului. Densități de 40—60 loc./km² au și unele comune din lungul Mureșului (Subcetate — 53,4, Remetea — 58,0, Ciumani — 53,4, Lăzarea — 55, 6, Voșlăbeni — 40,5 loc./km²) și o parte dintre cele din centrul (Corund 53,3 loc./km²) și estul județului (Lunca de Jos — 46,4, Lunca de Sus — 45,6 loc./km²). Peste 60 loc./km² se înregistrează numai la cîteva comune din lungul Mureșului care au dezvoltate pe raza lor unități industriale : Gălăuțaș (99,0 loc./km²), Sărmaș (63,6 loc./km²) și Ditrău (60,5 loc./km²), precum și în comunele Brădești (62,1 loc./km²) și Secuieni (60,2 loc./km²) din valea Tîrnavei Mari. Nici o comună însă din județ nu are peste 100 loc./km². Numai unele dintre orașe au densități mai mari : Cristuru Secuiesc (146,8 loc./km²), Miercurea-Ciuc (187,3 loc./km²), Odorheiu Secuiesc (508 loc./km²), Băile Tușnad (1 370 loc./km²) și Bălan (4 595 loc./km²).

În privința repartiției populației în teritoriu se constată că cele mai mari densități se întîlnesc în lungul rîurilor Olt, Mureș și Tîrnava Mare, acolo unde s-a putut dezvolta o agricultură mai complexă, și în centrele în care au apărut puternice unități economice, care au atras un număr însemnat de locuitori din împrejurimi.

Structura profesională a populației. În prima jumătate a secolului al XX-lea populația din județul Harghita s-a ocupat îndeosebi cu creșterea animalelor și exploatările forestiere. În agricultură și economia forestieră lucrau cei mai mulți locuitori. Industria prelucrătoare, reprezentată prin unități mici, atrăgea un număr mai redus de muncitori. De aceea, o parte a populației pleca și lucra în diferite orașe ale țării și mai ales în București.

Transformările petrecute în viața social-economică a județului în ultimele trei decenii au dus nu numai la o creștere a numărului de locuitori și la o îndesire a populației în teritoriu, ci și la importante schimbări în structura profesională și socială a ei. Datele recensămîntului din anul 1966 arată o schimbare

https://biblioteca-digitala.ro

Tabelul nr. 3

Numărul mediu al personalului pe ramuri ale economiei naţionale (mii)*

Ramurile de activitate	1968	1970	1974
Total personal	64,0	75,2	94,8
din care:			
— Industrie	30,2	35,7	49,1
— Construcţii	5,5	9,6	10,0
— Agricultură	3,0	3,1	3,7
— Silvicultură	1,0	0,7	1,4
— Transporturi	5,6	5,8	6,4
— Telecomunicaţii	0,7	0,8	1,0
— Circulaţia mărfurilor	5,2	5,8	8,1
— Gospodărie comunală, de locuinţe şi alte prestări de servicii neproductive	2,4	2,9	3,3
— Învăţămînt, cultură, artă	4,8	5,1	5,6
— Ocrotirea sănătăţii, asistenţă socială şi cultură fizică	3,7	3,9	4,0
— Administraţie	1,1	1,0	1,0
— Celelalte ramuri	0,7	0,8	1,2

* Anuarele statistice ale R.S.România din anii 1969, 1971 şi 1975.

radicală în structura socială a populaţiei în comparaţie cu prima jumătate a secolului al XX-lea. Din cei aproape 282 400 de locuitori ai judeţului, peste 116 300 (circa 41%) sînt muncitori. Intelectualii şi funcţionarii totalizează aproximativ 26 200 (9,3%), ţărănii cooperatori aproape 100 300 (35,5%), ţăranii cu gospodărie individuală 24 300 (8,6%), meseriaşii în jur de 13 000 (4,6%), iar restul de circa 1 300 fac parte din alte categorii sociale.

Populaţia ocupată reprezenta 50,9 din total. Cea mai mare parte a ei era ocupată în agricultură şi industrie. Din cele 157 000 persoane ocupate, 72,2% (peste 113 000) lucrau în aceste două ramuri economice şi numai 27,8 % în alte activităţi, dintre care cei mai mulţi în: construcţii (10 600), circulaţia mărfurilor (8 100), transporturi şi telecomunicaţii (7 500), învăţămînt, cultură şi artă (5 800) etc.

După anul 1966 şi mai ales după 1968, cînd ia fiinţă actualul judeţ şi în viaţa social-economică a lui intervin noi transformări, structura profesională a populaţiei este într-o continuă schimbare. Aceasta se poate observa din tabelul nr. 3

https://biblioteca-digitala.ro

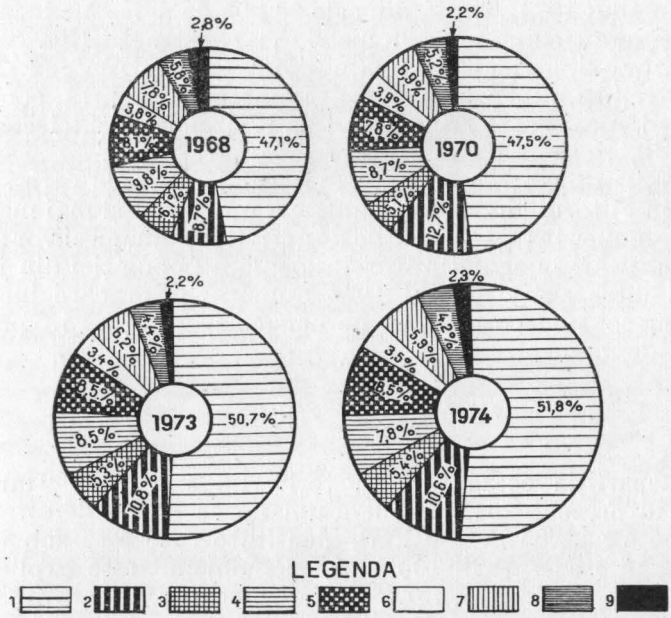

Fig. 32. — Ponderea numărului mediu scriptic al personalului pe ramuri ale economiei în anii 1968, 1970, 1973 și 1974.

1, Industrie; *2*, construcții; *3*, agricultură și silvicultură; *4*, transporturi și telecomunicații; *5*, circulația mărfurilor; *6*, gospodărie comunală, de locuințe și alte prestări de servicii neproductive; *7*, învățămînt, cultură, artă; *8*, ocrotirea sănătății, asistență socială și cultură fizică; *9*, alte ramuri ale economiei.

și figura nr. 32 în care sînt înregistrate modificările produse între anii 1968 și 1974.

Numai între 1968 și 1974, personalul ocupat în diferite ramuri de activitate a crescut cu aproape 31 000. Majoritatea dintre ei lucrează în prezent în industrie. Numărul acestora sporise în 1974 față de 1968 cu circa 19 000. În același timp aproape s-a dublat numărul muncitorilor din construcții. Aceste creșteri demonstrează nu numai schimbările care s-au produs în structura profesională a populației în ultimul timp, ci și ritmul de dezvoltare al industriei și construcțiilor din județul Harghita în cincinalul 1971—1975.

https://biblioteca-digitala.ro

În anul 1974, 62,3% din cele 94 800 de persoane încadrate în județ erau ocupate în industrie și construcții (fig. 32). În agricultură și silvicultură lucrau 5,4%, iar restul de 32,2% în alte activități, dintre care în învățămînt, cultură, artă, ocrotirea sănătății și asistență socială 10,1%, transporturi și telecomunicații 7,8%, circulația mărfurilor 8,5% etc.

Noile obiective economice și social-culturale care se vor ridica în viitorul cincinal vor antrena un număr și mai mare de forță de muncă în toate ramurile de activitate umană și vor aduce noi modificări în structura profesională a populației din județ. Numai între anii 1973 și 1974 numărul celor care lucrează aici a crescut cu peste 5 000 de persoane, depășind în prezent 95 000 de oameni.

Așezările

Repartiția așezărilor. În teritoriul județului Harghita există în prezent 264 de centre umane, ce dau o densitate de aproape 4 așezări la 100 km², densitate care este sub media pe țară (5,6 așezări la 100 km²). Fenomenul este explicabil: județul Harghita are întinse suprafețe muntoase în cadrul cărora, în multe locuri, populația n-a găsit cele mai bune condiții pentru dezvoltarea de așezări omenești. Ca urmare, repartiția acestora în teritoriu este mult diferită de la un loc la altul. Aceasta a fost influențată de varietatea reliefului, de dispunerea formelor de relief în teritoriu, de exploatarea, mai devreme sau mai tîrziu, în anumite locuri, a resurselor naturale, de direcția căilor de comunicație și de existența în apropiere a apei. Principalele cursuri de apă au fost acelea care au atras întotdeauna populația cea mai numeroasă și de aceea în lungul lor se găsesc astăzi cele mai multe așezări. În zonele muntoase, mai puțin accesibile vieții umane, sînt așezări mai rare și mai mici, pe cînd în depresiuni și la zonele de contact sînt sate mari și mult mai numeroase. În lungul Oltului, Mureșului și Tîrnavei Mari, unde populația a găsit cele mai bune condiții de viață, au apărut și s-au dezvoltat cele mai multe și mai mari aglomerări umane din județul Harghita. Depresiunile Ciucului și Giurgeului, din lungul Oltului și Mureșului, și Subcarpații Transilvaniei din

https://biblioteca-digitala.ro

sud-vestul județului sînt locurile unde s-au concentrat cele mai numeroase așezări.

În partea nordică a județului, la nord de orașul Gheorgheni, unde zona muntoasă acoperă întreg teritoriul, nu s-au dezvoltat decît 44 de așezări din cele 264, adică 16,6%. Cele mai multe dintre ele (35 în total) sînt situate în Depresiunea Giurgeului și numai 9 se găsesc în zona muntoasă din partea de nord-est, dar și acestea au apărut în micile depresiuni de aici, Bilbor și Borsec, sau în lungul principalului curs de apă (Bistricioara) care traversează munții de la nord-vest spre sud-est. În schimb, în sud-vestul județului, în bazinul Tîrnavei Mari și al Homoroadelor, precum și la contactul lor cu munții Gurghiului și Harghitei, unde viața economică este mult mai complexă, s-au concentrat cele mai numeroase așezări umane. În aceste locuri, care cuprind numai 26,4% din suprafața județului, s-au dezvoltat 117 așezări, adică 44,3% din totalul de 264. O densitate aproape tot atît de mare de centre umane se găsește în Depresiunea Ciucului, unde a apărut și orașul Miercurea-Ciuc, centru administrativ-politic al județului. Numai zona înaltă a munților vulcanici Harghita, care este acoperită cu păduri masive, este lipsită de așezări, în restul județului se găsesc dezvoltate un număr mai mare sau mai mic de aglomerări umane, care au cuprins, în raport de condițiile locale, suprafețe mai reduse sau mai extinse.

Mărimea așezărilor. Cu foarte puține excepții, după cum s-a văzut, așezările din județul Harghita s-au dezvoltat în lungul apelor și la contactul principalelor forme de relief. Cele care au apărut în lungul apelor au căutat să se extindă îndeosebi pe terase și la zonele de contact ale teraselor cu lunca sau cu versanții. În schimb, cele care s-au dezvoltat la contactul dealurilor cu munții și-au extins vatra în lungul versanților mai domoli și mai adăpostiți, sau la baza lor. Din cauza fragmentării reliefului și datorită faptului că multe așezări n-au putut să se extindă nici în lunca inundabilă și nici pe versanții abrupți ai zonelor de contact, majoritatea satelor din județul Harghita sînt mici. Configurația terenului din multe locuri n-a permis populației să se organizeze în așezări mari și pe teritorii extinse. Din cele 264 de centre populate ale județu-

https://biblioteca-digitala.ro

lui, 72,7% (peste 190) au pînă la 1 000 de locuitori. Cele mai multe dintre acestea (126 în total) au însă sub 500 de locuitori.

Așezări mari sînt foarte puține. Numai 11 centre rurale depășesc 2 500 locuitori și 4 au între 5 000 și 6 000 de locuitori (Ditrău, Joseni, Remetea și Sîndominic). Majoritatea dintre ele se găsesc situate în lungul Oltului și Mureșului. Așa sînt de exemplu : Sîndominic (5 800 loc.), Tomești (2 700 loc.), Dănești (2 600 loc.), Siculeni (2 700 loc.) și Sîncrăieni (2 700 loc.) din lungul Oltului ; Suseni (3 500 loc.), Joseni (5 200 loc.), Lăzarea (4 200 loc.), Remetea (5 400 loc.) și Ditrău (5 800 loc.) din lungul Mureșului. Celelalte centre rurale care depășesc 2 500 de locuitori sînt : Tulgheș (4 000 loc.), dezvoltat în nord-estul județului, la confluența văii Bistricioara cu valea Putnei, Praid (3 000 loc.), așezat pe Tîrnava Mică, Corund (3 500 loc.), apărut pe valea cu aceleași nume la sud-est de Praid, Lueta (3 900 loc.), care și-a extins vatra în lungul văii Homorodu Mic din zona minereurilor feroase, și Zetea (3 800 loc.) de pe Tîrnava Mare, la cîțiva kilometri nord de Odorheiu Secuiesc.

Toate aceste așezări cu peste 2 500 de locuitori sînt cele mai dezvoltate centre economice rurale ale județului Harghita. Evoluția lor se datorește valorificării intense a resurselor locale (Lueta, Praid), ridicării, în unele dintre ele, în ultimul timp, a unor importante unități economice (Remetea, Sîncrăieni, Ditrău, Sîndominic, Joseni, Corund etc.) și existenței în anumite locuri a unor condiții (istorice și economice) care au permis aglomerarea populației și extinderea așezărilor în teritoriu (Tulgheș, Lăzarea, Dănești, Siculeni, Zetea etc.). Dezvoltarea în continuare a județului va face ca în viitorii ani mai multe așezări rurale să cunoască o creștere deosebită a populației și să depășească mult numărul locuitorilor de astăzi.

În prezent, cele 236 de sate sînt grupate, după cum este știut, în 49 de comune. În medie, ele au 4 220 de locuitori. Jumătate din numărul comunelor (25 în total) depășesc însă această medie. Sînt totuși și unele care au un număr mult mai mic de locuitori, ca de exemplu : Păuleni-Ciuc, Dîrjiu și Ocland, circa 1 700 de locuitori fiecare, Corbu, Căpîlnița, Ulieș, Vărșag, Voșlăbeni, între 2 000 și 2 300 de locuitori etc. Circa 1/3 din comunele județului (16 în total) au însă peste 5 000 de locuitori.

https://biblioteca-digitala.ro

Cea mai mare este comuna Praid a cărei populație a depășit cu puțin 7 800 de locuitori. În afară de aceasta, încă o comună — Siculeni — are peste 7 000 de locuitori (7 293). Celelalte comune care au trecut de 5 000 de locuitori sînt : Ciumani (5 154) și Dănești (5 226), care au între 5 000 și 5 300 de locuitori, Ciucsîngeorgiu (5913), Corund (5 810), Lunca de Jos (5 532) și Sîndominic (5 783) cu 5 500 — 6 000 de locuitori fiecare, Cîrța (6 107), Mugeni (6 005), Remetea (6 144), Suseni (6 422) și Zetea (6 181) a căror populație numără între 6 000 și 6 500 de locuitori, Ditrău (6 934), Joseni (6 512) și Sîncrăieni (6 877) care au între 6 500 și 7 000 de locuitori.

Profilul economic al așezărilor. Dezvoltarea continuă a județului Harghita din anii socialismului a făcut ca profilul economic al multor așezări să cunoască mari transformări în comparație cu trecutul. Pînă în ultimele două decenii, majoritatea populației se ocupa cu agricultura, creșterea animalelor și exploatarea pădurilor. Acum însă, într-o serie de așezări rurale s-au construit noi unități din diferite ramuri de producție care au contribuit la schimbarea profilului lor economic. În această privință, în prezent, în județul Harghita se diferențiază : 1) *așezări rurale al căror profil economic îl dau cultura cartofului, a sfeclei de zahăr și creșterea animalelor*, fiind cunoscute în acest sens majoritatea comunelor din Depresiunea Ciucului : Cîrța, Ciucsîngeorgiu, Tușnad, Sînmartin, Dănești, Mihăileni, Frumoasa, Plăieșii de Jos etc. ; 2) în comunele din partea de sud-vest a județului, din bazinul Tîrnavei Mari și al Homoroadelor, *ocupația de bază a populației este cultura cerealelor, a sfeclei de zahăr și creșterea animalelor*, printre comunele care au acest profil economic putîndu-se cita : Atid, Șimonești, Lupeni, Mugeni, Mărtiniș, Felicieni, Ulieș, Avrămești etc. ; 3) în nord-estul județului, în zona Munților Giurgeu, există trei comune — Bilbor, Corbu și Tulgheș — care au foarte puțin teren arabil, dar în schimb dețin întinse suprafețe acoperite cu păduri, pășuni și fînețe naturale, *profilul economic al acestora fiind dat de exploatările forestiere și creșterea animalelor* ; 4) valorificarea extensivă a resurselor locale în ultimul timp și construirea unor unități economice în centrele rurale au făcut ca multe din comune să

https://biblioteca-digitala.ro

aibă în prezent un *profil mixt, agricol-industrial.* Așa sînt, de exemplu, Gălăuțaș, Remetea, Ditrău, Joseni, Ciumani din Depresiunea Giurgeului, Sîncrăieni și Sînsimion din Depresiunea Ciucului, Praid și Corund din partea vestică a Munților Gurghiului și altele. În continuare se tinde ca în toate centrele rurale să se dezvolte unități ale industriei locale și ale industriei cooperatiste, care să valorifice resursele locale și să atragă în procesul de producție forța de muncă disponibilă.

Așezările urbane. În județul Harghita există un număr mare de orașe (în total 9), în comparație cu majoritatea județelor țării. În această privință el este depășit numai de Prahova (14 orașe) și Hunedoara (12 orașe) și egalat de Alba și Brașov. Orașele au avut însă o evoluție lentă pînă în anii socialismului și, ca urmare, sînt în general mici, iar populația lor reprezintă numai 33,5%. Cele mai multe dintre ele (6 în total) au fost trecute în categoria centrelor urbane în a doua jumătate a secolului al XX-lea. Numai orașele Miercurea-Ciuc, Odorheiu Secuiesc și Gheorgheni sînt vechi centre urbane ale județului Harghita; Borsec, Cristuru Secuiesc și Toplița sînt trecute în rîndul acestora la rencensămîntul din 1956, iar Băile Tușnad, Bălan și Vlăhița au devenit orașe în 1968, cînd s-a făcut actuala împărțire administrativă a țării.

Orașul Miercurea-Ciuc. Acest centru urban, în prezent reședință administrativ-politică a județului Harghita, este cunoscut ca așezare omenească încă din secolul al XIV-lea (fig. 33). Apărut în Depresiunea Ciucului, pe stînga Oltului, în locul unde se încrucișa drumul militar care venea din Podișul Transilvaniei peste pasul Vlăhiței și prin trecătoarea Uzului ajungea în Moldova, cu drumul din lungul Oltului, a avut mult timp o deosebită importanță strategică și militară. Datorită acestui fapt, aici a fost construită în secolul al XVI-lea cetatea Miercurei care dăinuie și astăzi pe unul din cele mai înalte promontorii de terase ale Oltului din vatra orașului.

Cu toate că orașul Miercurea-Ciuc a jucat, încă din vechime, un rol mai important în această parte a țării, în comparație cu centrele din jur, totuși dezvoltarea lui economică a fost relativ simplă pînă în a doua jumătate a secolului al XX-lea.

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 33. — Sediul Comitetului județean de partid și al Consiliului popular județean (foto S o r i n D a n).

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

Populația se ocupa mai mult cu agricultura și făcea un intens comerț cu lemne. În anul 1935 în Miercurea-Ciuc funcționau doar cîteva unități economice: două fabrici de cherestea, două mori și o fabrică de oțet. Evoluția lentă a lui este reflectată și în sporul populației, care în prima jumătate a secolului al XX-lea crește de la 3 701 locuitori în 1910 la numai 6 143 de locuitori în 1948. Un salt deosebit în dezvoltarea economică îl înregistrează orașul în a doua jumătate a secolului al XX-lea și mai cu seamă după 1968, cînd devine centru administrativ și politic al județului Harghita. Se construiesc importante obiective economice, se dezvoltă însemnate unități sociale, culturale, comerciale și se ridică blocuri de locuințe, care schimbă atît profilul economic al lui, cît și aspectul arhitectonic. El devine cel mai important centru economic al județului. În prezent, în Miercurea-Ciuc funcționează întreprinderi din diferite ramuri de producție care dețin o însemnată pondere în economia județului. Astfel sînt: Întreprinderea de utilaje și piese de schimb, Întreprinderea de piese auto și tractor, Întreprinderea minieră „Harghita", Întreprinderea forestieră de exploatare și transport, Întreprinderea de prelucrare a lemnului, Întreprinderea de confecții, Întreprinderea de tricotaje, filatura de lînă pieptănată, Întreprinderea de industrializare a laptelui, Întreprinderea de industrializare a cărnii, Întreprinderea județeană de industrie locală etc.

Noile unități economice au atras un mare număr de locuitori din împrejurimi. Populația lui a crescut de la 6 143 locuitori în 1948 la 22 717 în 1974. Numărul celor care lucrează în industrie a ajuns la 10 727 de persoane (un spor de 8,5 ori față de 1960). Jumătate dintre ei (5 304) sînt ocupați în industria textilă și a confecțiilor, ramuri care dau specificul economic al orașului Miercurea-Ciuc. Producția globală industrială a orașului reprezintă aproape 28,1 % din cea a întregului județ. Cea mai mare pondere o are industria textilă și a confecțiilor care dă aproape 68,4 din producția industrială a lui. În cincinalul 1971—1975 s-a înregistrat o creștere a producției globale industriale de 3,2 ori mai mare față de cincinalul precedent.

Dezvoltarea economică a orașului a impus creșterea corespunzătoare a unităților social-culturale, precum și construirea

https://biblioteca-digitala.ro

de noi blocuri de locuințe care să asigure condiții optime de viață celor aproape 23 000 de locuitori. S-au construit grădinițe de copii, creșe, școli, centrală telefonică, s-a extins rețeaua de apă, rețeaua de canalizare, s-au pavat străzi, s-a construit un dispensar uman și un grup sanitar, un mare hotel turistic, patinoarul artificial supranumit „Palatul de gheață" etc. S-au dat în folosință aproape 3 500 de apartamente și circa 300 de case construite de populație.

În oraș funcționează 15 grădinițe în care sînt educați de 64 de educatoare peste 1 300 de copii. În cele 11 școli de cultură generală își duc activitatea peste 200 de cadre didactice și învață circa 4 800 de elevi. Au luat ființă școli profesionale care pregătesc cadre necesare diverselor ramuri ale economiei locale. Funcționează o casă de cultură unde se desfășoară o bogată activitate artistică; de asemenea 3 cinematografe cu un total de peste 850 de locuri. La dispoziția locuitorilor stau 46 de biblioteci — documentare, publice și școlare, cu aproape 220 000 de volume din toate specialitățile.

Asistența medicală este asigurată printr-un spital, nou construit, cu 700 de paturi, prin 4 circumscripții medico-sanitare, 9 dispensare de întreprinderi și o policlinică, la care lucrează 111 medici și un numeros personal sanitar mediu și elementar.

Municipiul Odorheiu Secuiesc. S-a dezvoltat pe Tîrnava Mare, în zona de contact a munților cu Subcarpații Transilvaniei pe locul unde trecea drumul militar care venea dinspre vest și mergea prin pasul Vlăhița, peste Munții Harghita, spre trecătorile Moldovei. Este unul din cele mai vechi centre umane din această regiune (fig. 34). Aici a existat un important castru roman, ale cărui ruine se mai păstrează și astăzi. Odorheiu Secuiesc este menționat pentru prima dată în documente la 1 301, alături de așezarea românească „Villa Olachalis" al cărui cneaz era un anume Ursul (*Enciclopedia României*, vol. II, p. 314). În secolul al XVI-lea, la 1538, pe timpul domniei lui Petru Rareș, devine ca și Cetatea de Baltă, posesiune a Moldovei. În a doua jumătate a secolului al XVI-lea este cunoscut ca un important centru de scaun al secuilor care se reorganizează de la venirea lor în aceste locuri, în secolul al XIII-lea, după tradiția populației băștinașe.

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 34. — Vedere din municipiul Odorheiu Secuiesc (foto Sorin Dan).

Fiind așezat într-o zonă cu bogate pășuni naturale și întinse păduri, se dezvoltă ca un puternic centru de creștere a animalelor și a exploatărilor forestiere, iar mai tîrziu ca centru administrativ-politic al fostului județ Odorhei. Populația Odorheiului Secuiesc a făcut întotdeauna un intens comerț cu animale și produse forestiere. Industria prelucrătoare a fost mai puțin dezvoltată pînă în a doua jumătate a secolului al XX-lea. În anul 1935, în oraș, funcționau ca unități economice mai importante două fabrici de spirt, o fabrică de lichior și rom, două de cherestea și trei fabrici de cărămidă și țiglă. În prima jumătate a secolului al XX-lea populația orașului a crescut foarte puțin ; a ajuns de la 10 244 de locuitori în 1910 la numai 10 366 de locuitori în 1948.

După 1950, cînd se pun bazele economiei socialiste în întreaga țară, în structura economică a orașului se produc însemnate transformări, prin construirea și dezvoltarea unor im-

https://biblioteca-digitala.ro

portante unităţi economice şi social-culturale, printre care: Întreprinderea „Tehnoutilaj", Întreprinderea de aţă şi filatură, Întreprinderea de confecţii, Fabrica de mobilă, unităţi de prelucrare a lemnului, o secţie de industrializare a laptelui, o secţie de prelucrare a cărnii, fabrica de gheaţă etc. De asemenea, s-au construit creşe pentru copii, grădiniţe, şcoli, un dispensar uman, hotelul „Tîrnava" şi alte obiective social-culturale. În Odorheiu Secuiesc există 14 grădiniţe cu un număr de aproape 1 500 de copii şi 88 de educatoare, 8 şcoli generale, 3 şcoli profesionale şi mai multe licee de specialitate (profesional, agricol, economic şi pedagogic) la care învaţă cîteva mii de elevi şi predau peste 350 de cadre didactice. Funcţionează în oraş o casă de cultură şi un cinematograf cu 333 de locuri, 29 de biblioteci documentare, şcolare şi publice cu peste 270 000 de volume. Unităţile de asistenţă medicală — un spital cu 450 de paturi, 4 circumscripţii sanitare, 6 dispensare de întreprindere, o policlinică şi o creşă — sînt deservite de 63 de medici şi un personal mediu şi elementar sanitar de 340.

Municipiul are în prezent un caracter industrial. Producţia globală industrială a crescut faţă de cincinalul precedent cu 222,8 %. În industrie lucrează 62,1% din personal, iar în agricultură numai 2,1 % şi restul în celelalte ramuri de activitate. Specificul economic al municipiului este dat de industria textilă şi a confecţiilor, de industria construcţiilor de maşini şi de industria de prelucrare a lemnului. Aceste ramuri dau 87, 5% din producţia totală industrială a municipiului. Cea mai mare pondere (54,4%) o deţin industria textilă şi cea a confecţiilor.

Dezvoltarea municipiului din ultimele două decenii a făcut ca populaţia lui să crească de la 10 366 de locuitori în 1948 la 18 244 în 1966 şi să ajungă la 24 286 de locuitori în 1974. În Odorheiu Secuiesc s-au ridicat numai din 1960 şi pînă în 1975 blocuri de locuinţe cu aproape 3 000 de apartamente din fondurile statului şi pe credit şi circa 400 de case din fondurile populaţiei.

În actualul cincinal (1976—1980) sînt în proiect a se construi, dezvolta şi moderniza noi unităţi de producţie care vor necesita un număr sporit de forţă de muncă.

https://biblioteca-digitala.ro

Orașul Gheorgheni. S-a dezvoltat în Depresiunea Giurgeului, la o altitudine de peste 700 m, în lungul văii Balchia, în apropierea confluenței ei cu Mureșul, la zona de contact a depresiunii cu versanții Munților Giurgeu. Pe aici trece drumul, de importanță națională, spre Lacu Roșu și Cheile Bicazului și de aceea orașul prezintă un deosebit interes turistic. Este un vechi centru forestier. În 1935 în el funcționau fabrici de cherestea și lăzi și se făcea un intens comerț cu lemne.

În ultimele două decenii și mai ales după 1970 se construiesc și se dezvoltă în Gheorgheni importante unități economice, ca de exemplu : Întreprinderea de piese turnate, Întreprinderea de prelucrare a lemnului, Filatura de in și cînepă, Întreprinderea de stofă mobilă și țesături tehnice, Fabrica mixtă de industrie locală, centrul de prelucrare a fructelor de pădure, Fabrica de gheață etc. După 1970 s-a extins rețeaua de canalizare a orașului și rețeaua de alimentare cu apă, s-au modernizat o serie de străzi și s-au ridicat unități din domeniul social-cultural. În el funcționează în prezent 13 grădinițe cu circa 800 de copii și 34 de educatoare, 8 școli generale cu peste 2 800 de elevi și aproape 100 de cadre didactice, 1 liceu industrial, 1 liceu economic, 2 școli profesionale, 3 cinematografe, 19 biblioteci școlare, documentare și publice cu aproximativ 118 000 volume, un muzeu etc. Orașul dispune de un spital, 2 circumscripții medico-sanitare, 5 dispensare de întreprindere, o policlinică și o creșă.

După 1960 s-au construit în Gheorgheni peste 1 000 de apartamente din fondul statului și peste 500 de case din fondurile proprii ale populației. Numărul locuitorilor a crescut de la 8 905 în 1910 la 10 031 în 1948 și la 15 501 în 1974. Din cele peste 10 700 de persoane ocupate, aproape 6 000 muncesc în industrie care s-a dezvoltat aici în ultimul timp : industria construcțiilor de mașinii, industria de exploatare și prelucrare a lemnului, industria textilă și industria alimentară. Acestea dețin peste 91% din producția industrială a lui. Orașul este cunoscut în prezent ca un centru industrial și turistic, fiind așezat într-o regiune cu un pitoresc deosebit. De el ține și frumoasa stațiune Lacu Roșu.

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 35. — Vedere parţială a oraşului Topliţa.

Oraşul Topliţa. Este al patrulea oraş ca mărime al judeţului Harghita după numărul de locuitori (12 624 de locuitori la 1. VII. 1974). A fost trecut în rîndul centrelor urbane la recensămîntul din 1956 cînd avea 8 944 de locuitori. Este aşezat la confluenţa rîului Topliţa cu Mureşul, pe ambele maluri ale or, acolo unde Mureşul intră în defileul care îi poartă numele (fig. 35).

De Topliţa aparţin opt localităţi care intră în componenţa oraşului (Măgheruş, Luncani, Zencani şi Vîgani de pe stînga Mureşului, Călimănel şi Moglăneşti de pe dreapta lui, Vale, din lungul Topliţei, la nord de oraş, şi Secu).

Industria dă specificul economic al acestui oraş. S-a construit aici, după anul 1970, pe lîngă alte unităţi existente înainte de această dată, Combinatul de exploatare şi prelucrare a lemnului, în cadrul căruia există Fabrica de mobilă şi Fabrica de PAL. În 1975 a intrat în producţie Întreprinderea de tricotaje. Noile unităţi de producţie au făcut ca populaţia ocupată în industrie

https://biblioteca-digitala.ro

să reprezinte peste 56% din numărul total al celor care lucrează în diferite ramuri de activitate ale orașului.

S-a dezvoltat învățămîntul preșcolar (există 12 grădinițe cu peste 600 de copii), învățămîntul de cultură generală (9 școli cu peste 2 000 de elevi și mai mult de 100 de cadre didactice) și învățămîntul profesional. În Toplița funcționează o casă de cultură, un cinematograf cu 300 de locuri, peste 15 biblioteci documentare, școlare și publice cu mai mult de 115 000 volume.

Pentru asistența socială, populația are la dispoziție un spital, două circumscripții, un dispensar de întreprindere și o policlinică, care sînt deservite de 29 de medici și de 180 cadre sanitare medii și elementare.

Orașul Toplița este cunoscut și ca centru turistic; în cadrul lui funcționează stațiunea balneoclimaterică „Bradul" care atrage anual un număr mare de turiști.

Orașul Bălan. S-a dezvoltat în lungul Oltului, aproape de izvoarele lui. Apariția orașului în această zonă se datorește existenței bogatelor zăcăminte cuprifere care au fost intens exploatate în anii socialismului (fig. 36). Minereurile nemetalifere erau cunoscute de mult timp, dar se extrăgeau în cantități mici și rudimentar.

La începutul secolului al XX-lea trăiau în aceste locuri circa 120 de oameni care se ocupau cu mineritul. În ultimele decenii, prin extinderea și intensificarea exploatărilor, această așezare a cunoscut o mare dezvoltare. În 1968 este trecută în rîndul centrelor urbane. Vatra orașului a fost complet reconstruită și în prezent toți minierii care trăiesc aici locuiesc în blocuri noi. Au fost ridicate pentru ei 1 875 de apartamente. Majoritatea populației acestui oraș lucrează în industrie și construcții. În aceste două ramuri de activitate sînt ocupați aproape 6 000 de oameni. Numai în cincinalul 1971—1975 au fost create peste 2 000 de locuri noi de muncă. S-a construit o școală profesională cu profil minier, un liceu, s-a dezvoltat învățămîntul preșcolar și învățămîntul de cultură generală; s-a dat în folosință un spital, o policlinică, o circumscripție medico-sanitară și 4 dispensare de întreprinderi, la care lucrează 12 medici și 48 de cadre sanitare cu pregătire medie și elementară. Populația orașului a cunoscut o creștere deosebită în ultimul timp datorită

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 36. — Oraşul minier Bălan, complet reconstruit în anii socialismului.

dezvoltării lui industriale. Numai din 1966 pînă în 1974, a sporit cu aproape 7 000. La 1 iulie 1974 avea 11 498 de locuitori.

Oraşul Cristuru Secuiesc. Acest centru urban, declarat oraş la recensămîntul din 1956 cînd avea 5 194 de locuitori, este aşezat pe dreapta Tîrnavei Mari, în apropierea confluenţei cu pîrîul Goagiu, la zona de contact a piemonturilor cu Podişul Tîrnavelor. Este cunoscut ca un centru industrial şi turistic al judeţului Harghita. S-au construit şi dezvoltat în el în ultimele două decenii: Filatura de fire şi sfori, Fabrica de produse lactate, Topitoria de in şi cînepă şi alte unităţi din cadrul industriei locale. S-a extins reţeaua de canalizare, s-a ridicat o cabană turistică, o creşă, un cinematograf etc. În oraş funcţionează o grădiniţă de copii, 4 şcoli generale, o casă de cultură, 2 cinematografe, un muzeu , 10 biblioteci, din care 4 publice şi 4 şcolare, cu un total de aproape 75 000 de volume. Asistenţa soci-

https://biblioteca-digitala.ro

ală a populației este asigurată printr-un spital, o circumscripție medico-sanitară, un dispensar de întreprindere și o policlinică, care sînt deservite de 18 medici și circa 100 de angajați cu pregătire sanitară medie și elementară.

Populația orașului, care în 1974 s-a ridicat la 6 644 de locuitori, lucrează, în majoritate, în industrie.

Orașul Vlăhița. Este un vechi centru minier, trecut în rîndul orașelor în 1968. Se află situat în Munții Harghitei, într-o mică depresiune care este mărginită la vest de apele Homorodului Mic, iar la est de valea Vîrghișului. Apariția lui aici se datorește zăcămintelor de fier care sînt cunoscute încă de pe vremea romanilor. De Vlăhița țin și localitățile Minele Lueta de la sud de oraș, de pe valea Homorodului Mic, și Băile Homorod, dezvoltată la vest de el, pe Homorodu Mare. Principalele unități industriale ale orașului sînt : Întreprinderea de fier și minele Lueta, în care lucrează majoritatea populației active. În industrie sînt ocupați în prezent peste 55% din locuitori. Circa 27% din populație se ocupă și cu agricultura. Producția industrială a orașului a cunoscut o creștere în cincinalul 1971—1975 față de cincinalul anterior de 161, 9%.

În ultimii ani în Vlăhița s-au făcut o serie de lucrări edilitare, s-au construit blocuri de locuințe și instituții social-culturale. Orașul are 4 grădinițe de copii, 3 școli de cultură generală, un liceu industrial, o casă de cultură, 2 cinematografe, biblioteci, un spital, o circumscripție medico-sanitară, un dispensar de întreprindere. Unitățile de asistență socială sînt deservite de 15 medici și de peste 70 de cadre sanitare cu pregătire medie și elementară.

În anul 1974 populația orașului ajunsese la 6 157 de locuitori, număr care este într-o continuă creștere ca urmare a dezvoltării lui în viitor.

Orașul Borsec. Așezat la confluența Văii Vinului cu Valea Mestecănișului, în depresiunea intramontană care îi poartă numele, orașul Borsec are funcție balneoclimatică. Dezvoltarea lui se datorește bogatelor izvoare de ape minerale din aceste locuri. Ele au favorizat amenajarea unei importante stațiuni balneoclimaterice. Datorită acestui profil, industria a fost mai puțin dezvoltată și activitatea orașului a fost legată

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 37. — Vedere din Băile Tușnad.

îndeosebi de funcția lui turistică și blaneoclimaterică. În Borsec există unități de asistență socială, s-au construit vile, cabane, campinguri etc. și au fost captate noi surse de apă. Tot în acest sens s-a dezvoltat întreprinderea „Apemin" care se ocupă cu exploatarea izvoarelor de ape minerale și îmbuteliere a apei. În oraș există și unele secții și ateliere care valorifică materiile prime locale, ca, de exemplu, un atelier de prelucrare a lemnului, un sector de exploatare și de prelucrare a marmurei.

Orașul Borsec a fost trecut în rîndul centrelor urbane în anul 1956. El face parte din orașele mici ale țării. La 1 iulie 1974 avea numai 3 007 locuitori.

Orașul Băile Tușnad este cel mai mic centru urban al județului Harghita. La 1 iulie 1974 avea 1 562 de locuitori. A fost declarat oraș la împărțirea administrativă a țării din 1968. Apariția lui în lungul Oltului, la intrarea acestuia în unul din cele mai pitorești defilee ale țării, se datorește punerii în valoare a

https://biblioteca-digitala.ro

unor bogate izvoare de ape minerale din această zonă a județului. Este singurul centru urban al județului Harghita în care pitorescul regiunii, importanța apelor minerale și condițiile geografice au impus dezvoltarea lui numai ca centru turistic și balneoclimateric (fig. 37). În ultimii ani au fost construite noi unități de cazare, spații comerciale, instituții culturale și sociale care să satisfacă cerințele celor peste 30 000 de persoane venite în fiecare an pentru cură balneoclimatică.

Dezvoltarea social-culturală

În județul Harghita s-a desfășurat o intensă viață social-culturală încă din cele mai vechi timpuri. Cu circa 380 de ani în urmă au luat ființă în unele centre școli medii. La Miercurea-Ciuc, unde au apărut cărți de mare valoare, a funcționat din 1675 tipografia cărturarului Ioan Caioni, care a devenit centru de editare a manualelor școlare și a cărții liturgice. Tot la Miercurea-Ciuc apar cu timpul o serie de reviste și ziare, care au avut un mare rol în propagarea culturii și spiritului revoluționar în rîndul maselor populare. Așa a fost de exemplu „Hadi lap" (Foaia de luptă) din 1849 și alte reviste și ziare, care, alături de instituțiile de cultură și artă, au contribuit la ridicarea continuă a nivelului social și cultural al populației de pe meleagurile acestui județ. Este cunoscută, în acest sens, activitatea societăților literare și muzicale și ale altor așezăminte de cultură care își aveau sediul la Miercurea-Ciuc și în Odorheiu-Secuiesc, iar filialele la Gheorgheni, Cristuru Secuiesc, Dănești, Jigodin, Sînmartin, Tulgheș, Hodoșa, Voșlobeni etc.

O deosebită dezvoltare social-culturală cunoaște județul în anii socialismului, cînd în multe din centrele urbane și rurale se ridică importante unități de învățămînt, cultură (fig. 38), artă, sănătate, se construiește un mare număr de locuințe și se electrifică satele. Electrificarea a dat posibilitatea populației din mediul rural să beneficieze din plin de realizările științei și tehnicii moderne, folosind, ca mijloc eficient pentru ridicarea nivelului social-cultural și politic, radioul și televizorul, răspîndite în număr mare în toate satele județului. Pe lîngă acestea, un rol

https://biblioteca-digitala.ro

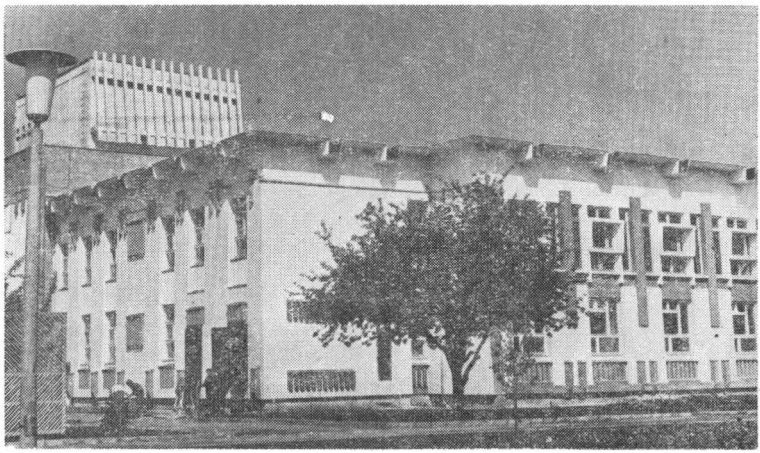

Fig. 38. — Casa de cultură a sindicatelor din oraşul Gheorgheni.

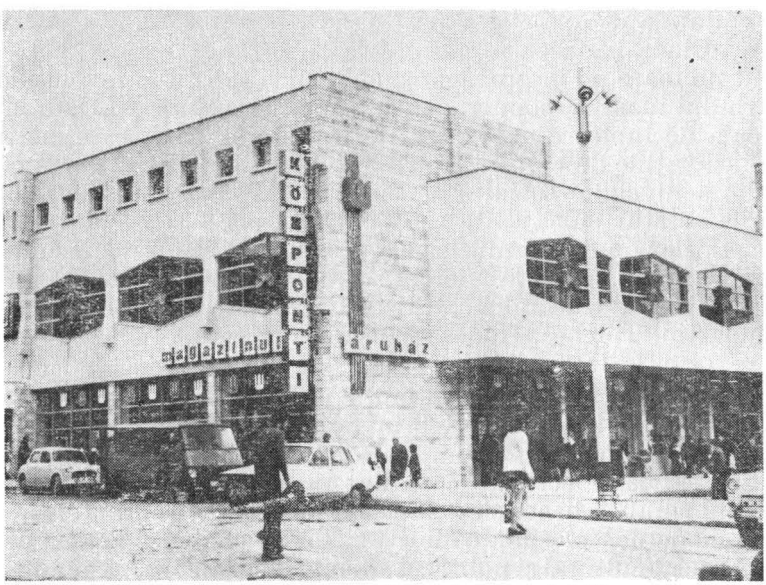

Fig. 39. — Complexul comercial din centrul oraşului Miercurea-Ciuc.

https://biblioteca-digitala.ro

deosebit la îmbunătățirea nivelului de trai l-a avut deschiderea, în centrele urbane și rurale, a unor importante magazine comerciale și unități de alimentație publică, prin care populația este aprovizionată cu o gamă variată de mărfuri (fig. 39). Pentru satisfacerea necesităților de consum ale locuitorilor cu produse agroalimentare și industriale în bune condiții, an de an s-au construit noi unități comerciale și de alimentație publică. Numai din 1965 și pînă în 1974 numărul acestora a crescut cu peste 400. În județul Harghita funcționează în prezent peste 970 de unități comerciale și aproape 400 de unități de alimentație publică. Prin ele au fost vîndute populației în perioada 1970—1974 mărfuri în valoare de 9 220,8 milioane lei, din care 5 159 milioane lei produse alimentare, iar 4 061, 8 milioane lei mărfuri nealimentare, printre care îmbrăcăminte, încălțăminte, sau alte produse, necesare construcțiilor și dotării gospodăriilor. Mărfurile alimentare vîndute în anul 1974 prin rețeaua comercială au reprezentat 38,3 din total, cele vîndute prin unități ale alimentației publice 17,2%, iar mărfurile nealimentare 44,5%. Procentul mare al valorii mărfurilor nealimentare reflectă puterea de cumpărare a populației, care din veniturile obținute, pe lîngă satisfacerea nevoilor zilnice de hrană, are posibilitatea să-și realizeze și alte obiective necesare ridicării nivelului de trai. Acest fenomen se observă și din dinamica vînzărilor de mărfuri, care a fost într-o continuă creștere (fig. 40). De exemplu, în 1974, față de anul 1965, se înregistrează o creștere a vînzărilor de mărfuri de 216 de ori mai mare. Pentru aprovizionarea populației, statul a investit în circulația mărfurilor din județul Harghita numai în perioada 1970—1974 circa 182 milioane lei. Pe lîngă aceste sume au mai fost investite, în aceeași perioadă, pentru gospodărie comunală, construcții de locuințe, învățămînt, cultură, artă, știință, ocrotirea sănătății, asistență socială și, în general, pentru ridicarea nivelului social, cultural și de trai al populației, peste 732 milioane lei. Acest lucru reflectă marea importanță care se acordă satisfacerii cerințelor spirituale și materiale ale populației.

În anii socialismului se dezvoltă și se diversifică mult învățămîntul. Iau ființă noi grădinițe de copii, școli de cultură generală, școli profesionale, licee de specialitate etc. În anul

https://biblioteca-digitala.ro

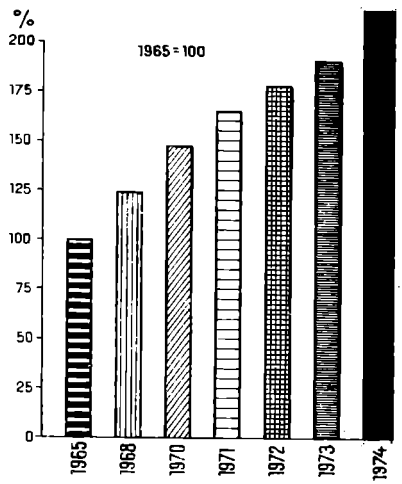

Fig. 40. — Dinamica vînzărilor de mărfuri între anii 1968 și 1974 față de 1965.

școlar 1974/1975 au funcționat în județul Harghita 299 de grădinițe de copii, cu peste 70 mai multe față de anul 1968/1969. În aceste grădinițe au fost educați și crescuți de 660 de educatoare circa 16 000 de copii. Numărul celor înscriși în grădinițe a crescut numai între anii 1970 și 1974 cu circa 6 000. Acest fenomen demonstrează grija pe care o poartă statul pentru educarea copiilor din cea mai fragedă vîrstă și preocuparea care există ca toți preșcolarii să fie cuprinși în astfel de forme de învățămînt.

În anul școlar 1974/1975 au funcționat în centrele urbane și rurale ale județului Harghita 298 de școli generale și 10 licee. În școlile generale au învățat aproape 42 300 de elevi, iar în licee circa 5 500. La aceste școli au predat peste 2 440 de cadre didactice (învățători și profesori). Pentru pregătirea de muncitori calificați necesari anumitor ramuri economice specifice județului Harghita există 9 școli profesionale, în care au fost înscriși în anul școlar 1974/1975 peste 2 400 de elevi la care au predat 54 de cadre didactice. Pe lîngă acestea, mai sînt 10 licee de specialitate cu aproape 4 600 de elevi și 314 cadre didactice și 2 școli tehnice și de specializare postliceală.

https://biblioteca-digitala.ro

Pentru însușirea cunoștințelor în cele mai bune condiții, statul, pe baza principiului socialist de egalitate în drepturi a tuturor naționalităților conlocuitoare de pe teritoriul țării, a asigurat predarea materiilor în limba maternă. Ca urmare, în școlile din acest județ se învață în limbile română și maghiară.

Un deosebit rol pentru îmbogățirea cunoștințelor și documentarea necesară pregătirii științifice în toate domeniile de activitate îl au bibliotecile. În județul Harghita există 394 de biblioteci publice, școlare și documentare care dispun de peste 1 740 000 de volume din toate specialitățile, care stau la dispoziția tuturor oamenilor muncii.

În județ funcționează 9 case de cultură și 172 de cămine culturale; prin activitatea ce o desfășoară în cadrul lor cele peste 720 de formații artistice contribuie la ridicarea nivelului de cultură al populației și oferă posibilitatea afirmării unor reale talente. Activitatea culturală se mai desfășoară și în cadrul cluburilor sindicale din întreprinderi. În unitățile culturale din acest județ activează aproape 40 de coruri, dintre care unele au o vechime de peste 100 de ani (Ditrău și Odorheiu Secuiesc), precum și 30 de orchestre de muzică populară, 20 de fanfare, un mare număr de orchestre și soliști de muzică ușoară și alți artiști amatori proveniți din rîndurile oamenilor muncii.

O activitate culturală și de propagandă susținută desfășoară și cele 114 cinematografe. Acestea au prezentat publicului în anul 1974 peste 33 620 de spectacole care au fost vizionate de aproape 3 milioane de spectatori.

Cultura, arta, știința și, în general, întreaga activitate social-economică este propagată astăzi în satele județului, ca și în întreaga țară prin radio și televiziune. În 1974 au existat peste 43 500 de abonamente la radio și radioficare și aproape 26 200 de abonamente la televiziune. Un raport făcut între numărul populației și numărul aparatelor de radio și televizoare arată că la mai puțin de 5 persoane revine un aparat.

O parte a populației dispune și de posturi telefonice. În județ există peste 5 300 de abonamente la rețeaua de telecomunicații, număr care față de anul 1965 a crescut de 2,6 ori. Rețeaua unităților poștale, care este formată din 104 oficii și agenții poștale, asigură, prin personalul său, primirea și expe-

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 41. — Noua clădire P.T.T.R. ridicată în ultimii ani în centrul oraşului Miercurea-Ciuc.

dierea întregii corespondenţe poştale, a presei şi revistelor şi pune în legătură judeţul, prin serviciile sale, cu întreaga ţară (fig. 41).

Toate aceste date privind dezvoltarea social-culturală a judeţului din ultimele două decenii arată transformările care s-au produs în anii socialismului în acest domeniu şi eforturile care s-au depus pentru ridicarea pe o treaptă superioară a nivelului social-cultural al populaţiei.

O preocupare permanentă a statului nostru socialist a fost asigurarea asistenţei sociale a populaţiei de pe întreg teritoriul ţării. Pentru realizarea acestui deziderat s-au impus reorganizarea reţelei sanitare, pregătirea unui număr mare de cadre medicale, construirea a noi unităţi sanitare şi dotarea lor cu aparatură modernă, precum şi sporirea numărului de paturi în spitale. În prezent, în judeţul Harghita, asistenţa medicală

https://biblioteca-digitala.ro

este asigurată prin 6 spitale, 16 policlinici, 65 de circumscripții medico-sanitare, 20 de case de nașteri, un sanatoriu antituberculos, 32 de dispensare de întreprindere, 11 staționare de circumscripție pentru adulți și copii, 7 creșe cu 560 de locuri și 38 de farmacii. Pe lîngă acestea mai funcționează două servicii medico-balneare la Borsec și Băile Tușnad. Întreaga activitate de asistență socială este coordonată de inspectoratul sanitar de stat județean, care are cîte o secție la Odorheiu Secuiesc și Gheorgheni.

În anul 1971 a fost dat în folosință la Miercurea-Ciuc unul din cele mai moderne spitale cu o capacitate de 700 de locuri. De asemenea, rețeaua sanitară a fost dotată cu aparatură necesară bunei desfășurări a activității medicale. Numai în perioada 1970—1974 statul a investit pentru ocrotirea sănătății și asistența socială din județul Harghita peste 137 milioane lei. În unitățile sanitare, în care există în prezent peste 3 500 de paturi, își duc activitatea peste 400 de medici și circa 2 500 de cadre medii și elementare. În acestea s-au născut în anul 1974 aproape 7000 de copii, ceea ce înseamnă mai mult de 99 % din totalul nașterilor.

Cadrele medicale și sanitare cu pregătire superioară, medie și elementară, prin munca pe care o depun în fiecare zi, în unitățile de ocrotire a sănătății (fig. 42) și în afara lor, acordînd o asistență permanentă, contribuie la scăderea cazurilor de morbiditate, a indicelui de mortalitate și la creșterea duratei medii de viață a populației.

La ridicarea nivelului de viață a locuitorilor a contribuit foarte mult, după cum s-a mai arătat, electrificarea satelor și construirea unui număr însemnat de locuințe atît în mediul rural, cît și în mediul urban. Din cele 236 sate ale județului, în prezent sînt electrificate aproape 200, adică peste 83 % dintre ele. Într-un viitor apropiat toate localitățile rurale vor fi electrificate.

În privința construcțiilor de locuințe se constată o creștere continuă a numărului lor în ultimii ani. Totodată, tipul de construcție din mediul rural se apropie tot mai mult de cel din mediul urban. În cincinalul 1966—1970 au fost date în folosință circa 3 980 de apartamente. După anul 1970, pînă în anul 1974,

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 42. — Circumscripția sanitară din Miercurea-Ciuc, dată în funcțiune în cincinalul 1971—1975.

s-au mai construit în acest județ aproape 6 700 de locuințe, din care peste 3 100 apartamente din fondurile statului, iar restul cu sprijinul statului, sau din fondurile populației. Suprafața construită a celor aproape 6 700 de locuințe date în folosință după anul 1970 se ridică la 463 000 m², iar cea locuibilă la 227 000 m².

Noile construcții de locuințe, noile dotări social-culturale, comerciale și administrativ-politice care se vor ridica în continuare în centrele rurale și urbane ale județului Harghita vor schimba mult fizionomia lor, contribuind totodată și la ridicarea nivelului de trai al populației.

Numai în cincinalul 1976—1980 se vor construi peste 12 000 de apartamente, un spital cu 440 de locuri și o policlinică la Odorheiu Secuiesc, o nouă casă de cultură la Miercurea-Ciuc și alte obiective social-culturale.

https://biblioteca-digitala.ro

ECONOMIA JUDEȚULUI

Structura economică din trecut a județului Harghita era dată de exploatările forestiere și creșterea animalelor. Întinsele suprafețe de păduri au permis exploatarea acestei bogății pe mari arii și dezvoltarea unei industrii forestiere bazată, însă, numai pe prelucrarea primară a lemnului (cherestea), iar pășunile și fînețele naturale au dat posibilitatea creșterii unui număr mare de bovine și ovine. Dezvoltarea acestor ramuri economice s-a bazat pe valorificarea, de multe ori nerațională, a principalelor bogății naturale, după cum se apreciază în unele lucrări ale vremii. Pădurea, de exemplu, se exploata pe suprafețe mari, depășind limitele prescrise de lege (*Enciclopedia României*, vol. II, *Județul Ciuc*, 1939). Aproape în fiecare sat exista cîte o fabrică de cherestea sau joagăre, care reprezentau, în cele mai multe locuri, activitatea industrială de bază a centrelor respective. Pe lîngă acestea, în județ erau o serie de cariere pentru extragerea materialelor de construcții ; de asemenea, se exploata sarea la Praid, minereu de fier la Lueta și se produceau diferite obiecte de uz casnic. Industria prelucrătoare, cu excepția celei forestiere, avea mai mult caracter local și era reprezentată mai ales prin unități ale industriei alimentare și ușoare.

Economia forestieră, comerțul cu vite, produsele lactate și apa minerală dădeau specificul economic al acestui județ. Apa minerală era transportată cu căruțele în Moldova și Cîmpia Tisei, unde era schimbată pe alte mărfuri, iar laptele și produsele lactate erau valorificate și pe piața orașului București. Această structură economică, cu puține schimbări, s-a menținut pînă în anii construcției socialiste, cînd în Harghita ca și în întreaga țară se alocă mari fonduri pentru dezvoltarea a diferite ramuri economice în raport cu existența materiilor prime locale, cu repartiția echilibrată a forțelor de producție pe teritoriul țării și cu necesitățile populației.

https://biblioteca-digitala.ro

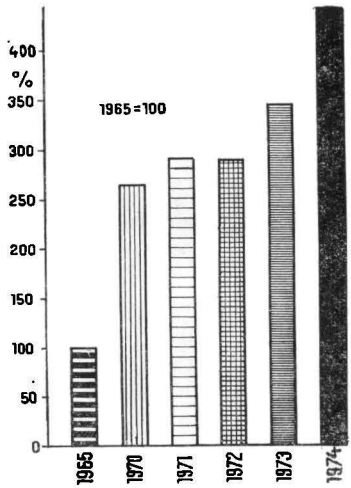

Fig. 43. — Dinamica investiţiilor din judeţul Harghita între anii 1970 şi 1974 faţă de 1965.

Investiţiile făcute an de an în toate ramurile de producţie economică au cunoscut o creştere continuă (fig. 43). În cincinalul 1961—1965 au fost alocate în acest judeţ fonduri în valoare de 1,5 miliarde lei; în cincinalul 1966—1970 acestea s-au ridicat la 2,8 miliarde lei, iar în cel dintre anii 1971 şi 1975 au depăşit 5,6 miliarde lei. Cele mai multe fonduri s-au investit în industrie: în anul 1965 circa 53% din total, iar în 1974 peste 61,0%. De asemenea, în raport de necesităţi s-au mărit investiţiile şi în celelalte ramuri economice. De exemplu, valoarea celor din construcţii a crescut în 1974 faţă de 1965 de 40 de ori, cea din agricultură de peste două ori, din transporturi de 12,8 ori, din circulaţia mărfurilor de 2,4 ori, din gospodărie comunală şi alte prestări de serviciu neproductive de circa 2,3 ori, învăţământ, cultură, artă de 3,7 ori etc.

Investiţiile alocate în toate ramurile de activitate ale judeţului Harghita au cunoscut o creştere, în comparaţie cu anul 1965, de 267% în 1970 şi de 432% în anul 1974. Cele mai mari fonduri au fost atribuite judeţului după reorganizarea administrativ-teritorială a ţării din 1968, care de fapt marchează începuturile dezvoltării actuale a acestui judeţ şi reflectă pune-

https://biblioteca-digitala.ro

rea în practică a sarcinilor trasate de Congresul al IX-lea al P.C.R. și, în general, politica P.C.R. de dezvoltare armonioasă a tuturor regiunilor țării, așa cum arăta și tov. Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului, în cuvîntarea rostită cu ocazia mitingului de la Miercurea-Ciuc din 14 august 1971 : „Acest program de dezvoltare a industriei pe aceste pămînturi locuite de secui și români este urmarea transpunerii în viață a politicii marxist-leniniste a partidului nostru de amplasare rațională a industriei pe întreg teritoriul țării, de realizare în practică a adevăratei egalități în drepturi între toți cetățenii României, fără deosebire de naționalitate" (*România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 6, p. 320, București, 1972).

După 1968 s-au construit importante obiective economice și s-au dezvoltat mult cele existente. În prezent, funcționează 38 de întreprinderi economice, în care în 1974 erau încadrate peste 46 900 de persoane; dintre acestea mai mult de 43 500 erau muncitori. Dezvoltarea social-economică a județului a dat posibilitatea să asigure populației numai în cincinalul 1971—1975 peste 23 000 de noi locuri de muncă, iar ritmul mediu anual de creștere a producției industriale să fie de 16,7 %, superior ritmului mediu pe țară. Numărul personalului încadrat în unitățile social-economice a cunoscut o creștere continuă (fig. 44). Pînă în anul 1974 acesta sporise față de 1965 cu peste 35 000 de persoane.

În anul 1974 populația județului reprezenta 1,5 % din cea a României. În întreprinderile lui lucra 1,6 % din personalul încadrat în economia țării și 1,8 % din cel din industrie. În același an s-au alocat în județ 1,3 % din totalul investițiilor pe țară și s-a realizat 1,1 % din producția industrială a României, precum și 1,4 % din producția agricolă. Vînzările de mărfuri cu amănuntul prin comerțul socialist au reprezentat 1,7 %, procent superior multor județe ale țării.

Față de anul 1965, populația din județul Harghita a crescut în 1974 cu 9,0 %, iar personalul încadrat în unitățile economice și social-culturale cu 59 %. De asemenea, față de același an, s-a realizat în 1974 o producție globală industrială de 2,7 ori mai mare, iar vînzările de mărfuri prin comerțul socia-

https://biblioteca-digitala.ro

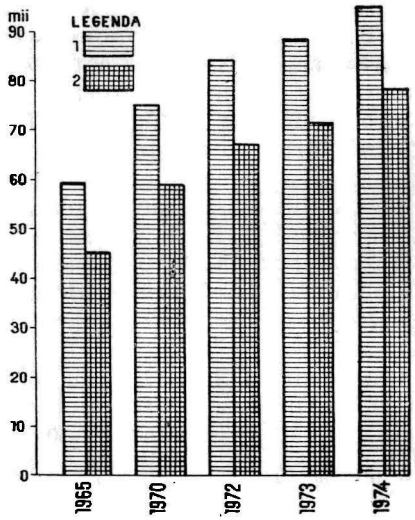

Fig. 41 — Numărul mediu scriptic al personalului încadrat în judeţul Harghita în anii 1965, 1970, 1972, 1973 şi 1974: *1*, total personal; *2*, muncitori.

list au crescut de 2,2 ori. Toate aceste cifre, care dau o imagine a structurii economice şi a vieţii social-culturale actuale, reflectă dezvoltarea judeţului în anii regimului socialist.

Industria

În Harghita a existat încă din trecut o serie de unităţi economice din diferite ramuri de producţie, dar majoritatea erau mici şi se bazau mai mult pe valorificarea primară a materiilor prime locale. De exemplu, în fostele judeţe Ciuc şi Odorhei, care formează, în majoritate, actualul judeţ Harghita, erau în anul 1935 circa 80 de joagăre şi fabrici de cherestea care transformau lemnul în scînduri, peste 200 de mori ţărăneşti care produceau făină, aproape 40 de unităţi ale industriei alimentare unde se preparau mai ales produse lactate, cîteva fabrici de ţiglă, cărămidă şi cariere de exploatare a materialelor de construcţii, ca şi un număr însemnat de ateliere meşteşugăreşti care prelucrau produse din ceramică şi făceau diferite lucrări pentru

https://biblioteca-digitala.ro

uzul casnic. Cu toate că a existat un număr mare de unități industriale din unele ramuri, totuși, datorită fărîmițării lor și gradului scăzut de mecanizare, producția industrială deținea o pondere mică în economia țării. Județul era cunoscut îndeosebi prin exploatările forestiere și industria alimentară bazată pe prelucrarea produselor animaliere.

După anul 1950, datorită transformărilor care se produc în toate ramurile de activitate, se înregistrează importante modificări în structura economică a județului. Se comasează micile unități industriale, se mecanizează procesul de producție, se reprofilează o parte dintre ele, ca urmare a noilor cerințe în producția industrială a țării. Încep să se construiască importante obiective economice care să valorifice din plin bogatele resurse naturale ale județului și să atragă în procesul de producție întreaga forță de muncă, care în trecut se deplasa în număr mare în alte regiuni ale țării pentru lucru. Pînă în anul 1974 au fost puse în funcțiune în județul Harghita 21 de noi obiective economice și 30 de noi capacități de producție și dezvoltări printre care: Întreprinderea de utilaje și piese de schimb, Întreprinderea de tricotaje, Întreprinderea de filatură din lînă pieptănată și Fabrica de bere, toate din Miercurea-Ciuc; Întreprinderea de ață și filatura de bumbac și Întreprinderea „Tehnoutilaj" din Odorheiu Secuiesc; Fabrica de mobilă și Întreprinderea de stofă de mobilă și țesături tehnice din Gheorgheni; Stația de flotare și instalația de aglomerare din Lueta; Fabrica de mobilă și fabrica de plăci aglomerate din lemn de la Toplița; Filatura de fire și sfori din Cristuru Secuiesc etc. Construirea de noi unități industriale, dezvoltarea și modernizarea celor existente au făcut ca să apară în județul Harghita noi ramuri industriale, cum sînt industria ușoară, metalurgia neferoasă și industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor, care, în prezent, dețin ponderi însemnate în economia lui. Din 1944 pînă în 1974 volumul producției globale a sporit de circa 49 de ori. Întreaga producție din 1944 se realizează (1974) în mai puțin de 8 zile. Producția industrială ce revine pe cap de locuitor a crescut de la 433 lei în 1944 la peste 18 000 lei în 1974. Privită sub toate aceste aspecte, se poate considera că industria din Harghita este o creație a regimului

https://biblioteca-digitala.ro

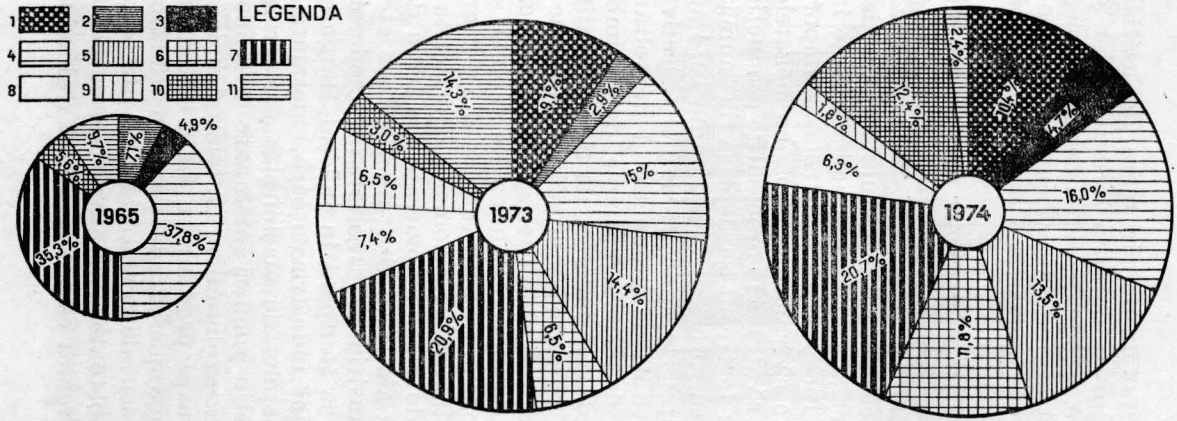

Fig. 45. — Investițiile din județ pe ramuri ale industriei în anii 1965, 1973 și 1974.

1, Energie electrică și termică; *2*, combustibili; *3* metalurgie feroasă (inclusiv extracția minereurilor feroase); *4*, metalurgie neferoasă (inclusiv extracția minereurilor neferoase); *5*, construcții de mașini și prelucrarea metalelor; *6*, extracția minereurilor nemetalifere și produse din substanțe abrazive; *7*, exploatarea și prelucrarea lemnului; *8*, textilă; *9*, confecții; *10*, alimentară; *11*, alte ramuri industriale.

https://biblioteca-digitala.ro

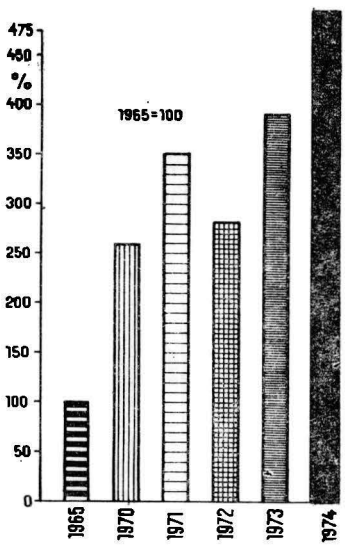

Fig. 46. — Dinamica investițiilor din industria județului Harghita între anii 1970 și 1974 față de 1965.

socialist. Ea devenind ramură de bază în economie, în anul 1974 a contribuit cu 74 % la totalul producției globale din acest județ. În Harghita lucrează în prezent peste 94 000 de oameni, ceea ce înseamnă cu circa 35 000 mai mulți față de anul 1965; majoritatea au fost angajați în industrie. Dezvoltarea într-un ritm susținut a acestei ramuri economice, ca urmare a alocării de către stat a unor importante fonduri, a făcut ca producția industrială să crească de la 3 miliarde lei în anul 1970 la peste 6 miliarde lei în anul 1975. În anul 1974 s-au investit pentru dezvoltarea industrială 61,2 % din fondurile alocate de către stat în acest județ. Cele mai multe dintre ele au revenit exploatării și prelucrării lemnului (20,7 %), metalurgiei neferoase (16 %), construcțiilor de mașini și prelucrării metalelor (13,5 %), industriei textile și a confecțiilor (8,1 %) etc. (fig. 45). În aceste ramuri, care dau specificul industrial al județului Harghita, au fost alocate în 1974 peste 59 % din totalul investițiilor din industrie. Fondurile atribuite industriei în anul 1974 au fost de 5 ori mai mari în comparație cu anul 1965, iar față de 1970 de peste 1,9 ori (fig. 46). Producția globală industrială a crescut într-un

https://biblioteca-digitala.ro

Tabelul nr. 4

Ponderea principalelor ramuri industriale în producția pe țară și județ*

Ramurile industriale	1965		1970		1974	
	% față de producția pe țară	% față de producția pe județ	% față de producția pe țară	% față de producția pe județ	% față de producția pe țară	% față de producția pe județ
Industria totală din care :	1,2	100	1,0	100	1,1	100
— metalurgie feroasă (inclusiv extracția minereurilor feroase)	0,8	5,3	0,5	4,6	0,6	4,0
— metalurgie neferoasă (inclusiv extracția minereurilor neferoase).	1,5	4,0	1,5	4,8	1,3	3,1
— construcții de mașini și prelucrarea metalelor	0,3	4,6	0,3	7,7	0,4	10,7
— extracția minereurilor nemetalifere și produse din substanțe abrazive	2,4	0,5	4,0	1,0	2,9	0,8
— materiale de construcții	1,1	3,0	1,0	3,4	0,8	2,1
— exploatarea și prelucrarea lemnului	6,4	43,6	5,0	32,0	5,3	24,0
— textilă	1,0	6,0	1,0	7,3	3,5	23,1
— confecții	2,9	10,2	3,7	15,7	3,4	16,0
— alimentară	1,1	19,9	1,2	20,7	1,0	12,7
— alte ramuri	2,7	3,9	1,9	2,8	2,4	3,5

* *Anuarul statistic al R.S.România*, București, 1975

ritm mediu anual în cincinalul 1971—1975 de 16,7 %, ceea ce înseamnă un spor dublu în comparație cu anii 1966—1970. Acest ritm a făcut ca producția să sporească în perioada 1965—1975 de 2,7 ori. Cele mai mari creșteri s-au înregistrat în industria ușoară (7,3 ori), industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor (peste 7 ori), industria extractivă (2,7 ori) și industria metalurgică (2,7 ori). De asemenea, însemnate creșteri au cunoscut industria locală (3 ori) și industria cooperatistă (3,9 ori).

Structura producției industriale din județul Harghita, pe ramuri, în anii 1965, 1970 și 1974 este dată în tabelul nr. 4.

Din aceste date se observă că au intervenit schimbări importante în structura producției industriale în perioada

https://biblioteca-digitala.ro

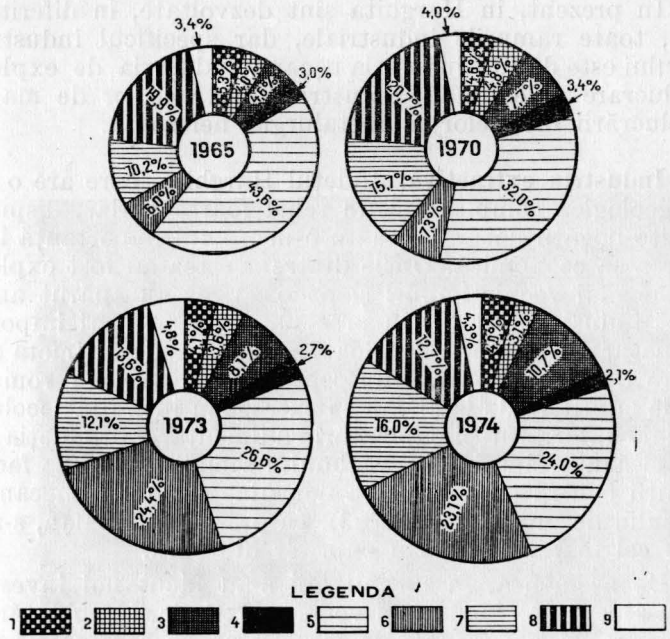

Fig. 47. — Ponderea ramurilor în producția industrială a județului în anii 1965, 1970, 1973 și 1974.

1, Metalurgie feroasă (inclusiv extracția minereurilor feroase); *2*, metalurgie neferoasă (inclusiv extracția minereurilor neferoase); *3*, construcții de mașini și prelucrarea metalelor; *4*, materiale de construcții; *5*, exploatarea și prelucrarea lemnului; *6*, textilă; *7*, confecții; *8*, alimentară *9*, alte ramuri industriale.

1965—1974. Dacă în 1965 aproape două treimi din producție era dată de exploatarea și prelucrarea lemnului și industria alimentară (63,5%), în 1974 procentul acestor ramuri scade la 36,7%, în schimb se dezvoltă mult industria ușoară (textilă și confecții) și ca urmare ea participă cu 39,1% la producția industrială a județului. De asemenea, creșteri însemnate în acest sens a cunoscut industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor, a cărei pondere este mai mult decît dublată în 1974 în comparație cu 1965 (10,7% față de 4,6%) (fig.47).

https://biblioteca-digitala.ro

În prezent, în Harghita sînt dezvoltate, în diferite proporții, toate ramurile industriale, dar specificul industrial al județului este dat de industria ușoară, industria de exploatare și prelucrare a lemnului, industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor și metalurgia neferoasă.

Industria extractivă. Județul Harghita, care are o structură geologică complexă și un relief foarte variat, dispune de anumite bogății naturale, ce au o deosebită importanță în dezvoltarea sa economică. Unele dintre acestea au fost exploatate din cele mai vechi timpuri și pe baza lor au apărut anumite ramuri industriale, care, în prezent, dețin ponderi importante în structura economică. Exploatările de fier de la Lueta și cele de sare de la Praid sînt cunoscute de pe vremea romanilor. Piritele cuprifere de la Bălan se extrăgeau încă din secolul trecut, dar, datorită unei exploatări rudimentare, producția a fost foarte scăzută pînă în anii regimului socialist, cînd se fac mari investiții pentru deschiderea a noi mine și pentru mecanizarea procesului de producție (fig. 48). În prezent, la Bălan, s-a dezvoltat cel mai mare bazin cuprifer din țară.

De asemenea, în ultimii ani s-au făcut noi investigații și s-au alocat noi fonduri în vederea extinderii exploatărilor și descoperirea a noi resurse de materii prime care să fie atrase în circuitul economic al județului: minereu de fier, cupru, caolin, dolomită, cinabru, sare, materiale de construcții etc. În acest sens s-au pus în funcție noi capacități de producție la salina Praid, Întreprinderea minieră „Harghita", minele Lueta, cariera de dolomită de la Voșlăbeni, cea de caolin de la Harghita-Băi, s-a deschis exploatarea experimentală de cinabru de la Sîntimbru și altele. La Miercurea-Ciuc există o întreprindere de prospecțiuni și exploatări geologice care are o secție la Gheorgheni și alta la Bălan.

O deosebită importanță în industria extractivă a județului o au materialele de construcții care se exploatează în diferite locuri, ca de exemplu: marmura la Borsec și Sîndominic, bazaltul la Toplița și Gălăuțaș, calcarele compacte la Lăzarea și Izvoru Mureșului, andezitul la Suseni, Vlăhița și Tușnad. Pe lîngă acestea mai există diferite cariere de piatră la Chileni,

https://biblioteca-digitala.ro

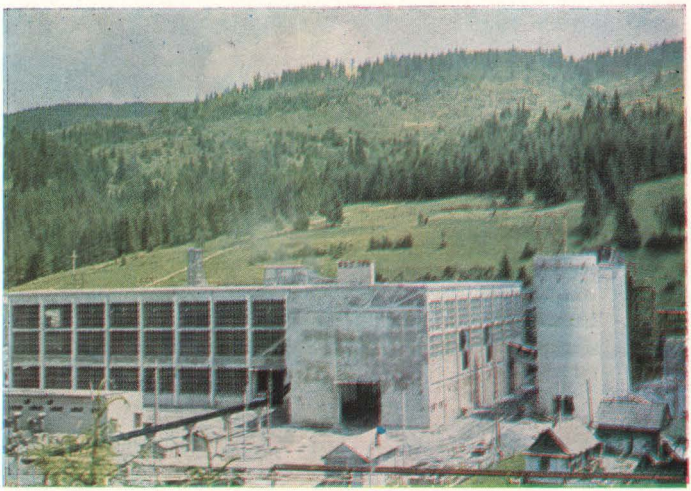

Fig. 48. — Secția de flotație a Întreprinderii miniere ,,Harghita'' din orașul Bălan.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

Miercurea-Ciuc, Odorheiu Secuiesc și o serie de balastiere, localizate în lungul principalelor rîuri.

În privința exploatărilor de bogății naturale, județul Harghita este cunoscut în întreaga țară și prin apele sale minerale care în multe locuri au fost captate și sînt valorificare pe scară industrială. Sînt renumite apele minerale de la Borsec, Bilbor, Băile-Tușnad, Harghita-Băi, Băile Homorod și din alte părți, unde au luat ființă importante stațiuni balneoclimaterice.

Mecanizarea procesului de producție în industria extractivă, dezvoltarea a noi capacități de producție și intrarea în circuitul economic a noi resurse de materii prime au făcut ca ponderea acestei ramuri în producția industrială a județului să crească de la 2,6% în 1950 la 5% în 1973. Extracția minereurilor neferoase a crescut de 50 de ori, a minereurilor nemetalifere de 49 de ori, iar a minereului de fier de 9 ori. În industria extractivă se realizează în prezent o producție valorică aproape egală cu întreaga producție industrială a județului din anul 1950.

Industria prelucrătoare. Principalele ramuri ale industriei prelucrătoare sînt creație ale regimului socialist. Pînă în a doua jumătate a secolului al XX-lea erau cunoscute numai industria de exploatare și prelucrare a lemnului și industria alimentară. Dezvoltarea lor s-a bazat mai mult pe prelucrarea primară a materiilor prime locale (lemnul și produsele animaliere). După anul 1950, încep să apară și în acest județ obiective economice din alte ramuri de producție, care sînt legate direct atît de valorificarea materiilor prime locale, cît și de necesitățile economiei naționale. Noile unități de producție construite sau modernizate în ultimele două decenii au făcut ca, în prezent, în județul Harghita să se dezvolte mult, pe lîngă vechile ramuri (industria de prelucrare a lemnului și industria alimentară, a căror producție a fost mult diversificată), industria textilă, industria confecțiilor, metalurgia feroasă, metalurgia neferoasă, industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor. Apariția acestora și dezvoltarea celor existente — industria de prelucrare a lemnului și industria alimentară — au făcut ca și în județul Harghita industria să dețină rolul principal în economie.

https://biblioteca-digitala.ro

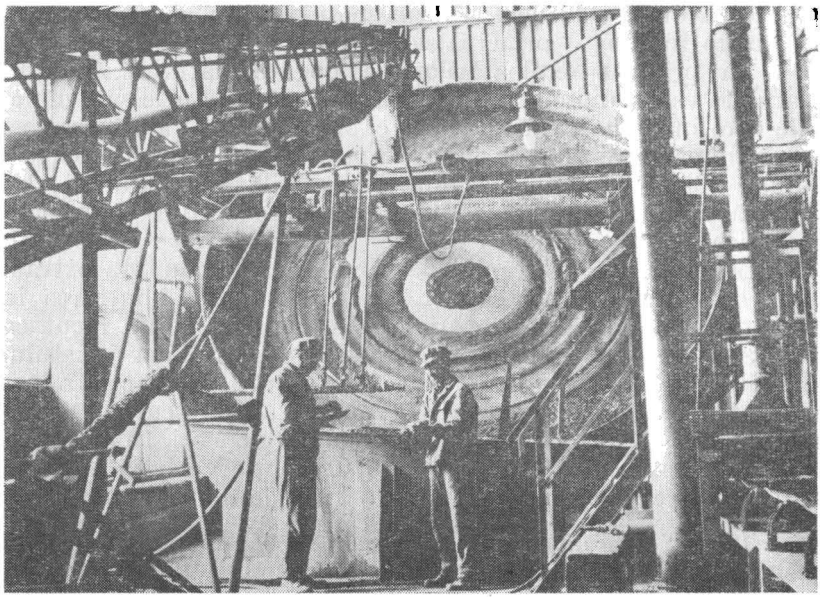

Fig. 49. — Stația de înnobilare a minereului de fier de la Întreprinderea de fier din orașul Vlăhița.

În anul 1944, după cum s-a arătat, populația ocupată în ramurile producției materiale lucra în proporție de 81,4% în agricultură, 0,2% în industria extractivă și 7,2% în industria prelucrătoare, pe cînd în prezent în industrie sînt ocupați peste 50,5% din cei angajați să lucreze în toate ramurile de activitate ale județului. Numai din aceste date se pot deduce marile transformări care s-au produs în viața economică a județului Harghita în anii construcției socialiste.

Industria metalurgiei feroase. Este una din cele mai vechi ramuri industriale ale județului. Dezvoltarea ei s-a bazat pe exploatarea minereurilor de fier de la Lueta, care, așa cum s-a mai spus, sînt cunoscute din cele mai vechi timpuri. Această ramură industrială este reprezentată prin Întreprinderea de fier de la Vlăhița de care se leagă începuturile industriei side-

 rurgice din țara noastră și care în luna septembrie 1975 a sărbă-

https://biblioteca-digitala.ro

torit 150 de ani de existență (fig. 49). În anii socialismului ea a fost mult dezvoltată și modernizată. În cadrul ei s-a reprofilat și sistematizat turnătoria și s-a construit atelierul de cilindri. Transformările calitative care s-au făcut aici au permis diversificarea produselor și îmbunătățirea calității lor. În 1944 industria metalurgică a județului Harghita producea numai sape, sobe de tuci, casmale, fiare de plug și alte produse de uz casnic. În prezent, în cadrul acestei ramuri, se realizează carcase pentru motoare electrice, piese de schimb pentru metalurgie și construcții de mașini, cilindri pentru laminoare, utilaje de turnătorie pentru oțelării etc.

Producția de cilindri, care se realizează într-o gamă foarte variată, este trimisă la laminoarele de sîrmă din Buzău, Brăila, Cîmpia Turzii și la cele de tablă și de țevi din alte centre ale țării. Carcasele pentru motoarele electrice sînt livrate la întreprinderile „Electromotor" din Timișoara, „Electroprecizia" din Săcele (Brașov) și alte unități din țară. Tot aici se produc și piese de schimb din fontă specială care sînt necesare autocamioanelor fabricate la Brașov. În prezent, uzina metalurgică Vlăhița produce peste 500 de piese de diferite tipuri. Ca urmare a acestor realizări, producția globală a industriei metalurgiei feroase din județul Harghita a cunoscut în 1974 o creștere, față de 1970, de 57,6%.

Industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor. Este o ramură complet nouă în județul Harghita. S-a dezvoltat îndeosebi după 1970. În ultimele două cincinale (1966—1975) a înregistrat o creștere de peste 7 ori. Ponderea ei în producția industrială a crescut de la 4,6% în anul 1965 la 10,7% în 1974 și la 12,5% în 1975. Principalele unități ale industriei construcțiilor de mașini și prelucrării metalelor sînt : Întreprinderea de utilaje și piese de schimb (care a intrat în producție în anul 1973) și Întreprinderea de piese turnate de la Gheorgheni care produce piese pentru aparate electrice și Întreprinderea „Tehnoutilaj" din Odorheiu Secuiesc, care a început să producă utilaj tehnic frigorifer încă din primele luni ale anului 1975. Pe lîngă aceste întreprinderi, în cadrul industriei locale

https://biblioteca-digitala.ro

există unităţi care prelucrează metalele, fac reparaţii şi produc piese necesare anumitor ramuri industriale.

Pentru punerea în funcţiune a acestor obiective economice, statul a făcut mari investiţii în ramura industriei construcţiilor de maşini din judeţul Harghita. Numai în anul 1974 s-au investit în această ramură de activitate aproape 15% din totalul fondurilor alocate pentru dezvoltarea industriei, ceea ce înseamnă peste 131 milioane lei.

Industria de exploatare şi prelucrare a lemnului. Bogatele resurse de păduri din aceste locuri au făcut ca industria de exploatare şi prelucrare a lemnului să se dezvolte foarte timpuriu. Industrializarea primară a lemnului a fost una din îndeletnicirile de bază ale populaţiei din judeţ, alături de agricultură, pînă în anii socialismului. În exploatarea şi prelucrarea primară a lemnului şi în agricultură era ocupată cea mai mare parte a populaţiei. Joagărele şi fabricile de cherestea erau răspîndite aproape în toate centrele judeţului.

În anii socialismului această ramură se reorganizează pe baze noi, iar producţia industrială se reprofilează, punîndu-se accent pe valorificarea superioară a produselor lemnoase. Micile fabrici de cherestea se comasează şi se construiesc importante unităţi cu un înalt grad de mecanizare şi cu producţie complexă. În anul 1958 se construieşte Complexul de industrializare a lemnului de la Gălăuţaş, care reprezintă începutul modernizării industriei forestiere din acest judeţ (fig.50). În următorii ani se ridică noi fabrici de prelucrare superioară a produselor lemnoase, se mecanizează şi se modernizează continuu procesul de producţie în cele existente. Se valorifică toate produsele lemnoase, iar producţia industriei forestiere devine din ce în ce mai complexă.

În prezent, producţia industriei de exploatare şi prelucrare a lemnului se realizează în următoarele mari întreprinderi : Întreprinderea de prelucrare a lemnului de la Miercurea-Ciuc, care coordonează producţia fabricii de mobilă şi P.A.L. din acest oraş, a Fabricii de mobilă de la Odorheiu Secuiesc şi a secţiei de prelucrare a lemnului din Sîncrăieni; Întreprinderea de prelucrare a lemnului din Gheorgheni care are în

https://biblioteca-digitala.ro

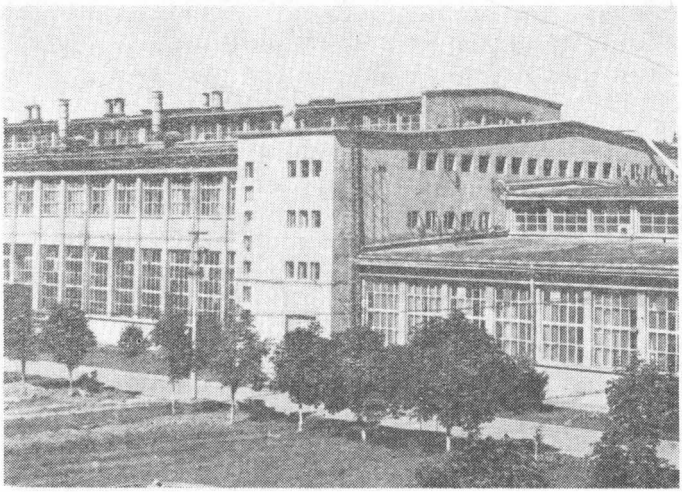

Fig. 50. — Complexul de prelucrare a lemnului din Gălăuțaș.

subordine și Fabrica de mobilă și case prefabricate din Ditrău; Combinatul de exploatare și prelucrare a lemnului din Toplița, care are ca unități de producție: Fabrica de placaje, P.A.L. și uși din Gălăuțaș, Fabrica de mobilă, secția de P.A.L. și unitatea forestieră de exploatare din Toplița. Pe lîngă acestea, mai există Întreprinderea forestieră de exploatare și transport din Miercurea-Ciuc, al cărui profil de bază, după cum îl arată și numele, îl reprezintă exploatarea și transportarea materialului lemnos. De ea depind unitățile forestiere de exploatare și transport din Odorheiu Secuiesc și Gheorgheni, secțiile forestiere din Sîndominic, Lunca de Jos și Sînsimion, iar ca unitate de prelucrare superioară a lemnului, Fabrica P.A.L. din Odorheiu Secuiesc. O deosebită importanță pentru ridicarea gradului de mecanizare a procesului de producție în întreprinderile de prelucrare a lemnului a avut-o construirea în anul 1973 la Miercurea-Ciuc a Întreprinderii de utilaje și piese de schimb necesare industriei forestiere.

Noile unități de producție forestieră au făcut ca în prezent valorificarea superioară a lemnului să reprezinte speci-

https://biblioteca-digitala.ro

ficul acestei ramuri economice. De exemplu, în anul 1950 aproape 66 % din totalul de masă verde exploatată se prelucra primar, iar în 1974 prelucrarea superioară și complexă a lemnului reprezenta 91,3 % din materia exploatată. În unitățile de producție forestieră ale județului Harghita se realizează toată gama de produse din lemn începînd cu scînduri, continuînd cu uși, ferestre, plăci aglomerate, placaje și terminînd cu case prefabricate și mobila cea mai modernă.

Cu toate că s-au dezvoltat mult în ultimul timp și alte ramuri industriale, totuși și în prezent ea deține, alături de industria confecțiilor și tricotajelor (21,4 %), ponderea cea mai mare (21,3 % în 1975) în producția industrială a județului. În fiecare an s-au investit importante fonduri pentru dezvoltarea și modernizarea unităților acestei ramuri. Numai în 1974 s-a alocat, în acest scop, peste 20 % din totalul investițiilor care au fost repartizate dezvoltării industriale a județului. Ca urmare a acestor realizări, în ultimii 30 de ani (1944—1974), valoarea producției industriei de exploatare și prelucrare a lemnului a crescut de 9 ori. În exploatarea și prelucrarea lemnului lucrează în prezent peste 14 500 de persoane.

Industria ușoară. Reprezentată în trecut mai mult prin cîteva ateliere, care satisfăceau în parte necesitățile populației locale, a ajuns să dea, în prezent, alături de industria de exploatare și prelucrare a lemnului, specificul industrial al județelui Harghita. Noile unități ale industriei textile, confecțiilor și tricotajelor, construite în anii socialismului și, îndeosebi, în ultimele două cincinale (1966—1970 și 1971—1975) au făcut ca în prezent județul Harghita să fie cunoscut în întreaga țară ca unul dintre cele mai dezvoltate în privința industriei ușoare. În cadrul acestei ramuri funcționează cel mai mare număr de întreprinderi construite și dezoltate în anii socialismului. Acestea sînt : Întreprinderea de confecții (fig. 51), Întreprinderea de tricotaje și Întreprinderea de filatură de lînă pieptănată din Miercurea-Ciuc ; Întreprinderea de confecții și Întreprinderea de ață și filatură de bumbac din Odorheiu Secuiesc (aceasta din urmă este cea mai mare și mai modernă unitate industrială de acest gen din țară) (fig. 52) ; Întreprinderea de filatură de

https://biblioteca-digitala.ro

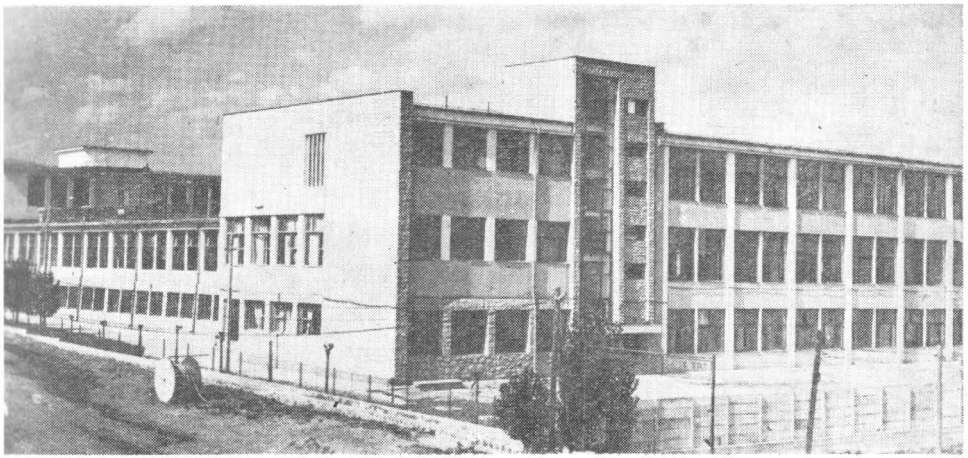

Fig. 51. — Întreprinderea de confecții din Miercurea-Ciuc.

in și cînepă și Întreprinderea de stofă de mobilă și țesături tehnice din Gheorgheni; Întreprinderea de in de la Joseni, Filatura de fire și sfori și Topitoria de in de la Cristuru Secuiesc și Întreprinderea de tricotaje de la Toplița.

Marile întreprinderi ale industriei ușoare sînt localizate în toate principalele centre economice ale județului. Dezvoltarea unora dintre ele (Întreprinderea de filatură, in și cînepă din Gheorgheni, Filatura de fire și sfori și Topitoria de in din Cristuru Secuiesc și Întreprinderea de in din Joseni) se datorește existenței pe plan local a materiei prime (firele de in și cînepă) care se folosește în procesul de producție. Este cunoscut faptul că în acest județ condițiile climatice și de sol sînt foarte favorabile cultivării unor întinse suprafețe cu in și cînepă. Există o tradiție în acest sens la populația locală. Prelucrarea primară a inului și cînepei se face la Întreprinderea de la Joseni și Topitoria de la Cristuru Secuiesc, iar industrializarea lor la celelalte unități de la Gheorgheni și Cristuru Secuiesc specializate în acest sens.

Ritmul rapid de dezvoltare pe care l-a cunoscut industria ușoară în județul Harghita în ultimele două cincinale (de 7,3

https://biblioteca-digitala.ro

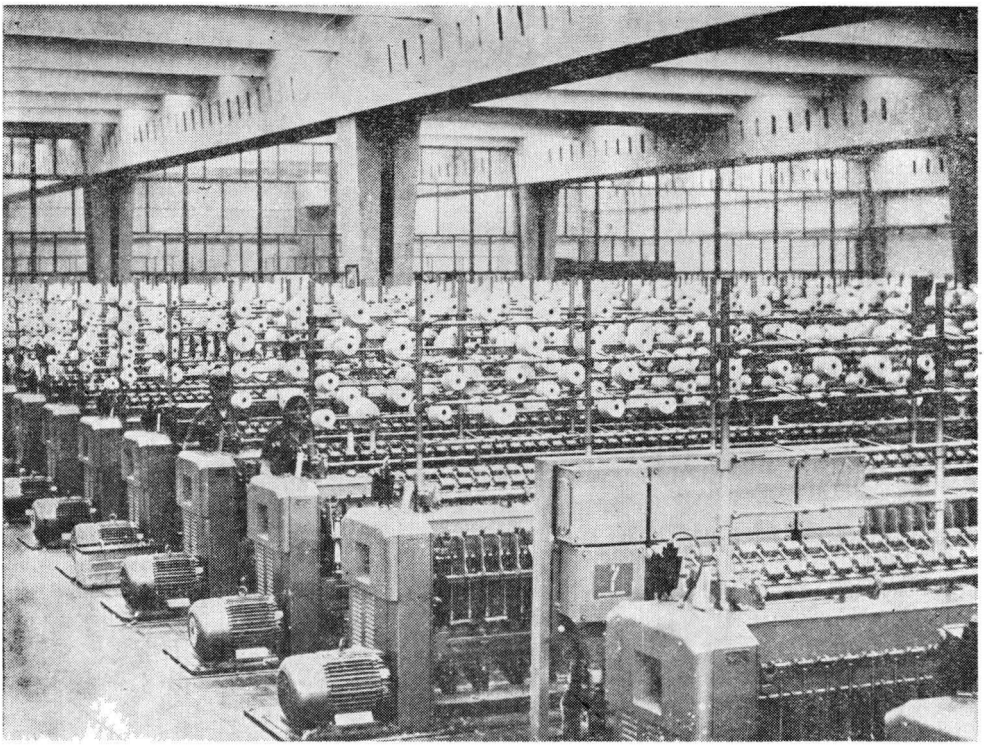

Fig. 52. — Fabrica de aţă din cadrul Întreprinderii de aţă şi filatură din Odorheiu Secuiesc.

ori) a făcut ca în prezent să deţină cea mai mare pondere în producţia industrială — aproape 42% în 1975 (în anul 1965 acest procent era de numai 16,2%). Cea mai mare creştere după 1970 a cunoscut-o industria textilă. Ponderea acesteia s-a ridicat de la 7,3% în 1970 la 21,4% în 1975, înregistrînd un spor, după cum se poate observa, de 14,1%. În industria confecţiilor şi a tricotajelor acest spor a fost de 5,7%, adică a ajuns de la 15,7% în 1970 la 21,4% în 1975. În producţia pe ţară pon-

https://biblioteca-digitala.ro

derea industriei textile și a confecțiilor din județ a crescut de la 3,9% în 1965 la 6,9% în 1974.

Industria alimentară. Este una din ramurile care și în trecut a deținut un procent relativ mai ridicat în economia județului. Dezvoltarea ei s-a bazat pe valorificarea produselor animaliere, creșterea vitelor fiind una din ocupațiile de bază ale populației din aceste locuri. Produsele lactate erau valorificate atît în cadrul județului, cît și în afara lui, pe piața unora din principalele centre economice ale țării : București, Brașov, Cluj, Tîrgu Mureș etc.

În anii socialismului, această ramură cunoaște o dezvoltare mult superioară în comparație cu trecutul. Se construiesc noi unități și se valorifică pe scară superioară materiile prime locale. Pe lîngă produsele animaliere se folosesc intensiv și alte materii prime agricole : cartoful, orzul și orzoaica, culturi care dau unele din cele mai bune rezultate în acest județ. O parte din noile unități ale industriei alimentare care s-au construit și dezvoltat în ultimul timp în județul Harghita, ca de exemplu Fabrica de lapte și Fabrica de bere din Miercurea-Ciuc, Fabrica de spirt și amidon din Sînsimion, Fabrica de lapte praf din Remetea, își desfășoară procesul de producție îndeosebi pe baza materiilor prime agricole locale. În prezent, în județul Harghita există cinci întreprinderi ale industriei alimentare : Întreprinderea de industrializare a cărnii din Miercurea-Ciuc, care are un sector de industrializare la Miercurea-Ciuc și centre de industrializare la Odorheiu Secuiesc, Gheorgheni și Toplița ; Întreprinderea de industrializare a laptelui din Miercurea-Ciuc, care coordonează activitatea Fabricii de industrializare a laptelui de la Remetea, Fabricii de unt și brînzeturi de la Cristuru Secuiesc, Fabricii de telemea de la Lunca de Jos, Fabricii de produse lactate din Miercurea-Ciuc și a bazelor de colectare și industrializare a laptelui din Gheorgheni și Odorheiu Secuiesc ; Întreprinderea de bere, spirt și amidon „Harghita" din Sînsimion, în cadrul căreia se produce bere la fabrica din Miercurea-Ciuc, care a intrat în producție în anul 1974, spirt și amidon la cea din Sînsimion ; Întreprinderea viei și vinului din Miercurea-

https://biblioteca-digitala.ro

Ciuc, care are sector de vin și spirt pentru condiționare și îmbuteliere la Miercurea-Ciuc și Gheorgheni și o distilărie la Odorheiu Secuiesc; Întreprinderea de legume și fructe de la Miercurea-Ciuc, cu centre pentru colectare și prelucrare la Miercurea-Ciuc, Odorheiu Secuiesc și Gheorgheni.

Cu toate că industria alimentară s-a dezvoltat mult și în cadrul ei se fabrică o gamă mai variată de produse, totuși, datorită faptului că în județ au apărut în ultimii ani și alte ramuri industriale, care în prezent dețin ponderi însemnate în economia lui, participarea ei la producția industrială a scăzut de la 20,7% în anul 1970 la 12,6% în anul 1975.

O deosebită importanță o au *industria locală* și *industria cooperatistă*. În cadrul lor există dezvoltate, în diferite proporții, aproape toate ramurile industriale. Produsele realizate de industria locală și cea cooperatistă satisfac nu numai cerințele populației din județ, ci, o parte dintre ele, sînt trimise și în alte locuri din țară și chiar la export.

Întreprinderea județeană de industrie locală, care are o platformă industrială în Miercurea-Ciuc (unde se prelucrează tot felul de produse) și diferite secții în alte centre (Gheorgheni, Odorheiu Secuiesc, Toplița, Borsec, Cristuru Secuiesc, Sîndominic, Suseni, Sîncrăieni, Corund, Ciumani etc.), cu un anumit specific de producție industrială (prelucrarea metalelor, materiale de construcții, ceramică, prelucrarea lemnului, chimie, textilă, confecții, alimentară etc.), are un deosebit rol în valorificarea resurselor naturale ale județului și în buna aprovizionare a populației cu produse de larg consum. În cadrul unităților ei se fabrică atît produse din domeniul industriei grele, cît și din cel al industriei ușoare și alimentare. Sînt renumite produsele din ceramică de la Corund (fig. 53), Dănești și Miercurea-Ciuc și produsele din lemn fabricate în alte centre. Industria locală coordonează și procesul de producție al fabricii „Apemin" din Borsec, care exploatează izvoarele minerale de la Borsec, Sîncrăieni și Tușnad, îmbuteliază apa minerală, confecționează capsule pentru sticle și expediază sticlele îmbuteliate în întreaga țară. Industria locală dă în prezent aproape 13% din producția industrială a județului.

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 53. — Produse de ceramică smălțuită ale industriei locale din comuna Corund

Cooperația meșteșugărească, care deține un mare număr de unități productive și prestări de servicii, a înregistrat o creștere a volumului producției-marfă de aproape 3 ori între anii 1968 și 1974, iar a prestărilor de servicii de 2,5 ori. În aceeași perioadă volumul exportului de mărfuri a crescut de 57 de ori. Numărul unităților cooperației meșteșugărești a sporit de la 192 în anul 1968 la 207 în anul 1974. În cadrul lor se realizează o gamă variată de produse de artizanat care, în mare parte, se exportă.

Apariția noilor ramuri industriale în județul Harghita, ca urmare a construirii unor importante unități de producție din diferite ramuri de activitate, dezvoltarea și modernizarea

https://biblioteca-digitala.ro

Tabelul nr. 5

Numărul mediu al personalului din industrie în anii 1960, 1965, 1970 şi 1974*

Ramurile industriale	Anii			
	1960	1965	1970	1974
Total industrie din care: . . .	21 498	29 584	35 673	49 132
— metalurgie feroasă (inclusiv extracţia minereurilor feroase)	1 311	1 650	1 713	2 011
— metalurgie neferoasă (inclusiv extracţia minereurilor neferoase)	532	2 167	3 518	4 371
— construcţii de maşini şi prelucrarea metalelor	907	1 314	2 495	4 508
— materiale de construcţii	1 763	2 110	2 018	1 637
— exploatarea şi prelucrarea lemnului	10 990	14 410	13 073	14 513
— textilă	1 303	1 589	3 633	9 663
— confecţii	1 505	2 509	3 987	5 918
— pielărie, blănărie, încălţăminte	515	612	1 062	1 157
— alimentară	1 733	2 105	2 619	3 257
— celelalte ramuri	939	1 118	1 555	2 097

* Anuarul statistic al R.S.R., 1975.

celor existente, au impus încadrarea unui mare număr de forţă de muncă în toate unităţile industriale. Numai din 1960 şi pînă în 1974 au fost încadraţi în industrie peste 27 600 de oameni, numărul lor crescînd de la aproape 21 500 la peste 49 000, aşa cum se poate observa şi din tabelul nr. 5.

Ramurile industriale care au cunoscut cea mai mare dezvoltare au atras, după cum era şi normal, cel mai ridicat număr de forţă de muncă. Din cei peste 27 600 de oameni care au intrat în procesul de producţie industrial între 1960 şi 1974, aproape jumătate — peste 12 700 — au fost încadraţi în industria textilă şi industria confecţiilor care sînt în prezent unele din ramurile de bază ale judeţului. Creşteri însemnate s-au înregistrat, de asemenea, în numărul forţei de muncă din metalurgia neferoasă (de circa 8,2 ori) şi din industria construcţiilor de maşini (de aproape 5 ori). În aceste patru ramuri industriale enumerate mai sus lucrează peste 73% din totalul forţei de muncă încadrată în industria judeţului după anul 1960. Alături de industria

https://biblioteca-digitala.ro

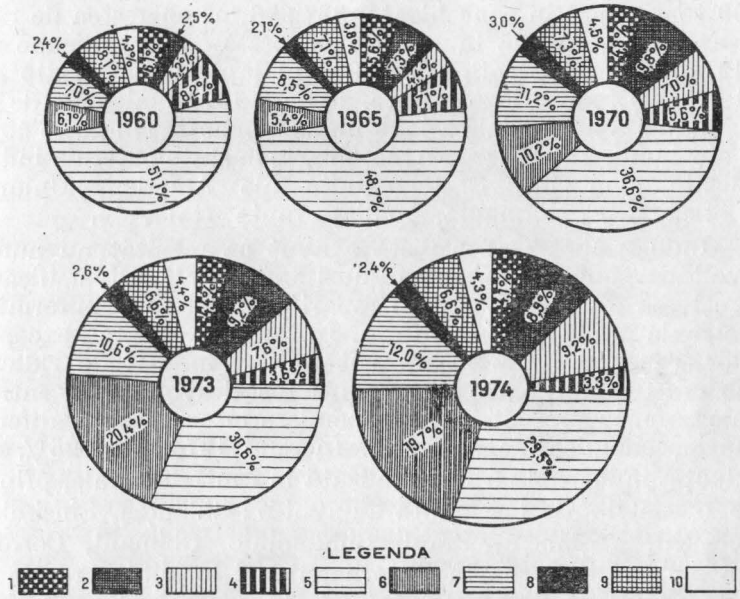

Fig. 54. — Ponderea personalului încadrat pe ramuri ale industriei în anii 1960, 1965, 1970, 1973 și 1974.

1, Metalurgia feroasă (inclusiv extracția minereurilor feroase); *2*, metalurgia neferoasă (inclusiv extracția minereurilor neferoase); *3*, construcții de mașini și prelucrarea metalelor; *4*, materiale de construcții; *5*, exploatarea și prelucrarea lemnului; *6*, textilă; *7*, confecții; *8*, pielărie, blănărie și încălțăminte; *9*, alimentară; *10*, alte ramuri industriale.

de exploatare și prelucrare a lemnului, aceste ramuri au înregistrat cea mai puternică dezvoltare și, ca urmare, în cadrul lor sînt ocupați în prezent 79,3% din cei care lucrează în industrie (fig. 54). Dezvoltarea în viitorii ani a industriei va atrage un număr și mai mare de forță de muncă în viața economică a județului Harghita și va face ca produsele sale industriale să participe cu o pondere mult mai însemnată în producția țării.

În anul 1974, județul Harghita a participat la producția R.S. România cu însemnate cantități de produse, printre care citățm : 32 430 tone fontă, 18 580 tone minereu de fier preparat,

https://biblioteca-digitala.ro

7 399 tone cupru în concentrate, 337 656 m³ cherestea de rășinoase și fag, mobilă în valoare de peste 358,4 milioane lei, 2 842 mii bucăți tricotaje, 376 000 hl lapte și preparate din lapte, 1 600 tone brînzeturi etc. În anul 1974 mai mult de 1/5 din producția industrială a județului s-a exportat în peste 40 de țări ale lumii, printre care o mare parte în state puternic industrializate, cum sînt : Statele Unite ale Americii, Uniunea Sovietică, R. F. Germania, Anglia, Franța, Italia etc.

Industrializarea socialistă a avut ca rezultat nu numai dezvoltarea unor puternice ramuri industriale, diversificarea și creșterea producției, ci și o repartiție mult mai uniformă a forțelor de producție în teritoriu. În toate orașele, cu excepția Băilor Tușnad, există în prezent unități industriale ridicate în ultimii 10 ani. O parte dintre ele au fost dezvoltate în centrele rurale care, în prezent, dețin o pondere însemnată în diferite ramuri economice ale județului. În anul 1974 circa 25% din producția industrială a fost realizată în centrele rurale, printre care o contribuție însemnată au avut-o : Gălăuțaș, Sînsimion, Sîncrăieni, Voșlăbeni, Praid, Sîndominic, Ciumani, Corund, Cîrța etc. Se tinde ca în viitorii ani noi localități rurale să devină centre de producție industrială, care vor atinge în procesul de producție mult mai multă forță de muncă din împrejurimi.

În actualul cincinal județul Harghita va cunoaște o dezvoltare social-economică superioară. Baza materială a industriei se va întregi cu noi obiective prin realizarea a încă 55 de noi capacități și dezvoltări de unități industriale. Va spori ponderea industriei construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor și va lua naștere o nouă ramură industrială — industria chimică. Ca urmare producția industrială se va dubla în comparație cu perioada 1971—1975. La sfîrșitul cincinalului 1976—1980 județul Harghita va depăși la producția globală industrială 10 miliarde lei. Un deosebit accent se va pune pe diversificarea producției și lărgirea sortimentelor în toate unitățile, introducerea unor noi tehnologii și metode moderne de lucru, de mare randament.

https://biblioteca-digitala.ro

Agricultura

Condițiile pedoclimatice specifice zonei de munte, depresiunilor intramontane și dealurilor subcarpatice au avut un mare rol în dezvoltarea profilului agricol al județului Harghita. Predominanța reliefului muntos a imprimat climatului un caracter relativ rece. Temperaturile medii anuale, după cum este cunoscut, variază între 4°C în zona muntoasă și 5—6° C pe fundul depresiunilor, iar precipitațiile între 550 și 1 000 mm. Numai în vestul Masivului Harghita, unde relieful coboară, prin intermediul platourilor vulcanice spre depresiunile subcarpatice interne, care sînt mărginite de dealurile Podișului Tîrnavelor, se înregistrează temperaturi mai ridicate. În rest, temperaturile sînt destul de scăzute. De fapt, se știe că la Miercurea-Ciuc, Toplița și Joseni se înregistrează unele din cele mai coborîte temperaturi din țară. În depresiunile intramontane ale Giurgeului și Ciucului, iernile sînt, în general, geroase și de lungă durată și se produc frecvente inversiuni termice care provoacă înghețuri tîrzii de primăvară (uneori în mai și chiar iunie) și timpurii de toamnă (cîteodată din septembrie), care, uneori, au urmări negative asupra culturilor agricole. Natura reliefului, temperatura și precipitațiile au făcut să se dezvolte aici, în general, soluri brune, brune-gălbui, podzolite și brune acide, care predomină în zona muntoasă și în depresiuni. Toate aceste caracteristici ale climei, solurilor și reliefului reprezintă condiții mai puțin optime de vegetație pentru multe culturi agricole. Numai în partea sud-vestică a județului, în bazinul Tîrnavelor, principalele culturi agricole se dezvoltă în condiții normale. Cu toate acestea, în județul Harghita se cultivă, în raport de condițiile existente în teritoriu și necesitățile locale, majoritatea plantelor agricole, cele mai bune rezultate le dau însă cartoful, sfecla de zahăr, orzul și orzoaica.

O importanță deosebită o are creșterea animalelor — a bovinelor și a ovinelor — care se bazează pe întinsele suprafețe de pășuni și fînețe naturale, ce dețin cel mai mare procent din teritoriul agricol, aproape în toate comunele.

O remarcabilă dezvoltare au cunoscut-o principalele ramuri agricole din județ în anii socialismului, datorită noilor

https://biblioteca-digitala.ro

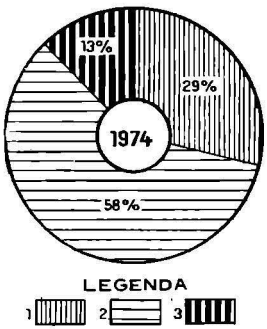

Fig. 55. — Suprafața agricolă pe categorii de unități.
1, Unități agricole de stat; *2*, cooperative agricole de producție; *3*, gospodării agricole individuale.

relații de producție care s-au stabilit în economia agricolă a țării. Transformările produse în agricultură, prin apariția unităților agricole de stat, a întreprinderilor de mașini agricole, a cooperativelor agricole de producție și a altor unități socialiste, au dat posibilitatea folosirii, pe scară largă, a mașinilor și uneltelor agricole, a îngrășămintelor chimice, creșterii raționale a animalelor și construirii unor puternice obiective agro-zootehnice. Toate acestea au dus la extinderea terenului agricol, la mărirea producției la hectar a principalelor culturi și, în general, la creșterea producției agricole și zootehnice a județului.

Pentru înzestrarea unităților agricole cu mașini și unelte, realizarea unor obiective agro-zootehnice moderne și alte lucrări necesare agriculturii, statul a făcut în fiecare an mari investiții. Astfel, s-a ajuns de la circa 68 milioane lei în 1965 la peste 146 milioane lei în 1974. Numai în perioada 1970—1974 s-au investit în agricultura județului 540 milioane lei.

Terenul agricol al județului, care se ridică la 403 533 ha, ceea ce înseamnă 61,0% din suprafața totală (661 000 ha), este repartizat pe categorii de unități astfel: unitățile agricole de stat dețin 117 050 ha (29%); 234 335 ha (58%) sînt în proprietatea celor 94 de cooperative agricole de producție; gospodăriilor agricole individuale le revin numai 52 141 ha sau 13 % din terenul agricol (fig. 55). În unitățile agricole de stat cele mai întinse terenuri (peste 112 600 ha) sînt ocupate cu pășuni și fînețe naturale. Suprafața arabilă este mult mai redusă — numai

https://biblioteca-digitala.ro

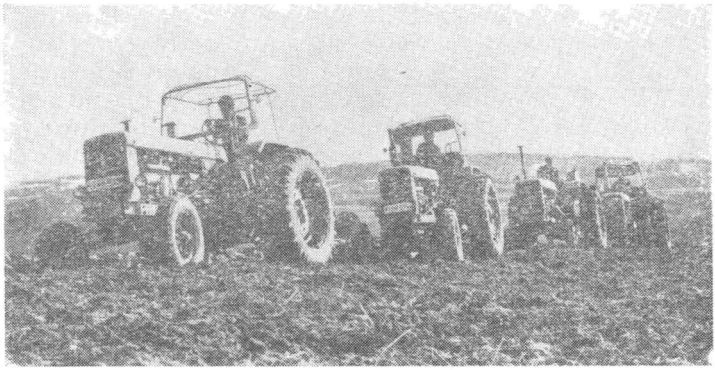

Fig. 56. — Mecanizarea muncilor agricole în județul Harghita.

4 000 ha. Cooperativele agricole de producție au, pe lîngă întinse terenuri de pășuni și fînețe naturale (peste 140 000 ha), mari suprafețe arabile (peste 90 000 ha). Circa 4 100 ha ale cooperativelor agricole de producție sînt plantate cu livezi de pomi. În gospodăriile agricole individuale pășunile și fînețele naturale ajung la 42 000 ha, iar terenul arabil depășește cu puțin 9 800 ha.

În agricultura județului sînt ocupați peste 87 000 de oameni (recensămîntul din 1966), din care circa 65 000 în cooperativele agricole de producție. Membrii cooperatori reprezintă 74% din populația care lucrează în agricultură, iar țăranii individuali numai 19%.

Satisfacerea muncilor agricole cu mijloace mecanizate se face, în general, de către cele 15 stațiuni pentru mecanizarea agriculturii care dispun de un număr însemnat de tractoare și mașini agricole (fig. 56) și un personal care se ridică la 1 600 de oameni. În anul 1974 în județul Harghita au existat 1 257 de tractoare fizice (2 166 tractoare de 15 C.P.), 993 de pluguri pentru tractor, 251 de cultivatoare mecanice, 369 de semănători mecanice, 406 mașini pentru recoltat cartofi, 293 combine tractate și autopropulsate pentru păioase, 112 mașini de împrăștiat îngrășăminte chimice, 127 de mașini de stropit și prăfuit cu

https://biblioteca-digitala.ro

tracțiune mecanică, peste 110 combine pentru plante de siloz, precum și alte mașini agricole necesare desfășurării în bune condiții a muncilor agricole. Agricultura județului a beneficiat în fiecare an de un număr sporit de tractoare și mașini agricole. De exemplu, față de 1965 numărul tractoarelor aproape s-a dublat în 1974. Ca urmare, suprafața arabilă ce revine la un tractor (fizic) a scăzut de la 161 ha în 1965 la 82,6 ha în 1974.

Utilizarea terenului. Suprafața mare ocupată de cele două șiruri muntoase — Gurghiu și Harghita în vestul județului și Giurgeu, Hășmaș și Ciuc în partea lui estică — fac ca terenurile agricole și dintre ele mai ales cele arabile, să dețină un procent relativ mic din suprafața totală. În majoritatea comunelor din nordul și estul județului terenul agricol nu depășește 60% din suprafața lor (fig. 57). Din cele 661 000 ha ale județului, terenul arabil ocupă numai 103 923 ha, adică 15,7% (fig. 58). Cele mai întinse terenuri sînt acoperite cu pășuni și fînețe naturale. Acestea ajung la 294 662 ha, adică 44,6% din întreaga suprafață a județului și peste 73% din cea agricolă. Al doilea loc ca întindere, după terenurile cu pășuni și fînețe naturale, îl dețin suprafețele fondului forestier (217 126 ha) care acoperă, în mare parte, nu numai munții, ci și zonele depresionare și de podiș. Întinderi mult mai mici au livezile de pomi (4 773 ha) și viile (175 ha). Celelalte categorii de terenuri (clădiri, curți, drumuri, lacuri, bălți etc.) totalizează 40 341 ha, adică 6,1 %.

Fondul forestier al județului Harghita deține 33% din teritoriul lui. În această privință el ocupă locul 10 între județele țării. Arboretele sînt formate în majoritatea din esențe de calitate superioară. Mai mult de 3/4 dintre ele (77%) le reprezintă rășinoasele, iar restul foioasele.

Toate comunele și orașele județului, cu excepția orașelor Bălan și Băile Tușnad, dispun de sute și mii de hectare acoperite cu păduri. Cele mai întinse suprafețe ale fondului forestier se găsesc pe raza comunelor Plăiești de Jos (11 760 ha), Tulgheș (10 820 ha), Zetea (10 690 ha), Bilbor (10 520 ha), Suseni (10 225 ha), Praid (8 850 ha), Corbu (8 200 ha), Ciucsîngeorgiu (7 380 ha), Joseni (6 620 ha), Sîndominic (6 110 ha), Sîncrăieni (5 180 ha) etc. Chiar unele orașe, așa cum s-a spus, au

https://biblioteca-digitala.ro

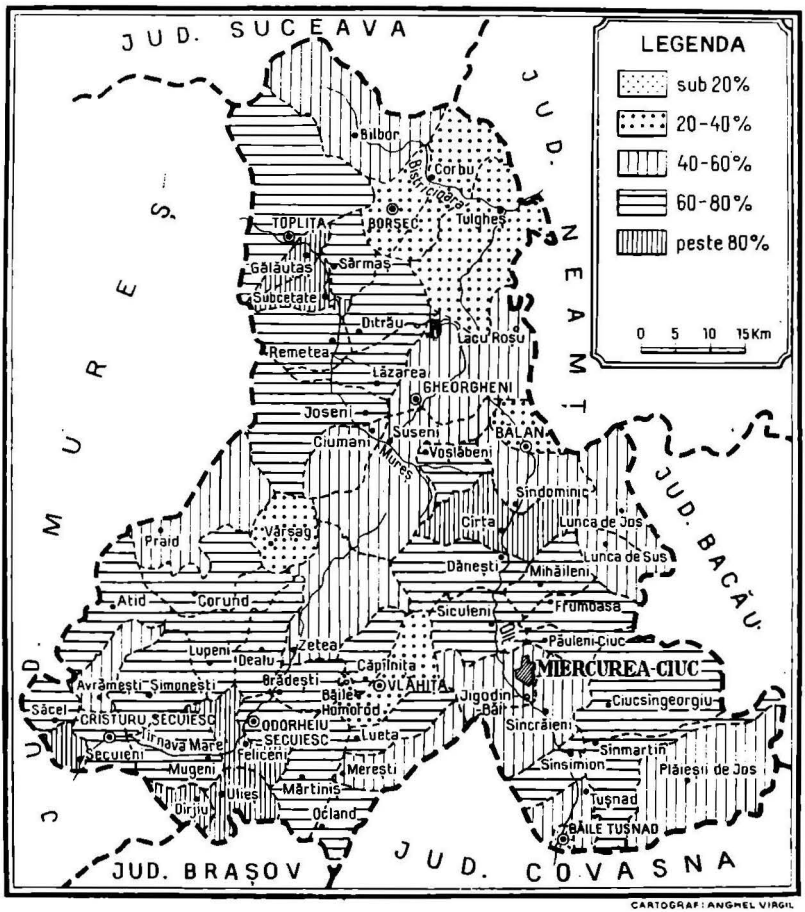

CARTOGRAF: ANGHEL VIRGIL

Fig. 57. — Ponderea terenului agricol din suprafața totală.

https://biblioteca-digitala.ro

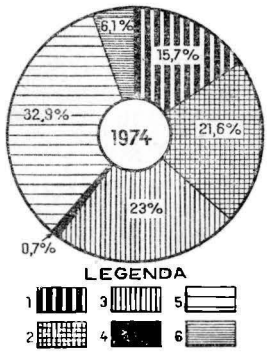

Fig. 58. — Suprafața totală după modul de folosință.
1, Arabil; *2*, pășuni; *3*, fînețe; *4*, livezi și pepiniere pomicole; *5*, suprafața fondului forestier; *6*, alte suprafețe.

mari întinderi de păduri pe raza lor, exemplu : Topliţa (9 530 ha), Gheorgheni (7 775 ha), Miercurea-Ciuc (4 620 ha), Borsec (4 620 ha) etc. În majoritatea comunelor, suprafaţa fondului forestier ocupă de la 30 % pînă la 60 % din teritoriul lor (fig. 59). Cele mai mari ponderi le deţin pădurile în nord-estul judeţului, în Tulgheș, Corbu și Boresc (50—60 %), în partea centrală, în Ciumani, Suseni, Zetea, Sîndominic etc. (40—50 %), și în sud-estul lui, în Sîncrăieni, Ciucsîngeorgiu, Plăieșii de Jos etc. (30—40 %). Procentele cele mai reduse ale fondului forestier (între 10 și 20 %) se întîlnesc în sud-vestul judeţului, în bazinul Odorheiului, unde terenurile agricole sînt mult mai întinse și mai fertile. Legat de bogatele resurse lemnoase, în judeţul Harghita s-a dezvoltat, aşa cum s-a văzut, o puternică industrie forestieră. Anual se exploatează aproximativ 1 000 000 m³ de masă lemnoasă, din care circa 800 000 m³ de răşinoase. Suprafeţele exploatate, după defrișare, se curăță și se replantează, îndeosebi cu răşinoase. În acest sens, s-au amenajat 22 de pepiniere silvice, care acoperă, aproape, integral nevoile de puieţi necesari replantării suprafeţelor exploatate. Numai din 1965 pînă în prezent s-au făcut împăduriri pe circa 17 000 de ha.

În continuare, în actualul cincinal și în viitor o deosebită atenţie se va da conservării și dezvoltării fondului forestier, pădurile, prin extinderea lor și calitatea speciilor, constituind una din principalele resurse naturale ale judeţului Harghita, pe baza căreia s-a dezvoltat o puternică industrie de exploatare și

https://biblioteca-digitala.ro

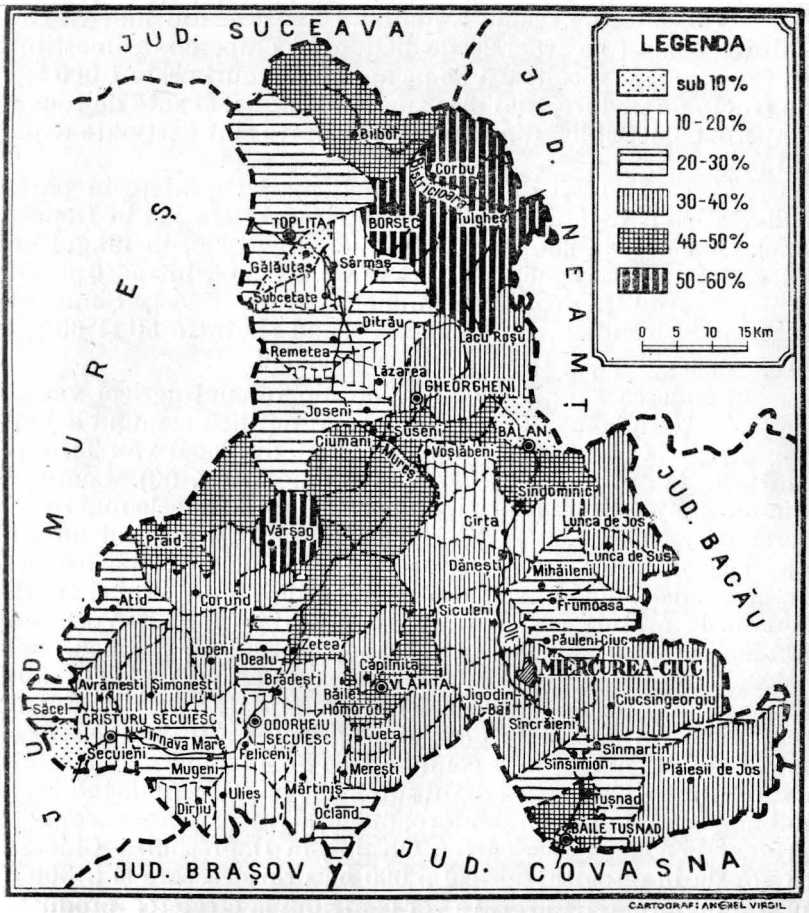

CARTOGRAF: ANGHEL VIRGIL

Fig. 59. — Ponderea fondului forestier din suprafața totală.

10 c. 221

https://biblioteca-digitala.ro

prelucrare a lemnului, care dă aproape 1/4 din producția industrială a județului.

O bogăție de seamă a fondului forestier din județul Harghita o constituie fructele de pădure și ciupercile comestibile. În fiecare an se recoltează de pe aceste terenuri peste 1 000 tone de fructe de pădure, mai ales zmeură și afine, și sute de tone de ciuperci comestibile, din care o mare parte sînt destinate exportului.

Terenul arabil deține cele mai mari suprafețe în partea sud-vestică a județului, în bazinul Tîrnavei Mari și în Depresiunea Ciucului, la sud de orașul Miercurea-Ciuc, în lungul văii Oltului. În aceste zone,suprafața arabilă ocupă între 40 și 50% din teritoriul agricol al comunelor Atid, Săcel, Șimonești, Mărtiniș, Sînsimion, Sîncrăieni, Tușnad și între 50 și 60% la Mugeni, Avrămești, Ulieș, Dîrjiu și Secuieni.

Ponderea suprafețelor arabile din terenul agricol variază de la 0,7% în comuna Bilbor (cea mai nordică comună a județului) pînă la 54,9% în comuna Mugeni din locul văii Tîrnavei Mari, de la sud-vest de Odorheiu Secuiesc (fig. 60). Comunele din nordul județului (Corbu, Bilbor, Tulgheș) au cele mai reduse terenuri arabile (sub 10%) din cauză că în teritoriul lor sînt cuprinse întinse zone muntoase. În comunele din partea centrală a județului și în cele din lungul văilor Mureșului și Oltului terenurile arabile ocupă între 10 și 20% (Joseni, Voșlăbeni, Sîndominic), 20—30% (Cîrța, Dănești, Siculeni, Sărmaș, Subcetate), 30—40% (Ditrău, Remetea, Lăzarea) și 40—50% (Sîncrăieni, Sînsimion, Tușnad) din suprafața agricolă. În nici o comună nu depășește 55% din agricol. Ca întindere, suprafețele arabile numai în 4 comune trec de 4 000 ha, iar în majoritatea dintre ele acestea dețin sub 2 000 ha. Prin noile lucrări de îmbunătățiri funciare și hidroameliorative care se execută în prezent în valea superioară a Oltului, în Depresiunea Ciucului, se vor da în circuitul agricol 5 000 ha prin desecare și 2 300 ha prin îndiguire, terenuri care vor contribui la creșterea producției agricole și zootehnice.

Cultura plantelor. Județul Harghita este unul dintre județele țării cu cea mai redusă suprafață cultivată, datorită condi-

https://biblioteca-digitala.ro

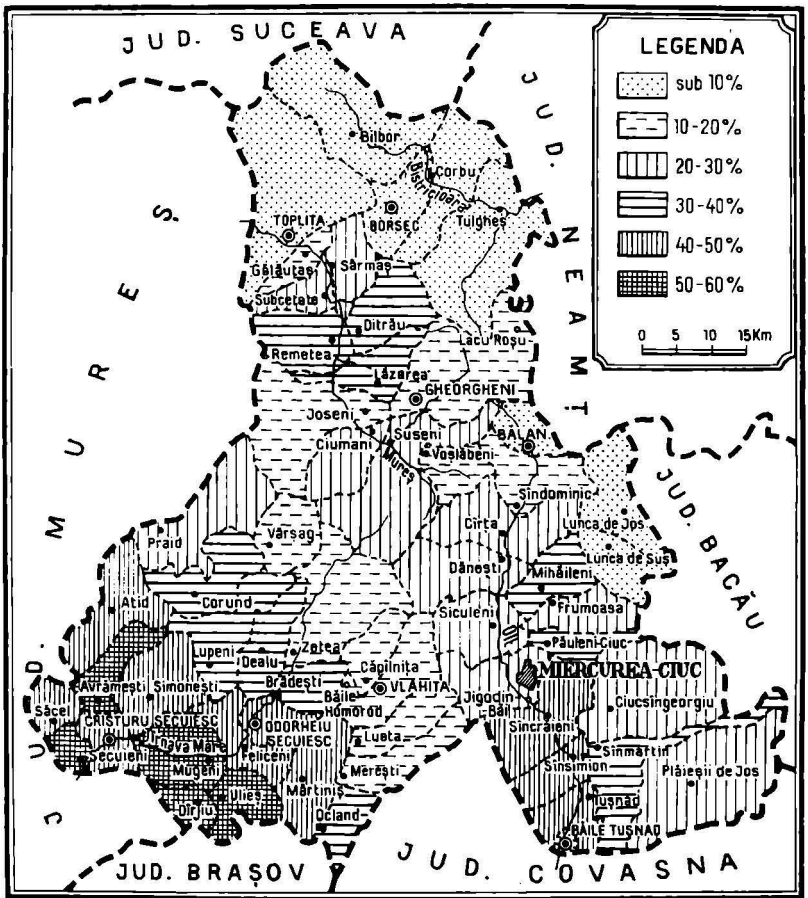

CARTOGRAF: ANGHEL VIRGIL

Fig. 60. — Ponderea terenului arabil din suprafața agricolă.

https://biblioteca-digitala.ro

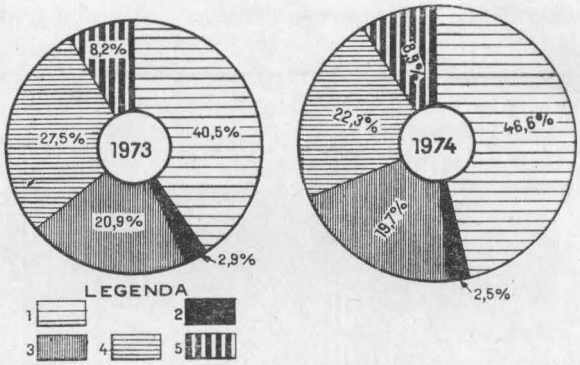

Fig. 61. — Ponderea principalelor culturi în terenul cultivat.
1, Cereale pentru boabe ; *2*, sfeclă de zahăr ; *3*, cartofi ; *4*, plante de nutreț ; *5*, alte culturi.

țiilor de relief, climă și sol. Numai județele Covasna, Hunedoara, Maramureș și Vîlcea au suprafețe cultivabile mai reduse (fiecare sub 100 000 ha). Din cele 661 000 ha ale județului numai 105 000 ha se pretează la diferite culturi.

Cerealele sînt plantele agricole care se cultivă pe cele mai întinse suprafețe. Ele ocupă peste 48 500 ha, ceea ce reprezintă 46,6 % din terenurile cultivabile (fig. 61). Cu toate că aceste culturi ocupă cele mai mari suprafețe arabile, ele nu dau profilul agricol al județului Harghita, din cauză că nu au condiții favorabile de dezvoltare pe o mare parte a teritoriului lui și, ca urmare, în multe locuri, dau producții scăzute. Producția medie la hectar este sub media pe țară, exemplu : grîu și secară 12,1 chintale (față de 20,8 pe țară, în 1974), porumb 16,4 chintale (față de 25,1 pe țară) etc. Cerealele pentru boabe se cultivă mai mult pentru satisfacerea unor cerințe locale. Sînt însă și unele comune în care ele nu se cultivă, din cauza condițiilor geografice neprielnice (Bilbor,Căpîlnița, Corbu, Gălăuțaș, Lunca de Jos, Lunca de Sus, Sărmaș, Subcetate, Tulgheș etc.). Numai în partea sud-vestică a județului, în Depresiunea Odorheiului, acolo unde condițiile de climă și relief sînt mai favorabile, aceste culturi dau rezultate mai bune și, ca urmare, sînt cultivate pe

https://biblioteca-digitala.ro

întinderi mult mai mari în comparație cu restul teritoriului. În această zonă unele din comune au terenuri cultivate cu cereale între 1 500 și 2 500 ha, exemplu : Feliceni 1 680 ha, Atid 2 220 ha, Mărtiniș 2 500 ha, Mugeni 2 250 ha, Șimonești 2 230 ha, Ulieș 1 530 ha etc.

Cele mai bune rezultate dintre cereale, în condițiile de climă și sol de aici, le dă *orzoaica*, care de fapt ocupă și cele mai mari suprafețe — peste 14 000 ha.

Grîul și secara se cultivă pe circa 22 000 ha, iar *porumbul* numai pe 7 700 ha. Orzoaica, care vegetează bine în condițiile de climă umedă și mai răcoroasă a județului Harghita a dat o producție totală în anul 1974 de peste 13 400 tone, județul ocupînd, în acest sens, locul al 21-lea pe țară. Orzoaica este folosită pentru fabricarea berei la noua fabrică construită la Miercurea-Ciuc, precum și de alte fabrici din țară.

Pe lîngă orzoaică, în privința culturilor agricole județul Harghita este cunoscut prin *cultura sfeclei de zahăr* și *cultura cartofului*. *Sfecla de zahăr* se cultivă pe circa 2 500 ha, adică aproape 2,5% din suprafața arabilă. Cele mai extinse culturi de sfeclă de zahăr sînt în Depresiunea Ciucului și în bazinul Odorheiului. În aceste zone, aproape în toate comunele suprafața cultivată cu sfeclă de zahăr variază între 50 și 200 ha, ca de exemplu : Sînmartin 220 ha, Sîncrăieni 180 ha, Sînsimion 170 ha, Șimonești 135 ha, Tușnad 130 ha, Mugeni 127 ha, Merești 125 ha etc. Producția medie la hectar a sfeclei de zahăr a fost în anul 1974 de 163,5 chintale, iar producția totală de 41 400 tone. În zona Cristurului Secuiesc există condiții favorabile pentru producerea seminței de sfeclă. De aici se recoltează însemnate cantități de semințe, care se repartizează în diferite regiuni ale țării pentru semănat.

Cultura cartofului, care găsește cele mai bune condiții de climă și sol, se practică cu foarte puține excepții (orașele Bălan și Băile Tușnad) în toate comunele și orașele. Cele mai întinse terenuri cultivate cu cartofi se găsesc în depresiunile intramontane ale Ciucului și Giurgeului din lungul Oltului și Mureșului. Douăzeci de comune din această parte a județului au cultivate cu cartofi peste 500 ha din suprafața lor. Printre acestea se pot cita : Sîncrăieni (1 030 ha), Cîrța (920 ha), Sînmartin (880 ha),

https://biblioteca-digitala.ro

Remetea (870 ha), Joseni (830 ha), Siculeni (810 ha), Ciucsîngeorgiu (800 ha), Lăzarea (730 ha), Suseni (715 ha), Plăieşii de Jos (710 ha) etc. Cultura cartofului deţine în terenul arabil al fiecărei comune ponderi care variază de la sub 10% în sud-vestul judeţului şi pînă la 70% în partea cea mai de nord-est a lui (comuna Tulgheş) (fig. 62) . În majoritate, terenul arabil, care nu se pretează la alte culturi, este plantat cu cartofi, care dau cele mai ridicate producţii la hectar. În anul 1974 au fost cultivate cu cartofi aproape 20 500 ha, adică 19,7% din terenul arabil. Producţia medie de cartofi la ha a fost în anul 1974 de 142 chintale, iar producţia totală s-a ridicat la 290 791 tone. În această privinţă judeţul Harghita a ocupat locul al treilea pe ţară după Suceava (711 639 tone) şi Covasna (412 399 tone). Cartofii recoltaţi satisfac pe lîngă consumul intern al judeţului şi cerinţele populaţiei din alte părţi ale ţării. Cantităţi însemnate de cartofi se trimit la Fabrica de spirt şi amidon din Sînsimion şi la unele fabrici de alcool din ţară.

Datorită calităţii şi soiurilor lor, o parte din cartofi se selectează ca material săditor. În ţară există numai cîteva centre în judeţele Suceava, Braşov şi Harghita unde se produc cartofi care se folosesc ca material săditor. În judeţul Harghita cartofii pentru răsădit se produc în Depresiunea Ciucului inferior şi în depresiunea centrală a Giurgeului. De aici se recoltează cei mai buni cartofi şi prin „Agrosem" se repartizează în diferite localităţi din ţară. Sînt renumite în acest sens comunele Tuşnad şi Sînmartin, unde se obţin între 25 000 şi 30 000 kg cartofi la hectar.

Culturile de legume ocupă cele mai mici suprafeţe — numai 1 338 ha. Ele se cultivă, în general, în partea sud-vestică a judeţului, în bazinul Tîrnavei Mari şi în special în jurul oraşelor Cristuru Secuiesc (87 ha), Odorheiu Secuiesc (82 ha) şi în raza comunelor Bădeşti (57 ha), Feliceni (44 ha), Mugeni (35 ha), Zetea (36 ha) etc. Aproape jumătate din suprafeţele cultivate cu legume sînt ocupate de varză (419 ha) şi ceapă (206 ha). Producţia acestor culturi satisfac în parte necesităţile de consum ale populaţiei locale.

Pomicultura. Este una din ramurile puţin importante pentru economia agricolă a judeţului. În cea mai mare parte a

https://biblioteca-digitala.ro

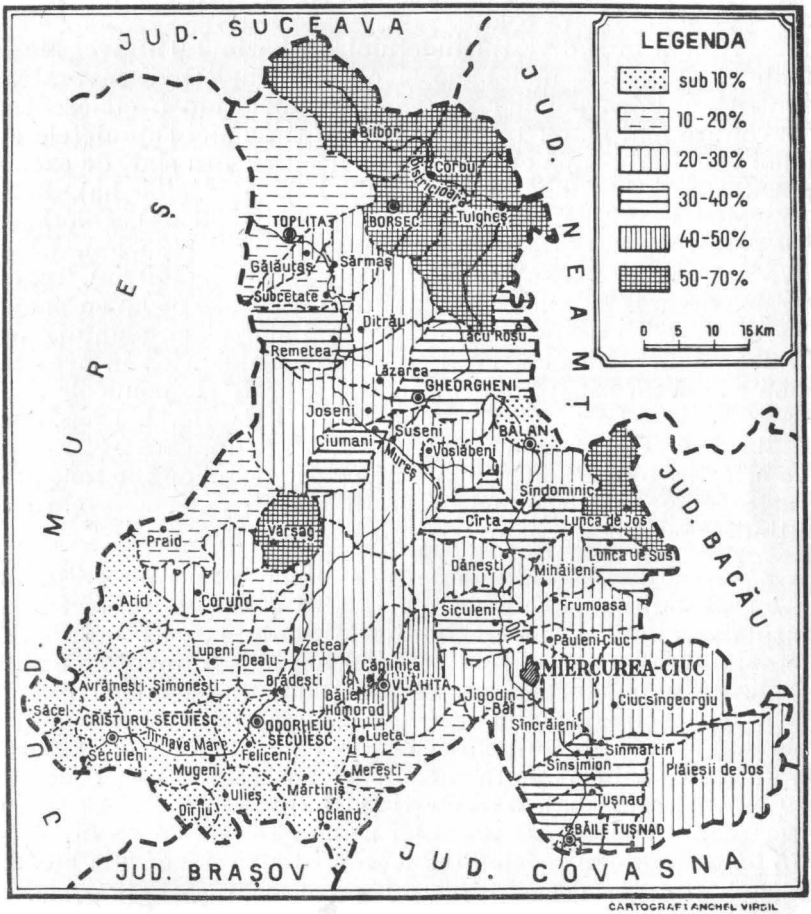

CARTOGRAFIA: ANCHEL VIRGIL

Fig. 62. — Ponderea culturii cartofului în terenul cultivat.

https://biblioteca-digitala.ro

județului, datorită unei clime reci și umede, pomii fructiferi nu au condiții optime de dezvoltare. Suprafețele ocupate cu pomi și pepiniere pomicole se ridică numai la 4 770 ha, adică 0,7 % din suprafața totală.

Numai în sud-vestul județului, în bazinul Tîrnavei Mari, unde există soluri mai bune și o climă mult mai favorabilă pentru creșterea pomilor fructiferi, pomicultura a cunoscut o dezvoltare mai mare. În multe localități de aici suprafețele cu pomi fructiferi ocupă cîteva sute de hectare. Așa sînt, de exemplu, Șimonești (670 ha), Lupeni (480 ha), Atid (430 ha), Feliceni (400 ha), Mărtiniș (380 ha), Mugeni (330 ha), Odorheiu Secuiesc (320 ha), Dealu (285 ha), Avrămești (185 ha), Ulieș (175 ha), Săcel (135 ha), Corund (115 ha), Zetea (100 ha). Toate acestea dețin la un loc o suprafață de circa 4 000 de ha cu pomii fructiferi, adică peste 84 % din terenul ocupat cu plantații de pomi în județ. Pe plan local se poate considera că în această zonă există un bazin pomicol, în rest suprafețele pomicole sînt foarte reduse. Ca specii predomină mărul și prunul. Producția totală de fructe a fost în 1974 de 8 107 tone, din care 2 324 tone mere, 4 199 tone prune, 1 145 tone pere și restul de 439 tone alte fructe (cireșe, vișine, nuci etc.). În ultimii ani s-a urmărit o extindere continuă a suprafețelor cu meri și peri.

Viticultura. Condițiile de sol și climă nu permit creșterea în bune condiții a viței de vie și de aceea viticultura este foarte puțin dezvoltată în județ. Suprafețele plantate cu vii totalizează numai 175 ha. Cele mai multe (159 ha) sînt hibrizi. Viile sînt localizate numai în sud-vestul județului, în bazinul Tîrnavei Mari în jurul orașului Cristuru Secuiesc, unde sînt condiții relativ mai favorabile pentru aceste culturi. Cele mai întinse suprafețe cu vii sînt pe raza comunelor Săcel (56 ha), Secuieni (49 ha), Atid (28 ha), Avrămești (11 ha) și a orașului Cristuru Secuiesc (20 ha). Pe teritoriul lor se află 164 ha de vii din cele 175 ha cultivate în județ. Producția medie de struguri la hectar (36,8 chintale) oscilează de la an la an și se situează, în general, sub media țării ; în 1974 producția totală a fost de 637 tone.

Creșterea animalelor. În județul Harghita creșterea animalelor are o deosebită importanță nu numai pentru economia agri-

https://biblioteca-digitala.ro

colă locală, ci și a întregii țări, el fiind unul dintre județele care contribuie cu însemnate cantități de produse animaliere (carne, lapte, lînă) la satisfacerea necesităților de consum ale populației. Întinsele suprafețe cu pășuni și fînețe naturale la care s-au adăugat noi terenuri cultivate cu plante de nutreț au dat posibilitatea creșterii unui număr mare de animale. Specificul acestei ramuri agricole îl dă creșterea ovinelor și taurinelor, animale care au asigurată din belșug baza furajeră din resurse locale.

Pășunile și fînețele naturale ocupă peste 294 600 ha, adică 44,6 % din suprafața lui și peste 73 % din cele 403 533 ha teren agricol. Pe lîngă acestea mai sînt cultivate cu plante de nutreț încă 23 200 ha, ceea ce înseamnă 22 ,3 % din terenul arabil. În total, suprafețele de pășuni, fînețe naturale și plante de nutreț dețin 318 000 ha, adică circa 79 % din terenul agricol. În fiecare an se recoltează de pe aceste terenuri mari cantități de furaje. Numai de pe terenurile cultivate cu plante de nutreț s-au obținut în anul 1974 peste 37 800 tone perene vechi și noi,circa 22 000 tone rădăcinoase de nutreț și mai mult de 78 400 tone plante pentru însilozare. Condiții pedoclimatice favorabile are și trifoiul, a cărui producție medie la hectar (26,6 chintale) echivalează cu producția medie pe țară. Din Harghita se obține și sămînță de trifoi „Transilvania" care se repartizează prin „Agrosem" în alte locuri din țară. Avînd baza furajeră asigurată, bovinele și ovinele se cresc în număr mare în toate comunele. Pe teritoriul fiecăreia fînețele și pășunile naturale depășesc 40 % din terenul agricol (fig. 63). Sînt însă unele locuri în care acestea trec de 90 %, ca de exemplu în localitățile : Toplița, Bilbor, Borsec, Corbu, Tulgheș, Lunca de Jos, Lunca de Sus etc. În majoritatea dintre comune însă pășunile și fînețele naturale ocupă peste 70 % din terenurile agricole. Cele mai întinse suprafețe cu pășuni și fînețe naturale se găsesc în partea nordică, centrală și estică a județului, adică în zona muntoasă și în depresiunile Ciucului și Giurgeului. Numai în sud-vestul județului, în bazinul Odorheiului și Cristurului Secuiesc, unde terenurile sînt mult mai propice pentru alte culturi, pășunile și fînețele naturale sînt mai reduse, dar și aici dețin procente care variază între 40 și 50 % din suprafața agricolă. În multe centre din județ terenurile cu pășuni și fînețe naturale depășesc 5 000 ha, iar în unele dintre ele chiar

https://biblioteca-digitala.ro

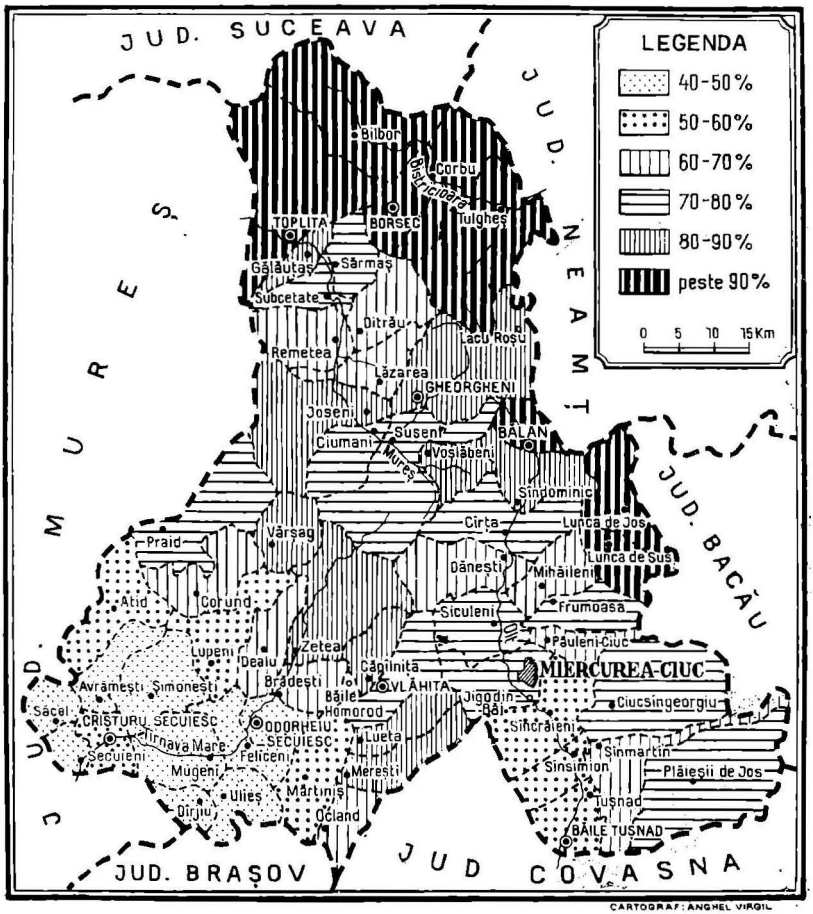

Fig. 63. — Ponderea păşunilor şi fîneţelor în terenul agricol.

https://biblioteca-digitala.ro

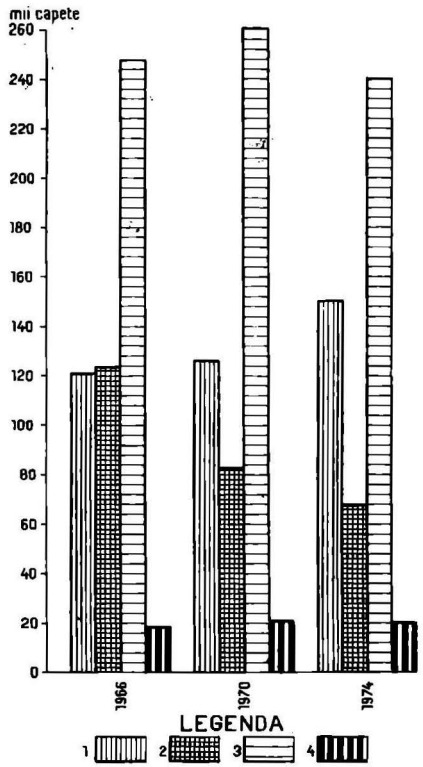

Fig. 64. — Numărul de animale din județul Harghita în anii 1966, 1970 și 1974 :
1, bovine ; *2*, porcine ; *3*, ovine, *4*, cabaline.

10 000 ha : Topliţa — 19 725 ha, Plăieşii de Jos — 12 950 ha, Joseni — 11 870 ha, Ciucsîngeorgiu — 11 590 ha, Bilbor — — 10 830 ha, Cîrţa — 9 920 ha, Gheorgheni — 9 880 ha, Suseni — 9 615 ha, Zetea — 9 010 ha, Brădeşti — 7 780 ha, Sîndominic — 7 300 ha, Siculeni — 6 950 ha etc.

Creşterea numărului raselor şi speciilor de animale în anumite zone a fost în raport direct cu dezvoltarea şi asigurarea bazei furajere. Din analiza datelor statistice pe mai mulţi ani se observă o creştere continuă a numărului de bovine şi ovine (fig. 64) şi o diminuare a numărului de porcine (fig. 64), care nu au

https://biblioteca-digitala.ro

asigurată baza furajeră pe plan local, deoarece cultura cerealelor în această zonă a țării este restrînsă.

La sfîrșitul anului 1974 au existat în județul Harghita 150 800 de bovine din care 70 700 de vaci și juninci, 67 400 de porcine, peste 239 000 de ovine și circa 18 300 de cabaline. Cele mai multe se găsesc în zonele depresionare ale Ciucului și Giurgeului. Sînt însă și unele comune din partea vestică și sud-vestică a județului unde numărul de animale este destul de mare. Numărul cel mai mare de bovine se înregistrează în comunele Mugeni (4 710), Mărtiniș (4 540), Ciucsîngeorgiu (4 450), Lunca de Jos (4 060), Cîrța (4 040), Suseni, Sîncrăieni, Siculeni, Atid, Ditrău, Plăieșii de Jos (între 3 500 și 4 000 în fiecare), Șimonești, Joseni, Dealu, Lunca de Sus, Lupeni, orașul Miercurea-Ciuc (între 3 000 și 3 500) etc.

Ovinele, avînd foarte bune condiții de dezvoltare pe pășunile și fînețele naturale, se apropie , ca număr, de un sfert de milion. Din cauza climatului, care este răcoros și umed, predomină rasa Țurcană, cu lînă grosieră și semifină, care se adaptează mai ușor și rezistă mai bine acestor condiții. În zonele muntoasă și depresionară, unde sînt întinse terenuri pășunabile, se înregistrează cel mai mare număr de oi : Topliţa (peste 11 000), Mărtiniș (aproape 11 000), Joseni (peste 10 000), Plăieșii de Jos și Atid (circa 10 000 în fiecare), Ciucsîngeorgiu (aproximativ 9 000), Cîrța, Frumoasa, Gheorgheni, Lupeni, Praid (între 7 000 și 8 000 în fiecare), Sîncrăieni, Suseni, Șimonești (între 6 000 și 6 500) etc.

Porcinele au importanță mai redusă în economia agricolă a județului. Ele sînt crescute mai mult pentru satisfacerea nevoilor locale ale populației. Suprafețele mici cultivate cu cereale nu asigură, în general, baza furajeră pentru aceste animale. Sînt însă și unele comune din sud-vestul județului unde cerealele se dezvoltă mai bine și, ca urmare, numărul porcilor este mai ridicat, ca de exemplu în Mărtiniș — 4 540, Mugeni — 3 700, Șimonești — 3 220, Ulieș — 3 100, Dealu — 2 560. În aceste cinci comune se cresc peste 22% din totalul de porcine.

Cabalinele se cresc într-un număr relativ redus — circa 18 500. Sînt folosite de populație în gospodărie și la diferite munci specifice zonei montane.

https://biblioteca-digitala.ro

Densitatea de animale în județ la 100 ha teren este apropiată de densitatea medie pe țară la bovine (38,2) și porcine (106,4), iar la ovine este mult sub media pe țară (68,2 față de 105,8). Producția medie anuală la principalele produse animaliere a fost în 1974 de : 1 706 litri lapte de vacă (1 606 litri media pe țară), 43 litri lapte de oaie (media pe țară 32 litri), 1,84 kg lînă (pe țară 2,23) și 96 de bucăți ouă. Producția agricolă animală totală s-a ridicat la 27 900 tone greutate vie carne, 1 053 800 hl lapte, 428 tone lînă și 41,6 milioane bucăți ouă.

Din cele relatate privind dezvoltarea zootehniei în județul Harghita, rezultă că această ramură agricolă este profilată pe creșterea bovinelor și a ovinelor. Bovinele se cresc pentru lapte, carne și prăsilă, iar ovinele pentru producția de lînă grosieră și semifină, predominantă fiind aici rasa Țurcană și mai puțin rasa Țigaie.

Multe din cooperativele agricole de producție sau asociații intercooperatiste au unități specializate în creșterea vacilor de lapte, în creșterea și îngrășarea tineretului bovin pentru export, în îngrășarea mieilor sau creșterea tineretului bovin femel pentru prăsilă (fig. 65).

Este cunoscută în acest sens cooperativa agricolă de producție din Gheorgheni care s-a specializat în creșterea vacilor pentru lapte și a tineretului taurin femel pentru prăsilă. Tineretul taurin masculin este livrat unităților de îngrășare din zona Ciucului, de la Tușnad, Sînmartin, Sînsimion (Cetățuia), Cîrța (Tomești). La Cetățuia și Tomești sînt cele mai puternice unități agricole de îngrășare a tineretului bovin. La Sînsimion există o fermă cu o capacitate de îngrășare de 5 000 de capete. Pentru îngrășarea tineretului bovin, această fermă folosește borhotul de la Fabrica de amidon și spirt din Sînsimion care prelucrează orz, orzoaică, porumb și cartofi. O parte din acest borhot este livrat, în acest sens, și la I.A.S. Sînsimion și la alte îngrășătorii ale cooperativelor agricole de producție. În Depresiunea Ciucului, fiecare unitate agricolă de producție se ocupă și cu creșterea vitelor pentru lapte. În bazinul Tîrnavei Mari, unitățile agricole din zona Odorheiului Secuiesc cresc bovine pentru carne și lapte, iar cele din zona Cristurului Secuiesc se ocupă și cu selecția taurinelor pentru prăsilă. Cooperativa agri-

https://biblioteca-digitala.ro

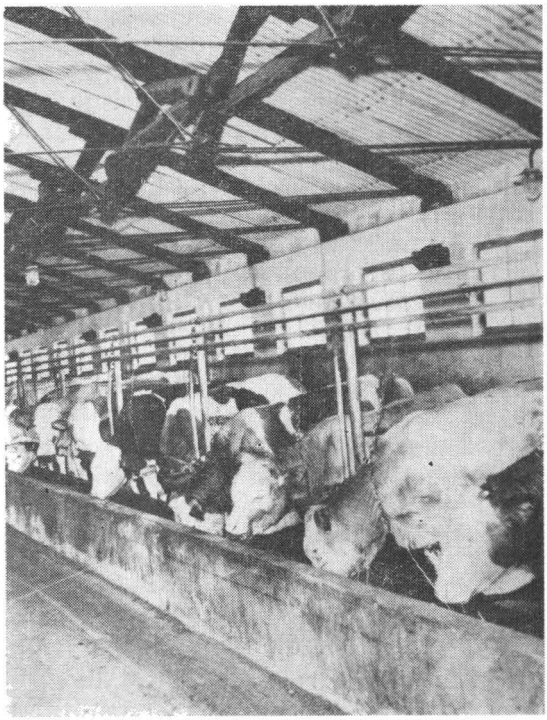

Fig. 65. — Creșcătorie de bovine în unitățile intercooperatiste din județul Harghita.

colă din Rugănești (comuna Șimonești) este renumită în creșterea vacilor pentru lapte și a tineretului pentru prăsilă. Majoritatea unităților agricole din bazinul Tîrnavei Mari îngrașă și taurine care sînt trimise la export. Toate unitățile agricole din bazinul Tîrnavei, din jurul Odorheiului Secuiesc și Cristurului Secuiesc, cresc îndeosebi taurine și mai puțin ovine. Ovinele, în această parte a județului, se cresc mai mult în bazinul Homorodului și în raza comunei Praid. La Praid există o mare îngrășătorie de miei, care îi dezvoltă pînă la o greutate de 35 kg. Creșterea ovinelor aici se bazează atît pe cultura plantelor furajere, cît și pe pășuni și fînețe naturale. În celelalte părți ale județului, hrana de bază a ovinelor o formează, îndeosebi, pășu-

https://biblioteca-digitala.ro

nile și fînețele naturale. Cele mai favorabile condiții pentru creșterea ovinelor sînt în Depresiunea Ciucului și Depresiunea Giurgeului, unde se găsesc și cele mai întinse suprafețe acoperite cu pășuni și fînețe naturale.

În județul Harghita sînt conturate, din punctul de vedere al economiei agricole, două zone principale : a) *o zonă de cultură a cartofului, a orzoaicei, a sfeclei de zahăr și de creștere a animalelor pentru lapte, carne și lînă în Depresiunea Ciucului și Depresiunea Giurgeului* și b) *o zonă de cultură a cerealelor, pomicultură și de creștere a animalelor pentru lapte, carne și prăsilă în bazinul Tîrnavei Mari.* Pe ansamblul județului, specificul agriculturii îl dau cultura cartofului, a sfeclei de zahăr, a orzoaicei și creșterea taurinelor și ovinelor.

În viitor un accent deosebit se va pune pe valorificarea și cultivarea integrală a pămîntului și folosirea mai bună a condițiilor care există pentru extinderea culturii cartofului și dezvoltarea zootehniei. În 1980 se va ajunge la un efectiv de 199 000 de bovine și 379 000 de ovine. Ca rezultat al acestor realizări, la sfîrșitul acestui cincinal producția globală agricolă a județului Harghita se va dubla față de 1975, iar valoarea producției animaliere va spori, ca pondere, de la 38% la 51,2%.

Vînătoarea și pescuitul. Județul Harhgita, al cărui teritoriu este format în mare parte din munți și are întinse suprafețe acoperite cu păduri de conifere și foioase și o rețea deasă de ape curgătoare, dispune de o bogată faună de interes vînătoresc și piscicol. Teritoriul județului oferă, prin relief, climă și resursele solului (păduri de conifere și foioase, jir, pășuni și fînețe, fructe de pădure etc.), bune condiții de viață pentru urs, cerb carpatin, capra neagră, mistreț, cocoș de munte. Dintre speciile acestei faune sălbatice au fost vînate exemplare ale căror trofee au reprezentat mare interes vînătoresc.

În apele curgătoare, limpezi și reci trăiesc diferite specii de pește, dintre care păstrăvul suscită un deosebit interes. Pe acestea s-au amenajat cîteva crescătorii de păstrăvi la Topliță (Gudea), Lacu Roșu și Mădăraș (comuna Dănești), care asigură puieții pentru popularea apelor de munte, precum și o producție anuală de circa 3 000 kg pește.

https://biblioteca-digitala.ro

Datorită bogatului și variatului fond vînătoresc și piscicol, specific zonei montane de la noi, județul Harghita atrage continuu pescari, dar mai ales vînători din întreaga țară și, cîteodată, chiar din afara granițelor ei.

CĂILE DE COMUNICAȚIE ȘI TRANSPORTURILE

În județul Harghita densitatea căilor de comunicație este mai mică în comparație cu alte județe, datorită întinselor zone de munte, care acoperă o mare parte din teritoriul lui și care au pus probleme dificile în trasarea unor artere de circulație. De aceea, majoritatea căilor de comunicație se află mai mult în lungul apelor sau în lungul zonelor de contact dintre principalele forme de relief. O parte din ele traversează zona muntoasă prin pasuri foarte înalte

Lungimea căilor ferate este de 202 km, iar a drumurilor publice de 1 387 km. La 1 000 km² există 30,6 km de căi ferate și 209,9 km de șosele și drumuri. Din cei 1 387 km de căi rutiere, 347 sînt modernizate. Unele din traseele căilor de comunicație rutiere ale județului fac parte din rețeaua națională de drumuri ale țării. Lungimea acestora măsoară 395 km, din care 306 km sînt modernizați. Multe dintre ele au fost asfaltate în ultimele două decenii. Numai din 1965 și pînă în 1974 lungimea drumurilor modernizate s-a dublat. În anul 1965 existau doar 167 km de drumuri asfaltate; pînă în 1974 acestea au crescut cu încă 180 km și au ajuns la aproape 350 km.

Șoselele și drumurile fac legătura cu toate satele, comunele și orașele județului, iar multe dintre ele trec în județele vecine spre alte centre ale țării. Căile ferate, însă, mai reduse

https://biblioteca-digitala.ro

ca număr, unesc între ele, îndeosebi, centrele mai importante din județ cu cele din afara lui. Principala cale ferată care traversează teritoriul județului Harghita de la sud la nord, în lungul Oltului și Mureșului, face parte din magistrala feroviară a țării, ce pune în legătură, prin Brașov, centrul cu sudul și nordul României. Aceasta intră în Harghita din județul Covasna, la sud de localitatea Carpitus și merge în lungul Oltului pînă la Sîndominic, trecînd prin orașul Băile Tușnad, comuna Tușnad, orașul Miercurea-Ciuc, comunele Siculeni și Dănești. De la Sîndominic părăsește valea Oltului și se îndreaptă spre nord-vest pe un mic afluent al lui (Sadocul) și prin șaua dintre Depresiunea Ciucului și Depresiunea Giurgeului trece în valea Mureșului pe care o urmărește pe cîțiva kilometri pînă la Voșlăbeni. De aici, pînă la Gheorgheni, traseul ei merge pe linia de contact a Depresiunii Giurgeului cu zona muntoasă. De la Gheorgheni pornește mai departe spre nord-vest și la nord de Remetea intră din nou pe valea Mureșului, făcînd legătura între localitățile din lungul ei: Subcetate, Gălăuțaș și Toplița. La vest de Vigani iese din județul Harghita și trece în Mureș, îndreptîndu-se spre Tîrgu Mureș și Cluj-Napoca, principalele centre urbane din această zonă a țării.

Linia ferată din lungul Oltului și Mureșului, în parte electrificată în ultimul timp, este singura care traversează județul dintr-o parte în alta a lui. Din ea se desprinde spre est, în Depresiunea Ciucului, de la Ciceu, din dreptul localității Siculeni, o ramificație feroviară care traversează Munții Ciucului prin pasul Ghimeș și urmărește valea Trotușului pînă la Adjud, unde face legătura cu magistrala feroviară a Moldovei din lungul Siretului. Pe teritoriul județului, traseul ei merge la început pe valea Racului, un mic afluent al Oltului, de unde trece în bazinul Trotușului, punînd în legătură comunele Lunca de Jos și Lunca de Sus cu celelalte centre populate ale Harghitei. La est de comuna Lunca de Jos, această cale ferată, care a fost electrificată, intră în județul Bacău. Traseul ei are o importanță deosebită, fiind una din cele două căi ferate ale României care traversează Carpații Orientali dintr-o parte în alta a lor, punînd în legătură centrul Transilvaniei cu Moldova.

https://biblioteca-digitala.ro

Zona subcarpatică a judeţului Harghita este legată cu judeţul Mureş printr-o linie ferată care merge pe valea Tîrnavei Mari. Ea se desprinde din magistrala feroviară Bucureşti — Braşov — Teiuş — Cluj-Napoca, la Vînători, şi intră în judeţul Harghita la sud de localitatea Secuieni, iar de aici, în continuare, pe valea Tîrnavei Mari, ajunge pînă la Odorheiu Secuiesc, unde îşi are capătul.

Comuna Praid, important centru de exploatare a sării din ţară, situat în partea vestică a judeţului, la zona de contact a Munţilor Gurghiului cu Podişul Tîrnavelor, este legată cu alte centre ale ţării printr-o cale ferată care se ramifică de la Blaj, tot din magistrala feroviară Bucureşti — Braşov — Teiuş — Cluj-Napoca. Această cale ferată, care urmăreşte valea Tîrnavei Mici, are ca punct terminus localitatea Praid. Ea are o deosebită importanţă în exploatarea zăcămintelor de sare din acest loc.

Pe lîngă aceste căi feroviare, în judeţ mai există un traseu de linie ferată îngustă. Acesta pleacă de la Topliţa spre nord-est, pe valea Topliţei pînă la confluenţa cu Pîrîu Sec, pe care apoi îl urmăreşte pînă la Răchitiş, de unde trece în bazinul Bistricioarei, mai întîi pe valea Răchitaşu Mare şi apoi pe Bistricioara pînă la localitatea Capu Corbului. De aici se îndreaptă spre sud-vest pe Valea Vinului şi ajunge la Borsec, unde îşi are punctul terminus.

Căile rutiere — şoselele şi drumurile — sînt mult mai bine dezvoltate şi mai uniform repartizate pe teritoriul judeţului în comparaţie cu liniile ferate. Lungimea lor este de aproape 7 ori mai mare decît a căilor feroviare. Şoseaua principală a judeţului Harghita este aceea care îl traversează de la sud la nord, în lungul Oltului şi al Mureşului şi care, în general, are acelaşi traseu ca şi calea ferată. Această şosea este în întregime modernizată. Ea vine din sudul ţării, pe valea Prahovei şi pune în legătură capitala cu Braşovul şi celelalte reşedinţe judeţene din estul şi centrul Transilvaniei: Sfîntu Gheorghe, Miercurea-Ciuc, Tîrgu Mureş şi Cluj-Napoca. Fiind una din vechile căi de circulaţie comercială, pe care s-a făcut permanent un schimb de produse între nordul şi sudul ţării, a avut întotdeauna o importanţă deosebită în relaţiile comerciale ale Ţării Româneşti

https://biblioteca-digitala.ro

cu Transilvania. Prin ea se face legătura între toate localitățile din Depresiunea Ciucului și Depresiunea Giurgeului. Intră în județ la sud de orașul Băile Tușnad și după ce traversează cele două depresiuni, în lungul Oltului și Mureșului, pe o distanță de circa 130 km, pătrunde în defileul Toplița — Deda, îndreptîndu-se spre Tîrgu Mureș. Din aceasta se desprind spre est o serie de drumuri dintre care trei de importanță națională, modernizate, traversează Carpații Orientali și ajung în Moldova. Acestea sînt : șoseaua Miercurea-Ciuc — Frumoasa — Lunca de Sus — Lunca de Jos, care trece peste pasul Ghimeș în județul Bacău ; șoseaua Gheorgheni — Lacu Roșu, pe valea Belcina, pînă la Vargatac, de unde trece în valea Bicazului spre Lacu Roșu și Cheile Bicazului ; șoseaua Toplița — Borsec — Capu Corbului — Corbu — Tulgheș, care, la început, își are traseul pe valea Topliței, apoi pe valea Pîrîu Sec, de unde trece în bazinul Bistricioarei, pe valea Mestecănișului, la Borsec. De la Borsec pornește mai departe pe Valea Vinului, iar de la Capu Corbului pe valea Bistricioarei spre Corbu, Tulgheș și ajunge la Bradu în județul Neamț Toate aceste trei șosele, care traversează Carpații Orientali făcînd legătura între județul Harghita și județele Bacău și Neamț au, prin traseul lor și pitoreșcul locurilor pe care le parcurg, o deosebită importanță turistică.

În Harghita mai există, în afara șoselelor amintite mai sus, o serie de trasee rutiere modernizate, dintre care unele pun în legătură localitățile din interiorul lui, iar altele asigură și circulația spre centrele din județele vecine. Așa sînt de exemplu : șoseaua Tușnad — Cozmeni — Sînmartin — Sîncrăieni, un tronson din vechiul traseu al șoselei de pe valea Oltului, care acum merge de la Tușnad prin Sînsimion și Sîncrăieni, unde cele două variante se unesc ; șoseaua Sîndominic — Bălan, care, desprinzîndu-se din drumul național ce traversează județul pe direcție sud—nord, urmărește valea Oltului pînă la orașul minier Bălan, de unde mai departe se continuă, neasfaltată, spre Covacipeter ; de la Gheorgheni pornește la vest, spre Joseni și mai departe pînă la Borzonț, o șosea asfaltată, al cărui traseu în continuare, neasfaltat, ajunge la Praid ; accasta este întretăiată de șoseaua Lăzarea — Joseni — Ciumani — Suseni —

https://biblioteca-digitala.ro

Voșlăbeni, care formează în Depresiunea Gheorghenilor, împreună cu șoseaua Miercurea-Ciuc — Gheorgheni — Toplița, o rețea concentrică de drumuri asfaltate. Aici este de fapt zona cu cea mai densă rețea de drumuri modernizate din județ; de la Gheorgheni se îndreaptă o altă șosea asfaltată spre sud-vest, care, după ce întretaie la Suseni șoseaua Ciumani — Voșlăbeni, traversează Mureșul și zona vulcanică prin pasul Șicasău dintre munții Gurghiului și Harghitei, pătrunde în Podișul Tîrnavelor și urmărește, de la Șicasău, valea Tîrnavei Mari pînă la Cristuru Secuiesc — Secuieni, de unde trece spre Vînători în județul Mureș; din aceasta se desprinde, de la Brădești, din nord-estul Odorheiului Secuiesc, o altă șosea spre Băile Homorod, Căpîlnița, Vlăhița care, apoi, traversează Munții Harghitei prin pasul Vlăhiței, coboară în Depresiunea Ciucului și ajunge la Miercurea-Ciuc, reședința județului. Ea merge pe vechiul traseu al unui drum care venea din centrul Transilvaniei și care de la Miercurea-Ciuc, prin pasul Uzului, trecea în Moldova. Acum, de la Miercurea-Ciuc spre est, acest drum încă nu este modernizat; de la Vlăhița pleacă spre sud, pe valea Homorodului Mic, un alt drum modernizat pînă la Lueta, iar de aici în continuare, neasfaltat, spre Merești, Crăciunel, Ocland, Satu Nou, ajunge în județul Brașov; o altă șosea asfaltată merge din Odorheiu Secuiesc spre nord-vest prin Lupeni, Corund, Praid, unde se întretaie cu cea care leagă Gheorghenii de Praid prin pasul Bucium și trece în județul Mureș.

Pe lîngă toate aceste șosele modernizate, care formează principalele trasee rutiere ale județului Harghita și leagă cele mai importante centre economice ale lui, mai există unele porțiuni din anumite drumuri care s-au asfaltat în ultimul timp. Așa sînt, de exemplu, cel de pe valea Riu Alb, care pornește de la Cristuru Secuiesc și face joncțiunea cu șoseaua Odorheiu Secuiesc — Lupeni — Praid. El este asfaltat pe porțiunea dintre Cristuru Secuiesc — Gădaciu Mare. Aceeași situație o are drumul de pe valea Goagiu, spre Atid. Acesta este asfaltat de la Cristuru Secuiesc pînă la Goagiu.

Rețeaua de comunicații a județului Harghita, căile ferate și căile rutiere, asfaltate, în curs de asfaltare și chiar drumurile neasfaltate au o deosebită importanță în viața economică și

https://biblioteca-digitala.ro

socială a lui. Ea pune în legătură toate centrele județului, ușurează transportul în întreaga țară, dă posibilitate populației să se miște mai ușor dintr-o parte în alta, satisface schimbul mai rapid de materii prime, produse și mărfuri, atît în interiorul județului, cît și în afara lui și permite o cunoaștere amănunțită a întregului peisaj geografic, care prezintă un deosebit interes turistic.

Numai în anul 1974 au fost expediate și primite pe căile ferate ale județului mărfuri care totalizează peste 4 681 570 de mii tone. Au fost trimise în afară îndeosebi produse din lemn (594 920 mii tone), produse de carieră și balastieră (854 910 mii tone), minereuri (454 140 mii tone), produse alimentare (253 620 mii tone), sfeclă de zahăr (49 535 mii tone), produse ale industriei ușoare și chimice (21 630 mii tone) etc. În același timp a intrat o gamă variată de mărfuri, printre care produse petroliere (164 950 de mii tone), cărbuni (61 500 de mii tone), produse din lemn (412 260 de mii tone), materiale de construcții (350 550 de mii tone), produse alimentare (133 450 de mii tone), cereale (86 920 de mii tone) etc.

În general, s-au trimis în alte părți ale țării produse care se bazează mai mult pe prelucrarea materiilor prime locale (produse din lemn, minereuri, produse de carieră, produse alimentare, sfeclă de zahăr etc.) și s-au primit, îndeosebi, mărfuri care se produc în cantități mai reduse în aceste locuri, sau pe care județul nu le are (produse petroliere, cărbuni, cereale etc.).

OBIECTIVE TURISTICE

Județul Harghita, așezat în partea centrală a Carpaților Orientali, acolo unde relieful munților Călimani, Harghita, Giurgeu, Hășmaș și Ciuc, împodobiți de bogatele păduri

https://biblioteca-digitala.ro

de brazi și molizi, de ape dulci ce coboară spumegînd prin albiile adînc ferestruite în roci eruptive sau sedimentare, de izvoare minerale cunoscute — prin calitatea lor curativă — încă cu secole în urmă, constituie, prin varietatea peisajelor sale naturale, unul din cele mai frumoase colțuri ale patriei noastre. De aici pornesc bătrînele ape ale Oltului, Mureșului și Tîrnavei Mari care udă minunatele șesuri intramontane, locuri pe care au apărut numeroase și cochete stațiuni balneoclimaterice, adevărate centre turistice de odihnă și agrement. Bogăția acestui peisaj geografic este întregită de un mare număr de monumente istorice, de artă și cultură care atestă existența vieții umane pe aceste meleaguri din cele mai vechi timpuri și pînă în zilele noastre. Aici stau mărturie cetățile dacice și romane, castelele și conacele medievale, mănăstirile și bisericile din diferite epoci istorice, precum și monumentele ridicate în memoria celor căzuți pentru libertate și o viață mai bună.

În contextul acestor obiective cultural-istorice se înscriu, cu aceeași importanță, pentru viața turistică, realizările din anii societății noastre pe tărîm industrial, cultural și edilitar. Complexitatea și varietatea reliefului, întregită de bogăția apelor minerale, de prezența unor monumente de artă și cultură de o deosebită importanță arhitecturală, precum și dezvoltarea unor stațiuni balneare și climaterice legate printr-o rețea modernă de căi rutiere, permit ca pe teritoriul județului Harghita să se delimiteze mai multe centre și zone de interes turistic. Dintre acestea menționăm : Băile Tușnad cu lacul Sf. Ana, Miercurea-Ciuc, Hașmașu Mare, Gheorgheni — Lacu Roșu, Depresiunea Borsec, Toplița — Căliman și zona turistică din cursul superior al Tîrnavei Mari și al Tîrnavei Mici.

1. *Băile Tușnad cu lacul Sf. Ana.* Băile Tușnad, una din cele mai frumoase stațiuni balneoclimaterice din Carpații Orientali, ocupă un mic bazinet — situat la 650 m altitudine, din defileul Oltului de la Tușnad — Malnaș. Munții Harghita și Masivul Puciosu, care înconjoară această stațiune, oferă minunate locuri de recreere prin poienile înverzite și luminate de soare, sau prin pădurile de brad și fag cu aer ozonat și reconfortant. Apele minerale carbogazoase, bicarbonatate calcice, sodice, feruginoase de aici sînt cunoscute încă de la începutul secolu-

https://biblioteca-digitala.ro

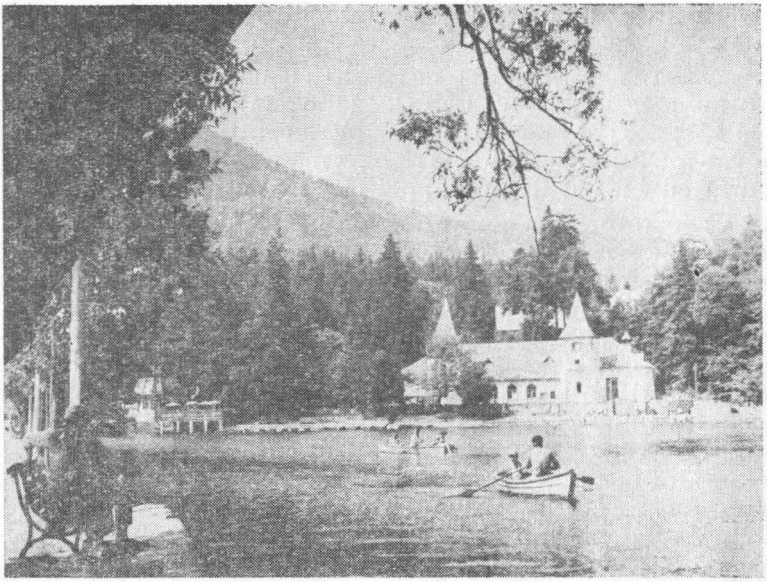

Fig. 66. — Lacul Ciucaș (Băile Tușnad).

lui trecut. Astăzi acestea se exploatează prin 6 izvoare grupate toate pe stînga Oltului (Stănescu, Ileana, Rudi, Micheș, Apor și izvorul băilor calde). Ele sînt folosite atît în cură internă pentru diferite afecțiuni ale căilor urinare, ori ale tubului digestiv, cît și în cură externă, în afecțiunile sistemului nervos, ale aparatului cardiovascular, în bolile reumatismale etc. De asemenea pe locul unde apar mofete au fost amenajate instalații pentru băi uscate de bioxid de carbon.

La Băile Tușnad sînt construite vile, cu circa 800 de camere în care pot fi cazați zilnic aproape 1 900 de turiști. În anul 1974 circa 30 000 de persoane au beneficiat de tratamente ori și-au petrecut perioada de vacanță. De curînd a fost dat în folosință un elegant hotel, completînd astfel cerințele și exigențele turismului modern. În partea centrală a orașului se află lacul Ciucaș (fig. 66), de natură antropică, foarte solicitat de

https://biblioteca-digitala.ro

vizitatori în timpul verii pentru canotaj și înot. Iarna este un admirabil patinoar natural.

La 1,5 km nord-est de Băile Tușnad, pe locul cunoscut sub numele de „Piscul Cetății" (1302 m), se găsește una din cele mai mari și mai frumoase dintre cetățile dacice construite pe valea Oltului superior. Are o formă elipsoidală și este înconjurată cu un zid de aproape 1 000 m lungime.

Din apropierea izvorului băilor calde pornește o potecă, cu numeroase serpentine, încrustate pe o pantă abruptă a muntelui Ciomatu, care ajunge într-un luminiș, pe cumpăna de ape a craterului vulcanic, unde s-a construit o cochetă cabană și s-a amenajat un frumos spațiu pentru camping. Drumul acesta se parcurge în cîteva ore. Probabil că într-un viitor foarte apropiat el va fi străbătut în cîteva minute în cabina unui modern teleferic. De la cabană, pe un drum ce șerpuiește pe peretele craterului Sf. Ana, se ajunge la lacul cu același nume. Apa lui are o salinitate foarte redusă, este curată și bună de băut. Spre nord-vest, la circa 1 km de lacul Sf. Ana, se situează tinovul Mohoș, cunoscut sub numele de „Lacul cu Mușchi". Astăzi se întinde, sub forma unui zăcămînt de turbă, pe un areal de circa 80 ha, înconjurat de o zonă păduroasă formată mai ales din pini, arini și chiar mesteceni.

2. *Zona turistică Miercurea-Ciuc.* Orașul Miercurea-Ciuc, reședința județului Harghita, fiind așezat aproape la mijlocul Depresiunii Ciucului,se leagă, prin cîteva artere rutiere moderne, de o serie de centre de o importanță turistică deosebită. Primele știri despre acest oraș datează încă din secolul al XI-lea. Aici turiștii sînt atrași de prezența unor interesante monumente istorice și de artă. Așa este vechea cetate feudală „Miko", cu 4 turnuri și un șanț de apărare, construită la 1714. Astăzi, cetatea este supusă unor lucrări de restaurare,iar în cîteva încăperi de ale ei s-a organizat, din 1950, un muzeu de arheologie, etnografie și de artă populară ce posedă peste 19000 de piese.

În cartierul Șumuleu se află un grup de clădiri construite în stil baroc, cunoscute sub numele de complexul baroc, compus din : mănăstirea franciscană (1442), biserica Sf. Petru (1800—1817), 4 capele (din care una construită în 1456), clădirea principală (în prezent căminul de copii) și vechea reședință a fostu-

https://biblioteca-digitala.ro

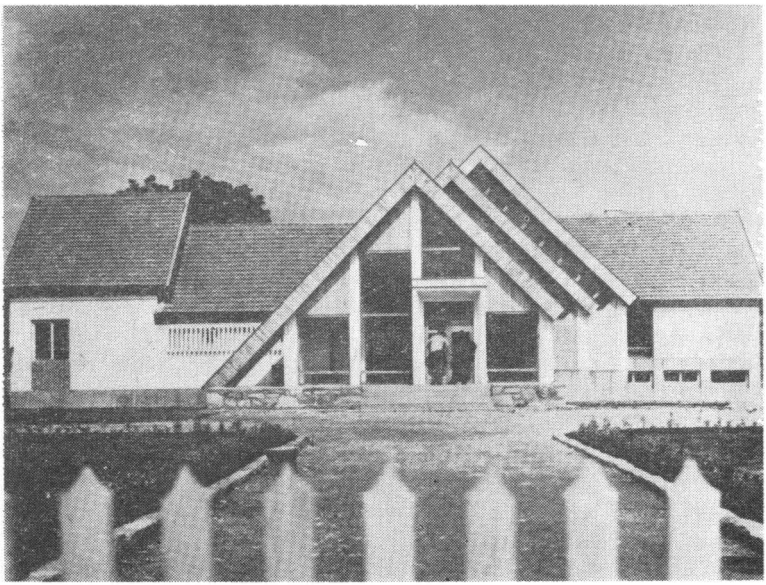

Fig. 67. — Galeriile de artă din Miercurea-Ciuc.

lui scaun Ciuc (1825). Aici a funcţionat prima tiparniţă din această parte a ţării, fondată de călugărul de origine română Ioan Caioni. La Jigodin-Băi, un alt cartier din partea de sud a oraşului, pot fi vizitate urmele unei fortificaţii dacice alcătuită din 3 cetăţi, precum şi casa natală cu colecţia de picturi a artistului emerit Nagy Imre (fig. 67). De asemenea, la Delniţa, localitate ce aparţine tot de Miercurea-Ciuc, se păstrează o biserică fortificată cu un gard de piatră şi 12 contraforturi, un remarcabil monument arhitectonic, construit probabil către sfîrşitul secolului al XV-lea, în stilul gotic.

În cîteva localităţi, situate în apropiere de acest oraş ne întîmpină mai multe monumente istorice şi arhitectonice, de mare interes turistic. La Siculeni, monumentul „SICULICIDIUM", ridicat în memoria celor căzuţi la 7 ianuarie 1764, este un omagiu adus populaţiei de atunci care a fost măcelărită

https://biblioteca-digitala.ro

de forţele imperiale austriece, pentru faptul că oamenii au refuzat să se înroleze în regimentele de graniţă. La Siculeni se află înmormîntat şi Zöld Peter conducătorul acestei răscoale. La Racu se păstrează celebra biserică banderiană, una din cele trei de acest gen din Europa, construită, în stil gotic, probabil, la mijlocul socolului al XV-lea. Tot aici întîlnim şi sistemul de fortificaţii dacice alcătuit din 3 cetăţi. Cea mai mare este denumită de localnici Cetatea Păgînilor. Pe valea Trotuşului superior, la ieşirea din localitatea Lunca de Jos, se află mormîntul lui Emil Rebreanu (eroul Apostol Bologa din romanul Pădurea Spînzuraţilor), ofiţer în armata austro-ungară, executat în 1917 pentru tentativa de a trece frontul de partea românilor.

Importanţa turistică a oraşului Miercurea-Ciuc este dată şi de bogăţia apelor minerale, care au favorizat apariţia în jurul unor izvoare, cu deosebite proprietăţi curative, a unor frumoase staţiuni balneare. Din acest punct de vedere foarte apreciate sînt : *Băile Jigodin* cu izvoare carbogazoase mezotermale, *Băile Miercurea-Ciuc* cu ape carbogazoase şi feruginoase, cunoscute încă din secolul al XVII-lea şi caracterizate printr-o temperaură constantă de 22°C, atît vara, cît şi iarna : de asemenea *Băile Harghita*, situate la 21 km de Miercurea-Ciuc, la 1 350 m altitudine, unde se găsesc cîteva izvoare feruginoase, bicarbonatate şi două mofete recomandate în boli de inimă şi ale sistemului circulator ; *Băile Sîntimbru*, aşezate pe flancul sudestic al Munţilor Harghita, la 1 250 m înălţime, sînt cunoscute prin apele carbogazoase şi feruginoase, folosite ca băi calde şi prin puternicile emanaţii de CO_2 liber. Staţiunea dispune de 14 vile cu circa 150 de locuri.

3. *Masivul Haşmaşu Mare — oraşul Bălan.* Munţii Haşmaş se caracterizează printr-un relief bine individualizat în care, peste fundamentul lor cristalin, sînt dispuse transgresiv depozite mezozoice, formate din calcare, dolomite, gresii etc. Acest sistem montan este dominat de vîrfurile Haşmaşu Mare (1 791m), Haşmaşu Negru (1 774 m), Ucigaşu (1 407 m) şi Suhardu Mare (1 506 m) etc. În apropiere de Haşmaşu Mare, la izvoarele Oltului, s-a dezvoltat în anii construcţiei socialiste un puternic centru minier — oraşul Bălan. Aici se găseşte un minunat lac de acumulare „Mesteacănul", iar regiunile montane din jur

https://biblioteca-digitala.ro

oferă locuri pitoreşti de odihnă şi drumeţie. Se pot face excursii către vîrful Piatra Singuratică (1 608 m) unde se află o mică cabană şi un puternic izvor carstic, precum şi la peştera Şugău situată pe flancul sudic al muntelui Şipot. Peştera are trei intrări suprapuse ce se continuă cu mai multe galerii care dau în grote mari sub formă de săli (Sala Mare, Sala Buzduganului etc.).

4. *Zona turistică Gheorgheni — Lacu Roşu.* Oraşul Gheorgheni, unul din principalele centre industriale ale judeţului Harghita, aşezat în Depresiunea Giurgeu, pe valea rîului Belcina, care este atestat încă de la începutul secolului al XIV-lea, păstrează cîteva monumente istorice foarte interesante din punct de vedere arhitectural. Aşa sînt : Cetatea Both ridicată la începutul secolului al XVI-lea, biserica construită la 1734 în stil baroc, precum şi clădirea care adăposteşte un frumos muzeu de etnografie a pădurii. Tot aici se află un parc dendrologic cu o suprafaţă de 13 ha şi un număr de circa 2 700 de specii de plante, importantă rezervaţie ştiinţifică şi minunat loc de recreere.

În apropiere de Gheorgheni, la Lăzarea, există un castel voievodal, construit probabil din secolul al XV-lea. Aici au poposit domnitorii Petru Rareş şi Mihnea Vodă. Tot aici şi-a petrecut copilăria şi principele Transilvaniei Gabriel Bethlen. La ieşirea din această comună, un loc cunoscut sub numele de „Movila Tătarilor" simbolizează victoria populaţiei locale obţinută la 1658 asupra unor incursiuni tătăreşti. De asemenea, un alt obiectiv turistic este obeliscul de la Suseni-Catorja ridicat în memoria populaţiei care a luptat la începutul secolului al XVIII-lea împotriva trupelor austriece.

Lacu Roşu este o splendidă staţiune climaterică, dezvoltată într-un larg bazinet din cursul superior al Bicazului, la altitudinea de 980 m, într-un pitoresc cadru natural, de la poalele Suhardului Mic. Aici vizitatorii, pe lîngă faptul că pot beneficia de condiţiile unui climat montan cu aer ozonat, au posibilitatea să facă diferite excursii spre puncte turistice deosebit de atrăgătoare. De pe vîrful Suhardu Mic, sau de pe vîrful Ucigaşul se poate admira întreaga panoramă a staţiunii, împreună cu minunatul lac montan, format prin baraj natural,

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 68. — Pavilionul băilor din staţiunea Borsec.

probabil în urma unei masive alunecări de teren produsă în 1837. Spre nord, apele Bicazului se strecoară printr-o albie adîncă şi îngustă, săpată în calcare mezozoice unde formează celebrele chei cu pereţi aproape verticali. O şosea modernă care urmăreşte firul apei străbate cîteva peisaje carstice de rară frumuseţe (Cheile Mari şi Cheile Mici ale Bicazului, precum şi Piatra Altarului înaltă de 1 154 m). Prezenţa acestui cadru natural a făcut ca staţiunea Lacu Roşu să fie cunoscută atît în ţară, cît şi peste hotare. Ospitalitatea oamenilor de aici, confortul oferit de spaţioasele vile şi cabane atrag în fiecare an zeci de mii de turişti.

5. *Depresiunea Borsec.* Este situată în bazinul superior al Bistricioarei — pe Valea Vinului, la contactul dintre munţii Căliman, Giurgeu şi Bistriţa. Pe întinsul ei s-a dezvoltat una din cele mai renumite staţiuni balneoclimaterice de la noi din ţară (fig. 68).

Apele minerale de aici au devenit cunoscute încă din secolul al XVI-lea cînd se amenajează primele instalaţii pentru

https://biblioteca-digitala.ro

băi. Despre calitatea lor terapeutică găsim referiri de la 1793 într-un amplu articol al unei reviste din Sibiu, semnat de medicul Krantz din Viena. Pe la 1860 această vestită stațiune este vizitată de V. Alecsandri, care remarcă existența unor instalații de îmbuteliere a apelor minerale.

Astăzi în Borsec se cunosc 23 de izvoare minerale cu ape carbogazoase, bicarbonatate, calcice, magneziene, din care unele sînt folosite în cură externă, sub forma băilor carbogazoase calde, iar altele în cură internă, în afecțiunile tubului digestiv, enterocolite, gastrite cronice, în bolile de rinichi etc. La izvorul „Republica", unde zilnic se îmbuteliază 240 000 de litri, și la izvorul „Principal" se găsesc cele mai apreciate ape de masă. Stațiunea dispune de 2 625 de locuri de cazare în vile, fapt ce permite ca anual să beneficieze de tratament și odihnă circa 48 000 de persoane.

În cadrul acestei depresiuni și în împrejurimile sale se întîlnesc cîteva obiective turistice foarte interesante din punct de vedere geografic. La 900 m altitudine și la circa 30 de minute de centrul orașului se află cariera de travertin, împreună cu Grota Urșilor și Peștera de gheață. Apoi la Bilbor și Tulgheș, localități, de asemenea, cu numeroase izvoare carbogazoase, pot fi vizitate bisericile de lemn construite la sfîrșitul secolului al XVIII-lea.

6. *Zona turistică Toplița — Călimani.* La poalele Munților Călimani, acolo unde Mureșul părăsește Depresiunea Topliței, îndreptîndu-se către bara de roci vulcanice pentru a-și croi un măreț defileu, s-a dezvoltat orașul Toplița, un important centru industrial forestier. În acest decor montan, pe malul stîng al Mureșului, într-o pădure deasă de fag și molizi, cu bogate izvoare minerale hipotermale și ușor radioactive, s-a închegat o cochetă stațiune balneoclimaterică — „Bradul". Aici s-a amenajat un bazin de înot prin captarea unui puternic izvor bicarbonatat-sodic, cu o temperatură de 26°C. În jurul lui s-a construit un pavilion central cu funcționare permanentă, s-au ridicat mai multe vile, căsuțe și boungalowuri care atrag un mare număr de turiști. Numai în cele 71 de vile au fost găzduite, în 1974, circa 5 700 de persoane.

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 69. — Motel turistic din Praid.

Din Topliţa o serie de trasee turistice ne conduc în Masivul Călimani, spre cele mai înalte vîrfuri din partea centrală a Carpaţilor Răsăriteni. Din Pietrosu (2 102 m), Negoiu (2 046 m) sau vîrful Izvoru (2 035 m) se poate admira o vastă zonă geografică, de la frumoasele depresiuni intramontane (Giurgeu, Borsec, Bilbor, Dorna) pînă la semeţele vîrfuri ale munţilor Bistriţa şi Ceahlău.

7. *Zona turistică din cursul superior al Tîrnavei Mari şi al Tîrnavei Mici.* În cursul superior al acestor două bazine hidrografice s-au dezvoltat cîteva staţiuni balneare şi climaterice ce alcătuiesc importante puncte de atracţie turistică. Dintre acestea sînt bine cunoscute Odorheiu Secuiesc, Praid (fig. 69), Corund şi Vlăhiţa.

Odorheiu Secuiesc, aşezat într-o largă depresiune subcar-
 patică de pe Tîrnava Mare, este cel mai mare centru urban al

https://biblioteca-digitala.ro

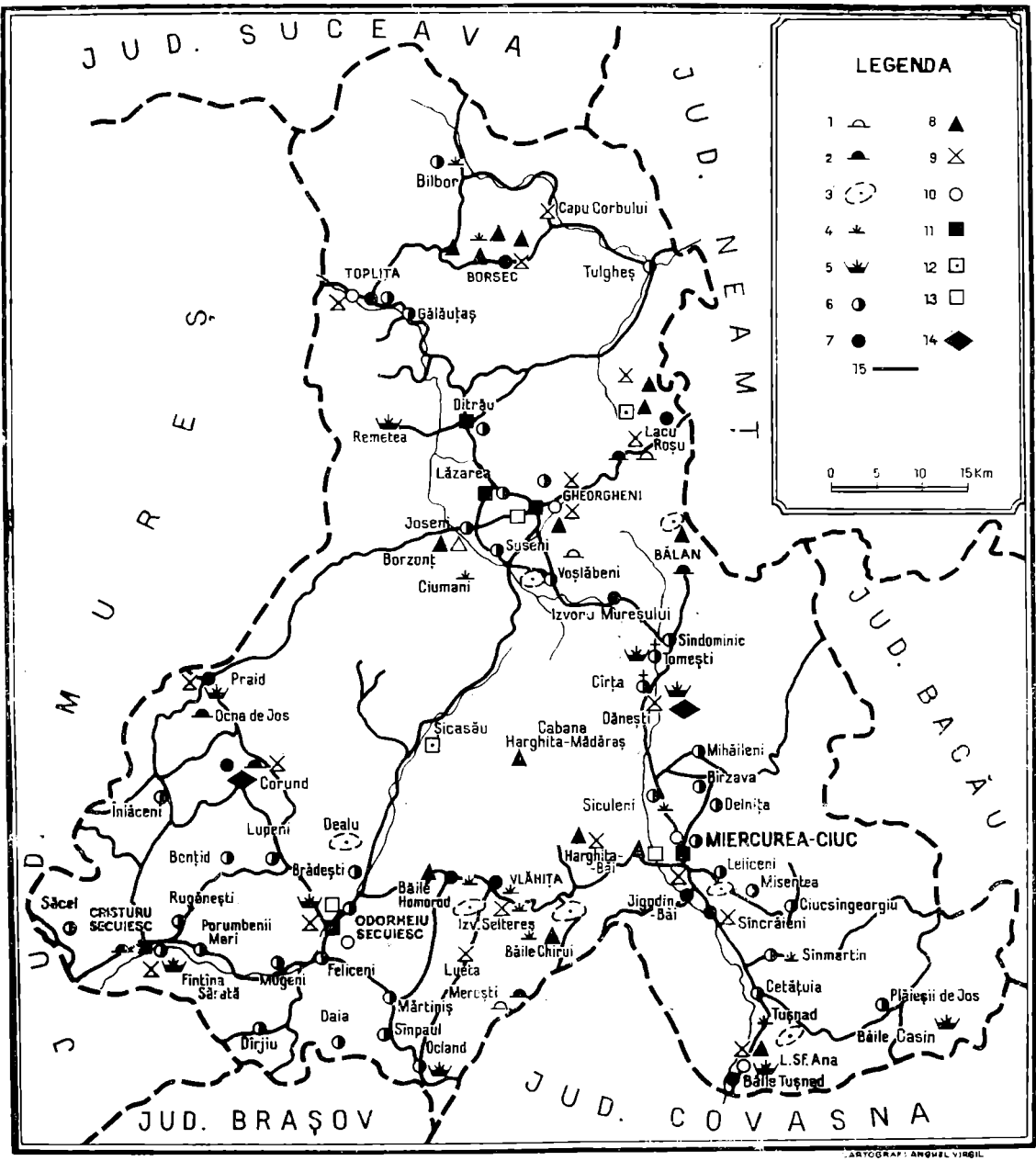

Fig. 70. Harta obiectivelor turistice.

1, Peșteri; *2*, monumente ale naturii; *3*, rezervații naturale; *4*, izvoare minerale; *5*, băi cu ape minerale; *6*, monumente istorice și de artă; *7*, stațiuni balneare și balneoclimaterice; *8*, cabane; *9*, campinguri moteluri și hanuri turistice; *10*, hotele; *11*, muzee; *12*, case de vînătoare; *13*, case de cultură; *14*, centre de ceramică populară; *15*, drumuri.

https://biblioteca-digitala.ro

județului Harghita. Noile sale obiective industriale și cultural-sociale, dezvoltate pe fondul unei vechi tradiții economice și culturale, împreună cu o serie de monumente arheologice și arhitectonice dau o notă specifică peisajului urbanistic. Aici întîlnim un muzeu de etnografie, istorie, mineralogie și paleontologie, precum și o bibliotecă cu peste 100 000 de volume; o cetate de la sfîrșitul secolului al XIX-lea care prezintă o deosebită semnificație istorică, întrucît aceasta a fost reconstruită pe locul unei cetăți distruse de secuii care s-au alăturat lui Mihai Viteazul la anul 1 600. Apoi, în apropiere de oraș, într-o zonă plină de livezi, se află o mică stațiune balneară (Băile Seiche) cu 3 izvoare minerale folosite în cură internă și un mic stabiliment de băi calde.

Praid, veche așezare rurală, situată la confluența Apei Mari (Corund) cu Tîrnava Mică, s-a făcut cunoscută ca stațiune balneară prin prezența băilor hipertermale (49°C) sărate folosite în afecțiunile reumatismale, a unui munte de sare cu lapiezuri și izvoare sărate, precum și a unui mic sanatoriu antiasmatic amenajat la 100 m adîncime în galeria unei saline părăsite.

În apropiere de Praid se găsește localitatea Corund, unde s-a închegat de asemenea o mică stațiune climaterică. Aici apar cîteva izvoare carbogazoase feruginoase și se poate vizita Dealul Melcului renumit prin prezența aragonitului. La Corund există o veche tradiție a olăritului. Vasele din ceramică, ornamentată cu motive naționale, sînt cunoscute nu numai în țară, ci și peste hotare. Populația din Corund prelucrează și iasca (face poșete, șepci, ornamente pentru perete etc.), fiind în acest sens singura din țară și printre puținele din lume care se îndeletnicește cu acest meșteșug.

Vlăhița — orașul metalurgiștilor harghiteni — este atestat documentar de la începutul secolului al XVI-lea sub numele de Villa Olachalis (satul românesc). În raza acestui oraș se află o minunată rezervație naturală — poiana de narcise — întinsă pe o suprafață de peste 100 ha. Din Vlăhița pornesc cîteva trasee turistice către zone de importanță geologică, speologică și etnografică. Spre sud, la 15 km se află comuna Merești în apropierea căreia se găsesc Cheile Vîrghișului împreună cu un

https://biblioteca-digitala.ro

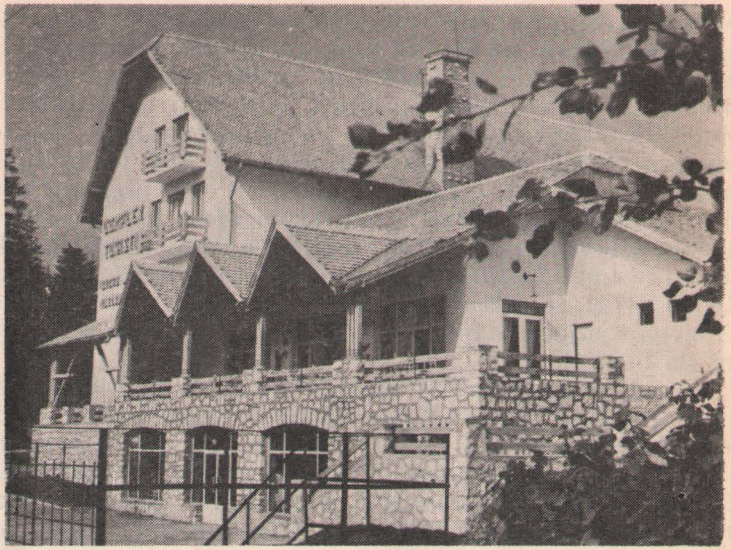

Fig. 71. — Complexul turistic de la Izvoru Mureșului.

Fig. 72. — Cabana Mădăraș.

https://biblioteca-digitala.ro

Fig. 73. — Hotelul ,,Bradul'' din oraşul Miercurea-Ciuc.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

sistem de peșteri ; la nord-vest, la numai 2 km, putem ajunge la Căpîlnița, o veche așezare pomenită într-o diplomă din 1567 sub denumirea de Satul Mic Românesc, iar astăzi cunoscută prin articolele care se confecționează pentru uzul casnic. Spre nord-est, pe o potecă de 12 km lungime putem atinge cea mai mare înălțime a Munților Harghita.

Fără îndoială că pe lîngă zonele și punctele turistice menționate se mai pot adăuga și altele, de interes local, ce completează întregul tablou al monumentelor naturale, istorice și culturale din județul Harghita (fig. 70). Astăzi, în zona marilor pasuri transmontane (fig. 71), la întretăierea unor importante rețele rutiere, în stațiunile balneoclimaterice, în centrele urbane sau în apropierea unor cunoscute izvoare minerale, au fost construite frumoase cabane (fig. 72), campinguri, moteluri, hanuri turistice și elegante hoteluri (fig. 73) ce dispun de un spațiu de cazare de peste 2 000 de locuri. Acestea sînt dotate cu confortul necesar, asigurînd astfel cele mai bune condiții oamenilor veniți la odihnă, tratament balneoclimateric sau pentru vizitarea obiectivelor turistice din județul Harghita.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

Bibliografie

CEAUȘESCU N. (1972), *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate* , Edit. politică, vol. 6, București.

BĂNCILĂ I. (1958), *Geologia Carpaților Orientali*, Edit. științifică, București.

BOJOI I. (1971), *Munții Hăghimaș și zona cheilor Bicazului. Studiu geomorfologic cu privire specială asupra carstului*, Autoreferatul tezei de doctorat, Iași.

BORZA AL. (1942), *Monumentele naturii din Ardealul central și apusean*, Bul. Muz. Alba Iulia.

BUGĂ DRAGOȘ (1971), *Orașele României socialiste*, Revista de statistică, nr. 5, București.

BULGARU M. (1971), *Dezvoltarea economică și socială a județelor în anii cincinalului 1966—1970*, Terra, nr. 2, București.

CĂDERE R. și colab. (1964), *Studiu hidrogeologic de sinteză pentru teritoriul R.P.R.*, Studii de hidrogeologie, vol. II, București.

CONSTANTINESCU C. (1971), *Metamorfoze în inima Harghitei și Bodocului*, Edit. Eminescu, București.

CONSTANTINESCU I. (1970), *România de la A la Z, Dicționar turistic*, Edit. Stadion, București.

COTEȚ P. (1973), *Geomorfologia României*, Edit. tehnică, București.

FLOREA N. și colab. (1969), *Geografia solurilor României*, Edit. științifică, București.

GÂȘTESCU P. (1971), *Lacurile din România*, Edit. Acad. R.S.R., București.

IANCU M. (1957), *Contribuții la studiul Depresiunii Cașin*, Anal. Univ. „C. I. Parhon", nr. 13, București.

IANOVICI V. (1933), *Étude sur le massif syénitique de Ditrău, region Jolotca, district Ciuc (Transylvanie)*, Rev. Muz. min.-geol. Univ. Cluj, vol. 4, nr. 2.

KRISTÓ ANDREI (1968), *Caracterizarea geologică și geomorfologică a depresiunilor din Ciuc și a munților din împrejurimile lor. Plante medicinale din flora spontană a bazinului Ciuc*, Miercurea-Ciuc.

— (1972 *a*), *Date cu privire la evoluția rețelei hidrografice a Oltului superior în Depresiunea Ciucului*, Aluta, Sf. Gheorghe.

https://biblioteca-digitala.ro

KRISTÓ ANDREI (1972 *b*), *Unele probleme privind delimitarea și denumirea unităților de relief din imprejurimile depresiunilor intracarpatice ale Oltului superior*, Aluta, Sf. Gheorghe.

— (1973), *A Homóradalmasi Vargyas-Szurdok*, Geomorfológiai Problémái, Miercurea-Ciuc.

MAC I. (1972), *Subcarpații Transilvăneni dintre Mureș și Olt. Studiu geomorfologic*, Edit. Acad. R.S.R., București.

MERUȚIU ST. (1929), *Județele din Ardeal și din Maramureș pînă în Banat. Evoluție teritorială*, Lucr. Inst. geogr., Universitatea Cluj.

MIHĂILESCU V. (1963), *Carpații sud-estici*, Edit. științifică, București.

MUTIHAC V., IONESI L. (1974), *Geologia României*, Edit. tehnică, București.

NAUM TR., BUTNARU E. (1967), *Le Volcano-Karst des Căliman*, Annales de spéléologie, tom. XXII, fasc. 4, Moulis-Ariege, France.

NAUM TR., PREDA I. (1972), *Morfologia și morfostructura zonei masivului Hăghimaș*, Bul. Soc. șt. geogr., București.

ONCESCU N. (1965), *Geologia României*, Ed. a III-a, Edit. tehnică, București.

PIȘOTA I., NĂSTASE A. (1956), *Lacul Roșu, nod de confluență a trei bazine hidrografice*, Probl. geogr., vol. IV, București.

— (1957), *Lacul Sf. Ana. Cîteva observații limnologice*, Natura, nr. 1, București.

PÎRVU G. (1964), *Carierele din R.P.R.*, Edit. tehnică, București.

POP E. (1960), *Mlaștinile de turbă din R.P.R.*, Bibl. Biol. vegetală, Edit. Acad. R.P.R., București.

POP E., SĂLĂGEANU N. (1965), *Monumente ale naturii din România*, Edit. Meridiane, București.

POSEA GR., POPESCU N., IELENICZ M. (1974), *Relieful României*, Edit. științifică și enciclopedică, București.

PREDA I., NAUM TR. (1973), *Contribuții la cunoașterea apelor minerale din Munții Hăghimaș*, Lucr. științ., Inst. Pedag., Oradea.

PRICĂJAN A. (1972), *Apele minerale și termale din România*, Edit. tehnică, București.

RĂDULESCU D., PELTZ S. (1970), *Observații asupra paleogeografiei teritoriului eruptiv Călimani — Gurghiu — Harghita în cursul pliocenului și cuaternarului*, St. cerc. geol., geofiz., geogr., Seria geologie, București.

ROȘU AL. (1974), *Geografia fizică a României*, Edit. didactică și pedagogică, București

TÖVISSI I. (1964), *Cîteva caractere morfohidrografice ale lacului Rat de la Porumbenii Mari (raionul Odorhei)*, Studia Universitatis „Babeș-Bolyai", Cluj.

* * * (1971), *Anuarul demografic al Republicii Socialiste România*, București.

* * * (1969, 1974), *Anuarul statistic al R.S.R.*, D.C.S., București.

* * * (1961, 1965), *Apele minerale și nămolurile terapeutice din R.P.R.*, Edit. medicală, București.

* * * (1969), *Biogeografia României*, Edit. științifică, București.

* * * (1974), *Cifre grăitoare privind dezvoltarea economico-socială a județului Harghita*, Miercurea-Ciuc.

* * * (1962, 1965), *Clima R.P.R.*, vol. I și vol. II, C.S.A.I.M., București.

* * * (1938), *Enciclopedia României*, vol. II, București.

* * * (1974), *Factorii naturali din județul Harghita*, Miercurea-Ciuc.

https://biblioteca-digitala.ro

* * * (1960, 1962), *Istoria României*, vol. I şi vol. II, Edit. Acad. R.P.R., Bucureşti.
* * * (1975), *Judeţul Harghita — prezent şi perspectivă — cifre şi fapte privind realizările obţinute în dezvoltarea economico-socială a judeţului Harghita în perioada 1971—1975 şi principalele prevederi ale planului cincinal 1976—1980*, Miercurea-Ciuc.
* * * (1912), *Recensământul populaţiei României*, Bucureşti.
* * * (1938), *Recensământul populaţiei României din 29 decembrie 1930*, vol. I., Bucureşti
* * * (1959), *Recensământul populaţiei R.P.R. din 21 februarie 1956*, D.C.S., Bucureşti.
* * * (1968), *Recensământul populaţiei şi locuinţelor din 15 martie 1966*, D.C.S., Bucureşti.
* * * (1971), *Riurile României*, I.M.H., Bucureşti.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

Cuprins

Prefață 3
Cadrul geografic și istoric (I. Pișota) 7
Relieful (Silvia Iancu) 15
Munții 16
Depresiunile intramontane 26
Subcarpații Transilvăneni 30
Resursele subsolului (I. Pișota) 35
Clima (Silvia Iancu) 42
Hidrografia (I. Pișota) 51
Solurile, vegetația, fauna (I. Pișota) 63
Monumente și rezervații naturale (I. Pișota) 72
Populația și așezările (Dragoș Bugă) 75
Populația 76
Așezările 92
Dezvoltarea social-culturală 107
Economia județului (Dragoș Bugă) 115
Industria 118
Agricultura 139
Căile de comunicație și transporturile (Dragoș Bugă) 160
Obiective turistice (I. Pișota, Dragoș Bugă) 165
Bibliografie 179

https://biblioteca-digitala.ro

Redactor: SILVIA DINESCU
Tehnoredactor: EUGENIA AMBROZI

Bun de tipar 2. X. 1976. Tiraj 3800 ex. Hîrtie tipar înalt ilustrații 61×86. Format 16/61×86 de 80 g/m². Coli de tipar 11,50. Planșe 11. C.Z. pentru biblioteci mari și mici 91(498 72 33).

Întreprinderea poligrafică Informația,
str. Brezoianu nr. 23-25, București
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

În cadrul colecției

„JUDEȚELE PATRIEI"

au apărut:

- Județul Ilfov
- Județul Vîlcea
- Județul Cluj
- Județul Hunedoara
- Județul Gorj
- Județul Vrancea
- Județul Sibiu
- Județul Buzău
- Județul Brașov
- Județul Ialomița
- Județul Sălaj
- Județul Bacău
- Județul Tulcea
- Județul Bihor
- Județul Bistrița-Năsăud
- Județul Iași
- Județul Mureș
- Județul Prahova
- Județul Brăila
- Județul Suceava
- Județul Vaslui
- Județul Dolj
- Județul Constanța
- Județul Argeș
- Județul Dîmbovița
- Județul Neamț
- Județul Covasna
- Județul Olt
- Județul Satu Mare

Lei 15

https://biblioteca-digitala.ro

JUDEȚUL HARGHITA

INSTITUTUL DE GEOGRAFIE

Autor: ION PIȘOTA

Legenda

- Oraș reședință de județ
- Municipiu
- Orașe
- Comune
- Comune suburbane
- Sate
- Localități componente ale orașelor
- Cale ferată normală
- Cale ferată îngustă
- Drum național modernizat
- Drum județean modernizat
- Alte drumuri
- Limită de județ
- Pasuri
- Râuri cu regim permanent
- Izvor

0 2 4 6 8 10 Km

HARTA ECONOMICĂ a JUDEȚULUI HARGHITA

AUTOR: DRAGOȘ BUGĂ

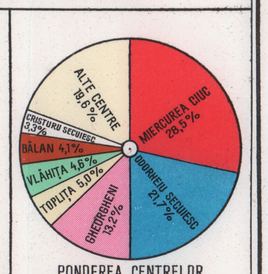

PONDEREA CENTRELOR ÎN PRODUCȚIA GLOBALĂ INDUSTRIALĂ A JUDEȚULUI

JUDEȚUL SUCEAVA · JUDEȚUL MUREȘ · JUDEȚUL NEAMȚ · JUDEȚUL BACĂU · JUDEȚUL BRAȘOV · JUDEȚUL COVASNA

TOPLIȚA · BORSEC · GHEORGHENI · BĂLAN · MIERCUREA-CIUC · VLĂHIȚA · ODORHEIU SECUIESC · CRISTURU SECUIESC · BĂILE TUȘNAD

LEGENDA

- Minereuri de fier
- Minereuri cuprifere
- Sare
- Extracția materialelor de construcții
- Industria metalurgiei feroase
- Industria metalurgiei neferoase
- Industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor
- Industria materialelor de construcții
- Industria ceramicei
- Industria de prelucrare a lemnului
- Industria textilă
- Industria confecțiilor și a tricotajelor
- Industria alimentară
- Alte ramuri industriale
- Terenuri cu păduri masive
- Terenuri agricole cu predominanța pășunilor și a fînețelor naturale
- Terenuri agricole cu predominanța cerealelor cartofului și sfeclei de zahăr
- Cartofi
- Sfeclă de zahăr
- Cereale
- Pomi fructiferi
- Căi ferate
- Șosele

0 5 10 15 20 Km

CARTOGRAFIA: Anghel Virgil
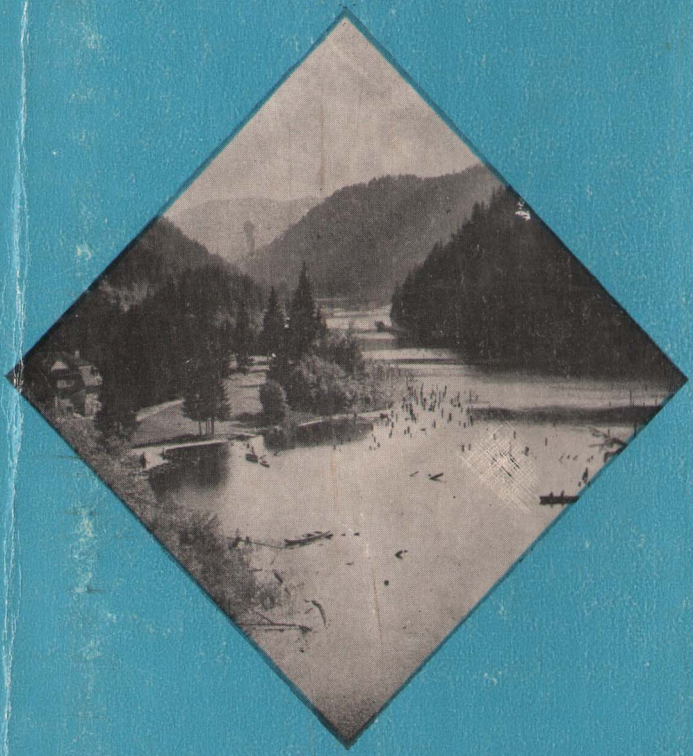
https://biblioteca-digitala.ro